

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Pavčina Vávrová

**Antisemitismus v denících Venkov, České slovo a
Večerní České slovo v období 1939 – 1941**

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Pavλίna Vávrová**

Vedoucí práce: **PhDr. Mgr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam:

VÁVROVÁ, Pavlína. *Antisemitismus v denících Venkov, České slovo a Večerní České slovo v období 1939 - 1941*. Praha, 2016. 178 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Mgr. Petr Bednařík, Ph.D.

Anotace:

Práce sleduje vývoj hladiny a obsah materiálů s protižidovskou tematikou ve třech zvolených listech, které legálně vycházely v období Protektorátu Čechy a Morava. Pro tento účel autorka zvolila následující deníky: Večerní České slovo, České slovo a Venkov. Změny v četnosti výskytu a v charakteru těchto textů jsou sledovány v období od vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939, až do nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora na konci září 1941. Analýza protižidovsky orientovaného obsahu těchto periodik je provedena vždy jednotlivě v každém ze sledovaných let každého ze zmíněných deníků. Antisemitské texty jsou podle povahy jejich obsahu rozděleny do kategorií, u nichž je zároveň sledována četnost jejich výskytu v průběhu zvoleného období. Zaznamenané změny v četnosti protižidovských materiálů v každém z deníků jsou v závěru práce vzájemně porovnány.

Abstract:

Thesis is focused on analysing the content of anti-Semitic materials and its aim is to find out how the amount of such materials was changing in three chosen newspapers which had been legally published in Protectorate Bohemia and Moravia in the period March 1939 – September 1941. Those materials have been divided into categories according to the character of their content. In the thesis, there is mentioned how the amount of anti-Semitic materials changed inside each category. In the conclusion, the single results of each daily are compared here.

Klíčová slova:

Protektorát Čechy a Morava, antisemitismus, legální tisk, Židé

Keywords:

Protectorate Bohemia and Moravia, anti-Semitism, legal press, Jews

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Pavčina Vávrová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Mgr. Petru Bednařikovi, Ph.D. za trpělivost při konzultování práce a za pozitivní přístup. Dále také kolektivu knihovníků studoven periodik a přírodních a společenských věd Národní knihovny ČR za ochotu a pomoc při vyhledávání archivních titulů.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Vávrová Pavlína

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2013

E-mail diplomantky/diplomanta:

pavlina.vav@gmail.com

Studijní obor/forma studia:

Mediální studia/kombinovaný

Předpokládaný název práce v češtině:

Antisemitismus v denících Venkov, České slovo a Večerní České slovo v období 1939 - 1942

Předpokládaný název práce v angličtině:

Antisemitism in daily Venkov, České slovo and Večerní České slovo in the season 1937 - 1944

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2014/2015

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Téma diplomové práce se soustředí na výskyt a obsah antisemitistických textů v rámci tří vybraných českých deníků: Venkov, České slovo a Večerní České slovo, a to od vzniku Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 a poté v období německé okupace českých zemí až do roku 1942. Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava v případě zvolených periodik proběhly významné změny, zejména v pozicích šéfredaktorů a obsahové struktury na stránkách tisku.

Téma antisemitistických materiálů v českých tištěných médiích je doposud zpracováno ve studiích zabývajících se obdobím 1939 – 1945, které publikoval P. Večeřa se zaměřením na deníky Venkov, Národní práce a Lidové noviny – tyto texty nabízí analýzu a mediálního obrazu židovské menšiny.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Práce si klade za cíl obsahovou analýzu textů s antisemitistickou tematikou publikovaných v rámci deníků Venkov, České slovo a Večerní České slovo v letech 1939 – 1942 a zjistit množství těchto textů a proměny v četnosti v průběhu sledovaného období. Na základě analýzy obsahu protizidovských materiálů a dat získaných pomocí sledování proměn v počtu těchto materiálů se práce pokusí charakterizovat obsahovou strukturu zvolených deníků v době nacistické okupace.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Antisemitismus (vymezení pojmu, projevy)
  - a) antisemitismus v českých zemích (Československo jako cíl Židů-emigrantů)
2. Analýza deníku České slovo (historie deníku, vůdčí osobnosti)
  - 1) Analýza antisemitistických textů z r. 1939 (rozbor textů, krátká charakteristika použitých znaků antisemitismu)
  - 2) Analýza antisemitistických textů z r. 1940 (viz předchozí podkapitola)
  - 3) Analýza antisemitistických textů z r. 1941 (viz předchozí podkapitola)
  - 4) Analýza antisemitistických textů z r. 1942 (viz předchozí podkapitola)
  - 5) Výskyt antisemitistických textů 1939 – 1942 (zjištění množství publikovaných antisemitistických textů a změn v četnosti výskytu ve sledovaném období)

3. Analýza deníku Venkov (stručná historie deníku, vůdčí osobnosti)
  - 6) Analýza antisemitistických textů z r. 1939 (rozbor textů, krátká charakteristika použitých znaků antisemitismu)
  - 7) Analýza antisemitistických textů z r. 1940 (viz předchozí podkapitola)
  - 8) Analýza antisemitistických textů z r. 1941 (viz předchozí podkapitola)
  - 9) Analýza antisemitistických textů z r. 1942 (viz předchozí podkapitola)
  - 10) Výskyt antisemitistických textů 1939 – 1942 (zjištění množství publikovaných antisemitistických textů a změn v četnosti výskytu ve sledovaném období)
4. Analýza deníku Večerní České slovo (stručná historie, vůdčí osobnosti)
  - 11) Analýza antisemitistických textů z r. 1939 (rozbor textů, krátká charakteristika použitých znaků antisemitismu)
  - 12) Analýza antisemitistických textů z r. 1940 (viz předchozí podkapitola)
  - 13) Analýza antisemitistických textů z r. 1941 (viz předchozí podkapitola)
  - 14) Analýza antisemitistických textů z r. 1942 (viz předchozí podkapitola)
  - 15) Výskyt antisemitistických textů 1939 – 1942 (zjištění množství publikovaných

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

České slovo, ročníky 1939 – 1942

Venkov, ročníky 1939 – 1942

Večerní české slovo, ročníky 1939 - 1942

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Analýza antisemitistických textů uveřejněným v rámci jednotlivých periodik ve zvoleném období, zhodnocení četnosti výskytu antisemitistických textů a komparace obsahové struktury vybraných deníků

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

FINGER, Antoš, Barbara KÖPPOVÁ, Jakub KONČELÍK a Jitka KRYŠPÍNOVÁ. Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003, 503 s. ISBN 80-246-0591-0

Kniha obsahuje pramennou edici stenografických zápisů novináře Antonína Fingera z tiskových konferencí konaných při Úřadu říšského protektora v letech 1939-1941. K jednotlivým zápisům jsou přiřazeny oficiální zápisy Tiskového odboru protektorátní vlády.

KREJČOVÁ, Helena a Jana SVOBODOVÁ. Postavení a osudy židovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě v letech 1939-1945: sborník studií. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999

Sborník studií několika autorů se zaměřuje na život Židů v českých zemích v průběhu nacistické okupace. Důraz je kladen nejen na programovou genocidu a život v ghettu, ale také na projevy antisemitismu v dobových médiích.

ČAPKOVÁ, Kateřina a Michal FRANKL. Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, 421 s. ISBN 978-80-7185-840-9.

Kniha zkoumá osudy uprchlíků z Německa a z Rakouska do československa v období od r. 1933 do r. 1938. Autoři se zabývají formulováním a proměnami uprchlické politiky československých úřadů.

SALNER, Peter a Blanka SOUKUPOVÁ. Modernizace, identita, stereotyp, konflikt: společnost po hilsneriádě. Bratislava: Fakulta humanitních studií UK, 2004

Kniha se ve svých čtyřech kapitolách zabývá postavením židovského obyvatelstva v Československu na počátku 20. století. Popisuje židovské tradice a asimilaci židovské menšiny v českých zemích a na Slovensku.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. Metody výzkumu médií. Vyd. 1. Praha:

Portál, 2010, 293 s. ISBN 978-80-7367-683

Knihy popisuje metody užívané při výzkumu médií. Zahrnuje jak zásady komerčního výzkumu médií, tak i akademického (výzkum mediálních organizací, interpretace textu). Jednotlivé metodické postupy jsou rozebrány na praktických příkladech.

REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6

Publikace seznamuje se specifiky sociálních výzkumů a s rozdíly mezi výzkumem kvalitativním a kvantitativním. Popisuje postup od zadání tématu k cílům výzkumného úkolu a představuje užívané podoby sběru výzkumných dat a také několik speciálních postupů získávání informací (brainstorming, brainwriting, Delfská metoda).

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

SUK, Pavel. *Antisemitismus ve vybraných protektorátních periodikách*. Praha, 2010. Rigorózní práce. Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova.

DOBÁK, Pavel. *Analýza antisemitské publicistiky ve vybraném českém denním tisku v roce 1939*. Praha, 2011. Diplomová práce. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Nicolas Maslowski.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUCÍ PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

Prohlášení	4
ÚVOD.....	4
1. Antisemitismus jako pojem	7
2. Československo jako cíl židovských běženců.....	9
3. Pronásledování židovských obyvatel v Protektorátu Čechy a Morava.....	14
4. Fungování protektorátního tisku.....	18
5. Pokyny tisku z tiskových konferencí.....	20
5.1. Pokyny předané r. 1940.....	20
5.2. Pokyny předané r. 1941.....	22
6. Analýza protižidovských textů deníku České slovo	25
6.1. Analýza protižidovských textů deníku České slovo v r. 1939	25
6.1.1. První úsek: 15. 3. – 30. 6. 1939.....	25
6.1.2. Druhý úsek: 1. 7. – 30. 9. 1939	28
6.1.3. Třetí úsek: 1. 10. – 31. 12. 1939	29
6.2. Analýza protižidovských textů deníku České slovo v r. 1940	30
6.2.1. První čtvrtletí 1. 1. – 31. 3. 1940	30
6.2.2. Druhé čtvrtletí 1. 4. – 30. 6. 1940.....	32
6.2.3. Třetí čtvrtletí 1. 7. – 30. 9. 1940	34
6.2.4. Čtvrté čtvrtletí: 1. 10. – 31. 12. 1940.....	37
6.3. Analýza protižidovských textů deníku České slovo v r. 1941	43
6.3.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 3. 1941	43
6.3.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 1941.....	52
6.3.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1941	60
6.4. Protižidovské texty v deníku České slovo ve sledovaném období	76
6.4.1. 1939.....	76
6.4.2. 1940.....	77

6.4.3. 1941.....	79
7. Analýza protižidovských textů deníku Venkov.....	84
7.1. Analýza protižidovských textů deníku Venkov v r. 1939.....	84
7.1.1. První úsek: 15. 3. – 31. 3. 1939.....	84
7.1.2. Druhý úsek: 1. 7. – 30. 9. 1939.....	87
7.1.3. Třetí úsek: 1. 10. – 31. 12. 1939.....	90
7.2. Analýza protižidovských textů deníku Venkov v r. 1940.....	92
7.2.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 3. 1940.....	92
7.2.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 1940.....	94
7.2.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1940.....	96
7.2.4. Čtvrté čtvrtletí: 1. 10. – 31. 12. 1940.....	100
7.3 Analýza protižidovských textů deníku Venkov v r. 1941.....	107
7.3.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 1. 1941.....	107
7.3.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 19.....	112
7.3.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1941.....	116
7.4. Protižidovské texty v deníku Venkov ve sledovaném období.....	126
7.4.1. 1939.....	126
7.4.2. 1940.....	127
7.4.3. 1941.....	129
8. Analýza protižidovských textů deníku Večerní České slovo.....	133
8.1. Analýza protižidovských textů deníku Večerní České slovo v r. 1939.....	133
8.1.1. První úsek: 15. 3. – 30. 6. 1939.....	133
8.1.2. Druhý úsek: 1. 7. – 30. 9. 1939.....	136
8.1.3. Třetí úsek: 1. 10. – 31. 12. 1939.....	139
8.2. Analýza protižidovských textů deníku Večerní České slovo v r. 1940.....	140
8.2.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 3. 1940.....	140
8.2.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 1940.....	142

8.2.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1940	143
8.2.4. Čtvrté čtvrtletí: 1. 10. – 31. 12. 1940.....	146
8.3. Analýza protižidovských textů deníku Večerní České slovo 1941	149
8.3.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 3. 1941	149
8.3.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 1941.....	152
8.3.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1941	158
8.4 Protižidovské texty v deníku Večerní České slovo ve sledovaném období	168
8.4.1 1939.....	168
8.4.2. 1940.....	169
8.4.3. 1941.....	171
ZÁVĚR	174
Summary	176
Použitá literatura:.....	178
Seznam příloh.....	179
Přílohy.....	180

ÚVOD

Pojem antisemitismus jako součást nacistické ideologie prosazované německou stranou Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) v první polovině minulého století je dnes již všeobecně známým a faktem. A ačkoli uzurpování židovských obyvatel nejen tehdejšího Německa, ale později i v podmaněných zemích není na rozdíl od holocaustu zpochybňováno nebo snad popíráno, k pochopení toho, kterak byla myšlenka antisemitismu 20. století prosazována, nestačí jen výčet všech legislativních kroků proti Židům podniknutých. Nedílnou součástí prosazování této idey byl i denní tisk. Právě zjištění toho, kterak narůstala podpora spolu s prosazováním antisemitských tezí v některých denních listech vydávaných v Protektorátu Čechy a Morava v období od března 1939 do září 1941, je hlavním záměrem této diplomové práce.

Sledované období trvá od počátku okupace českých zemí až do konce září, kdy ve funkci říšského protektora vystřídal Konstantina von Neuratha zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich. Zvoleny byly za tímto účelem listy České slovo, Večerní České slovo a Venkov. Podzimu roku 1941 nebyl zvolen jako vrchol sledovaného období pouze vlivem výměny říšských protektorů, ale i z toho důvodu, že došlo k úmrtí Karla Lažnovského, který v té době vykonával funkci šéfredaktora Českého slova a byl jedním z nejaktivnějších autorů protižidovských textů v protektorátním tisku své doby.

V první části se práce zabývá bližší definicí pojmu antisemitismus, která je tématem první kapitoly. V dalších třech kapitolách se práce věnuje zejména dějinnému kontextu. Druhá kapitola popisuje to, jak československé úřady přistupovaly k židovským uprchlíkům ze sousedních zemí po nástupu Adolfa Hitlera do funkce říšského kancléře v r. 1933 až do anexe československého pohraničí v r. 1938. Ve třetí kapitole jsou popsány hlavní prostředky pronásledování a diskriminace židovských obyvatel na území Protektorátu Čechy a Morava, kterých německé okupační síly proti těmto obyvatelům uplatňovaly ve sledovaném období.

Čtvrtá kapitola práce seznamuje s fungováním protektorátního legálního tisku a s hlavními představiteli institucí, které určovaly podobu tehdejšího tisku. V páté kapitole se práce snaží tlumočit požadavky předložené Wolfgangem Wolframem von Wolmarem na

tiskových konferencích vedoucím osobám tehdejších protektorátních listů, avšak to pouze ty, které s židovskou otázkou přímo souvisely – v takovém případě jsou v kapitole zmíněny i konkrétní reakce na stránkách vybraných listů – nebo ty, které vyvolaly v některém ze sledovaných listů reakci v podobě textu protižidovského obsahu.

Cílem druhé části této práce je výčet textů protižidovského zaměření publikovaných na stránkách jednotlivých vybraných listů. Každému z deníků je za tímto účelem věnována vlastní kapitola, která se dále dělí do podkapitol zaměřených na antisemitské materiály otištěny v každém sledovaném roce. Tyto roky jsou pak z hlediska publikace antisemitských materiálů dále děleny do kratších úseků.

Při zkoumání obsahů zvolených periodik publikovaných ve vymezeném období byla užitá metoda analýzy dokumentů, a to konkrétně postup historicko-srovnávací. Právě postup historicko-srovnávací metody umožní zjistit, zda v dané oblasti došlo ke změnám v přístupu k vymezené etnické skupině, a zároveň jak se tento přístup ve sledovaném období vyvíjel,¹ a to nejen z hlediska obsahu, ale také počtu textů protižidovské tematiky. V případě vybraného tématu výzkumu je třeba zvolit postup synchronní, kdy budou paralelně srovnávána periodika ze stejného časového období.² Metoda komparace vyžaduje, aby se sledované dokumenty shodovaly v porovnávaných entitách v základních parametrech³, v případě médií je důležitá periodicita a v případě totalitního zřízení jeho přístup k médiu, protože jsou ve výzkumu srovnávány tři legálně publikované deníky v letech 1939 – 1941.⁴

Při sběru materiálu pro účely této práce byly texty rozděleny na ty, které jsou psány prostě sdělovacím stylem a jsou hodnoceny prostě, a dále naopak na ty, které vyjadřují antisemitské postoje pomocí citově zabarvených výrazů, analyzování a vyvozování závěrů nebo hodnocení. Tyto dvě skupiny byly určeny jako samostatné kategorie antisemitských materiálů vydávaných ve všech třech vybraných denících ve sledovaném období. V případě textů psaných prostě sdělovacím stylem a neutrálním jazykem se obvykle jednalo o zprávy přejaté z agenturního zpravodajství. I některé publicisticky psané texty byly přejaty od

---

¹ BERGER, Arthur Asa: *Media analyses techniques*. 5. vydání. Londýn: SAGE, 2014, s. 128

² SEDLÁKOVÁ Renáta: *Výzkum médií: Analýza dokumentů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 388.

³ SEDLÁKOVÁ Renáta: *Výzkum médií: Analýza dokumentů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 389.

⁴ SCHOLZ Milan: Comparative historical approach and transnational historical issues: *Zásady komparativně historického přístupu* in *Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity*, 1/2009. s. 71.

agentur, většina těchto textů však byla autorských, podepsaných redakční zkratkou nebo celým jménem autora.

1. Antisemitismus jako pojem

Podle Emanuela Ottolenghiho je autorem pojmu antisemitismus německý nacionalistický autor Wilhelm Marr, který takto v roce 1879 popsal podobu nenávisti vůči Židům „založenou na tehdy široce uznávaných rasových teoriích, termín tudíž nese známky rasové nenávisti namířené proti Židům.“⁵ Jeho termín vycházel z teorie, že jedinci židovské rasy oplývají vrozenými, zhoubnými a zvrhlými vlastnostmi.⁶ Historik Sergio Romano klade rozdíl mezi tuto rasisticky založenou doktrínou, definovanou jako antisemitismu, a judeofobii. Rozdíl popisuje slovy, že „pro antisemitu je Žid rostlinou k vymýcení; pro judeofoba je to člověk k obrácení.“⁷ Důležitým rysem antisemitismu vzniklého počátkem 20. století, který práce sleduje, je právě jeho podstata v záměru odsouzení Židů na základě přiřčení jejich rase neschopnost asimilace a zbavení se oněch zhoubných vlastností, vlivem čehož měli být Židé jako etnikum nacisty systematicky likvidováni. Podobné vnímání antisemitismu v 1. polovině 20. století popisují i Danics a Kamín, kteří tento antisemitismus nazývají nacistickým nebo také hitlerovským a jako jeho projevy prosazující tezi o odlišnosti Židů označují například přijetí norimberských zákonů, Křišťálovou noc a politiku „konečného řešení židovské otázky“.⁸

Na druhé straně má stát nábožensky založená judeofobie, jejímž znakem byl nátlak na Židy, aby se vzdali svých tradic i víry a konvertovali – ať už ke křesťanství nebo islámu.⁹ Spíš než o nenávisti k Židům jako příslušníkům rasy je možné v tomto případě mluvit o nenávisti k judaismu a znakům s ním spjatým. Jak zdůraznil Riccardo Calimani: „Křesťanský svět vyprovokoval hanebné a potupné stereotypy, logiku vyloučení, ale vždy nabízel alternativu konverze jakožto poslední možnosti osvobození a spásy duše. Antisemitismus, syntéza staletého antijudaismu a rasistických názorů nedávné doby, nenechával obětem nenávisti žádnou možnost úniku.“¹⁰

---

⁵ OTTOLENGHI, Emanuele: *Autodafé. Evropa, Židé a antisemitismus*. 1. vyd. Praha: Academia, 2012, s. 63

⁶ OTTOLENGHI, Emanuele: *Autodafé. Evropa, Židé a antisemitismus*. 1. vyd. Praha: Academia, 2012, s. 63

⁷ OTTOLENGHI, Emanuele: *Autodafé. Evropa, Židé a antisemitismus*. vyd. 1. Praha: Academia, 2012, s. 63

⁸ DANICS, Štefan; KAMÍN, Tomáš: *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008, s. 131

⁹ OTTOLENGHI, Emanuele: *Autodafé. Evropa, Židé a antisemitismus*. 1.vyd.. Praha: Academia, 2012, s. 64

¹⁰ OTTOLENGHI, Emanuele: *Autodafé. Evropa, Židé a antisemitismus*. 1vyd.. Praha: Academia, 2012, s. 72

Zatímco Romano odmítá vývojovou souvislost mezi touto formou protižidovského postoje a rasistického antisemitismu, Emanuele Ottolenghi tvrdí, „že moderní charakteristika Žida - jakkoli obalená v laickém, rasistickém a moderním hávu – totiž přímo navazuje na ty podoby nenávisti, která v evropské křesťanské kultuře hluboce zapouštěla kořeny a dozrávala již od středověku.“¹¹ Toto své tvrzení opírá o příklady procesů vedených proti Židům obviněným z rituální vraždy, kterých se odehrálo jen v Evropě v letech 1890 – 1914 nejméně dvanáct, jeden byl zaznamenán dokonce pět let před vydáním norimberských zákonů, ačkoliv první se začaly objevovat již v 12. století.¹²

To, kterak byly středověké předsudky o Židech, coby o pachatelích rituálních vražd na křesťanech zakořeněné v mentalitě lidí v českých zemích, svědčí případ odsouzení Leopolda Hilsnera za vraždu Anežky Hružové, jejíž krev měl údajně užít k pečení macesů.¹³ Právě letitými předsudky se živí moderní nenávist podmíněná rasovými teoriemi. Předsudky během času dostanou nový výklad nebo je pozměněna jejich podoba, avšak stále vychází z těch původních, které tu byly již před mnoha lety a ujaly se v protižidovských představách Evropy,¹⁴ kterých zneužili nacisté k podpoře své ideologie rasové čistoty a jako obhajobu masové likvidace židovských obyvatel v podmaněných zemích.

---

¹¹ OTTOLENGHI, Emanuele: Autodafé. *Evropa, Židé a antisemitismus*. vyd. 1. Praha: Academia, 2012, s. 66

¹² OTTOLENGHI, Emanuele: Autodafé. *Evropa, Židé a antisemitismus*. vyd. 1. Praha: Academia, 2012, s. 67

¹³ DANICS, Štefan; KAMÍN, Tomáš: *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. vyd. 2., rozš. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008, s. 137

¹⁴ OTTOLENGHI, Emanuele: Autodafé. *Evropa, Židé a antisemitismus*. vyd. 1. Praha: Academia, 2012, s. 69

2. Československo jako cíl židovských běženců

Přístup československých státních institucí vůči Židům-uprchlíkům byl zpočátku do značné míry otevřený. Uprchlíci židovského původu na počátku přílivu emigrantů nebyli mezi ostatními pro svůj původ nijak odlišováni, navíc pronásledování a protižidovská politika v sousedním Německu byla uznávána jako důvod opustit Německo.¹⁵ Tento tolerantní přístup byl však založen „na neoficiálním předpokladu svižného vystěhování do jiné země a neprodlužování pobytu v Československu.“¹⁶

Židovské organizace, které žádaly o možnost pobytu židovských uprchlíků před nacismem v Československu, dostaly od ministerstva vnitra odpověď, že je třeba „hájit také zájem tuzemského obyvatelstva, aby toto přílivem emigrantů nebylo ohroženo ve své výdělkové možnosti a aby mu nebyla ubírána pracovní místa.“¹⁷ Zatímco pro většinu těch emigrantů, kteří prchali zejména z důvodů ekonomických, se Československo skutečně stávalo pouze přestupní zemí, kde emigranti čekali na víza k vycestování do jiných zemí, „našli zde na kratší nebo delší dobu azyl zvláště emigranti ze středních vrstev (maloobchodníci, úředníci) příslušníci svobodných povolání (lékaři, advokáti), pracující inteligence, publicisté, umělci a dělníci.“¹⁸

Pro uprchlíky z Německa bylo Československo příhodnou zemí zejména pro jeho demografické složení, kdy téměř čtvrtinu obyvatelstva tvořila německá menšina, ale také dlouhá společná hranice, díky níž bylo možné se bez větších problémů či vysokých nákladů dostat do zahraničí.¹⁹ To se však netýkalo jedné velké skupiny příchozích běženců, a to sice východních Židů, jejichž většinu tvořili zejména polští Židé, kteří byli nejčastějšími oběťmi vypovídání z Československa. Tuto politiku vůči polským Židům posilovaly obavy z masového exodu a hromadného vyhánění z Polska a Německa.²⁰ Na konci roku 1931 československý konzulát v Krakově žádal zavedení opatření, která by zabránila usazení

---

¹⁵ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 207

¹⁶ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 207

¹⁷ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 208

¹⁸ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 26

¹⁹ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 26

²⁰ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 210

polských Židů v Československu v důsledku případného Hitlerova vítězství.²¹ V létě 1933 těmto Židům nebyla vydávána víza. V září 1935 varoval konzulát před masovým příchodem polských Židů z Německa, kteří do Lipska ve většině případů přišli jako váleční uprchlíci z Haliče a z Ruska, přičemž je československý konzulát označil za živel nežádoucí. S obdobně neblahosklonným přístupem se později setkávali i Židé říšskoněmečtí, proti jejichž přistěhování se vyslovilo ministerstvo sociální péče kvůli zachování příležitostí na československém pracovním trhu, dále ministerstvo obchodu, které na rozdíl od ministerstva sociální péče, které chtělo míru příchozích Židů na nejnižší nutné míře, chtělo jejich přistěhování zabránit zcela. Na základě těchto požadavků pak ministerstvo vnitra vydalo instrukci, aby bylo imigraci německých Židů skutečně všemožné zabráněno.²²

V roce 1935 se situace ještě vyostřila, „započala i vlna pronásledování německé emigrace ze strany státního aparátu. V tisku se množily zprávy o domovních prohlídkách, zatýkání a šikanování emigrantů úřady.“²³ Proti tvrdému postupu státních orgánů se stavěly komitety a organizace bojující o právo azylu pro emigranty. Zástupci těchto komitetů, Ligy pro lidská práva a Solidarity se zúčastnili mezinárodní konference o právu azylu konané 20. a 21. června 1936 v Paříži.²⁴ Tyto aktivity však nenacházely žádného odrazu v jednání státního aparátu, jak je zřejmé z pokynu prezidia ministerstva vnitra z 26. dubna, které požadovalo, aby v době od 26. 4. do 2. 5. 1937 byla ztížena kontrola na rakouské a německé hranici a „aby říšskoněmeckým emigrantům zde se zdržujícím bylo bezpodmínečně zabráněno odcestování do ciziny.“²⁵ V červnu byl zase vydán pokyn, který nakazoval udílení povolení k pobytu pouze v okresech Humpolec, Kamenice nad Lipou, Německý Brod a Pelhřimov, dále Jihlava, Nové Město, Třebíč a Velké Meziříčí. Totéž platilo i v případech prodlužování těchto povolení.²⁶ Později však „Československé úřady byly zaplavovány desítkami podpisových archů s protesty proti soustředění emigrantů na Českomoravské vysočině.“²⁷ Tento tlak ze strany veřejnosti byl vyhodnocen jako příliš silný k uskutečnění těchto opatření, proto byla jejich realizace odložena.²⁸ Od července 1936 měly zastupitelské úřady v Německu

²¹ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 210

²² ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 214

²³ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 113

²⁴ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 114

²⁵ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 114

²⁶ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 115

²⁷ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 117

²⁸ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 118

zakázáno vydávat vstupní víza těm, u nichž bylo podezření, že by se chtěli v Československu usadit.²⁹

Politika vůči těm, kterým se podařilo hranice překročit, ať už před nebo po nástupu Hitlera k moci v Německu, a zůstávali, také příznivá nebyla. Po nástupu nacismu k moci bylo v Československu pronásledování Židů uznáváno jako kritérium pro uznání statutu uprchlíka, od poloviny 30. let však jejich postupné vyčleňování z hospodářského a společenského života nebylo bráno jako důvod k poskytnutí azylu. Uprchlíci byli v této době rozdělováni na ekonomické a na politické, přičemž ekonomičtí byli vnímáni jako emigrace nežádoucí. Spojení hospodářská emigrace pak sloužilo jako synonymum pro uprchlíky židovského původu.³⁰ Jejich uprchlická pozice začala být zpochybňována, a to zejména policejním ředitelstvím v Praze a Moravské Ostravě. Pražské ředitelství nepokrytě prohlašovalo, že tato ekonomická emigrace poškozují místní obchodníky a že jejich pobyt zde nestrpí a vyzývá je k odchodu ze země.³¹ „Jakmile nebyli považováni za skutečné uprchlíky, mohli být vypovídáni či trestáni za neoprávněné překročení hranic nebo za pobyt bez platných cestovních dokladů. Československo stále více ztěžovalo těmto uprchlíkům či pomocným výborům, které se o ně staraly, legalizaci jejich pobytu.“³²

Vedle toho však již na jaře r. 1933 začalo bojovat o zajištění potřeb a o legalizaci pobytu antifašistických emigrantů několik organizací, z nichž se jako první projevila Liga pro lidská práva v Československu, která již k 1. 3. 1933 vydala provolání s žádostí o pomoc Hitlerovým obětem.³³ V květnu téhož roku začal fungovat Šaldův komitét, ale také další podobné komitety, které pomáhaly jak materiálně, tak jako poradenská centra pro uprchlíky před fašismem (Sociální ústav obcí židovských Velké Prahy, Sociálně demokratická péče o uprchlíky z Německa).³⁴

---

²⁹ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 215

³⁰ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 216

³¹ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 217

³² ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 216

³³ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 54

³⁴ VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983, s. 59 - 61

Po anšlusu Rakouska dosáhla již tak kritická situace židovských uprchlíků před nacismem v Československu svého vrcholu. Vzhledem k tomu, že některá média vědomě šířila obavy z toho, že rakouští uprchlíci budou okrádat místní obyvatelstvo o obživu, neboť by znamenali hospodářskou konkurenci, obyvatelé přijali uzavření hranic s povděkem.³⁵ To ztěžovalo existenci rovněž pomocným organizacím, které stěží sháněly veřejnou podporu. Finanční situace těchto organizací navíc byla po anšlusu skutečně zlá. Státní podpora pro uprchlíky z Rakouska neexistovala, vláda nepřispívala ani na péči o legální uprchlíky z Německa, navíc po zabrání Rakouska nenesl vládní aparát dobře ani podporu pro uprchlíky ze strany československých Židů.³⁶ Situace pomocných organizací nebyla jednoduchá, avšak nejen z hlediska financí. Po anšlusu Rakouska nejenže sháněly víza pro klienty, ale také pro zaměstnance. Některé z nich se snažily své působení přesunout za hranice do bezpečnějších států.³⁷ Mezi činnosti pomocných organizací patřilo také zajišťování ubytování pro příchozí uprchlíky. Významnou pomocí v tomto ohledu měly být svatobořické ubytovny. Ani ty pak nemohly být pro tyto účely využity, neboť měly být vyklizeny pro československé uprchlíky ze Sudet.³⁸ Vlna uprchlíků z Rakouska se v naprosté většině usazovala v Brně. Počty příchozích uprchlíků se počaly snižovat v srpnu 1938 vlivem zpřísnění postupu vůči těmto uprchlíkům, kdy byla povolení k pobytu udělována jen na tři dny, a přibývalo případů vypovídání.³⁹ Na konci července, kdy většině uprchlíků jejich povolení k pobytu vypršela, „začalo hromadné vyhošťování uprchlíků do sousedních států podle jejich občanství či místa narození.“⁴⁰ Tím se registrace u těchto organizací stala pro uprchlíky spíš než pomocí nevýhodou, neboť bylo pro policii snazší je kontrolovat a ze země vypovídat.⁴¹

V říjnu 1938 se konala mezinárodní konference pomocných organizací v Paříži věnována uprchlíkům v Československu. Zde se však řešila zejména situace politických

---

³⁵ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 318

³⁶ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 327

³⁷ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 320

³⁸ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 330

³⁹ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 323 - 324

⁴⁰ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 325

⁴¹ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 326

uprchlíků ze Sudet, Rakouska a Německa.⁴² „Uprchlíci, kteří utekli především kvůli pronásledování Židů v Německu či v Rakousku, byli ponecháni vlastnímu osudu.“⁴³

---

⁴² ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 331

⁴³ ČAPKOVÁ, Kateřina; FRANKL, Michal: *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, s. 320

3. Pronásledování židovských obyvatel v Protektorátu Čechy a Morava

Ačkoliv stanovisko A. Hitlera po vzniku zřízení Protektorátu Čechy a Morava bylo takové, že rozhodování o zavádění protižidovských opatření má být ponecháno v diki protektorátní vlády, byla tato záležitost převzata iniciativou tehdejšího říšského protektora K. von Neuratha, který již na počátku existence Protektorátu doporučoval zdejší vládě přijmout taková opatření, která by Židy vyloučila z veřejných úřadů, tisku, rozhlasu a jiného působení na veřejné mínění. Kromě toho také doporučil odejmout židovským obyvatelům volební právo (aktivní i pasivní) a zakázat jim vlastnit či vyrábět zbraně.⁴⁴ Ačkoliv Beranova vláda ihned po ustanovení Protektorátu Čechy a Morava dne 17. března 1939 schválila několik protižidovských opatření, jako byl zákaz výkonu praxe židovským lékařům, advokátům nebo vydání značek k označení arijských obchodů,⁴⁵ ta opatření, která doporučoval K. von Neurath, mezi nimi nebyla. Již v červnu r. 1939 však sám říšský protektor vydal nařízení o židovském majetku, čímž „upevnil a ještě rozšířil monopol okupačních úřadů při rozhodování o židovském majetku. Jeho červnovým nařízením započala nová etapa systematické, totální expropriace protektorátního židovského obyvatelstva, které bylo cílevědomě zbavováno všech materiálních základů své existence.“⁴⁶ Prakticky toto nařízení znamenalo v otázce židovství počátek uplatňování zásad dle norimberských zákonů.⁴⁷

Vláda gen. A. Eliáše v červenci 1940 na Neurathův příkaz vydala nařízení upravující postavení Židů ve veřejném životě, podle něhož nesměli být členy žádných korporací či spolků, nesměli vykonávat žádné veřejné funkce a funkce v soudnictví a zároveň byli vyloučeni z výkonu svobodných povolání.⁴⁸ V říjnu téhož roku přijalo Národní souručenství usnesení o pokynech ohledně styků s Židy, které zavazovalo členy Národního souručenství k naprostému ignorování Židů, přičemž za styk s Židy byl považován i pozdrav nebo

---

⁴⁴ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 22

⁴⁵ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 24

⁴⁶ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 29

⁴⁷ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 29

⁴⁸ LIŠKA, Vladimír: *Protektorát, éra hákového kříže*. 1. vyd. Praha: Fontána, 2010, s. 101

opětování pozdravu.⁴⁹ „V lednu 1941 museli Židé odevzdat z nařízení policejního prezidia řidičské průkazy, byli vyloučeni z železniční dopravy i paroplavby. Přístup do muzeí, obrazáren, veřejných knihoven a čítáren jim byl zakázán, nemohli odebírat domů žádný tisk.“⁵⁰

Dalším prostředkem protizidovského jednání okupantů byla podpora židovského vystěhovalectví, které mělo být privilegiem řešení židovské otázky. Za tímto účelem byla 15. července 1939 založena Ústředna pro židovské vystěhovalectví. K podpoře vystěhování židovských obyvatel z Protektorátu byly využívány různé metody, v první řadě to byla politika diskriminace a ztěžování existenčních podmínek odebráním majetku⁵¹ a dalším omezování práv. Činnost Ústředny pro židovské vystěhovalectví byla v době od 1. do 12. září 1939 pozastavena. Po obnovení její činnost pokračovala a i vprostřed válečných let „mašinerie podávání žádostí o vystěhování a vystavování pasů běžela dál, i když už dávno bylo zřejmé, že skutečné vystěhovalcké možnosti jsou omezeny na minimum a téměř se zastavují úplně.“⁵²

V létě 1941 pak, pod vlivem zesílení aktivity českého odboje v Protektorátu, byly postupy proti Židům na českém území vystupňovány. K. H. Frank začal odhodlaně prosazovat vnější viditelné označení Židů na veřejnosti, což obhajoval slovy, že „Židé jsou teď přece nositeli protiněmecké propagandy. Jejich označením dojde nutně k jejich oddělení od českého obyvatelstva, což ztíží výměnu ilegálních zpráv a vytváření říši nepřátelské nálady.“⁵³ Už dne 20. srpna zaslal Frank do Leinfeldenu Neurathovi telegraf s žádostí o odsouhlasení označení židovských obyvatel Protektorátu pomocí pásek na rukávě.⁵⁴ Neurath s tímto návrhem souhlasil, ale k zavedení tohoto typu označení nedošlo⁵⁵. R. Heydrich vydal 1. září 1941 „policejní nařízení, jímž se zakazovalo židům, kteří dovršili šestý rok života, ukazovat se na

---

⁴⁹ LIŠKA, Vladimír: *Protektorát, éra hákového kříže*. 1. vyd. Praha: Fontána, 2010, s. 101

⁵⁰ LIŠKA, Vladimír: *Protektorát, éra hákového kříže*. 1. vyd. Praha: Fontána, 2010, s. 101

⁵¹ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 36

⁵² KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 37

⁵³ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 72

⁵⁴ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 72

⁵⁵ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 73

veřejnosti bez žluté šesticípé hvězdy velikosti dlaně, černě vytažené a s černým nápisem Jude. Musela být nošena viditelně pevně přišitá na levé náprsní straně části oděvu.“⁵⁶

K nejsilnějšímu vyostření teroru mířeného proti Židům v Protektorátu Čechy a Morava došlo po nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora koncem září 1941. Již 11. října ve své zprávě pro šéfa stranické kanceláře NSDAP Martina Bormanna napsal, že Židé žijící na území Protektorátu budou během následujících týdnů soustředěni na jenom místě, a to za účelem jejich evakuace mimo protektorátní území.⁵⁷

Plánovaná evakuace se ukázala být dlouhodobým a náročnějším procesem, než okupační síly předpokládaly, proti byla ghettoizace na protektorátním území vyhodnocena jako nezbytná fáze odstranění místních Židů. Avšak kromě funkce izolační mělo toto sběrné místo zastávat i funkci decimační, což vyplynulo z porady konané v Praze 10. října 1941.⁵⁸ Pro tuto úlohu byl vybrán Terezín. „Do příprav na teritoriální izolaci protektorátního židovského obyvatelstva zapojila Ústředna pro židovské vystěhovalce také židovskou náboženskou obec v Praze. Z jejích dokumentů, které podle příkazů ústředny vypracovávala, lze soudit, že o připravovaných deportacích za hranic Čech a Moravy vedoucí činitelé obce nic nevěděli, alespoň oficiálně nic nevěděli.“⁵⁹

Podle Heydrichovy představy měl být Terezín po splnění své funkce předstupně vývozu Židů na východ „osídlen Němci, aby se stal střediskem německého života.“⁶⁰ I přes plánování ghettoizace na protektorátním území bylo v době od října do listopadu 1941 vypraveno z Prahy pět transportů do vyhlazovacího ghetta v Lodži.⁶¹ Vzhledem k uskutečňování těchto transportů do Polska i stupňujícím se projevům antisemitismu vnímali někteří Židé odsun do ghetta jako východisko z životní krize, do níž se vlivem jednání nacistů dostali. Byla to však pouhá iluze, namísto židovského ghetta s vlastní samosprávou na

---

⁵⁶ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 73

⁵⁷ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 81

⁵⁸ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 82

⁵⁹ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 83

⁶⁰ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 84

⁶¹ LIŠKA, Vladimír: *Protektorát, éra hákového kříže*. 1. vyd. Praha: Fontána, 2010, s. 102

příchozí čekal jen sběrný tábor, který byl přechodnou stanicí na cestě do některého z vyhlazovacích koncentračních táborů na východě.⁶²

Poslání terezínského ghetta bylo dne 20. října 1942 v rámci konference ve Wannsee oficiálně určeno následovně – mělo fungovat jako koncentrační a průchozí tábor, nástroj decimace a také dezinformace o osudu deportovaných. Takto byl účel vzniku terezínského ghetta začleněn do strategie „konečného řešení“ (Endlösung) židovské otázky.⁶³

---

⁶² LIŠKA, Vladimír: *Protektorát, éra hákového kříže*. 1. vyd. Praha: Fontána, 2010, s. 102

⁶³ KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, s. 85 - 86

4. Fungování protektorátního tisku

Fungování protektorátního oficiálního tisku spadalo jak pod instituce protektorátní, tak pod ty okupační. Začlenění fungování tisku pod kontrolu okupantů českých zemí začalo probíhat ihned po vyhlášení samotného Protektorátu Čechy a Morava – dne 17. března 1939 byla vydána směrnice, která za nejvyšší cenzurní orgán protektorátní správy označila Ústředí dozorcí tiskové služby (ÚTDS) při tiskovém odboru prezidia ministerské rady (TO PMR).⁶⁴ V čele TO PMR stál do srpna 1939 Zdeněk Schmoranz, ten se však zapojil do odbojové činnosti, za niž byl téhož roku zatčen a v srpnu r. 1942 popraven.⁶⁵ Okupačním orgánem pro regulaci tisku byla služebna pro tisk. Ta byla po zatčení Zdeňka Schmoranze proměněna na tiskový odbor při kulturně politickém oddělení Úřadu říšského protektora,⁶⁶ v jehož čele stanul Karl von Gregory. V tomto odboru byla pro účel řízení médií zřízena Skupina tisk, již vedl Wolfgang Wolfram von Wolmar,⁶⁷ který byl zároveň nadřízený TO PMR.⁶⁸ Právě TO PMR od začátku okupace vydával pokyny určující obsah novin a časopisů a celkovou vydavatelskou činnost.⁶⁹

Důležitým dokumentem pro fungování českých tiskovin byl Souborný přehled pokynů pro tiskovou přehlídku, který byl vydán dne 17. září 1939.⁷⁰ „Dokument konkretizoval a precizoval způsob referování o protektorátním tisku a eliminoval ze stránek protektorátních novin témata, která byla pro okupanty problematická.“⁷¹ Zároveň také nesměla být v listech otištěna bílá místa jako viditelný zásah cenzury. Listy mohly být vytištěny jedině tehdy, byl-li jejich obsah schválen příslušným censorem. Nedodržení této zásady mohlo mít za následek konfiskaci daného listu nebo i trestní postihy.⁷²

⁶⁴ BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo: *Dějiny žurnalistiky II. díl: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944*. vyd. 1, Praha: Novinář, 1988, s. 236.

⁶⁵ KONČELÍK, Jakub: *Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava* in Foret, M. – Lapčík M. – Orság, P. *Média dnes: Reflexe megality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008; s. 299

⁶⁶ BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo: *Dějiny žurnalistiky II. díl: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944*. vyd. 1, Praha: Novinář, 1988, s. 236.

⁶⁷ KONČELÍK, Jakub: *Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava* in Foret, M. – Lapčík M. – Orság, P. *Média dnes: Reflexe megality, médií a mediálních obsahů*. vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008; s. 300

⁶⁸ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr: *Dějiny českých médií 20. století*. vyd. 1, Praha: Portál, 2010, s. 90

⁶⁹ BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo: *Dějiny žurnalistiky II. díl: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944*. vyd. 1, Praha: Novinář, 1988, s. 236.

⁷⁰ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr: *Dějiny českých médií 20. století*. vyd. 1, Praha: Portál, 2010, s. 90

⁷¹ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr: *Dějiny českých médií 20. století*. vyd. 1, Praha: Portál, 2010, s. 90

⁷² BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo: *Dějiny žurnalistiky II. díl: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944*. vyd. 1, Praha: Novinář, 1988, s. 237 - 238

Za obsah jednotlivých listů byli zodpovědní jejich šéfredaktoři, dále ještě v každém listě pracovali na vedení daného listu nezávislí „úředníci Ústředí tiskové dozorčí služby, kteří dohlíželi na texty určené ke zveřejnění a vykonávali cenzuru přímo v redakci.“⁷³ Konkrétní pokyny průběžně uváděl Wolfgang Wolfram von Wolmar na tiskových konferencích. Na těch von Wolmar předával šéfredaktorům „pokyny, jak orientovat zpravodajství, jakou formou komentovat určité politické události“⁷⁴ a zároveň výtky k obsahu.⁷⁵ Kromě toho Tiskový odbor Předsednictva ministerské rady pomocí Informací pro šéfredaktory pokyny Skupiny pro tisk, které nařizovaly, o čem psát a jak a o čem měly naopak noviny mlčet.⁷⁶

Obecně byly od novinářů požadovány texty aktivně podporující okupační síly v Protektorátu. Český tisk měl být aktivistickým, neboť pasivní loajalita nebyla dostačující. Kromě hrubých útoků na nepřátele Říše patřilo mezi požadavky kladené na oficiální protektorátní patřila také podpora a zdůvodňování perzekuce Židů, aby byl utlumen soucit s židovskými obyvateli Protektorátu.⁷⁷

Ke změnám v řízení a organizaci žurnalistiky došlo ke dni 19. ledna 1942.⁷⁸ Tehdy byly pod nově vniklý Úřad lidové osvěty zařazeny i záležitosti protektorátního tisku, tedy i agenda tiskového odboru při předsednictvu ministerské rady, který zanikl.⁷⁹ Úřad lidové osvěty byl dne 15. 6. 1942 sloučen s Ministerstvem školství a národní osvěty, z čehož vzešla nová instituce Ministerstvo školství a lidové osvěty, v jehož čele stanul Emanuel Moravec. V rámci této instituce měla vedení tisku na starosti II. sekce ministerstva, která byla rozdělena na redakční službu a tiskovou dozorčí službu, které vedl do konce války Ctibor Melč.⁸⁰

---

⁷³ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr: *Dějiny českých médií 20. století*. vyd. 1, Praha: Portál, 2010, s. 91

⁷⁴ BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo: *Dějiny žurnalistiky II. díl: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944*. vyd. 1, Praha: Novinář, 1988, s. 237.

⁷⁵ BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo: *Dějiny žurnalistiky II. díl: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944*. vyd. 1, Praha: Novinář, 1988, s. 237.

⁷⁶ KONČELÍK, Jakub: *Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava* in Foret, M. – Lapčík M. – Orság, P. *Média dnes: Reflexe megality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008; s. 303

⁷⁷

⁷⁸ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr: *Dějiny českých médií 20. století*. vyd. 1, Praha: Portál, 2010, s. 91

⁷⁹ KONČELÍK, Jakub: *Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava* in Foret, M. – Lapčík M. – Orság, P. *Média dnes: Reflexe megality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008; s. 301

⁸⁰ KONČELÍK, Jakub: *Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava* in Foret, M. – Lapčík M. – Orság, P. *Média dnes: Reflexe megality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008; s. 301

5. Pokyny tisku z tiskových konferencí

5.1. Pokyny předané r. 1940

První pokyn, na něhož dva ze sledovaných listů reagovaly textem zařazeným mezi protizidovské, vyslovil František Hofman na konferenci dne 7. 6. 1940. Pokyn se týkal vyvěšení vlajek na oslavu vítězství německých vojsk ve Francii.⁸¹ O povinnosti vyvěsit vlajky Protektorátu a jakým způsobem následně otiskly *Večerní České slovo* a *Venkov* dne 15. 6., v obou případech tyto zprávy oznamovaly, že Židům je užívání vlajky zakázáno.ⁱ Jeho vyjádření k nařízení o právním postavení Židů ve veřejném životě, které podle Hofmana „zasluhuje větší pozornosti novinářů“,⁸² zůstane ve všech třech periodikách bez odezvy, zatímco pokyn z konference konané 21. 6., který vyzývá k potírání šeptané propagandy a není tedy prvotně věnován židovské otázce, vyplnilo *České slovo* publikováním protizidovského komentáře *Otevřenýma očima*.ⁱⁱ

Na konferenci z 18.10. W. W. von Wolmar tentokrát vznesl již pokyn pro tisk k židovské otázce přímo vázaný, když k prohlášení, že pouze opakováním v různých variantách je možné působit na lid, dodal, že „k tomu patří i židovská otázka. Zde v českých zemích je to otázka choulostivá, se Židy zde mají lidé soustrast.“⁸³ Židovskou otázku podle von Wolmara není možné řešit pomocí zákonných opatření, neboť je hlavní to, aby řešení mělo především podporu a ohlas mezi lidmi. „Novináři musejí proto potírat takové fantazie, které působí na sentimentalitu.“⁸⁴ Jednalo se o projednávání zákonů na ochranu české krve a cti. *České slovo* hned následujícího dne vydává text schvalující program ideové výchovy Národního souručenství, kde zároveň poukazuje na škodlivou vládu Židů v minulém režimu.ⁱⁱⁱ Později reagoval i *Venkov*, který 20. 10. otiskl článek *Jde to kupředu*^{iv} schvalující kroky k definitivnímu řešení Národního souručenství a napadající Židy jako škůdce národa a národního hospodářství, a také *Večerní České slovo*, které otisklo text podobného obsahu dne 22. 10. pod názvem *Vyloučení židovského vlivu*^v.

⁸¹ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 114

⁸² KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 114

⁸³ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 189

⁸⁴ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 189

Tématu židovské otázky se von Wolmar na konferenci věnuje znovu až 15. 11., kdy vyslovil pokyn, aby byla o Židech uváděna základní fakta nejlépe s užitím německé odborné literatury⁸⁵, přímo z německé literatury toho času žádný ze sledovaných listů nečerpal, ale za reakci na zmínění základních informací lze považovat komentovanou zprávu Českého slova z 20.11. *Kolik je na světě Židů*^{vi}, ta kromě statistických údajů obsahuje také nařčení Židů z nebezpečného vlivu na hospodářství i kulturu. V rámci konference také von Wolmar prohlásil, že texty, odkazující na protižidovská opatření v českých zemích vydaná před několika sty lety, nejsou vhodně⁸⁶, což měla být reakce nejen na sérii článků Českého slova pojednávající o historii příchodu Židů do českých zemí^{vii}. Nevhodnosti tématu těchto článků se věnuje také v rámci konference den 22. 11., přičemž znovu označuje články o historii antisemitismu za nedůležité pro čtenáře, kteří mají být především spraveni o tom, „proč je nyní nutno řešit židovskou otázku,⁸⁷ což je pokyn, který se odrazil ve vydání Českého slova ze dne 29. 11., a to vydáním textu Karla Lažnovského *Odžidovštit také sama sebe*^{viii}, kde píše, že válka je vedena zejména kvůli těm, kteří přijali za svůj světónázor Židů.

Na konferenci dne 6. 12. se vyjadřuje pochvalně o recenzích k filmu Žid Süß, které měly být více než o filmu o světovém názoru na řešení židovské otázky.⁸⁸ Tuto podmínku články odvolávající se na snímek Žid Süß ve všech třech periodikách splňují. V případě Českého slova to byl úvodník Karla Lažnovského v nedělním vydání pod názvem *Zhouba cizí rasy*^{ix} otištěn 24. 11., Večerní České slovo otisklo článek věnovaný snímku o den dříve pod názvem *Odhalený „věčný Žid“*^x, Venkov pak na zmíněný film reagoval také 23. 11., a to článkem *Zfilmovaný „Žid Süß“ uveden v Praze*^{xi}.

---

⁸⁵ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 219

⁸⁶ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 219

⁸⁷ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 227

⁸⁸ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 232

5.2. Pokyny předané r. 1941

V rámci porady z 10. ledna zmínil Wolfgang Wolfram von Wolmar legionářské téma, o němž prý kromě Karla Lažnovského v Českém slově ostatní na toto téma mlčeli, a proto žádá, aby na toto téma přinesly listy vlastní komentáře.⁸⁹ Na to následně reaguje Karel Lažnovský svým článkem *Tragedie dvoji tváře*^{xii}. V textu jde ale zejména o gratulace zaslané židovským obyvatelům Protektorátu k Novému roku, k čemuž se dne 10.1. věnovalo i Večerní České slovo v komentáři *Novoroční gratulanti u Židů*.^{xiii}

Na tiskové konferenci konané dne 7. 2. 1941 se k tématu židovské otázky vyslovil von Wolmar hned dvěma pokyny pro protektorátní tisk. První byla výzva k zakročení proti šeptané propagandě, k čemuž jako hlavní motivaci uvedl příklad fotografie z Národní politiky z 16.1., kde byla vyobrazena potápějící se loď Southampton, na níž byl vyobrazen hákový kříž.⁹⁰ „Nás to může jen bavit, ale ukazuje to nesmyslnost šeptané propagandy, která se může stát i nebezpečnou pro své šířitele. Za tím stojí Židé. Uved'te přímo tento případ nebo některý jiný a proved'te generální zúčtování se šeptanou propagandou.“⁹¹ Na konto tohoto pokynu se objevily dvě reakce v Českém slově, první ze dne 8. 2. autora K. Lažnovského v rubrice Domácí aktuality pod názvem: *Londýn chytá hejly, ale proč*,^{xiv} a druhá dne 11.2., kdy byl v rámci rubriky Domácí aktuality otištěn text *Traviči studní*.^{xv} V obou případech je uvedena v souvislost nepřátelská propaganda a Židé. Další výzva, na niž kromě Českého slova zareagoval i deník Venkov, se týká přetrvávajících styků mezi Čechy a Židy. „V Německu také není zakázán styk se Židy a blahopřát jim. Ale na tom nezáleží, když příkazy nemají ohlas a v lidu se necítí potřeba, aby se to činilo. To je úkolem tisku a bylo by žádoucí, aby se o tom více psalo zásadně. Na zákonnou úpravu jsme vždycky museli čekat velmi dlouho. Styk s Židy je něco, co je proti národní cti, a o to se musí starat český tisk.“⁹² Týden po konferenci konané dne 7. 2. otisklo České slovo text pod názvem *Češi a židovská otázka*,^{xvi} dále se tématu přerušení styku mezi Čechy a Židy věnuje v číslech z 20., 21., 22., 23. 2. a

---

⁸⁹ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 247.

⁹⁰ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 275

⁹¹ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 275

⁹² KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 275

25.2.^{xvii} Deník Venkov reagoval 14. 2. rovněž otištěním článku *Češi a židovská otázka*, k němuž připojil vlastní dodatek z odkazem na vyhnanství Židů v dějinách.^{xviii}

Další tisková konference, v reakci na niž byl otištěn protižidovský text v jednom ze sledovaných deníků, se konala dne 28. 3. 1941. W. W. von Wolmar se na ní mimo jiné pochvalně zmínil o textu otištěném v listu A-Zet: „Velmi obratně to udělal „A-Zet“: Kde jsou vysoké ceny, není Žid daleko.“⁹³ S odkazem na list A-Zet publikoval komentář K. Lažnovského k umělému navyšování cen deník *České slovo*, a to dne 30. 3. v rámci rubriky *Domácí aktuality*.^{xix}

Na tiskové konferenci ze dne 29. srpna 1941 vyslovil von Wolmar požadavek na vydání článků požadujících označení Židů. Zároveň šéfredaktory vyzval, aby o věci psali „jen věcně a klidně a bez útoků na úřední a vládní místa.“⁹⁴ V reakci na tento tiskový pokyn vyšel ve *Večerním Českém slově* úvodník Jindřicha Bartoše *Označte veřejně Židy*^{xx}. I deník *České slovo* zareagoval prostřednictvím článku *Pro označování Židů*^{xxi}, který odkazoval na text publikovaný v *Arijském boji*. Na tiskové konferenci z 12. 9. 1941 se von Wolmar k tomuto tématu vyjádřil znova. Požadoval, aby zpráva o zavedení povinného označování Židů byla otištěna ještě jednou - s dodatkem v podobě třeba vlastního komentáře.⁹⁵ Na základě tohoto pokynu se objevil pochvalný text tohoto nařízení ve vydání deníku *Venkov* dne 20.9.^{xxii}

Dne 19. 9. na tiskové konferenci vyzval von Wolmar zástupce tisku, aby upozornili, že s těmi, kteří projevují sympatie k Židům, se bude zacházet jako s nimi.⁹⁶ „Uveďte také varování obchodníkům, kteří projevují k Židům kolegiálnost, a to ve stejné souvislosti.“⁹⁷ Odpovědí na tento pokyn byl úvodník J. Bartoše ve *Večerním Českém slově* ze dne 20. 9. pod titulkem *Nové intriky Židů*.^{xxiii}

---

⁹³ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 328

⁹⁴ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 394

⁹⁵ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 412

⁹⁶ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 420

⁹⁷ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 420

-
- ⁱ ČTK: Tři dny vyvěste vlajky na oslavu vítězství. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 138, s. 1; Čtk: Vztyčení vlajek v Protektorátu *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 138, s. 1
- ⁱⁱ BOUREK, Karel: Otevřenýma očima. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 148, s. 3
- ⁱⁱⁱ L: Od bláhovosti k moudrosti. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 245, s. 2
- ^{iv} R.: Jde to kupředu. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 247, s. 6
- ^v NESG.: Vyloučení židovského vlivu. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 248, s. 3
- ^{vi} Ceps: Kolik je na světě Židů. *České slovo*, 1940, roč. 32, II. vyd., č. 272, s. 5
- ^{vii} BARTOŠ, Jindřich: Privilegia Židů na lichvu. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 260, s. 10; BARTOŠ, Jindřich: Židé od nás vypovězeni již před 880 lety. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 261, s. 10; BARTOŠ, Jindřich: Žebravé procesí Židů do Prahy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 263, s. 10; BARTOŠ, Jindřich: Pražané udeřili na Židy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 267, s. 10
- ^{viii} LAŽNOVSKÝ, Karel: Odžidovštit také sebe. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 280, s. 2
- ^{ix} LAŽNOVSKÝ, Karel: Zhouba cizí rasy. *Nedělní České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 47 (276), s. 1 - 2
- ^x NESG.: Odhalený „věčný Žid“. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 276, s. 2
- ^{xi} Hk. (Cs): Zfilmovaný „Žid Süss“ uveden v Praze. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 276, s. 2
- ^{xii} LAŽNOVSKÝ, Karel: Tragedie dvojí tváře. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 12, s. 1
- ^{xiii} NESG.: Novoroční gratulanti u Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 8, s. 3
- ^{xiv} kl: Domácí aktuality: Londýn chytá hejly ale proč. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 33, s. 2
- ^{xv} LAŽNOVSKÝ, Karel: Domácí aktuality: Traviči studní. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 35, s. 2
- ^{xvi} (PZD): Češi a židovská otázka. *České slovo*, 1941, roč. 33, II. vyd., č. 38, s. 2
- ^{xvii} (kl): Německý tisk varuje tedy Židy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 44, s. 1; KL: Nečestní arijci. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 45, s. 1; KL: Domácí aktuality: Skoncovat se Židy. *Nedělní České slovo*. 1941 roč. 33, II. vyd., č. 8 (46), s. 2; KL: Domácí aktuality: Delikátní situace. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 8 (46), s. 2; kl: Domácí aktuality: Loupežný vpád Židů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 47, s. 5
- ^{xviii} pzd: Češi a židovská otázka. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 38, s. 2
- ^{xix} KL: Domácí aktuality: Ceny a Židé. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 13 (76), s. 2
- ^{xx} BARTOŠ, Jindřich: Označte veřejně Židy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 207, s. 1
- ^{xxi} Lm: Domácí aktuality: Pro označování Židů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 204, s. 2
- ^{xxii} NESG.: Židé viditelně označeni. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 222, s. 4
- ^{xxiii} BARTOŠ, Jindřich: Nové intriky Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 223, s. 1

6. Analýza protižidovských textů deníku *České slovo*

Deník *České slovo* vyšel první 29. 3. 1906 a plnil funkci oficiálního listu České strany národně sociální.⁹⁸ V letech 1939 – 1945 tento deník vycházel bez přerušení. Jeho ráz nejméně změnil jeho aktivističtí šéfredaktoři, jimiž byli Karel Lažnovský, kterého po jeho smrti v r. 1941 zastupoval František Josef Prokop⁹⁹ do nástupu Václava Crhy v r. 1943.¹⁰⁰

Ve sledovaném období se v deníku pravidelně objevovala rubrika *Ze soudní síně*, která obsahovala soudničky a řadila se tak mezi publicistickou tvorbu deníku, vycházela obvykle v druhé polovině vydání. Publicisticky byla obvykle laděna i strana věnovaná kultuře – to byla ve většině případů strana č. 8 nebo 6 z celkových deseti stran, které standardní vydání čítalo. Roku 1940 se do pravidelné publicistiky zařadila ještě rubrika *Domácí aktuality* (nejčastěji na straně č. 2, výjimečně na 3. straně vydání), která vždy obsahovala více kratších článků, z nichž většina byla názorových.

6.1. Analýza protižidovských textů deníku *České slovo* v r. 1939

6.1.1. První úsek: 15. 3. – 30. 6. 1939

V první části r. 1939 deník *České slovo* otiskl nejvíce prostě sdělovacích textů informujících o obsahu a znění protižidovských nařízení platných na území Protektorátu. Dne 15.3. vyšla v *Českém slově* krátká zpráva o povinnosti židovských advokátů mít substituta arijského původu, která vzešla z nařízení pražské a brněnské advokátní komory.¹⁰¹ Ihned v následujícím čísle se objeví zpráva o zákazu praxe, který udělila

⁹⁸ BEDNAŘÍK, Petr; KÖPPLOVÁ, Barbara, JIRÁK, Jan: *Dějiny českých médií od počátku po současnost*. vyd. 1, Praha: Grada Publishing, 2011

⁹⁹ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 24

¹⁰⁰ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 318

¹⁰¹ Čtk: Neárijští advokáti musí mít substituta. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 65 s. 3

židovským lékařům brněnská lékařská komora:¹⁰² „Dle vzoru advokátní komory pražské a brněnské přikročila také lékařská komora v Brně k dalším opatřením na ochranu proti nežádoucím živlům v lékařském stavu.“¹⁰³ Důkazům o „znárodnování“ se nevyhnula ani sportovní rubrika, v níž se objevil 7.4. 1939 článek s titulkem *Plavci bez nearijců*. I Český plavecký svaz se zbavoval všech svých židovských složek či členů. „V Českém plaveckém svazu není tedy již nyní ani jeden židovský klub a také vedení svazu je nyní bez nearijců.“¹⁰⁴ Další taková zpráva byla otištěna ve vydání ze dne 4. 5. a obsahuje oznámení o arizaci v medicíně. „V dalším se ministr dr. Klumpar zabýval arisací, kterou nutno co nejdříve vyřešit. Zde bude úkolem nové organizace lékařstva postupovat tak, aby lékařská služba byla všude dobře opatřena a aby pacienti nikdy netrpěli. S touto otázkou souvisí též otázka umístění vojenských lékařů, která vyřešením arisace bude velmi ulehčena.“¹⁰⁵ Dne 10. 5. 1939 vychází zpráva pod titulkem *Řešení židovské otázky: Rámcový zákon a dílčí předpisy*, informuje o přípravě nařízení upravujících židovskou otázku a jejich hlavním účelu: „Z veřejného života budou židé vyloučení úplně. Bude tím vlastně vyjádřen současný faktický stav.“¹⁰⁶ V měsíci červnu se omezovacích opatření v Protektorátu týká pouze jeden text z 22. 6., který informuje o vydání Nařízení říšského protektora o židovském majetku, který je převáděn no vlastnictví ariječů.¹⁰⁷

Omezující opatření vůči Židům se týkaly také ostatních evropských zemí, přičemž deník i o těchto opatřeních přinášel zprávy. Nejčastěji se pak jednalo o zprávy o protizidovských vyhláškách vydaných na Slovensku. Zprávy o nich se začaly objevovat krátce po vzniku Protektorátu, první byla otištěna dne 19. 3. a obsahuje sdělení o zákazu Židům užívat slovenské státní znaky. „Šéf propagandy Mach vydal nařízení, podle kterého jest vztyčení slovenské vlajky a užívání slovenských barev zakázané židům, židovským domům a obchodům.“¹⁰⁸

Dne 26. 5. otiskl deník zprávu týkající se omezování počtu Židů-advokátů na území Slovenského státu. Z 251 advokátů evidovaných ve slovenské advokátní komoře mělo být

¹⁰² (jzp): Zákaz praxe židovským advokátům a lékařům na Moravě. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 66, s. 4

¹⁰³ (jzp): Zákaz praxe židovským advokátům a lékařům na Moravě. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 66, s. 4

¹⁰⁴ NESG.: *Plavci bez nearijců*. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 84, s. 10

¹⁰⁵ (ČTK): První schůze Ústřední lékařské rady. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 105, s. 3

¹⁰⁶ NESG.: *Řešení židovské otázky: Rámcový zákon a dílčí předpisy*. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 110, s. 2

¹⁰⁷ NESG.: Nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o židovském majetku. *České slovo*, 1939 roč. 31 č. 146, s. 1

¹⁰⁸ (DNB), (ČTK): Židé nesmějí vyvěšovat slovenskou vlajku *České slovo*, 1939 roč 31, II. vyd., č. 67, s. 2

nejvíce 10 členů Židů. „Ostatní židovští advokáti budou ze seznamu komory vyškrtnuti. Ze 77 čekatelů smějí být jenom 3 Židé.“¹⁰⁹ Omezováním vlastnických práv Židů se zaobírá text o nařízení o soupisu židovského majetku na Slovensku. Zmíněným nařízením „se zajišťuje, aby slovenský majetek se dostal zpět do slovenských rukou.“¹¹⁰ Potírání práv židovských obyvatel na Slovensku se týká ještě jeden článek publikovaný v červnu, a to 28. 6., kdy vyšla zpráva o rozhodnutí ministerské rady na Slovensku, které bylo v deníku popsáno jako jedno z nejpozoruhodnějších. Jednalo se o vyřazení Židů z práv na veřejné lékárny a omezení personálu židovského původu v lékárnách.¹¹¹ V případě Maďarska podle zprávy otištěné 27. 6. vešlo v platnost nařízení o „odžidovštění“ maďarské žurnalistiky, podle něhož museli být všichni šéfredaktoři, odpovědní redaktoři, hlavní spolupracovníci a vydavatelé árijci.¹¹²

Publikovány byly rovněž prostě sdělovací texty, které sice neinformovaly o zavádění protižidovských nařízeních, ale jejich obsah odrážel projevy antisemitismu ve společnosti nebo sloužil k podpoře protižidovské nálady. Prvním takovým textem byla zpráva *Protižidovské manifestace v Holandsku* pojednávající o 20 útočnicích, kteří v Amsterdamu vtrhli do cukrářství a vyhnali odtud židovské hosty.¹¹³

V počátku sledovaného období se začaly objevovat také texty názorové žurnalistiky, které buď přinášely vlastní poznatky a komentáře nebo se jednalo o komentované zprávy. Takový text vyšel v této části sledovaného období pouze jeden. Zpráva *Protiněmecká propaganda na Slovensku ztroskotá* je vlastně zaměřená prvotně proti Polákům, o nichž se zde píše jako o původcích této propagandy.¹¹⁴ Židé jsou zmíněni až v závěru, nikoli jako původci protiněmeckých výpadů, avšak jako jedinci vítající jakékoli podobné projevy. „Samozřejmě věští v takových proudech i židé pro sebe úsvit, a jak jen mohou, troubí tytéž fanfáry nenávisti proti všem Němcům.“¹¹⁵

¹⁰⁹ (sam): Na Slovensku je 10 židovských advokátů. *České slovo*, 1939 roč. 31., II.vyd., č. 124, s. 2

¹¹⁰ Arh: Soupis židovského majetku na Slovensku. *České slovo*, 1939 roč. 31., II. vyd., č. 147, s. 2

¹¹¹ (arh): Lékařny na Slovensku z rukou Židů. *České slovo*, 1939 roč. 31, 2.vyd., č. 151, s. 2

¹¹² (arh): Židé z maďarských novin. *České slovo*, 1939 roč. 32, 2.vyd., č. 150, s. 2

¹¹³ (sam): Protižidovské manifestace v Holandsku. *Nedělní České slovo*, 1939 roč. 31, II vyd., č. 126, s. 2

¹¹⁴ (ČTK): Protiněmecká propaganda na Slovensku ztroskotá. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 125, s. 3

¹¹⁵ (ČTK): Protiněmecká propaganda na Slovensku ztroskotá. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 125, s. 3

6.1.2. Druhý úsek: 1.7. – 30. 9. 1939

Ve třetím čtvrtletí roku 1939 byla početnou skupinou protižidovských textů skupina zpráv, které nepřinášely informace o protižidovských opatřeních, ale o projevech antisemitismu ve společnosti a také zprávy zdůrazňující židovský původ jejich aktérů.

V případě nařízení vydaných na území Protektorátu byla první taková zpráva otištěna ve vydání z 18. 7., tato zpráva informovala o ohlašovací povinnosti pro přihlášení majetku židovských obyvatel.¹¹⁶ Další zpráva tohoto zaměření vychází až o měsíc později. Seznamuje s obsahem vyhlášky Státního policejního úřadu v Kladně, která zakazovala Židům vstup do veřejných lázní v Kladně a 10 restaurací a kaváren, zároveň přikazovala označit židovské obchody.¹¹⁷ Další zpráva neinformuje přímo o nařízení, nýbrž o návrhu nemocnice v Praze na zřízení samostatné židovské nemocnice, do jejíhož zřízení budou v pražské nemocnici oddělené prostory pro židovské pacienty jen na určitých odděleních.¹¹⁸

Obsáhlejší byla v období od července do září 1939 také skupina zpravodajských textů jiného obsahu, než byl výklad protižidovských vyhlášek. Důležitá je zpráva publikovaná 14. 7. 1939, která přináší informaci o Židech odsouzených za padělání křestních listů. Při představení 3 padělatelů je před jmény dvou z nich uvedena kategorie nearijec. Pouze u jména třetího, který byl zproštěn viny, tento údaj chybí, ačkoli bylo ve zprávě zmíněno, že se jednalo o 3 Židy.¹¹⁹ V této zprávě je zdůrazněn původ odsouzených, a to jak v titulku, tak dále nepřímou i v samotné zprávě, což má evidentně podporovat protižidovské smýšlení a představu, že Židé jsou kriminální živly. Dne 20. 7. vyšla další protižidovsky orientovaná zpráva, tentokrát jde o prohlášení Společenstva holičů, kadeřníků a vlásenkářů v Plzni, kteří prohlásili, že mezi členy ani zaměstnanci nejsou žádné osoby nearijského původu, neboť jejich přítomnost by ve svých řadách nedovolili.¹²⁰ „Současně oznamuje, že na přání veřejnosti vyhrazují se osobám nearijského původu zvláštní oddělení aneb místa, takže nepřijdou ani osoby, ani použité věci do styku s ostatními zákaznými.“¹²¹

¹¹⁶ (ČTK): Přihlašování židovského majetku. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 167, s. 5

¹¹⁷ (DL): Nařízení o Židech na Kladně. *České slovo*, 1939 roč. 31, 2. vyd., č. 194, s. 2

¹¹⁸ (Čtk): Isolace židovských nemocných v pražských nemocnicích. *Nedělní České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 220, s. 6

¹¹⁹ (eš): Padělatelé křestních listů před plzeňským soudem. *České slovo*, 1939 roč. 31, vyd. 2, č. 164, s. 4

¹²⁰ (eš): Plzeňští holiči a nearijci. *České slovo*, 1939 roč. 31, 2. vyd., č. 169, s. 6

¹²¹ (eš): Plzeňští holiči a nearijci. *České slovo*, 1939 roč. 31, 2. vyd., č. 169, s. 6

Zprávy vydané prvního zářijového dne patří mezi ty, které odráží projevy antisemitismu ve společnosti, konkrétně v belgické společnosti. V prvním případě zpráva přinesla informaci o protižidovských demonstracích v Antverpách, při nichž byla na mnoha místech rozbita okna židovských obchodů a podniků.¹²² V druhém případě šlo o zprávu o rozhazování letáků útočících na belgickou neutrální politiku, jejichž původcem byl prý židovský svaz. I zde je uveden původ hlavních aktérů nad rámec zpravodajské informace.

Protižidovská názorová žurnalistika v Českém slově během tohoto období otištěna nebyla.

6.1.3. Třetí úsek: 1. 10. – 31. 12. 1939

V posledním čtvrtletí tohoto roku převažují na stránkách Českého slova zpravodajské texty informující o znění protižidovských opatření platných v zahraničí, avšak vyšla rovněž zpráva o takovém nařízení protektorátním. Tato zpráva tlumočí rozhodnutí Výboru pražské župy a vyloučení šachistického klubů Prager Schachclub a Steintz z členstva pro nearijský původ.¹²³ „Zároveň se doporučuje ostatním klubům, aby škrty ve svých seznamech členy nearijce, kteří nebudou v žádném případě k soutěžím připuštěni.“¹²⁴

Zpráv o zahraničních protižidovských nařízeních bylo v tomto období v deníku více než ostatních textů protižidovské tematiky. V tomto případě se ve všech otištěných případech jednalo o nařízení vydaných na Slovensku. V první zprávě, otištěné 3. 10., šlo o oznámení zahájení odvodů do židovských pracovních táborů, které se týkaly Židů slovenské státní příslušnosti.¹²⁵ Další zpráva ze Slovenska přinesla výklad projednávané osnovy zákona o židovské otázce, podle kterého „podniky a živnosti mají být z části vyvlastněny a přiděleny novým nabyvatelům, z části mají být do nich dosazeni trvale vládní důvěrníci, při čemž původní židovský majitel může v podniku být ponechán jako

---

¹²² (ČTK): Protižidovské protesty v Antverpách. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 203, s. 6

¹²³ NESG.: Vyloučení nearijců. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 239, s. 4

¹²⁴ NESG.: Vyloučení nearijců. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 239, s. 4

¹²⁵ (arh): Odvody do židovských pracovních táborů. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 233, s. 3

zaměstnanec.“¹²⁶ Deset dní nato, tedy ve vydání z 29. 12., otiskl deník zprávu o chystané pozemkové reformě, podle které měli být Židé ze zemědělského vlastnictví.“¹²⁷

Zpravodajské texty věnující se protižidovským tématům mimo vyhlášek a nařízení nebyly v tomto období publikovány.

Text názorové žurnalistiky byl otištěn jeden, a to ve vydání z 15. 12. a jednalo se o komentovanou zprávu o nalezení dvou agitačních míst, „čímž se učinila částečně nejen přítrž šíření letáků státu nepřátelských, nýbrž také obsluhování ciziny hrůzostrašnými báchorkami o Slovensku.“¹²⁸ Autor text komentuje slovy, že britští agenti si hledají stoupence ve zločinných kruzích – „při čemž přirozené se židé jeví jakožto obzvláště vhodný nástroj.“ A také zatčení podporující a výkonní „členové obou hnízd na Slovensku jsou bez výjimky židé.“¹²⁹

6.2. Analýza protižidovských textů deníku *České slovo* v r. 1940

6.2.1. První čtvrtletí 1. 1. – 31. 3. 1940

Během prvního čtvrtletí r. 1940 byly otištěny pouze tři zprávy o protižidovských opatřeních platných na území Protektorátu. První dvě vyšly v měsíci únoru. První uvádí, že vzhledem k tomu, že selhala idea dobrovolné arizace, byl tento proces zaštitěn nařízením zakazujícím Židům vést jejich vlastní podniky a židovských podniků v některých oborech zcela. Upravuje také poměr zaměstnanců těchto podniků a ruší zákaz zcizování zlatých, platinových a stříbrných předmětů, perel či diamantů a dále nařizuje Židům a jejich manželům přihlásit veškeré jejich pozemky, akcie a podíly.¹³⁰ V následujícím vydání Českého slova se deník k tomuto nařízení krátce vrací se stejným vysvětlením, a to opět s odkazem na předchozí nařízení „Jelikož se Židé podle toho nezařídili, přistupuje se nyní k arisaci cestou nařízení.“¹³¹ Třetí zveřejnilo České slovo dne 19. 3., jednalo se o znění pátého prováděcího výnosu nařízení o židovském majetku.

¹²⁶ (arh): Vyvlastnění židovských podniků na Slovensku. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 299, s. 2

¹²⁷ (PZD): Nové zákony o arizaci na Slovensku. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 307, s. 2

¹²⁸ (ČTK): Dvě agitační střediska na Slovensku zneškodněn. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 296, s. 2

¹²⁹ (ČTK): Dvě agitační střediska na Slovensku zneškodněna. *České slovo*, 1939 roč. 31, II. vyd., č. 296, s. 2

¹³⁰ ČTK: Vyřazování Židů z hospodářství. *Nedělní České slovo* 1940 roč. 32, II. vyd., č. 6 (34), s. 1

¹³¹ (L): Dvě významná hospodářská rozhodnutí. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 35, s. 1

Zpráv o nařízeních proti Židům z ostatních zemí vyšlo ještě méně, pouze dvě. První zahraniční protižidovské opatření, o němž deník psal, byla plánovaná pozemková reforma na Slovensku, která měla zařídit, že „Židé v budoucnu nebudou mezi majiteli usedlostí.“¹³² V druhém případě se zpráva týkala protižidovských nařízení vydaných v Itálii, která vyloučila Židy z výkonu povolání advokátů, lékařů a redaktorů.¹³³

Stejný počet vyšel v Českém slově v tomto kvartále i zpravodajských textů jiného antisemitského obsahu. První byl otištěn v lednu, kdy deník zprávou informuje o zatčení skupiny šířitelů tištěných protistátních materiálů.¹³⁴ U všech zatčených je zcela nad rámec zpravodajského sdělení zdůrazněn židovský původ. Druhým takovým textem byla zpráva publikovaná v rubrice *Ze soudní síně*. Popsán byl případ soudního sporu o přestupku proti bezpečnosti cti předsedy propagační komise Národního souručenství Karla Kuta se statkářem Černíkem. Ten vypověděl své předplatné Poledního listu s tím, že Kuta je Žid. Nejen, že se pro takové nařčení vyvolal soud pro ohrožení cti, ale Černík byl následně za toto označení odsouzen k pokutě 500 K.¹³⁵

O něco širší bylo množství textů názorové žurnalistiky. Prvním byla citově zabarveným stylem prezentovaná informace o zatření Mojše Perzenczewského, polského vojáka, který byl odsouzen za týrání Němců ve sběrném táboře, k čemuž autor dodává, že „jeden Němec podlehl hrozným zraněním, která mu způsobila tato židovská bestie.“¹³⁶ Dalším názorovým textem je článek převzatý z časopisu *Slovák* a otištěný v Českém slově 23.1. Jeho cílem je očernit Masarykovo Československo a E. Beneše, ale za zmínku určitě stojí způsob, jakým tak činí: „Beneš má miliony, které dostal od svých židovských příznivců anebo které ukradl českému národu.“¹³⁷ V tomto případě mělo jít o zdůraznění nepoctivého původu zmíněných milionů, jak potvrzuje i v pořadí druhý uvedený původ zmiňovaných prostředků. V únoru se deník zmiňuje také o protižidovském opatření Hlinkovy gardy na Slovensku. Podle prvního opatření smí Židé navštěvovat jen podniky jim určené, aby nebyli arijci vystavováni židovským provokacím.¹³⁸ Kromě tohoto

¹³² ČTK: Pozemková reforma na Slovensku: *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd., č. 9, s. 7

¹³³ United Press, ČTK: Protižidovské zákony v Itálii. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd., č. 50, s.1

¹³⁴ ČTK: Dopadení šířitelů protistátních letáků. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd., č. 19, s. 2

¹³⁵ (si): Soud o arijském původu Karla Kuta. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd., č. 72, s. 9

¹³⁶ NESG.: Trest smrti pro týrání Němců. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd., č. 11, s. 2

¹³⁷ (LMB-ČTK): Josef Hušek proti šeptaným pověstem. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd., č. 17, s. 2

¹³⁸ (LBM-ČTK): Židé na Slovensku na odklízovací práce. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd., č.34, s. 2

opatření, které má odstraniti zlořád sotva již snesitelný¹³⁹ bylo vydáno také nařízení o nucené práci Židů.¹⁴⁰

Dne 15. 3. k příležitosti výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava vyšel na titulní straně článek Karla Lažnovského nejen oslavující blahodárný vliv Německa na české země, ale zároveň obviňující Židy a kapitalisty z probíhající války: „Z toho vyplývá nutnost, abychom do druhého roku své autonomie s vědomím, že moudrým rozhodnutím presidenta dr. Emila Háchy byl náš národ ušetřen od strašného bloudění, které nyní prodělávají národy západoevropské zapřažené do všech útrap války čistě židovsko-kapitalistické, ale ke škodě své vlastní.“¹⁴¹

6.2.2. Druhé čtvrtletí 1. 4. – 30. 6. 1940

Nejvíce informací o protižidovských opatřeních druhého čtvrtletí bylo otištěno v dubnu. Jako první vyšlo oznámení o nařízení proti židovskému filmu, podle něhož „Židovským podnikům v oboru filmovém se zakazuje hospodářská činnost jakéhokoliv druhu, tedy výroba, držení a půjčování ateliérů, kopírovacích ústavů, půjčovny, biografy, atd. dnem 15. dubna 1940.“¹⁴² O dva dny později deník přinesl znění šestého prováděcího výnosu k nařízení říšského protektora o židovském majetku, který z oprávnění na schválení provozování vyřadil podniky na zpracování dřeva a dřevo spotřebující, dále také obchody a makléřství s dřevem, zprostředkující obchody, obchody s lesním rostlinstvem, lesní semenářství a lesní vedlejší výrobky.¹⁴³ S obchodováním souviselo i pověření živnostenské komory k vydávání osvědčení o nežidovské povaze, o němž přinesl deník informaci 18. 4. 1940. Informaci o nejvýraznějším omezení otisklo *České slovo* 25. 4. 1940. Týká se právního omezení Židů. Kromě vymezení, kdo je považován za Žida také uvádí, že „Židé nesmějí se zúčastnit vůbec politického života, ani býti členy jiných než židovských spolků a korporací společenského, kulturního a hospodářského života.“¹⁴⁴ V měsíci květnu otisklo nedělní vydání *Českého slova* zprávu o zákazu Židům pobývat ve Stromovce, a to v návaznosti na úpravu styku mezi obyvatelstvem židovským a nežidovským¹⁴⁵

¹³⁹ (LBM-ČTK): Židé na Slovensku na odklízovací práce. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č.34, s. 2

¹⁴⁰ (LBM-ČTK): Židé na Slovensku na odklízovací práce. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č.34, s. 2

¹⁴¹ LAŽNOVSKÝ, Karel: Rok nových českých dějin. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 62, s. 1

¹⁴² ČTK: Židovským podnikům filmovým se zakazuje činnost. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 78, s. 2

¹⁴³ ČTK: K nařízení o židovském majetku, *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd., č. 80, s. 2

¹⁴⁴ ČTK: Úprava právního postavení Židů ve veřejném životě, *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 96, s. 1

¹⁴⁵ úř-ČTK: Zákaz vstupu Židů do Stromovky. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 19 (110), s. 5

V druhém čtvrtletí se v Českém slově neobjevily žádné informace ohledně zahraničních protižidovských represí a zároveň žádné zpravodajské texty jiného antisemitského obsahu.

Zato je ale poměrně početná skupina protižidovských textů názorové žurnalistiky. První takový byl otištěn v dubnu a vyjadřuje nadšení nad nařízením o právním postavení Židů jako nad vítaným osvobozením české ekonomiky, jíž poškozovaly. „Český národ, který na vlastním těle pocítil zhoubný účinek židovského vlivu, bude zajisté své vládě vděčen za toto spravedlivé opatření na ochranu svých vlastních zájmů.“¹⁴⁶

V květnu vychází text, který čerpá z knihy „O Židech“, která pojednává o nadvládě Židů nad evropskými národy a jejich kapitálem, zejména ve Velké Británii, kde „všude ve vysoké politice i politice koloniální, kde Anglie nasbírala smetanu, byl přítomen Žid.“¹⁴⁷

Dne 19. 6. napsal pro České slovo svůj první text Karel Bourek. Podle něj Židé prý vycítili v začínající průmyslové a technické revoluci provázené liberalismem příležitost pro „všestranné uplatnění své rasy“.¹⁴⁸ „Je samozřejmě důsledkem tohoto poznání, že Židé se programaticky počali právě v této době připravovati na ovládnutí světa, neboť průlom do politické uzavřenosti feudální aristokracie prostřednictvím politického a hospodářského liberalismu jim k tomu dával jedinečnou příležitost.“¹⁴⁹ Další Bourkův text byl otištěn dne 27.6., kdy se soustředil na posílení důvěry Čechů k jejich okupantům. Skutečnost, že tato důvěra de facto ve společnosti neexistuje, je podle něho vinou Židů: „Je tu jen malá vrstvička vyvoleného národa izraelského Žida se špatným svědomím, jemuž postupující obrat v myslích dříve požídivstělého českého národa nedá spát. Tento Žid je tak drzý a takový ničema, že ani nyní si nedá pokoj a ještě nyní udržuje svou šeptandou lid v citových obavách z Němců.“¹⁵⁰

Dvěma texty přispěl do skupiny názorové žurnalistiky také E. Vajtauer. První jeho text se zaměřoval na Mnichovskou dohodu a její dopady, za něž prý mohou Židé: „Je dnes

¹⁴⁶ NESG.: Odžidovštění českého života. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 97, s. 2

¹⁴⁷ Von GOLTZ, Hans: Britské imperium a Židovstvo. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 112, s. 3

¹⁴⁸ BOUREK, Karel: Židé, Češi a Němci. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 141, s.3

¹⁴⁹ BOUREK, Karel: Židé, Češi a Němci. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 141, s.3

¹⁵⁰ BOUREK, Karel: Otevřenýma očima. *České slovo*, 1940 roč. 32, II.vyd, č. 148, s.3

jasno, kdo zmařil dohodu mnichovskou z r. 1938. Byli to v první řadě Židé, kteří se báli německé převahy na východě a jeho východě evropském.“¹⁵¹ Tematické zaměření jeho druhého textu, otištěného ve vydání z 30. 6., se týkalo oslavy porážky Francie, ale i v tomto textu nezapomněl obvinít Židy z něčeho negativního, v případě tohoto textu šlo o obvinění ze zoufalé situace Německa po první světové válce, kdy prý machinace mezinárodní židovské vrstvy znehodnocením peněz připravila německou střední vrstvu o úspory.¹⁵²

6.2.3. Třetí čtvrtletí 1. 7. – 30. 9. 1940

Začátkem třetího čtvrtletí se na stránkách Českého slova objevily tři zprávy seznamující čtenáře s obsahy protižidovských represí platných na území Protektorátu. První z nich deník zveřejnil červenci, informovala o úpravě podmínek exekuce majetku židovských obyvatel Protektorátu. K exekučnímu zabavení takového majetku nebylo třeba zvláštního povolení, v případě exekučního zcizení však ano, navíc zabavené předměty mohly být prodány pouze konkrétní společnosti Hadega, s. r. o.¹⁵³

V pořadí druhá taková zpráva vyšla už v srpnu a oznamovala, že židovští žáci budou vyloučeni ze všech českých škol, soukromých i veřejných.¹⁵⁴ Zpráva vydaná dne 17. 9. přinesla informaci, že již vešla v platnost vyhláška ministerstva financí, podle níž jsou Židé, židovské podniky a organizace povinni ohlásit veškeré předměty ze zlata, platiny a stříbra a také perly a drahokamy, které mají ve vlastnictví, spoluvlastnictví nebo majetku.¹⁵⁵

Ze zemí, o jejichž protižidovských opatřeních přineslo v tomto čtvrtletí České slovo zprávy, bylo nejaktivnější Slovensko. Zpráva o prvním opatření kraticím práva Židů na Slovensku byla zveřejněna v červenci a informovala o zavedení nových zákonů, které chránily arijské dlužníky před exekučním nebo konkurzním řízením zahájeném na žádost Židů. K exekučnímu zabavení takového majetku nebylo třeba zvláštního povolení, v případě exekučního zcizení však ano, navíc zabavené předměty mohly být prodány

---

¹⁵¹ VAJTAUER, Emanuel: Nový Mnichov. *Nedělní České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 25 (145), s. 2

¹⁵² VAJTAUER, Emanuel: Dějiny vynesly rozsudek. *Nedělní České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 26, s. 2

¹⁵³ MP.: Exekuce na židovský majetek. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 173, s. 5

¹⁵⁴ (čt): Zákaz přijímat židovské žáky do českých škol. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 188, s. 4

¹⁵⁵ (sw): Židé musí přihlásit skvosty a umělecké předměty. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 217, s. 3

pouze konkrétní společnosti Hadega, s. r. o.¹⁵⁶ Také druhá byla otištěna a v tomto měsíci, tentokrát ale šlo o zákaz výkonu lékařské praxe 94 židovským lékařům na Slovensku.¹⁵⁷ Podle zprávy z měsíce srpna byly na Slovensku uzavřeny dle vyhlášky všechny židovské hostince na základě příkazu ministra vnitra Macha.¹⁵⁸ V září informuje deník o třech protižidovských slovenských opatřeních. Jedna ze zpráv informovala o dvou opatřeních zároveň. Prvním bylo zmocnění slovenské vlády parlamentem, „aby očistila slovenský hospodářský život od Židů.“¹⁵⁹ Dále konstatovala obsah nařízení, podle kterého mohou všichni ti, od nichž Židé získali exekuční cestou pozemky, anebo jejich dědicové během šesti měsíců koupit tento majetek zpět.¹⁶⁰ Další zpráva se vztahovala k arizaci Slovenska, v rámci níž byly židovským obyvatelům odebrány výčepní koncese a vznikla jim povinnost nahlásit všechny majetek situovaný na Slovensku, ale i v zahraničí.¹⁶¹ Dne 25. 9. otisklo *České slovo* zprávu o lázeňském zákonu na Slovensku, jehož součástí bylo nově i zabránit tomu, „aby v budoucnosti vystupovali ještě zahraniční Židé jako majitelé nebo nájemníci slovenských léčebných míst.“¹⁶²

V prvním měsíci tohoto čtvrtletí deník informoval o dvou protižidovských nařízeních rumunských. Podle prvního byli všichni židovští vojíni a důstojníci vyloučeni z vojenského svazku. Druhá zpráva oznamovala, že na základě nařízení francouzské vlády je naturalizovaným zahraničním lékařům zakázána praxe. Mezi těmi jsou rovněž rumunští Židé a renegáti.¹⁶³ V červenci však vyšla informace také o zrušení zákona zakazujícího pranýřovat příslušníky daných náboženství a ras a o poskytnutí amnestie těm, kdo byli na základě tohoto zákona pronásledováni a odsouzeni ve Francii,¹⁶⁴ což vlastně legalizuje projevy antisemitismu a rasismu obecně.

Prostě sdělovací zpravodajský text, který nepřinášel informaci o chystaném či vydaném protižidovském opatření, vyšel v tomto čtvrtletí jeden. Jedná se o zprávu

---

¹⁵⁶ MP.: Exekuce na židovský majetek. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 173, s. 5

¹⁵⁷ (LBM): Zákaz praxe židovským lékařům na Slovensku. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 173, s. 5

¹⁵⁸ ČTK: Židovské hostince na Slovensku uzavřeny. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 179, s. 3

¹⁵⁹ ČTK: Za rok má být Slovensko vyčištěno od Židů. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 207, s. 3

¹⁶⁰ ČTK: Za rok má být Slovensko vyčištěno od Židů. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 207, s. 3

¹⁶¹ Ceps: Arisace na Slovensku rychle pokračuje. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 217, s. 4

¹⁶² ČTK: Zákon o lázeňství na Slovensku. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 224, s. 2

¹⁶³ -o-: Rumunsko nepřijme odrodilce. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 197, s. 2

¹⁶⁴ ČTK: Francie ruší zákon na ochranu Židů. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 203, s. 3

tlumočící požadavek Jeune Barreau Francaise na vyloučení Židů a svobodných zednářů ze svých řad.¹⁶⁵

Za názorovou žurnalistiku vyšla výzva K. Bourka k nadšenému budování Velkoněmecké říše. Zároveň zde okomentoval projev dr. Zelenky, který vyjádřil starost o národ. Přitom také obvinil Židy z poškozování českého národa. „Můžeme pana doktora Zelenku ujistit, že si s námi žádných starostí dělat nemusí a že se nemusí bát ani o národ, vždyť se internacionální marxismus, Židé a zednáři o něj také nebáli, přesto, že jej sváděli s cesty rozumu.“¹⁶⁶ Další text obhajuje vyloučení Židů z tisku v Rumunsku pomocí obvinění Židů z jeho poškozování. Uvádí, že to „bolestné a dlouhé zkušenosti poučily Rumunsko, že tisk psaný židy není nikdy s to ztělesňovat rumunské ideály.“¹⁶⁷ V srpnu zastupuje názorovou žurnalistiku jediný protižidovský text, v němž kromě informace o zahájení protižidovské kampaně ve francouzském rozhlasu také tlumočí hodnocení jednání francouzských Židů: „V rozhlasovém prohlášení bylo řečeno, že prominentní židovské osobnosti francouzského finančního a uměleckého života, které z Francie uprchly, dokázaly svým jednáním, že jsou v první řadě Židy a teprve v druhé řadě Francouzi.“¹⁶⁸ Francie se týká i další komentář, který pojednává o silných protižidovských náladách mezi Francouzi, „které poukazuje na neblahé působení Židů ve francouzském veřejném životě.“¹⁶⁹ Zde jsou Židé opět obviněni z poškozování národa. Ve vydání z 10. 9. byl otištěn text s titulkem *Exil*, který se snaží exulanty popsat v co nejhorších barvách, jako bandu lačnicí po penězích, plující v proudu židovské chamtivosti.¹⁷⁰ Židům se však v závěru text věnuje samostatně: „I Židé kdysi se stěhovali z Egypta a šli do vyhnanství. Byli k tomu nuceni, když země nechtěla trpěti tyto parazity, kteří již tenkrát prováděli svůj tanec kolem zlatého telete. Duch židovské hrabivosti a nenasytnosti byl v dalších tisíciletích vždy zdoláván, jestliže se nad míru roztahoval a pronásledování Židů minulých dob našimi zednáři a tak zvanými apoštoly lidskosti tak hořce oplakávané mělo svůj původ zpravidla v bezuzdném řádění židovských lichvářů a podvodníků.“¹⁷¹ Poslední publicistický text antisemitského obsahu byl otištěn 12.9. Podle něj byla československá společnost rozdělena do dvou skupin; tu první tvořili zbohatlí advokáti, židozednářská

¹⁶⁵ ČTK: Protižidovská vlna ve Francii. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 206, s. 4

¹⁶⁶ BOUREK, Karel: O co vlastně jde. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 152, s. 3

¹⁶⁷ ČTK: Židé vyloučení z rumunského tisku. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 158, s. 2

¹⁶⁸ ST.: Protižidovská kampaň ve Francii. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 178, s. 1

¹⁶⁹ ČTK: Milion obtížných cizinců ve Francii. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 207, s. 2

¹⁷⁰ Stx: Exil. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 211, s. 3

¹⁷¹ Stx: Exil. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd, č. 211, s. 3

byrokracie, nadutí universitní profesoři, za nimiž stáli „Židé ukájející se zesurovělou touhou po penězích a po moci.“¹⁷²

6.2.4. Čtvrté čtvrtletí: 1. 10. – 31. 12. 1940

Během posledního kvartálu r. 1940 vyšlo jen málo oznámení o protižidovských opatřeních platných na území Protektorátu. V měsíci říjnu pouze dvě – zpráva o nařízení, které ukládá, že byty či jiné obytné místnosti pronajaté Židům smí být po zrušení nájemní smlouvy pronajaty znovu pouze se svolením Ústředny pro židovské vystěhovalectví v Praze.¹⁷³ Druhým pak byla zpráva o nařízení říšského ministra pošt, podle něhož mají být Židé vyloučeni z účasti na telefonní síti¹⁷⁴ Poslední otiskl deník až v prosinci, kdy informoval na svých stránkách o vyhláše Policejního ředitelství v Praze, která zakazuje Židům zdržovat se v bursovních dnech v Pražské plodinové bursě na Praze 2 a v jejím okolí.¹⁷⁵

Oproti informacím o domácích protižidovských nařízeních vyšlo zpráv o těch vydaných za hranicemi o poznání více. Nejčastěji deník přinášel zprávy o represích mířených proti Židům na Slovensku. První z nich otisklo *České slovo* dne 8. 10., kdy informoval deník o nařízení, podle něhož jsou zcizení nebo změna ve vlastnictví tohoto majetku vázány na písemné povolení Ústřední hospodářské rady.¹⁷⁶ O jedenáct dní později vyšla zpráva o chystaném zákonu o řešení židovské otázky na Slovensku, jehož účelem má být „především úplné odžidovštění hospodářství, oddělení usídlení Židů, jakož i nové znění slovenského pojmu Žid, které až doposud, jak známo, má konfesionální ráz.“¹⁷⁷ Třetí slovenské protižidovské opatření, o němž deník informoval, zakazovalo Židům bydlení v ulicích a na náměstích pojmenovaných po Adolfu Hitlerovi a Andreji Hlinkovi.¹⁷⁸

Kromě slovenských omezujících nařízení se deník zmiňuje i o těch vydaných v dalších zemích. Jednou z nich bylo i Rumunsko, kde byl dle zprávy z 5. 10. vydán dekret vylučující Židy z provozování lékáren a drogerií.¹⁷⁹ Zpráva týkající se Francie uvádí, že

¹⁷² LAŽANSKÝ, J. R.: Jaká sociální spravedlnost? *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 213, s. 3

¹⁷³ Nesign: Nařízení o pronajímání židovských bytů. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 256, s. 10

¹⁷⁴ Nesign: Židé bez telefonu. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 232, s. 2

¹⁷⁵ Zákaz Židům prodlévati u Plodinové burzy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 289, s. 5

¹⁷⁶ ČTK: Zajišťování židovského majetku na Slovensku. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 235, s. 7

¹⁷⁷ ČTK: Totální řešení židovské otázky na Slovensku. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 245, s. 1

¹⁷⁸ Europa Press: Židé na Slovensku do ghet. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 301, s. 5

¹⁷⁹ Europa Press: Židé v Rumunsku z lékáren. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 233, s. 3

zde byly schváleny rasové zákony, dle nichž „Židé narození ve Francii, kteří sloužili v armádě, jsou rovni ostatním Francouzům, zatímco všichni židé, kteří se přistěhovali do Francie, nebudou mít žádných přednostních práv.“ Později byla otištěna zpráva, která uvádí jako svůj zdroj list *Berlingske Aftenavis*, který uvedl, že se v Norsku pracuje na nařízeních, jimiž „bude v budoucnu Židům zakázáno zastávat veřejnou funkci nebo úřad. Dále bude Židům zakázán výkon lékařské nebo advokátní praxe.“¹⁸⁰

Ani textů zpravodajských s jinou protižidovskou tematikou nevyšlo mnoho. Dne 9. 10. otisklo *České slovo* dvě takové zprávy, z nichž první pojednávala o požadavcích, které vznesl předseda Národního souručenství, a to na zavedení zákonů na ochranu české cti a krve a na přerušování styku členů Národního souručenství s židovským obyvatelstvem.¹⁸¹ Na druhé straně téhož čísla vychází jedna ze zpráv, která přináší pomocí čistě zpravodajského jazyka informaci o protikorupčních postupech v Rumunsku. Avšak pouze u jednoho odhaleného úředníka, který podle zprávy poškodil policejní úřad o 14 milionů,¹⁸² je uveden jeho židovský původ, a to hned dvakrát. Ačkoli zprávy o zločinech, zatýkání a soudních procesech nebyly v tehdejší *České slovo* nic neobvyklého, původ obviněných, podezřelých či odsouzených není uváděn s výjimkou viníků původu židovského. Informace o jejich původu zcela přesahuje rámec zpravodajské informace a smyslem jejího uvedení a zdůraznění je snaha o vytvoření stereotypního vnímání Židů. Dva dny na to, tedy 11. 10. 1940, se na stránkách deníku objevuje zpráva podobného rázu. Tentokrát informuje o soudním řízení s 5 padělateli britských bankovek. U třech z pěti obviněných byl zdůrazněn židovský původ, stejně tak i v případě vychovatelky dvou z nich: „Soud vyslechl také Židovku Soukalovou, která vlastně vychovala oba Kochy.“¹⁸³

Nejobsáhlejší skupinou textů je v tomto čtvrtletí skupina textů publicistických. První přesvědčuje o hrozných podmínkách života za Československé republiky, z nichž obviňuje jednání mocných židovských obyvatel. „Jestliže snad přeci jsou ještě lidé, kteří se odpoutávají od této minulosti jen s vnitřními porážkami a váhavě, pak necht' prolistují starší ročníky svých časopisů, které tehdy židovským vlivem byly sváděny na scestí, aby tak poznali celou vnitřní prolhanost, prázdnotu a vědomé falšování politické skutečnosti,

---

¹⁸⁰ Ceps: Potírání židovského vlivu v Norsku. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 241, s. 3

¹⁸¹ ČTK: Národní souručenství žádá zákony na ochranu české arijské cti a krve. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 236, s.

1

¹⁸² ČTK: Rumunsko pokračuje v čistce. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 236, s. 2

¹⁸³ (si): Židovští penězokazi. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 238, s. 9

soustavné klamání celého národa frázemi, židovskými hesly a honbou za efektem.“¹⁸⁴ Dne 4.10. jde zase o úvodník Karla Lažnovského, který nabádá ke kladnému vztahu k Německu a Němcům obecně, neboť to je podle něj jediný způsob, jak zajistit navození vhodné formy soužití. Všechna ostatní řešení jsou pouhé klamně fantasie, jimž „se se mohou oddávat Židé, nebo židumilové, ale nikoli zdravá národní většina našeho lidu.“¹⁸⁵ Další úvodník, v němž tentokrát Lažnovský schvaluje požadavky izolaci Židů a obviňuje Židy ze započaté války motivované jejich touhou po vládě, vychází na titulní straně vydání z 10. 10. 1940. Vyjadřuje v něm svůj souhlas s požadavkem předsedy Národního souručenství o přerušení společenských styků členů Národního souručenství s židovskými občany. Takového chování je podle něj třeba k tomu, aby se Češi mohli stát součástí nové Evropy, při jejímž budování musí být nápomocní. Zároveň uvádí, že překážkou v tomto splynutí s novým řádem byli právě Židé, kteří za všech okolností usilují o ovládnutí evropského kontinentu:¹⁸⁶ „Největší překážkou v chápání těchto úkolů byla židovská psychosa, neboť Židovstvo se nesmířilo s novým dějinným osudem své rasy a vede zločinnou válku proti všem evropským národům, doufajíc, že se mu ještě podaří dostat Evropu pod své hospodářské jho.“¹⁸⁷

Ve vydání z 19. 10. vyšel protižidovsky laděný komentář s titulkem *Od bláhovosti k moudrosti*. I zde je zmíněno téma židovské nadvlády, nyní však ne pouze touhy po ní, ale faktické vlády Židů, „judokracie“. Jeho původním záměrem je podpora programu ideové výchovy Národního souručenství, při jehož obhajování se autor dostane i k tématu přežití starého řádu, jehož nefunkčnost připisuje Židům:¹⁸⁸ „Chtěla se demokracie, ale protože hospodářskou moc měli v rukou většinou jen Židé, docilovala se judokracie, vláda Židů, která nebyla národům viditelná, ale jež vládla jen ve prospěch této neevropské rasy a ke škodě všech evropských národů.“¹⁸⁹ Podobně se k zřízení bývalé Československé republiky staví i text otištěný o tři dny později. Ten uvádí, že bývalý režim byl neštěstím pro národ a vládnoucí vrstvu popisuje jako duševně mrtvou, což následně vysvětlí tím, že byla pod židovským vlivem: „Plnila poslušně »vysoké« směrnice anglického velvyslance a zednářských lóží ovlivňovaných Židy – aniž by bývala samostatně, historicky a dějinně

¹⁸⁴ -PZD-: Benešovy iluze. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 231, s. 2

¹⁸⁵ LAŽNOVSKÝ, Karel: Jak je to s naším poměrem k Němcům. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 232, s. 2

¹⁸⁶ LAŽNOVSKÝ, Karel: Historické rozhodnutí v otázce židovské. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 237, s. 1

¹⁸⁷ LAŽNOVSKÝ, Karel: Historické rozhodnutí v otázce židovské. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 237, s. 1

¹⁸⁸ L.: Od bláhovosti k moudrosti. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 245, s. 1

¹⁸⁹ L.: Od bláhovosti k moudrosti. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 245, s. 1

myslila s hlediska životních nutností našeho národa.“¹⁹⁰ Za příčinu onoho neštěstí národa jsou v důsledku označeni Židé. Jinou optiku zvolil Lažnovský ve svém úvodníku ve vydání z 24. 10., kde se pokusil o jakousi historicko-náboženskou analýzu s příčinným vztahem k údajnému ovlivňování evropské buržoasijní vrstvy Židy.¹⁹¹ Při historicko-náboženské analýze se opírá o znění komentářů ke knihám Mojžíšovým, z nichž uvádí některé citace, např.: „Darovati maso Nežidovi není dovoleno, ale je lépe hoditi je psům, poněvadž pes je lepším než Nežid.“¹⁹² Mocenská filosofie založená na tomto učení prý dala vzniknout „židovskému nesociálnímu a protilidovému i protinárodnímu myšlení“, které Židé přenášeli na buržoasii.¹⁹³

Židé byli na stránkách deníku později označeni také za příčinu nepříznivého osudu Francie po prohraném boji: „Židovští novináři v Paříži a jejich odporní pomahači mají na svědomí celé neštěstí, všechny oběti a zkázu, do které Francii uvrhla válka, jimi vědomě přivolávaná.“¹⁹⁴ Ještě silnějšího obvinění je však užito v posledním říjnovém textu z 31. 10., v němž neznámý autor obvinil Židy z obchodu s bílým masem v dobách, kdy se první z nich usadili ve střední Evropě: „První Židé přišli do Čech jen s ranci jako potulní handléři. Vyvážením mladých statných příslušníků českých kmenů do ciziny však v Čechách brzy zbohatli.“¹⁹⁵

Značný počet podobně zaměřených textů vyšel i v dalším měsíci. První z nich měl očernit v očích čtenářů E. Beneše, který byl prý „jednou z hybných sil v lóži svobodných zednářů, obklopoval se židovskými rádci a zvláště židovští zločinci, kteří uprchli z Německa, požívali jeho osobní ochrany.“¹⁹⁶ Další text se nejprve zaměřil na příčinu zájmu židovského etnika přijít do bývalého Československa a následně na jeho záměry. Jako faktory, které židovské etnikum přilákaly do mladého státu, uvádí Masarykovu humanitní filosofii a českou kulturu, což vzápětí popře tvrzením, že „ve skutečnosti neběželo pražskému, plzeňskému a ostravskému židu vůbec o českou kulturu, nýbrž jen a jen o to, aby výtěžil z politické konjunktury.“¹⁹⁷

---

¹⁹⁰ (L): Mrtvé duše dělají politiku. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 247, s. 2

¹⁹¹ LAŽNOVSKÝ, Karel: Imperialismus židovské rasy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 249, s. 1

¹⁹² LAŽNOVSKÝ, Karel: Imperialismus židovské rasy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 249, s. 1

¹⁹³ LAŽNOVSKÝ, Karel: Imperialismus židovské rasy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 249, s. 1

¹⁹⁴ (TNS): Těm, kteří ještě dnes věří špatné propagandě. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 251, s. 2

¹⁹⁵ BARTOŠ, Jindřich: Židé vyváželi Čechy do otroctví. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 255, s. 10

¹⁹⁶ Nesign: Česká emigrace a světové židovstvo. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 256, s. 2

¹⁹⁷ PZD: Čech o českém antisemitismu. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 257, s. 1

V měsíci listopadu skupinu protižidovské názorové žurnalistiky významně obohatila série článků J. Bartoše, zabývajících se historií příchodu Židů na území českých zemí, která zahrnovala celkem 4 texty. První text této série uvádí, že ihned po příchodu Židé ohrožovali vývoj českého národa lichvou: „Židovské lichvaření bylo takového druhu, že bylo těžkou překážkou hospodářského rozmachu řemesel a obchodu. Řemeslníci a arijsí obchodníci, kteří byli nuceni si u Židů vypůjčit, byli jim potom vydáni na pospas.“¹⁹⁸ Následující text této série odkazuje na projevy protižidovského jednání knížete Spytihněva v 11. století, který r. 1033 Židy po několika požárech kostelů a pokusech o otrávení studní zcela vykázal. Příčinou nevráživosti vůči Židům podle textu však nebyly důvody náboženské.¹⁹⁹ „Skutečnou příčinou byl odpor k nízké židovské mravnosti a k jejich nenasatnému kořistnictví.“²⁰⁰ V následující části se série přesouvá do doby vlády knížete Vratislava, který Židy přijal zpět do Prahy pod podmínkou, že jim ponechá pouze 12 domů, čímž chtěl zamezit přílivu těchto obyvatel.²⁰¹ Podle textu však v těchto 12 domech žilo 700 lidí, což autor hodnotí slovy: „Židům stačilo však podati prst, aby se hned zmocnili celé ruky.“²⁰² Na to uvádí, že Židé bohatli velmi rychle nejen díky obchodu, ale i lichvě.²⁰³ Poslední text z této historicko-protižidovské série popisuje chování Židů v dobách křížových výprav, během nichž prý Židé předstírali, že přešli na křesťanskou víru, avšak po odjezdu křížáků hrubě tuto víru zavrhlí, což Pražany pobouřilo. „Pražský lid udeřil na Židy a ztrestal je tvrdě nejen za jejich zpupnost a vyzývavost, ale i za všechny křivdy, páchané od nepaměti na českém lidu.“²⁰⁴

Další dva protižidovsky laděné texty vychází v deníku 20. 11. 1940. První z nich je součástí rubriky *Domáci aktuality* a svá tvrzení opírá o texty Národních listů, podle nichž je problém, že ačkoliv postupně „vyřazování ze všech oborů a posic, které urvali za dřívějších režimů na úkor našeho lidu“²⁰⁵ si Židé stále žijí nad poměry, protože čerpají ze zásob.²⁰⁶ Rys poškozování lidu je v textu zdůrazněn ještě jednou, tentokrát ve spojení s šeptanou propagandou: „Právě proto, že se Židům vede tak dobře, neztratili nic ze své dřívější drzosti a pokoušejí se svou mazaně rozšiřovanou »šeptandou« znovu obalamutit a

¹⁹⁸ BARTOŠ, Jindřich: Privilegie Židů na lichvu. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 260, s. 10

¹⁹⁹ BARTOŠ, Jindřich: Židé od nás vypovězení již před 880 lety. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 261, s. 10

²⁰⁰ BARTOŠ, Jindřich: Židé od nás vypovězení již před 880 lety. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 261, s. 10

²⁰¹ BARTOŠ, Jindřich: Žebřavé procesí Židů do Prahy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 263, s. 10

²⁰² BARTOŠ, Jindřich: Žebřavé procesí Židů do Prahy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 263, s. 10

²⁰³ BARTOŠ, Jindřich: Žebřavé procesí Židů do Prahy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 263, s. 10

²⁰⁴ BARTOŠ, Jindřich: Pražené udeřili na Židy. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 257, s. 10

²⁰⁵ K.L.: Domáci aktuality. Vyřazování Židů. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 272, s. 2

²⁰⁶ K.L.: Domáci aktuality. Vyřazování Židů. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 272, s. 2

získat náš lid.“²⁰⁷ Na páté straně téhož vydání byl otištěn text, který zpočátku působí jako pouhá statistika počtu obyvatel židovského původu žijících na území Evropy a Spojených států. Tento počáteční dojem je však vyvrácen v závěru textu, kde jsou Židé označeni za nebezpečí: „Jakkoli cenným dokladem je tato statistika, dlužno si stále znovu uvědomovat, že směrodatný není jen počet Židů. Mnohem důležitější je hospodářský, politický a kulturní vliv židovského elementu. 23 milionů židovských zemědělců by nebylo pro svět nijakým problémem, ale 23 milionů židovských obchodníků, lichvářů, advokátů, politiků a kulturních činitelů je těžkým nebezpečím pro všechny státy, vybudované indoevropskými národy.“²⁰⁸

Nebezpečí ze strany židovských obyvatel popisuje v nedělním vydání Českého slova znovu i Karel Lažnovský ve svém úvodníku. Svá tvrzení opíral o obsah tehdy nově natočeného filmu *Žid Süss*. „Židé se zmocnili také veřejného mínění tím, že vlastnili největší část denních listů a v těch „vychovali“ veřejné mínění tak, aby bylo přesvědčeno, že Židé jsou požehnáním jejich národa a nikoliv kulturní zhoubou původního duchovního úsilí jejich arijské rasy.“²⁰⁹ S čerstvě uvedeným filmem *Žid Süss* souvisí i text otištěný ve vydání z 26. 11. v rámci pravidelné rubriky *Domácí aktuality*. Tento text chválí filmové ztvárnění svědectví o židovské rozpínavosti, již autor popsal konkrétně jako znásilňování německého vojvodství a „poučení, nad kterým každý arijec otvírá oči a uvědomuje si spoustu drobných detailů i velkých věcí, které zná z vlastní zkušenosti o tom, co znamená cizí židovské těleso v těle vlastního národa.“²¹⁰ Krátce na to vyšel další úvodník Karla Lažnovského s protižidovskou tematikou. Hlavním cílem článku je obhájit vedení války, která je na místě, neboť je podle něj mířena zejména proti těm, kteří mají roční příjmy kolem 3 milionů Korun, a to za pouhé vysedávání v radách.²¹¹ Tito lidé jsou posléze nazváni plutokraty. „A proč jsou tito plutokrati tak otrlí, tak asociální a národně nesolidární? Protože přijali úplně světový názor Židů, liberalistický názor, že hromadit jmění a starat se jen sám o sebe, je právo svatého sobectví.“²¹² Svou tezi o tom, že uvažování a jednání těchto lidí je výsledkem vlivu Židů následně ještě posílí slovy:

²⁰⁷ K.L.: Domácí aktuality. Vyřazování Židů. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 272, s. 2

²⁰⁸ Ceps: Kolik je na světě Židů. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 272, s. 5

²⁰⁹ LAŽNOVSKÝ, Karel: Zhoubu cizí rasy. *Nedělní České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 47 (276), s. 1

²¹⁰ kl: Domácí aktuality: Co dovedou Židé. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 277, s. 2

²¹¹ LAŽNOVSKÝ, Karel: Odžidovštit také sebe. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 280, s. 2

²¹² LAŽNOVSKÝ, Karel: Odžidovštit také sebe. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 280, s. 2

„Kořeny plutokratického zla v nás jsou kořeny židovštiny, která nám byla vštěpována celou dvě stě let trvající liberalistickou výchovou.“²¹³

V prosinci první názorový článek apeluje na českou inteligenci, aby přijala říšskou ideologii. Text *Češi a říšská myšlenka* však ze zpupnosti neviní přímo českou inteligenci. „Židé a jimi řízené svobodné zednářství to byli, kteří zabraňovali usmíření a otravovali zejména českou inteligenci duševním jedem, jímž trpí ještě dnes.“²¹⁴ Ve vydání ze dne 17. 12. se objevil článek Jindřicha Bartoše. Bartoš v něm podporuje představu o nadvládě Židů v bývalém Československu: „Tak zv. »zákon na ochranu republiky« byl vlastně vydán hlavně pro zabezpečení mocenského postavení židovské rasy u nás.“²¹⁵, ale také požaduje vydání zákonů na ochranu krve a cti, protože prý není možné židovskou otázku řešit jen polovičatě, „neboť bez zákonité a přísně prováděné ochrany české krve a cti nezbavili bychom se u nás nikdy židovského moru.“²¹⁶ O týden později otisklo *České slovo* protižidovský text v rubrice *Domácí aktuality*, který přichází s podporou představy o zločinné povaze Židů na pozadí kritiky předražování. V textu je uvedeno, že při nákupu zákaznice obvinila prodejce z předražování, avšak věc odmítala z pocitu národní sounáležitosti ohlásit. Tato forma vlastenectví je však autorem odmítnuta jako krytí zločinu, přičemž přechází k protižidovské tématice tvrzením, že takové uvažování je podle židovské morálky²¹⁷, neboť to Židé „omlouvají jen takové zlodějství, které bylo spácháno na cizí rase, tedy na křesťanech a neměli omluvy pro to, když Žid okradl vlastního člověka.“²¹⁸

6.3. Analýza protižidovských textů deníku *České slovo* v r. 1941

6.3.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 3. 1941

I přes zřejmou převahu názorové žurnalistiky se v prvním čtvrtletí r. 1941 objevilo i několik protižidovských textů psaných prostě sdělovacím stylem. První skupinu takových

²¹³ LAŽNOVSKÝ, Karel: Odžidovštit také sebe. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 280, s. 2

²¹⁴ Čtk: Češi a říšská myšlenka. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 290, s. 4

²¹⁵ BARTOŠ, Jindřich: Ochrana české cti a krve. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 295, s. 1

²¹⁶ BARTOŠ, Jindřich: Ochrana české cti a krve. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 295, s. 1

²¹⁷ kl: Domácí aktuality: Vlastenectví není zlodějství. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 301, s. 1

²¹⁸ kl: Domácí aktuality: Vlastenectví není zlodějství. *České slovo*, 1940 roč. 32, II. vyd., č. 301, s. 1

textů tvoří zprávy o protižidovských nařízeních platných na území Protektorátu. Dvě takové zprávy byly otištěny ve vydání z 9. 2., první informovala o vyhlášce ministerstva financí, která nařizovala všem Židům a židovským podnikům nejpozději k 15. březnu 1941 vložit do devisových bank nebo peněžních ústavů sbírky známek celistvostí.²¹⁹ Druhá práva se také týkala vyhlášky, tentokrát té vydané zemským prezidentem v Čechách. Vyhláškou byli Židé vyloučení z výkonu rybářství, který jim příslušel jako trvalým/dočasným vlastníkům rybníků a.j. vodních nádrží, nebo jako majitelům /nájemcům rybářského práva či povolením těchto osob.²²⁰

Početnější než skupina zpráv o protižidovských opatřeních v Protektorátu je skupina zpráv o těchto nařízeních vydaných za hranicemi Protektorátu. Nejčastěji zprávy informují o nových nařízeních ze Slovenska. První zpráva o slovenském protižidovském opatření vyšla ve vydání z 5. 3., kdy deník přináší informaci o protižidovských represích majetkových a sdružovacích. V rámci majetkových represí byly přerozděleny židovské velkostatky do rukou arijců a živnosti a obchody židovských majitelů byly podrobeny arizaci²²¹, čímž „bylo nacionalizováno jmění v hodnotě více než 3 miliardy Ks.“²²² Represe sdružovací spočívala v tom, že „vláda rozpustila všechny židovské spolky a organizace a místo nich zřídila židovskou ústřednu. Každý slovenský Žid musí být členem této ústředny.“²²³ O dalším nařízení informuje zpráva z 12. 3., v níž se píše, že „nařízením ústředního hospodářského úřadu byl všechn židovský majetek na Slovensku dán do vnučené správy.“²²⁴ V nedělním vydání zase otiskl deník zprávu, která přinesla informaci o tom, že „Slovenská ministerská rada schválila ve své dnešní schůzi doplněk k nařízení o židovských podnicích, jakož i k zákonu o pozemkové reformě, podle nichž je státní pozemkový úřad oprávněn vykoupiti všechny židovské zemědělské usedlosti.“²²⁵ Kromě protižidovských opatření slovenských informovalo České slovo i o požadavku na arizaci v advokátním stavu maďarských advokátů.²²⁶

²¹⁹ ČTK: Povinnost Židů vložit do úschovy sbírky známek a celistvostí. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, č. 6 (34) s, 13

²²⁰ (čtk): Vyloučení Židů z rybářství. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, č. 6 (34) s, 13

²²¹ Čtk: Rozřešení židovské otázky na Slovensku. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 54, s. 3

²²² Čtk: Rozřešení židovské otázky na Slovensku. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 54, s. 3

²²³ Čtk: Rozřešení židovské otázky na Slovensku. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 54, s. 3

²²⁴ ČTK: Židovský domovní majetek na Slovensku do vnučené správy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 60, s. 1

²²⁵ Čtk: Nová opatření na Slovensku. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 12 (70), s. 1

²²⁶ cs: Maďarští advokáti žádají arizaci. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 69, s. 2

Vycházely také informativní texty, které nepřinášely informace o protižidovských nařízeních či o konkrétních požadavcích na jejich zavedení. Prvním takovým textem byla zpráva ze 17. 1. o odsouzení nezásadního poměru k Židům a židovské otázce většiny, který se projevil právě rozesíláním novoročních přání, většinou hlavních českých listů.²²⁷ Další zpráva protižidovského obsahu vyšla v nedělním vydání z 9. 2. a zabývala se uruguayskou krizí, která vznikla po přijetí židovských uprchlíků: „V posledním roce se do Uruguaye přistěhovalo 60.000 Židů, kteří se tam uchytili ve všech odvětvích života a zejména ve všech oborech obchodu. Židovský problém je nyní prý tak vážný, že je nutno žádat veřejná opatření proti Židům.“²²⁸ Poslední zpráva tohoto druhu se na stránkách deníku objevila dne 22. 3. Zpráva informovala o zamítnutí zmateční stížnosti obviněných z padělání bankovek. Tato zpráva je ukázkou toho, kterak tehdejší tisk využíval prohřešků občanů židovského původu ke generalizaci. Titulek zprávy mluví o židovských padělatelích, ačkoli ve skutečnosti všichni židovského původu nebyli, což ale zpráva uvádí až v závěru, v první řadě stále vyzdvihuje židovský původ většiny obviněných.²²⁹

Samotný začátek roku 1941 se vyznačuje převahou názorových a hodnotících textů nad těmi zpravodajskými. První protižidovsky zaměřený názorový text vychází ihned v prvním lednovém vydání z 2. 1. 1941 a zabývá se krachem burzy, který je popsán jako důsledek nezřízení a neřízeného hospodářství, přičemž vinu na takovém stavu hospodářství podle textu nesou právě Židé: „Opravdoví nacionalisté viděli ještě více. Že světové hospodářství je nezřízené proto, že nejrozhodnější jeho páky jsou v rukou burs a bankovních lichvářů (Židů), kteří nemají nejmenšího pocitu solidarity s arisjkými národy a zneužívají světové hospodářství jen k nabývání moci své rasy nad celým světem.“²³⁰ Týden nato deník otiskl text, který má očernit bývalého redaktora Lidových novin Ripku, který prý psal a publikoval na přání tehdejšího ministra zahraničí Edvarda Beneše. Kromě těchto údajů bylo použito jako důkaz zločinnosti tohoto člověka následující tvrzení: „Miloval všechno židovské, je nečeského původu a měl za ženu francouzskou židovku.“²³¹ Vztah k židovské kultuře a manželství s osobou židovského původu je zde posazeno na stejnou úroveň jako podjaté psaní.

²²⁷ kl: Domácí aktuality: Úsilí o zásadovost. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 14, s. 2

²²⁸ Europa Press: Uruguay proti židovskému přistěhovalectví. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, č. 6 (34), s. 2

²²⁹ (jap): Zmateční stížnost židovských padělatelů zamítnuta. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 69, s. 5

²³⁰ LAŽNOVSKÝ, Karel: Rok zrání. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 1, s. 3

²³¹ kl: Domácí aktuality: O jednom lháři z povolání. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 7, s. 2

Už následující den ale vychází v rámci rubriky Domácí aktuality text Karla Lažnovského²³², který se tehdy jako první zabývá kauzou novoročních blahopřání, které Češi rozesílali svým židovským známým. Tuto skutečnost tehdy zmiňuje jen na okraji svého apelu na vydání rasových zákonů, přičemž tvrdí, že rozhodné jednání ohledně řešení židovské otázky může být právě tímto jevem znemožněno: „Pakliže z mocných a rozhodujících dosud kruhů, osobností z tak zvané vysoké společnosti anebo osobností »vedoucích« udržují s Židy důvěrný přátelský poměr a prosí je dokonce o jejich pohostinství, lze sotva dosíci něčeho rozhodného v otázce židovské bez důkladnější revise těchto vedoucích vrstev.“²³³ Odesíláním těchto blahopřání se zabývá i v následujícím textu v této rubrice pod názvem *Blamáž a ostuda*, kde vyjmenoval jména těch významných osobností, jež blahopřání židovským obyvatelům Protektorátu zaslaly. Hluběji Lažnovský situaci rozebírá ve svém úvodníku ve vydání z 15. 1., kdy označuje zasílání blahopřání Židům v případě konkrétních výkonných osob za zločin: „Ale pakliže Židům blahopřál i krajský vedoucí Národního souručenství v Kolíně a funkcionář Svazu pro spolupráci s Němci, pak nutno říci velmi jasně, a to nejen v novinách, že toto je politika dvojí tváře a taková politika že je zločinem na národu.“²³⁴

Ve vydání ze dne 16. 1. byla tištěna komentovaná zpráva o zatčení dvou obviněných z atentátu na prvorepublikového ministra Rašína, v níž je zdůrazněn židovský původ údajných organizátorů tohoto zločinu. Text vychází z informací otištěných listem Echo, který prý uvedl, že „Šoupal spáchal atentát z iniciativy Židů Karla Kohna, advokátního úředníka z Vihonrad a Theodora Eislera, známého politického zloducha Německého Brodu.“²³⁵ O dva dny později přináší deník názor prezentovaný Lidovými listy: „Ke známým novoročním událostem zdůrazňují katolické listy L. L., že vyloučení Židů z českého národního života je netoliko jednou ze základních podmínek součinnosti Čechů a Němců, ale i podmínkou našeho národního zdraví.“²³⁶ Naléhá tak na vyčleňování Židů s odkazem na dobré česko-německé vztahy a zájem národa. Vydání Českého slova z 21. 1. otisklo výtah z projevu O. Dietricha, který se vyslovil proti následkům liberalismu

---

²³² Karel Lažnovský se pod mnoho svých komentářů protizidovské tematiky nepodepisoval celým jménem a užíval pouze zkratky, vzhledem však k způsobu projevu a tematickému zaměření těchto názorových textů lze předpokládat, že byl jejich autorem podepsaným zkratkami KL/kl právě on.

²³³ kl: Domácí aktuality: Češi a židovská otázka. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd, č. 8, s. 2

²³⁴ LAŽNOVSKÝ, Karel: Tragédie dvojí tváře. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd, č. 12, s. 1

²³⁵ Kl: Domácí aktuality: Dr. Rašín obětí židovstva. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd, č. 13, s. 2

²³⁶ kl: Domácí aktuality Lidové listy proti Židům. *Česko slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 15, s. 2

v jeho individualistické zrůdnosti,²³⁷ jejíž důsledky konkrétně popisuje: „Ze svobody živností vyrostla diktatura kapitalů. Ze svobody tisku diktatura židovského ducha.“²³⁸

Po osmidenní odmlce publikuje deník protižidovský komentář v rubrice Domáci aktuality, kde si autor stěžuje, že aféra s novoročními blahopřáními vyšla do ztracena, na základě čehož požaduje další přísné zákroky proti Židům. „Kdyby se věnovala opravdu upřímně větší pozornost činnosti Židů, objevilo by se nepochybně ještě mnoho jiných důležitých příčin k zaslouženě ostrému postupu proti Židům.“²³⁹ Jednu takovou příčinu nakonec uvádí sám. Podle jeho slov se prý Židé začali stahovat na venkov, kde vymýšleli otravné anekdoty a pomluvy a zabývali se pokoutným obchodem. To dokládá tvrzením z dopisu čtenáře, který píše, že Židé mají špatný vliv na venkovský lid.²⁴⁰

Dne 1. 2. byl otištěn další počín názorové žurnalistiky, a to sice zhodnocení knihy E. Vajtauera *Malé národy v nové Evropě*, kde recenzent zdůrazňuje rasová zjištění: „Vajtauer se zabývá i rasovou myšlenkou a ukazuje vtipně na to, jak židovská nadvláda pramenila právě z rasového uvědomění, jak jeden Žid tahal nahoru jiného Žida, jak židovská rasová spojitost vyvolala reakci, rasovou pospolitost arijských národů a jak vzpoura proti Židům, diktovaná sociálním a ochrannými rasovými důvody, jest otázkou národní sebezáchovy.“²⁴¹ S postupem času stále běžnější obviňování Židů z nadvlády světu na úkor ostatních národů doplňuje o čtyři dny později text Karla Lažnovského v rubrice Domáci aktuality o druhé často se vyskytující obviňování Židů jako zdrojů šeptané propagandy. V tomto případě autor píše, že „jelikož večer nemají co dělat, baví se Židé tím, že telefonují různým českým lidem, které ani neznají, a sdělují jim nejnovější zprávy z londýnského rozhlasu.“²⁴² Tím však obviňování Židů nekončí a 7. 2. se na stránkách České slova objeví článek zabývající se válečným postojem USA a jeho důvodem – tím jsou označeni Židé, a ačkoli jsou zde vyjmenovány konkrétní osoby jako viníci, cílem textu je opět poukázat na válečné zájmy Židů obecně. Důvod, proč USA stály na straně Velké Británie, text zdůvodňuje tak, že „ti, kteří v republice hvězdnatého praporu nejvíce křičí, jsou staří Židé jako Niklo Murray, Butler a senátor Glass, kteří svým

²³⁷ kl: Duchovní základy nové Evropy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd, č. 17, s. 4

²³⁸ kl: Duchovní základy nové Evropy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd, č. 17, s. 4

²³⁹ kl: Domáci aktuality: Co je s Židy?. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd., č. 24, s. 2

²⁴⁰ kl: Domáci aktuality: Co je s Židy?. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd., č. 24, s. 2

²⁴¹ (cs): Malé národy v nové Evropě. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd, č. 27, s. 2

²⁴² LAŽNOVSKÝ, Karel: Domáci aktuality: Šeptá se po telefonu. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd, č. 30

hlučným pokřikem se pokoušejí přehlušit hlasy skutečných frontových bojovníků, kteří všichni jsou proti válce, jako generál Hugh Johnson, generál Robert Wood a plukovník Lindbergh.“²⁴³ Ihned následující den otiskl deník další text v rámci rubriky Domácí aktuality, jejíž obsah zajistil Karel Lažnovský. Tento text byl zaměřen na židovské emigranty, kteří prostřednictvím londýnského rozhlasu zveřejňují adresy národních zrádců.²⁴⁴ Podle autora se ale lidé nenechají strhnout k „šílenství, do kterého by nás čeští Židé z Londýna rádi zahrnuli.“²⁴⁵

V nedělním vydání z 9. 2. publikoval protižidovský článek Jindřich Bartoš, který se zaměřil na přístup k Židům v Rusku koncem 19. století, využívaje k tomu *Deník spisovatele* F. M. Dostojevského. Spisovatel byl prý zpočátku ve svém přístupu k Židům dobromyslný a naivní. „Nepochopil, že Židé štváli všude arijské idealisty pod zvučnými hesly do revoluce jen proto, aby obratně získali svá občanská práva mezi evropskými národy.“²⁴⁶ Později prý ale přímo věštecky předpověděl budoucí vývoj a odhalil skutečnou tvář Židovstva, když napsal: „Naše mlčení vydává naši vlast na pospas židovskému kořistnictví, které má jen jediný cíl: hromadit zlato všemi prostředky.“²⁴⁷

V úterý 11. 2. se další názorový protižidovský text objevil v rubrice Domácí aktuality, jejíž obsah zajistil K. Lažnovský. V textu opět dochází k obviňování Židů z protinárodních záměrů, kterých se údajně dopouští z exilu. Prostřednictvím londýnského rozhlasu se prý snaží štvát „Čechy ve vlasti do šíleného smýšlení a bláznivého nazírání na mezinárodní situaci, tomu se nelze divit. Oni pokračují v tom, co dělali u nás doma dlouhá léta.“²⁴⁸

O dva dny později vyšel text informující o údajném jednání židovských poradců vlády a jiných vysoce postavených osob ve Velké Británii, které jednaly ve svůj prospěch, podle čehož „je patrné, že Židé v Anglii založili své bohatství a své vlivné postavení na tom, že důvěrných posic, kterých získali, zneužívali k tomu, že zprávy, o kterých se

²⁴³ (ČTK): Vliv Židů na politiku USA. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd, č. 32, s. 1

²⁴⁴ LAŽNOVSKÝ, Karel: Domácí aktuality: Londýn chtá hejly, ale proč. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd, č. 33, s. 2

²⁴⁵ LAŽNOVSKÝ, Karel: Domácí aktuality: Londýn chtá hejly, ale proč. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd, č. 33, s. 2

²⁴⁶ BARTOŠ, Jindřich: Slovanský věstec o Židech. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, č. 6 (34) s, 13

²⁴⁷ BARTOŠ, Jindřich: Slovanský věstec o Židech. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, č. 6 (34) s, 13

²⁴⁸ Kl: Domácí aktuality: Traviči studní. *České slovo*, 1941 roč. 33, II.vyd, č. 35, s. 2

dověděli, zhodnocovali v mezinárodních bursovních obchodech.²⁴⁹ Jako příklad je uveden Erbst Cassel, který se prý jako první dozvěděl o porážce Británie u Skagercku (1916), což oznámil důvěrníkům v New Yorku, vlivem čehož klesly anglické státní papíry a „Cassel dal pak skoupit všechny akciové balíky, pokud byly dosažitelné.“²⁵⁰ V dalším vydání Českého slova, ze dne 14. 2., se nachází text, který apeluje na dodržování a uznání protizidovských opatření a zároveň vytýká těm, kteří odebrání práv Židům zavrhuje, neznalost dějin.²⁵¹ Rasovou nesnášenlivost vůči Židům autor v textu obhajuje tvrzením, že „Žid neuznává jiného pána nežli peníze.“²⁵²

Čtyři dny poté na stránkách Českého slova vychází v rámci rubriky Domácí aktuality analýza vlády Židů v Příbrami, kde údajně byl pomocí spolupráce Židů s bílými Židy sesazen šéfredaktor místního listu.²⁵³ „Všichni Židé v Příbrami a v kraji mnou si radostně své pracky, jak se jim opět podařilo jejich machinacemi zdržet a zpomalit krajně nutné odžidovštění Příbramě a celého jejího kraje.“²⁵⁴ Další protizidovský text ze dne 20. 2. vyzývá k přerušení styků s obyvateli židovského původu a tím k jejich izolaci. Opírá se při tom o obsah Poledních listů: „List P. L. správně upozornil, že mnoho lidí ještě nepochopilo, že styk se Židy je věcí rasové čistoty a národní cti. Nikoli tedy věci nějakého zákona nebo nařízení.“²⁵⁵ V článku je vyjádřeno pohoršení nad udržovanými styky mezi Židy a Čechy a odpor nad tím, že se Židé účastní společenského života: „...na některé plesy Národního Souručenství přišli Židé a nikdo proti tomu neprotestoval. Na plesu reálného gymnázia v Turnově byla dokonce Židovka Edith Weisová členkou plesového výboru, aniž by správa této veřejné školy proti tomu něco podnikla.“²⁵⁶ Následně je zde uvedena výzva německého listu Prager Abend určena Židům, aby přerušili všechny své styky s Čechy.²⁵⁷ Ihned další den deník publikuje antisemitský text ke stejnému tématu. Tentokrát se text více než pohoršení nad styky mezi Židy a Čechy věnoval očernění Židů za účelem utvrzení v tom, že styk Čechů s nimi je dán nevědomostí a nedostatečnou politickou výchovou českého národa: „Příčinou je zde skutečnost, že našemu národu

²⁴⁹ (PZD): Židovský obchod o falešné politické zprávy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd. č. 37, s. 2

²⁵⁰ (PZD): Židovský obchod o falešné politické zprávy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd. č. 37, s. 2

²⁵¹ (PZD): Češi a židovská otázka. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 38, s. 2

²⁵² (PZD): Češi a židovská otázka. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 38, s. 2

²⁵³ kl: Domácí aktuality: Je v Příbrami ještě židovská diktatura. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 41, s. 2

²⁵⁴ kl: Domácí aktuality: Je v Příbrami ještě židovská diktatura. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 41, s. 2

²⁵⁵ kl: Domácí aktuality: Na co není třeba zákonů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 43, s. 2

²⁵⁶ (kl): Německý tisk varuje tedy Židy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 44, s. 1

²⁵⁷ (kl): Německý tisk varuje tedy Židy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 44, s. 1

nebyla dána ona politická výchova, která by ukázala, do jaké míry byli Židé živlem škodlivým a politicky mezinárodně organisovaným, že skutečně považovali národy jen za jednotlivé figurky na své politické šachovnici.“²⁵⁸ Dále také uvádí, že Češi udržující styky s Židy mohou být považováni za britské agenty, jelikož plutokratické smýšlení z Židů agenty činí.²⁵⁹ V nedělním vydání z 23. 2. deník otiskl další dva texty K. Lažnovského, v nichž se také věnuje tématu styků Čechů s Židy. V prvním textu odkazuje na komentář v listu Večer, podle něhož jsou Češi stýkající se s Židy zrádci české věci a zároveň, pokud jde o členy Národního souručenství, porušují stranický příkaz.²⁶⁰ Kromě toho sám autor v textu prohlašuje následující: „Hlavním problémem venkova je: skoncovat s Židy.“²⁶¹ V druhém textu obviňuje Židy z šíření šeptané propagandy, pročež není styk s nimi projevem loajality.²⁶²

V úterý 25. 2. se na druhé straně vydání objeví protižidovský text, jehož autorem je opět Karel Lažnovský. V článku se pohoršuje nad tím, že 1/3 československé emigrace je tvořena osobami židovského původu²⁶³ a dále s odkazem na list Večer tvrdí, že se Židé „znovu se značnou drzostí derou na přední místa v české emigraci a snaží se zajistiti novou loupežnou nadvládu Židovstva v našem národě pro případ, že by emigrace něco dokázala.“²⁶⁴ Úvodník z 1. 3. kritizuje postoje USA, zejména Státům vytýká zisky ze zbrojení.²⁶⁵ V návaznosti na to autor, jímž je s největší pravděpodobností K. Lažnovský, označuje Židy jako hlavní příčinu situace a postoje Spojených států: „Jsou to vesměs kapitalisté židovští, kteří se v Americe ženou slepě nejen za ziskem, ale také z touhy po pomstě za vyřazování židovské moci v Evropě.“²⁶⁶

O tři dny později vychází v Českém slově v rubrice *Domácí aktuality* článek, v němž autor židovstvo obviňuje jednak z ohrožování anglické mládeže, která už „pomalu těžce chápe zločin, který s ní stará plutokracie a židovstvo hraje.“²⁶⁷ Podobně se vyjadřuje o mládeži americké, která podle něj vede vášnivé spory s židovským vedením země,

²⁵⁸ KL: Nečestní arijci. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 45, s. 1

²⁵⁹ KL: Nečestní arijci. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 45, s. 1

²⁶⁰ KL: Domácí aktuality: Skoncovat se Židy. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 8 (46), s. 2

²⁶¹ KL: Domácí aktuality: Skoncovat se Židy. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 8 (46), s. 2

²⁶² KL: Domácí aktuality: Delikátní situace. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd. č. 8 (46), s. 2

²⁶³ kl: Domácí aktuality: Loupežný vpád Židů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 47, s. 5

²⁶⁴ kl: Domácí aktuality: Loupežná vpád Židů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 47, s. 5

²⁶⁵ KL: Uši k slyšení. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 51, s. 1

²⁶⁶ KL: Uši k slyšení. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 51, s. 1

²⁶⁷ KL: Domácí aktuality: Kšefty s potápkami. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 53, s. 2

nechce se totiž „stát obětí války po boku Anglie a za zájmy amerického židovstva a kapitálu.“²⁶⁸ Další autorský text Lažnovského byl komentář otištěný ve vydání Českého slova z 14. 3., v němž obhajuje obětavou práci publicistů protektorátních periodik na zranění historického názoru národa.²⁶⁹ Toto zranění podle textu spočívalo v uvědomění si lží, „jimiž ho oslepovala kapitalistická reakce a židovská soloč.“²⁷⁰ Také v nedělním vydání z 16. 3. publikoval svůj článek Karel Lažnovský v rubrice Domácí aktuality. V textu nazývá mnohoobročnictví a korupci pozůstatky židovsko-demokratického režimu.²⁷¹ Ve středu 19. 3. deník zveřejnil další text názorové žurnalistiky, který podsouvá Židům úmysl zmocnit se hospodářství všech národů: „Duchovním původcem a tvůrcem kapitalisticko-liberalistického řádu bylo světové Židovstvo. Tímto řádem měl přejít hospodářský život všech národů do područí mezinárodních Židů“²⁷²

Komentář publikovaný ve vydání ze soboty 22. 3. chválí nový řád v Evropě, který má zabránit prosazování osobních zájmů jiných vrstev na úkor pracujících. Také schvaluje znemožnění účasti židovských obyvatel na hospodářství: „Prostý člověk přijal s povděkem odstranění Židů a prospěchářů z národního života. Jedině on dovede posoudit tu slast a výhody sociálního blahobytu za jejich vlády.“²⁷³ Po týdenní odmlce se protižidovský názorový text na stránkách Českého slova objevuje zase v sobotu 29. 3., jedná se o text obviňující Židy z vykořisťování. Židé se prý dopustili zločinu proti celé Evropě, když se pokusili zotročit 80 milionů Němců.²⁷⁴ U obviňování Židů z poškozování hospodářství zůstal i Karel Lažnovský, znovu podepsaný pouze zkratkou KL, v následujícím nedělním vydání deníku, kdy s odkazem na list A-Zet upozorňuje na keřasení židovských obyvatel Protektorátu, což shrnul v jednoduché prohlášení: „Kde jsou vysoké ceny, hledejte tam Žida.“²⁷⁵

²⁶⁸ kl: Domácí aktuality: Kšefty s potápkami. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 53, s. 2

²⁶⁹ kl: Domácí aktuality: Historický názor. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 62, s. 2

²⁷⁰ kl: Domácí aktuality: Historický názor. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 62, s. 2

²⁷¹ kl: Domácí aktuality: Očista veřejného života. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 11 (64)

²⁷² Žik: Skrytí škůdci národa. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 66, s. 2

²⁷³ Žik: Kdo by byl vinen. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 69, s. 2

²⁷⁴ ČTK: Boj proti světovému panství Židů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 75, s. 2

²⁷⁵ KL: Domácí aktuality: Ceny a Židé. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 13 (76), s. 2

6.3.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 1941

Kromě názorové žurnalistiky jsou v druhém čtvrtletí roku 1941 mezi texty s protižidovskou tematikou zastoupeny jen texty zpravodajské, zaměřené na protižidovská opatření v zahraničí, a to pouze jedinou zprávou otištěnou dne 27. 5. Zpráva pojednává o komplikacích při řešení židovské otázky v Maďarsku, Bulharsku, Rumunsku a na Slovensku plynoucích z problematického vymezení pojmu Žid.²⁷⁶ Zároveň ale uvádí, že „všechny čtyři státy provádějí vyloučení Židů ze státních služeb a veřejných úřadů“²⁷⁷ a také znemožňují Židům zastávat vedoucí pozice v tisku, literatuře a umění.²⁷⁸

V druhém čtvrtletí r. 1941 v deníku *České slovo* mezi texty protižidovského obsahu jednoznačně převažují texty názorové žurnalistiky. Prvním byl článek, který obviňoval Židy z drancování Evropy: „Evropské národy byly vydrancovány a nerentovalo se bráti na sebe risiko stálých nepokojů nebo případného probuzení za těch několik mizerných milionů, které by se snad ještě daly vyždímat. Tyto zisky byly přenechány východním Židům, kteří se drali na západ.“²⁷⁹; a zároveň označuje Židy za původce zapojení USA do války: „Židé dopravili světový kapitál přes Atlantik a seděli v bezpečné vzdálenosti, aby zahájili boj s „zlatou zemí“ v Evropě.“²⁸⁰

Dva dny na to, 4. 4., v rámci rubriky Domácí aktuality jeden text odkazuje na článek E. Vajtauera ve *Večerním Českém slově*, kde byl antisemitismus obhajován pomocí historického odkazu k dílu Františka Palackého. Ten měl v r. 1872 o Židech napsat: „Popudům dravců ušlechtilých učili se doposud nejraději u lišek, zejména v obchodech a na bursách, ale již rádi vítají také vlky ve středu svém.“²⁸¹ Lažnovský se pod zkratkou K. L. souhlasně vyjadřuje k poznámce E. Vajtauera, že „národnostní nenávisť může zmizet jen tehdy, když zmizí hlavní její podněcovatel, kterým, jak už jasně vystihl náš otec vlasti Palacký, byl a je Žid.“²⁸² To, čím bylo české myšlení potlačováno, si lze prý představit podle toho, jak „v bývalé republice si Židé počínali jako vymaněnci, jak ovládali žurnalistiku a infikovali celé naší buržoasní vrstvě zvrhlé židovské názory o okamžitém

²⁷⁶ RS: Židovský problém v jihovýchodní Evropě. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 123, s. 2

²⁷⁷ RS: Židovský problém v jihovýchodní Evropě. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 123, s. 2

²⁷⁸ RS: Židovský problém v jihovýchodní Evropě. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 123, s. 2

²⁷⁹ Ceps: Americká pomoc – úpadek Anglie. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 78, s. 1

²⁸⁰ Ceps: Americká pomoc – úpadek Anglie. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 78, s. 1

²⁸¹ K.L.: Domácí aktuality: Palacký o Židech. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 80, s. 2

²⁸² K.L.: Domácí aktuality: Palacký o Židech. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 80, s. 2

zdaru a zisku.“²⁸³ Ihned další den v téže rubrice Lažnovský obhájí (pod stejnou redakční zkratkou) činnost aktivistických českých novinářů, kteří podle článku nejsou tím, kým doposud. V minulém režimu byl prý dobře zaplacen jen takový novinář, který „věrně sloužil zájmům vydavatelským. To byli obyčejně vychytralí Židé nebo bílí Židé.“²⁸⁴

Dne 8. 4. otisklo České slovo úvodník Karla Lažnovského. Hlavní úlohou tohoto článku bylo očernění Srbska a Řecka, které se přiklonily k Velké Británii. I v tomto případě však byla vina alespoň z části uvalena na Židy, když píše, že svržení prince regenta znamenalo, že „ihned popustili uzdu všem britským agentům, Židům, emigrantům a vlastním šovinistickým elementům, aby vražděním Němců a jejich různým šikanováním »manifestovali « svoji příslušnost k světové plutokracii.“²⁸⁵ V následujícím vydání byl publikován další text, který obhájí antisemitismus pomocí historického odkazu. Text zmiňuje postavu Filipa Langa z Langelfensu, který prý přesunul veškerý svůj majetek do Prahy, aby zde získal císařovu důvěru a přízeň a šidil hradčanskou pokladnu a vměšoval se do císařovy politiky a církevních věcí.²⁸⁶

O 3 dny později, dne 12. 4., byl otištěn text, který přináší informaci o chystaných protižidovských opatřeních na odstranění Židů z pozic vedoucích zaměstnanců i úředníků ve Francii²⁸⁷, není však psán čistě prostě sdělovacím stylem, nýbrž obsahuje i hodnocení: „Francouzi si ke své vlastní škodě nikdy neuvědomovali, jak zhoubný je vliv Židů ve francouzském hospodářství.“²⁸⁸ Po delší odmlce se další text protižidovského obsahu v Českém slově objeví teprve v sobotu 26. 4., byl to článek V. Dejmka, který popisuje, kterak politika Velké Británie škodila světu, důležité je však pro účely této práce zejména to, jakým způsobem toto poškozování popsal: „Všem je již jasno, že anglická politika rovnováhy již navždy zmizela z evropských dějin, neboť tato politika sloužila jen zájmům mezinárodního židovského kapitálu a rozeštvávala národy do dlouhých válek, aby se sama mohla zmocnit světového bohatství.“²⁸⁹ V nedělním vydání publikuje text v rubrice Domácí aktuality Lažnovský pod zkratkou K. L. Ve svém textu použije jako obhajobu a podporu antisemitismu údajnou citaci z dopisu nejmenovaného dělníka, který měl napsat,

²⁸³ K.L.: Domácí aktuality: Palacký o Židech. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 80, s. 2

²⁸⁴ L: Domácí aktuality: Novinář a kulturní pracovník. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 81, s. 2

²⁸⁵ LAŽNOVSKÝ, Karel: Evropu nelze zdržovat. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd. č. 83, s. 1

²⁸⁶ Ceps: Kdo ty! před 300 lety z české pokladny. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 84, s. 4

²⁸⁷ Ceps: Odžidovštění francouzského hospodářství. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 87, s. 9

²⁸⁸ Ceps: Odžidovštění francouzského hospodářství. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 87, s. 9

²⁸⁹ DEJMEK, Vladimír: Základy evropské spolupráce, *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 98, s. 2

že „je bezpodmínečnou povinností vystříhati se styku se Židy a nepřipustiti, aby se Židé libovolně potloukali a žvanili v českých obchodech a provozovnách v každé denní době, když mají přesně vymezenou nákupní dobu.“²⁹⁰ Účelem tohoto článku je evidentně povzbuzení antisemitistické nálady mezi dělnictvem.

Ve vydání z 6. 5. byly otištěny 3 texty názorové žurnalistiky, jejichž autorem byl ve všech třech případech Karel Lažnovský. Prvním z nich byl úvodník, který obviňuje Židy a jejich loutky (jimiž míní britské politiky) z vypuknutí světové války: „Opravdu, Židé a jejich politické loutky nechtěli konec války. Oni chtěli zničit Německo a vůbec se neohlíželi na to, zda jejich a cizí národy, které k tomu chtějí použít, stačí na takový velký úkol.“²⁹¹ Čistě rasisticky vyzněl další jeho článek zařazený v rubrice Domácí aktuality, kde nejen že Židy zmiňuje jako vnitřní nepřátele, ale také je obviňuje z poškozování národa, což v závěru tvrzení nazve hlediskem rasy: „Zde lidé reakčního smýšlení, anglofilové, mnohoobročníci, plutokraté a zednáři, jakož i vnitřní nepřátelé národa – Židé – mrzačí duševní a duchovní život našeho národa, a to lžemi a nízkými sobeckými hledisky jejich rasy, kasty, sociálně nezdravé vrstvy.“²⁹² Podobného rázu byl také další jeho text publikovaný v rámci téže rubriky, zasvěcený protižidovské agitaci, kdy nejprve položí otázku, zda, „kdyby se jim podařilo stáhnout ducha národa do onoho bahna sobectví, nízkosti, ubohosti kořistníků, mnohoobročníků a židovských upírů“²⁹³, by to nebylo kompletní ochromení národního života, aby si záhy sám odpověděl prohlášením, že příznivci Velké Británie znemožňují duševní vzkříšení národa.²⁹⁴ Dne 9. 5. deník otiskl další článek, který se snaží přesvědčit o vině Židů na pokračování války, k němuž právě Židé Spojené státy ponoukají jakožto protistrana jedinců ochotných obětovat Británii, aby válka mohla skončit: „Jsou ovšem na rozhodujících místech doposud v menšině proti Rooseveltově klíče, která, podněcovaná Židy, chce válku za každou cenu, ale přec jen se vyskytují, a ti by chtěli Anglii před zničením zachránit mírem.“²⁹⁵

Po čtyřdenní odmlce otiskl deník upoutávku ke knize plukovníka Lawrence o svaté válce. I tato kniha je pojata jako obhajoba antisemitismu – autor se v první části knihy

---

²⁹⁰ K.L.: Domácí aktuality: Dělnický antisemitismus. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 17 (99), s. 2

²⁹¹ LAŽNOVSKÝ, Karel: Mravní převaha Říše. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 105, s. 1

²⁹² K.L.: Domácí aktuality: Co nemůžeme. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 105, s. 2

²⁹³ K.L.: Domácí aktuality: Co se děje. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 105, s. 2

²⁹⁴ K.L.: Domácí aktuality: Co se děje. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 105, s. 2

²⁹⁵ Nesign: Čechy a Poláky by už obětovali. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 108, s. 2

zabývá „židovskou kolonizací, kde se seznamuje s institucemi »židovské národní domoviny«, která byla založena ve smyslu známé Balfourovy deklaráce a s vydatnou pomocí požidovštělé plutokratické Anglie, aby se stala pevným, opěrným bodem židovské nadvlády nad světem.“²⁹⁶ V nedělním vydání z 18. 5. opět přispívá mezi texty protižidovské tematiky Karel Lažnovský, který obvinění Židů z vyvolání války odvodil z prohlášení ekonoma Johna Moynarda Keynese, že by finanční systém VB a USA nefungoval, pokud by Osa vyhrála válku.²⁹⁷ Z toho následně odvozuje, že „angličtí a francouzští kapitalisté vyvolali tuto válku z podnětu kapitalistů (většinou Židů) amerických a to proto, že se obávali rozšíření německého sociálního a protikapitalistického řádu na celou Evropu.“²⁹⁸

V rubrice Domácí aktuality ze dne 21. 5. byl publikován text, který nekrytě vyzývá k toleranci a podpoře antisemitismu a jeho následků: „Židé nám napáchali již tolik škod, že nemůžeme litovati sebekrutějšího osudu, který je právem postihne. Teprve až se zbavíme Židů a židovského jedu do poslední krůpěje, teprve potom se nám bude zcela volně dýchat.“²⁹⁹

V sobotu 24. 5. otisklo České slovo na titulní straně článek vinící Židy z puzení do války. Probritský postoj Spojených států vysvětluje autor v článku tím, že „americká vláda je zcela pod vlivem kapitalistů a Židů. Arijská Amerika varuje, ale více než desítky milionů Američanů váží v USA přání několika set Židů.“³⁰⁰ Tématu Židů ve Spojených státech a jejich plánům se věnuje v nedělním vydání Karel Lažnovský, který ve svém komentáři *Dolarový Napoleon* tvrdí, že záměrem Spojených států je rozdělit a kolonizovat Evropu. „Tak se již bouří Francie, která si uvědomila, jaká hrůza primitivismu a peněžního barbarství se projevuje v úmyslech amerických kapitalistů a Židů.“³⁰¹ Národy, které již prý měly s Židy zkušenost, prozřely a zjistily, proč USA podněcovaly evropské kapitalisty k válce proti Německu – tedy „proto, aby americký kapitalista a americký Žid hromadil ještě více než dříve a soc. potřeby amerického lidu aby mohl ukonejšit nikoliv na svůj účet,

---

²⁹⁶ Ceps: Anglicko-židovský teror v Palestině. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 111, s. 4

²⁹⁷ LAŽNOVSKÝ, Karel: Co prozradil Keynes. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 20 (116), s. 1

²⁹⁸ LAŽNOVSKÝ, Karel: Co prozradil Keynes. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 20 (116), s. 1

²⁹⁹ NESG.: Domácí aktuality: Nejde jenom o Židy. *České slovo*, 1941 roč. 33., II. vyd., č. 118, s. 2

³⁰⁰ NESG.: Naše mínění: Nová americká tragedia. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 121, s. 1

³⁰¹ LAŽNOVSKÝ, Karel: Dolarový Napoleon. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 21 (122), s. 2

ale na účet – evropského lidu.“³⁰² Závěrem takového textu je to, že Židé jsou skrytými původci války, k níž přiměli místní kapitalisty, samozřejmě opět pro svůj zisk. Vydání Českého slova ze dne 30. 5. obsahuje tři texty názorové publicistiky zaměřené protižidovsky. První z nich opět obviňuje Židy z vlečení USA do války pro naplnění jejich zájmů a z ovlivňování Roosevelta, který dle textu „bez ohledu na zájmy amerického národa a také bez ohledu na zájmy jihoamerických republik“³⁰³ dle přání židovských kapitalistů „dává svou zemi do služeb anglického kapitalismu a Židovstva,“³⁰⁴ které ochotně poskytuje azyl Židům z těch zemí, které se jejich nadvládou již zbavily.³⁰⁵ Čistě rasistickým textem v tomto vydání Českého slova přispěl Jindřich Bartoš, který psal článek věnovaný českému překladu knihy: *Příručka k židovské otázce*, podle níž vyvozuje, že „Židé vlastně ani nejsou rasou na př. ve smyslu ras evropských, ale že jsou jen rasou druhého řádu, sloučenou z rasy předoasijské a orientální, případně rasy středoasijské a východobaltské.“³⁰⁶ Třetím antisemitským materiálem tohoto vydání je text publikovaný v rubrice Domácí aktuality, který uvádí, že „Židovstvo je partiálně šílené a raději by stomilionové národy evropské vyhubilo, než se smíří s jejich socialistickým životním řádem.“³⁰⁷

Následující den pokračuje Bartoš v rozebírání závěrů knihy *Příručka k židovské otázce*, tentokrát se zabývá zde uvedenými historickým výkladem poškozování německého národa Židy.³⁰⁸ Po dvou vyšly také protižidovské texty dne 5. 6., kdy první z nich se zabývá analýzou předválečné Francie, která podle autora plnila úlohu bankéře Evropy, a to sice tak, že půjčovala kapitál svého Židovstva všem národům, které o úvěr žádaly.³⁰⁹ „Francouzská plutokracie včetně Židů a drobnější buržoasie tyla tak spokojeně z výnosů koloniálního obchodu a úroků z Evropy.“³¹⁰ I tento text tedy kromě plutokratů viní i Židy z vyjídání menších národů. Na následující straně byl otištěn text hodnotící činnost emigrace, která prý směřuje k negativismu těch, kteří jí naslouchají. V zápětí ale za

³⁰² LAŽNOVSKÝ, Karel: Dolarový Napoleon. Nedělní České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 21 (122), s. 2

³⁰³ NESG.: Naše mínění: Jednotná fronta kapitalistů. České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 126, s. 1

³⁰⁴ NESG.: Naše mínění: Jednotná fronta kapitalistů. České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 126, s. 1

³⁰⁵ NESG.: Naše mínění: Jednotná fronta kapitalistů. České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 126, s. 1

³⁰⁶ BARTOŠ, Jindřich: Vřadme se i duchovně do nového řádu. České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 126, s. 1

³⁰⁷ red: Domácí aktuality: Češi a Amerika. České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 126, s. 2

³⁰⁸ BARTOŠ, Jindřich: Vraťme se i duchovně do starého řádu. České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 127, s. 2

³⁰⁹ NESG.: Naše mínění: Francie v duchovní aktivitě. České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 130, s. 1

³¹⁰ NESG.: Naše mínění: Francie v duchovní aktivitě. České slovo, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 130, s. 1

původce negativismu označuje Židy: „Tuto negaci rozšiřují pak Židé a zednářští pomahači Londýna.“³¹¹

Ve vydání ze dne 7. 6. se v rubrice Domácí aktuality objevil rovněž názorový text, který podporuje nejen odpor k Židům, ale také dodržování protižidovských nařízení. Podle textu je lidem nepříjemné, pokud v místech, kam mají Židé zapovězený přístup, nějakého potkají. Židé se prý domnívají, že ve větším množství lidí si jich nikdo nevšimne. „Jejich arogantní chování je však hned prozradí a měla by se proto obnovit či připomenout nařízení, kam Židé v létě smějí chodit a kam ne.“³¹² Po delší pauze se další texty publicistické povahy protižidovského obsahu objeví v deníku 18. 6., v prvním případě se jedná o text citující článek V. Krychtálka z deníku Pražský večer, kde píše, že rozumná většina národa si uvědomuje význam židovské otázky, neboť ví, že „Žid je vykořisťovatel, podvodník keřas – to ví již z dřívějšíka.“³¹³ Ze současnosti zase ví tolik o nacionálním socialismu, aby si uvědomoval, že „Žid je živel všemu českému, arijskému cizí, nepřátelský, českou kulturu a morálku rušící.“³¹⁴ Dále také požaduje, aby byli Židé viditelně označeni.³¹⁵ V podpoře a obhajování protižidovských opatření pokračuje i druhý protižidovský text tohoto vydání. Tento článek upozorňuje, že uplynuly již 2 roky od vyhlášení prvních represí, „jejichž cílem je vyloučiti Židy z veřejného života a zbavit je možností, aby mohli vysávat a ovlivňovat český národ.“³¹⁶ Po dvou antisemitských textech přineslo i vydání z 20. 6., na titulní straně vyšel komentář k výzvě publikované v exilových Nowinach Polskich, kde byl vznesen požadavek zrovnoprávnění Židů v Polsku a zamezení jejich úplnému vystěhování. Autor komentáře k této výzvě z ní vyvodil, že emigrace je ovládána Židy, že „emigranti jsou na ně odkázáni ve všem všude a že Židé se považují za velmoc, která vede válku.“³¹⁷ Považují se prý už nyní za vítěze, a tak si již diktují své požadavky, což je nejlepší ukázkou toho, „jak by vypadala Evropa, kdyby zvítězila židovská Anglie a židovská Amerika.“³¹⁸ Druhý text rovněž prezentuje názor obviňující Židy z poškozování, tentokrát přímo českého národa, a to sice tím, že znemožňují dobré vztahy mezi Čechy a Němci., neboť Češi si často dělají o Němcích obrázek na základě

³¹¹ re: Domácí aktuality: Znak pozitivní. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 130, s. 2

³¹² re: Domácí aktuality: Židé na Vltavě. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 132, s. 2

³¹³ NESG.: Hlas svědomí. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 141, s. 2

³¹⁴ NESG.: Hlas svědomí. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 141, s. 2

³¹⁵ NESG.: Hlas svědomí. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 141, s. 2

³¹⁶ red: Domácí aktuality: Dva roky protižidovských opatření. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 141, s. 2

³¹⁷ NESG.: Naše mínění: Židé diktují emigrantům. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 143, s. 1

³¹⁸ NESG.: Naše mínění: Židé diktují emigrantům. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 143, s. 1

jednání německy hovořících Židů.³¹⁹ Na základě toho text obhajuje odstraňování Židů: „Vymýtiti Židy ze všech míst, kde by nadále mohli ovlivňovat česko-německý poměr, je tedy příkaz rozumu a nebude se mu zpěčovati nikdo, komu na kladném česko-německém poměru záleží.“³²⁰

Rovněž o čtyři dny později vychází České slovo s dvěma protižidovsky orientovanými názorovými texty, tentokrát se již zaměřují spíš na obhajobu německého vpádu do SSSR. První text označuje Židy za původce tvrdého bolševického dogmatismu a zároveň se jim mělo podařit zaslepit vedoucí ruské činitele a zatajit jim skutečnost, že v Evropě žilo cca 130 lidí/m², zatímco v SSSR to bylo 7 lidí /m². Bez této znalosti ale nemohli ruští nejvyšší činitelé pochopit evropskou potřebu jiného sociálního systému.³²¹ V druhém článku je rovněž kladena vina Židům, tentokrát ale přímo v souvislosti se vznikem válečného konfliktu: „Válka, která nastala mezi Ruskem a Německem, je důsledkem přílišné blahosklonnosti Rusů vůči Židům. Komunistická strana ruská byla ve vleku Židů mnohem více, než nezasvěcení u nás věděli.“³²² Židé prý bránili prozření Ruska o potřebách Německa. Tématice bolševismu a jeho spojitostí s válkou a Židy se věnuje Lažnovský ve vydání z následujícího dne, kde ve svém úvodníku obviňuje Židy z úkladů ovládnout svět právě pomocí bolševismu: „Ruští Židé, kteří byli vášnivými bolševiky, byli přesvědčeni, že vynalezli v bolševismu mnohem účinnější recept na židovskou světovládu nad všemi arijskými národy.“³²³ Na druhé straně téhož vydání vychází text, který Židy napadá velmi podobným tvrzením, které pochází z knihy F. O. H. Schulze *Žid a dělník*, kde se dle Českého slova píše: „Bolševismus byl pokus židovstva zmocnit se vlády nad národy pomocí dělnictva, když ve světové válce selhala moc kapitalistů.“³²⁴

Ve vydání z následujícího dne se protižidovské texty, které zde byly otištěny dva, oba formy názorové, tématu v podstatě drží. Autorem jednoho z nich je s největší pravděpodobností rovněž Karel Lažnovský, který pod zkratkou KL píše, že spojení Sovětského svazu a Velké Británie je spojenectvím židovských velmocí, a to proto, že

³¹⁹ red: Domácí aktuality: Škúdcí dorozumění s Němci. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 143, s. 2

³²⁰ red: Domácí aktuality: Škúdcí dorozumění s Němci. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 143, s. 2

³²¹ NESG.: Naše mínění: Evropa je více než Rusko. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 146, s. 1

³²² KL: Katastrofální ruská politika. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 146, s. 1

³²³ LAŽNOVSKÝ, Karel: Spekulace bolševiků. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 147, s. 1

³²⁴ F.R.: Německé zkušenosti s bolševiky. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 147, s. 2

v plutokracii i bolševismu se vláda stala dominiem Židů, jimž jsou národy jen otroky.³²⁵ Druhý článek uvádí, že Židé táhli arijské národy na straně jedné k plutokracii, na straně druhé k bolševismu, ale že Židovstvo „nikdy nechtělo svolit, aby národy šly do sebe a pracovaly svorně vedle sebe.“³²⁶ I dne 27. 6. deník otiskl dva texty antisemitského obsahu, které se věnují téže tématice. První zmiňuje, že Velká Británie a Spojené státy odmítají uznat výkony německé armády v boji proti bolševismu, což prý pouze projevem neodpovědnosti, která je pojátkem mezi židovskými válečnými štváči ve Velké Británii i USA.³²⁷ Zde jsou tedy Židé nazváni přímo původci války, v druhém textu se o Židech mluví jako o těch, kteří ovládají Rusko a jsou důvodem toho, proč Rusko nemůže být součástí Evropy: „Až bude Rusko zbaveno židovské nadvlády, vrátí se do evropského prostoru jako rovnocenný spolupracovník na díle nové Evropy.“³²⁸ Den poté vychází v Českém slově již pouze jeden text protižidovského obsahu. Tentokrát obviňuje Židy z protiněmeckých úkladů, které vyústily v puč: „Za nezávislou sociálně-demokratickou stranu německou podepsali výhradně Židé. Byli to jen Židé, kteří strhli německého dělníka do marného puče.“³²⁹

V nedělním vydání z 29. 6. vychází protižidovské texty 3. Mezi ně patří i úvodník Karla Lažnovského, kde jsou Židé opět obviněni z úsilí ovládnout celý svět, a to pomocí bolševismu, v němž se domnívali, že „našli vlastní recept a program ruských Židů, jak splnit příkazy protokolů slonských mudrců a dobýti mezinárodnímu Židovstvu vlády nad světem.“³³⁰ Totéž tvrzení o Židech zastává i druhý článek v tomto vydání, v němž se píše, že „Všichni Židé na světě si přejí vládu Židovstva nad celým světem. Ale všichni si také myslí, že jsou k tomu povoláni buď jen oni – Židé z Londýna, nebo oni – Židé z Moskvy, či jen oni – Židé z New Yorku.“³³¹ Třetí a zároveň v měsíci červnu poslední protižidovský článek se pozastavuje nad rozhodnutím Ruska vést boj, ačkoli se tvářilo, že chce spolupracovat s Německem, což nazývá dvojí hrou, již článek vysvětluje tak, že „jejími původci není ovšem nikdo jiný než Židé, kteří ve statisících ovládají ruskou bolševickou

³²⁵ KL: Rusko jako karta Churchillova. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 148, s. 1

³²⁶ NESG.: Naše mínění: Oč běží v konfliktu se SSSR. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 148, s. 1

³²⁷ (Cs): Evropa očekává vítězství nad Moskvou. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 149, s. 1

³²⁸ red: Domucí aktuality: Čím jsme doposud prospívali. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 149, s. 2

³²⁹ F.R.: Když dělníky „vedli“ Židé. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 150, s. 3

³³⁰ LAŽNOVSKÝ, Karel: Zrazená revoluce. *Nedělní Česko slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 26 (151), s. 1

³³¹ NESG.: Naše mínění: Slepý slepého vede. *Nedělní Česko slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 26 (151), s. 1

stranu i státní správu a nyní přispěchali z východu na pomoc svým souvěrcům na Západě, ohroženým Říší.“³³²

6.3.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1941

Zprávy oznamující zavádění nových protizidovských opatření na území Protektorátu se v třetím čtvrtletí r. 1941 čtvrtletí objevily až během měsíce září, kdy 9. 9. otiskl deník v rámci rubriky Domácí aktuality informace, že Židé mají dle nového nařízení zakázáno navštěvovat knihovny a půjčovat si knihy.³³³ V rámci téže rubriky dne 27. 9. oznámil deník zavedení protizidovského opatření v Moravské Ostravě. Tamější Židé mají dovoleno obstarávat si poštu pouze v úřadovně v Malé Hrabůvce od 14 do 17 hodin.³³⁴

Zprávy o protizidovských opatřeních zaváděných za hranicemi se počaly v rámci tohoto čtvrtletí objevovat od srpna. První se týkala Lotyšska, kde „pomocná policie vydala nařízení, že Židé v Rize musí nositi zvláštní znamení.“³³⁵ Početně se však nejvíce zpráv o zahraničních nařízeních proti Židům týkalo Slovenska. Dne 23. 8. otiskl deník informaci o novém nařízení, které „Židům zakazuje disponovati měsíčně částkou na hotovosti vyšší než 4000 Ks,“³³⁶ dále podle tohoto nařízení směli prodat movitý majetek jen se souhlasem ústředního hospodářského úřadu, byli povinni odvést do fondu na podporu židovských vystěhovalců 50 % vkladů, spořitelních knížek a pokladničních poukázek.³³⁷ Dne 29. 8. přinesl deník informaci o protizidovském nařízení, podle kterého „všichni Židé budou muset opustit hlavní město Bratislavu a všechna města, v nichž jsou důležité úřady, organizace, školní střediska a léčebné ústavy, jakož i všechna města s počtem obyvatelstva nad 5000.“³³⁸ Poslední zprávou upozorňující na protizidovské opatření na Slovensku je ta, již otisklo České slovo dne 19. 9. a která informovala o výnosu ministra vnitra Macha o označování Židů.³³⁹

³³² red: Domácí aktuality: Boj s Židy. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 26 (151), s. 2

³³³ Lm: Domácí aktuality: S jednomyslným souhlasem. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 212, s. 2

³³⁴ Lm: Domácí aktuality: Poštovní úřad pro Židy in *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 228, s. 2

³³⁵ PZD: Rekonstrukce baltských zemí. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 195, s. 2

³³⁶ ČTK: Stav židovského majetku na Slovensku. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 198, s. 2

³³⁷ ČTK: Stav židovského majetku na Slovensku. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 198, s. 2

³³⁸ Čtk: Židé ve všech větších slovenských městech. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 203, s. 2

³³⁹ (SOF): Označování Židů i na Slovensku. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 221, s. 3

Kromě Lotyšska a Slovenska se zaměřil deník také na protižidovské opatření vydané ve Francii. Ve středu 27. 8. vydal deník zprávu o novém protižidovském zákonu ve Francii, „podle kterého může generální komisař pro židovské otázky dosadit prozatímní správce.“³⁴⁰ To se týkalo podniků obchodních, průmyslových, živnostnických a společností pro obchod s pozemky, dále na nemovitosti a pachtovní práva či movité věci a zcizitelné hodnoty³⁴¹, pakliže v těchto případech „patří Židům úplně nebo částečně anebo pokud jsou od Židů zcela nebo zčásti spravovány.“³⁴²

Zpravodajské texty s jiným protižidovským obsahem v tomto sledovaném období publikovány nebyly.

Ve třetím čtvrtletí r. 1941 převažovala názorová žurnalistika nad všemi ostatními skupinami textů. První dva texty názorové žurnalistiky vyšly ve vydání z 2. 7., první z nich je úvodník signovaný zkratkou KL., zřejmě tedy autora Karla Lažnovského, který přichází s informací, že prý na východě bylo odkryto Židovstvo skrývající se za socialistické ideály, což je podle něj nejen zradou na nové Evropě, ale rovněž toto přináší křesťanskému světu podezření, „že soudobá válka není nic jiného, než válka židovské rasy proti rase arijské.“³⁴³ Dále ale také uvádí jako důkaz toho, že „bolševické Rusko si tak dlouho nechávalo židovskou byrokracii přerušit přes hlavu, až bylo vehnáno do války židovské“³⁴⁴ spekulaci, kterou otiskl list Pravda., a to sice spekulaci o tom, že prý „dva miliony Finů klidně mohly zmizet ze země, když by za to byla získána pomoc sovětského Ruska pro Anglii.“³⁴⁵ Druhý text dává Židům za vinu bídný stav baltských států. Po likvidaci původních vlád prý zde Židé obsadili jejich místa a „s pověstnými politickými komisaři sovětské armády prováděli Židé svou hrůzovládu, která byla namířena zejména proti Němcům.“³⁴⁶ Systematicky však prý Židé likvidovali také vzdělance.³⁴⁷ Dne 4. 7. znovu vychází úvodník označený zkratkou KL, z té a z obsahu úvodníku lze usuzovat, že se opět jednalo o autorský text K. Lažnovského. I v tomto článku podsouvá Židům manipulace směřující k válce, v tomto případě šlo o ovládnutí Stalina a Chamberlaina, což autor odvodil

³⁴⁰ Čtk: Vyloučení Židů z francouzského hospodářství. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 201, s. 2

³⁴¹ Čtk: Vyloučení Židů z francouzského hospodářství. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 201, s. 2

³⁴² Čtk: Vyloučení Židů z francouzského hospodářství. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 201, s. 2

³⁴³ KL.: Křížová tažení. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 153, s. 1

³⁴⁴ KL.: Křížová tažení. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 153, s. 2

³⁴⁵ KL.: Křížová tažení. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 153, s. 1

³⁴⁶ (st): Sovětský ráj ve skutečnosti. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 153, s. 2

³⁴⁷ (st): Sovětský ráj ve skutečnosti. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 153, s. 2

ze Stalinova projevu, v němž prohlásil, že díky přátelskému paktu s Německem dostal Sovětský svaz dva roky na přípravu.³⁴⁸ „Z toho lze jasně cítit židovskou intrikánskou povahu vysoké bolševické byrokracie, která tyto kroky Stalinovy řídila se stejnou záludností, s jakou Židé v Londýně řídili kroky Chamberlainovy.“³⁴⁹ Na druhé straně téhož vydání byl otištěn komentář, který dává Židům za vinu špatné poměry v Rusku, ale zároveň je obviňuje z podvodů a okrádání obecně všech, nikoli tedy jen v případě SSSR: „Jako všude na světě, i zde Židé kradli, zneužívali své postavení, švindlovali s materiálem a rozvraceli mravní řád zejména svým protináboženským bojem.“³⁵⁰

Text z 5. 7. je jedním z těch, který se snaží na konkrétním případě vzbudit odpor k Židům a zobecňovat jejich jednání. V tomto případě šlo o text vycházející z článku Arijského boje, který upozornil na případ Bedřicha Popovského, který „je prostě vládcem v arijském podniku a zřejmě nebere zákony o Židech a židovská ustanovení vážně.“³⁵¹ Dále tvrdí, že si dopoledne vyřizuje svačiny, ačkoli podle protižidovských opatření tak smí činit pouze odpoledne.³⁵² V nedělním vydání z 6. 7. využil autor, jímž je pravděpodobně K. Lažnovský, ve svém úvodníku k hanění Židů přirovnání, v němž prohlášení Spojených států o tom, že jejich pomoc SSSR bude záviset na úspěších Rudé armády,³⁵³ přirovnal k židovské morálce, již popisuje slovy: „Komu se daří, tomu Žid pomáhá půjčkami i dary, aby si ho naklonil. A s kým to jde s kopce, tomu Žid nepomůže, ani kdyby to byl vlastní bratr.“³⁵⁴ Ani pod tento komentář se však nepodepsal celým jménem, znovu použil zkratku KL. V úterý 8. 7. otisklo *České slovo* antisemitský text v rámci rubriky Domácí aktuality, ten označuje Židy za strůjce těžkého života v SSSR a uvádí, že „Žid je nepřítel arijské rasy, ať je to Žid plutokratický nebo Žid bolševický. Jeho nízké zájmy pošpiní každou ideu.“³⁵⁵

Ve středu 9. 7. vyšel v deníku text o hrůzách, které se odehrávaly v ruských městech (v článku nazvány bolševizovanými), které se děly na základě vykonávání politických zákonů Židovstva,³⁵⁶ což je dále vysvětleno jako „vyhubení všech

³⁴⁸ KL: Stalinův chabý projev. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 155, s. 1

³⁴⁹ KL: Stalinův chabý projev. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 155, s. 1

³⁵⁰ red: Domácí aktuality: Židovské prsty. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 155, s. 2

³⁵¹ red: Domácí aktuality: Židé vedou tajně podniky. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 156, s. 2

³⁵² red: Domácí aktuality: Židé vedou tajně podniky. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 156, s. 2

³⁵³ KL: K smíchu i k pláči. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, č. (27) 157, s. 1

³⁵⁴ KL: K smíchu i k pláči. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, č. (27) 157, s. 1

³⁵⁵ red: Domácí aktuality: Kletba židovské moci. *České slovo*, 1941 roč. 33, č. 158, s. 2

³⁵⁶ red: Domácí aktuality: Strašné nálezy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 159, s. 2

inteligentnějších vrstev arijských národů a ponechání jen nevzdělané a nevědomé masy, kterou Židé mohou pak ovládati, jak chtějí.“³⁵⁷ Protižidovský úvodník podepsaný zkratkou KL ve vydání z následujícího dne obviňuje Židy z jednání Spojených států a ztráty svobody amerických občanů, kteří jsou vlečeni do války židovským prezidentem ovládaným navíc malou židovskou klikou boháčů.³⁵⁸

Dne 11. 7. otiskl deník text, který je obsahově zaměřen především proti USA, kterým podsouvá finanční vyčerpávání Evropy, a na vyzdvihování politiky A. Hitlera, která má podle textu znamenat vyrvání Evropy z nadvlády židovských financí.“³⁵⁹ Avšak i k tomuto tématu přiřadil autor protižidovskou pasáž: „To vědí dobře Židé v Americe, a proto popohánějí Roosevelta, aby provokoval Evropu.“³⁶⁰ , již označí Židy za odpůrce finančního osvobození Evropy od zmíněného vyčerpávání Spojenými státy. O dva dny později nedělní vydání Českého slova otisklo v rubrice Domácí aktuality názorový text, který k očernění Židů zneužil stav na Ukrajině a zločiny páchané GPU. Tato organizace je podle textu plná židovských členů, Židé prý ovládají prakticky celé Rusko, a proto musí být vinni všech zrůdností, které se n Ukrajině děly, protože i kdyby k tomu GPU dostala rozkaz z Moskvy, vzhledem k židovské nadvládě to musel být opět jen Žid.³⁶¹ Podle tohoto úsudku „jsou tudíž viníky a strůjci pekla, rozpoutaného v Ukrajině a na ně musí padnout odplata, která se blíží neúprosně.“³⁶²

V úterý 15. 7. je v jednom z publikovaných textů použit přívlastek židovský jako synonymum k prolhanému, a to v souvislosti s žurnalisty, kteří prý již za Československa tvrdili o německém vojsku pravý opak toho, co Wehrmacht dokazoval v SSSR.³⁶³ „Tenkrát nám kdejaký židovský a po Židech papouškující pisálek vykládal, že německý voják není vycvičen pro boj individuální, že je statečný jen v mase a jako osamocený selhává.“³⁶⁴ Ve čtvrtek téhož týdne otisklo České slovo hned dva texty protižidovského obsahu a publicistického charakteru. Text z první strany přesvědčuje čtenáře, že nejpotřebnější je si uvědomit, že „Židé jsou nejen nepřáteli všech arijských národů, ale také jejich soustavnými

³⁵⁷ red: Domácí aktuality: Strašné nálezy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 159, s. 2

³⁵⁸ KL.: Pane Roosevelte, Evropané střílí. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 160, s. 1

³⁵⁹ NESG.: Naše mínění: O českém evropanství. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 161, s. 1

³⁶⁰ NESG.: Naše mínění: O českém evropanství. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 161, s. 1

³⁶¹ red: Domácí aktuality: Židé jsou vinní. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 28 (163), s. 2

³⁶² red: Domácí aktuality: Židé jsou vinní. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 28 (163), s. 2

³⁶³ NESG.: Naše mínění: Také Stalinova linie. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 164, s. 1

³⁶⁴ NESG.: Naše mínění: Také Stalinova linie. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 164, s. 1

a nejzločinnějšími likvidátory.“³⁶⁵ V druhém textu jsou popsáni obdobně, avšak nepřímou, nýbrž jako pouzí organizátoři zločinů, neboť text tvrdí, že celá GPU, jíž padlo za obět mnoho Ukrajinců a obyvatel pobaltských států, a další instituce SSSR jsou ovládány právě Židy.³⁶⁶ Dva dny na to se i další antisemitský text v Českém slově zabývá tematikou Ukrajiny, popisuje krátce historii Kyjeva, do níž vložil také pasáž heroizující německou ochranu nad ukrajinským hlavním městem spolu s odkazem na údajného viníka jeho zkázy: „Když pak již německý meč nedržel ochrannou stráž proti rudé záplavě, přišla pro nešťastné město nad Dněprem hrůza a zkáza spolu s židovsko-bolševickými hordami.“³⁶⁷

Nedělní vydání Českého slova z 20. 7. obsahuje pouze jeden protižidovský komentář zabývající se zpochybňováním informací moskevského rozhlasu, zejména těch o okrádání místních a rabování při postupu vojsk. Tohoto znevažování zpráv zahraničního rozhlasu využije autor k urážce židovského původu nejen spojením se slovem bestie, ale již samotný přívlastek židovský je zde použit jako negativní: „Jen židovská bestie může se odvážit hanobit takovýmto způsobem vítězího nepřítele.“³⁶⁸ Ve středu 23. 7. vyšel v deníku text zaměřený proti bolševismu, který však (jak je patrné již z výše uvedených textů) byl, stejně jako plutokracie, spojen s Židy, což je doktrína, jíž se i tento persuasivní text držel, jak je zjevné z popisu záměrů bolševiků: „Je naprosto zjevno, že židovským komunistickým předákům nešlo o žádné vítězství bolševismu nýbrž o vítězství jich samých, že oni prostě zneužívali firmy, zneužívali státu, který ovládli a zneužívali dělnictvo.“³⁶⁹

Ve vydání z 24. 7. je zase otištěn článek podsouvající antisemitismus pobaltským státům na jedné straně: „Není divu, že obyvatelstvo všech tří států nenáviděla bolševiky jako svoje úhlavní nepřátele, již proto, že většina zástupců rudého teroru byli Židé.“³⁷⁰ a jejich bídačení Židům na straně druhé: „Pouze četní Židé, kteří se sem slézali ze Sovětského svazu – spolu s četnými domácími Židy – zdáli se mít užitek z tohoto bahna, ve kterém se jim dobře žilo.“³⁷¹ Následujícího dne se na stránkách Českého slova objevily dva protižidovské texty. První analyzuje, kterak Židé ovládli Rusko. Podle autora byly

³⁶⁵ NESG.: Naše mínění: Unum necessarium. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 166, s. 1

³⁶⁶ Ceps: Židé vládci Sovětského svazu. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 166, s. 2

³⁶⁷ (RT): Hlavní město Ukrajiny. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 168, s. 5

³⁶⁸ fr: Hanebnosti. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 29 (169), s. 2

³⁶⁹ M.R.: My a bolševici. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 171, s. 1

³⁷⁰ U.D.: Židobolševismus a baltické státy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 172, s. 2

³⁷¹ U.D.: Židobolševismus a baltické státy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 172, s. 2

snahy původního carského Ruska vyhnat Židy do pohraničních gubernií správné, avšak „s pádem carství padly také poslední zábrany a Židé mohli nyní počítati s inkasem svých revolucionářských zásluh.“³⁷² Nastěhovali se prý tedy zpět do měst a obsadili zde vedoucí pozice, čímž pro sebe zařídili „takové mocenské postavení, jakého se Židům nepodařilo dosáhnout nikde jinde s výjimkou druhé velmoci, řízené Židovstvem – ve Spojených státech.“³⁷³ Druhý text obviňuje Židy ze šmelení s potravinovými lístky a obsahuje též požadavek na tisk barevně odlišných lístků pro Židy, aby na základě této odlišnosti byly potraviny vydávány přednostně arijcům.³⁷⁴ V nedělním vydání z 27. 7. vyšel text, který opíral svá protižidovská tvrzení o statistické údaje, podle nichž je jen 9,1 % Židů v SSSR sedláky a 14,8 % dělníky. Tuto statistiku samozřejmě autor vyložil tak, aby Židy poškodil: „To znamená, že průměrně každý čtvrtý Žid v sovětech žije z toho, co bolševické panství vymačká na krvavých daních na pracujících vrstvách. Tak uskutečňuje sovětské Židovstvo »proletářskou« ideu marxismu, která byla samými Židy vymyšlena – ovšem že k demagogickým cílům, kterých bylo právě dosaženo v Sovětském svazu.“³⁷⁵

V úterý 29. 7. je antisemitismus v jednom z textů vydání tohoto dne podepřen zase o tvrzení Henryho Forda, který Židy označil za nejlépe organizovaný národ USA, který šířením vlastního tisku a zakládáním spolků dokazuje, že je zvláštním národem Ameriky.³⁷⁶ Tento výrok sám o sobě by nebyl nijak protižidovský, pokud by jej autor neužil pro svůj výklad: „Židé jsou všude stejní, a proto také všude slušní, poctiví a rozumní lidé musí být proti Židům.“³⁷⁷ Následující den deník otiskl text, který obviňuje Židy ze strůjcovství bolševismu a kapitalismu zároveň, přičemž z tohoto evidentního paradoxu autor následně vyvodí další úklady Židů, kteří prý, „lhostejno v kterém táboře se právě nacházejí, jsou povždy ovládnutí bezmeznou a bezohlednou snahou po moci. V tomto bodě se setkávají, ať již jsou mezi nimi jakékoli teoretické rozpory o učení a taktice.“³⁷⁸

Vydání Českého slova z posledního červencového dne obsahuje dva názorové protižidovské texty. První z nich vychází na titulní straně listu, popisuje, kterak Židé ovládli Moskvu a kterak ji ovládli ve svůj prospěch, když tehdy, kdy oni prodlévali

³⁷² F.R.: Nástupní cesty Židovstva. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 173, s. 2

³⁷³ F.R.: Nástupní cesty Židovstva. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 173, s. 2

³⁷⁴ Lm: Domácí aktuality: Židovské čachry s potravinami. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 173, s. 1

³⁷⁵ F.R.: Židé vládnu Sovětským svazem. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 30 (175), s. 6

³⁷⁶ Lm: Domácí aktuality: Ford o Židech. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 176, s. 2

³⁷⁷ Lm: Domácí aktuality: Ford o Židech. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 176, s. 2

³⁷⁸ F.R.: Bolševismus a USA. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 177, s. 2

v synagogách, v pracovních táborech nebo při zásazích GPU umírali duchovní.³⁷⁹ Na druhé straně deníku byl otištěn text, který zpočátku pouze oznamuje zavedení protižidovských opatření ve Francii, a to konkrétně opatření zakazujících Židům vstup na dražby a výkon povolání, při kterém by přišli do styku s obecními. Dále má být prý dle požadavku veřejnosti zavedeno opatření zakazující Židům vstup do veřejných lázní.³⁸⁰ Text má zpravodajskou povahu až do chvíle, kdy autor začne toto počínání Francie komentovat tím, že připojení k novoevropským, o čistotu rasy dbajícím národům ze strany Francie je důkazem toho, že zavádění protižidovských opatření je nutnost.³⁸¹

Prvního srpnového dne byl publikován text pojednávající o dlouhodobém historickém boji proti Židům, jejichž roli v česko-moravském prostoru popisuje jako roli otrokářů, již se drželi i navzdory všem omezujícím opatřením a výbuchům lidového hněvu.³⁸² Jako doklad historického omezování práv Židů uvádí protižidovská opatření Marie Terezie z let 1744 – 5. Důvod toho, že řešení židovské otázky byla vždy mařena, je prý to, že „vždy byli činitelé, kteří měli prospěch z Židů a nechtěli se zřítí tohoto zisku.“³⁸³

Nedělní vydání otisklo celem čtyři protižidovské texty. Prvním z nich byl úvodník Karla Lažnovského, v němž uvádí, že největší obavou západních mocností je porážka židobolševismu, která by v Rusku znamenala zásadní obrat, po němž by už nebyl žádný Žid „na vynikajícím vedoucím místě, který by mohl evropskou spolupráci na podkladě nového sociálního řádu zrazovat nebo brzdit.“³⁸⁴ Na druhé straně vydání byl otištěn text, který hovoří o údajném odhalení generála Moseleyho. Ten měl dostávat prostřednictvím číšníka v nočním klubu tajné depeše ze Židovského ústředí v USA – hlavní buňky komunismu.³⁸⁵ Členové onoho nočního klubu byli prý vesměs kapitalističtí Židé. „Plánem bylo prosadit židovskou mocenskou vůli proti těm politikům ve Spojených státech, kteří ještě dělali americkou politiku a účelem bylo rozpoutání války proti fašismu a nacionálnímu socialismu.“³⁸⁶ Tento text tedy znovu utvrzuje čtenáře v již dříve obhajované teorii, že kapitalisté i komunisté židovského původu nedbají o ideu, která má být pouze

³⁷⁹ vr: Moskva židovská. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 178, s. 1

³⁸⁰ Lm: Domácí aktuality: Protižidovská opatření ve Francii. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 178, s. 2

³⁸¹ Lm: Domácí aktuality: Protižidovská opatření ve Francii. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 178, s. 2

³⁸² (PZD): Tisíc let boje proti Židovstvu. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 179, s. 2

³⁸³ (PZD): Tisíc let boje proti Židovstvu. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 179, s. 2

³⁸⁴ LAŽNOVSKÝ, Karel: Dějinný obrat. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 36 (181), s. 1

³⁸⁵ F.R.: Plutokraticko-bolševické svazky. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 36 (181), s. 2

³⁸⁶ F.R.: Plutokraticko-bolševické svazky. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 36 (181), s. 2

prostředníkem – v tomto textu však již ne pro ovládnutí světa, avšak pro vyvolání válečného konfliktu. V rámci rubriky Domácí aktuality však vychází text obviňující Židy z ovládnutí světa, přičemž toto obvinění autor opírá o důkaz v podobě spojenectví mezi Velkou Británií, Spojenými státy a Sovětským svazem. „Tímto spojením byla ověřena tese, že bolševismus není nic jiného, než nová forma židovské nadvlády nad arijskými národy.“³⁸⁷ Posledním protižidovským textem tohoto měsíce je publikovaný úryvek z knihy R. Kommore *Židé za Stalinem*. Úryvek je soustředěn na republiku Birobidžan, jejíž pověst bohatého a spořádaného místa byla prý zcela lživá, což byla podle autora opět vina Židů: „Birobidžan je velice bohatou zemí, ale jeho bohatství je nutno pracovitě obdělávat. A protože židovská lenost je více než příslovečná, nemohlo to v Birobidžanu »klapat«.“³⁸⁸ Pověst této republiky měla sloužit jako argument pro boj proti antisemitismu³⁸⁹, podle Kommore však sovětské Židovstvo nemělo nikdy ani pomyslení zde plýtvat svou energií na budování tohoto regionu.

Ve čtvrtek 7. 8. otisklo České slovo persuasivní text vyzývající k dalšímu omezování Židů, a to konkrétně k zabavování jejich zásob, s nimiž prý vědomě provokují (například látky či cigarety). „Zejména by měla být sledována židovská »móda« přeláčení kuřiva až o 200 procent. Žid, který nevykonává žádnou namáhavou práci, nýbrž lenoší, nepotřebuje kuřivo vůbec.“³⁹⁰ Dva dny na to se na stránkách deníku objevil text, který měl především očernit USA a prezidenta Roosevelta a obhajovat hitlerovskou politiku, k těmto účelům však bylo opět užito antisemitismu. První dáma USA podle textu prohlásila, že oba synové jsou odhodláni v boji zemřít, neboť by nemohli žít ve světě, v němž by byl vítězem Hitler³⁹¹, což autor komentuje slovy: „To jí rádi věříme. Hitler chce svět národně uvědomělých dělníků a měšťanů, osvobozených od špatného vlivu Židů.“³⁹² Další protižidovský text otisklo České slovo dne 13. 8., jedná se o úvodník Karla Lažnovského, jehož záměr byl především dehonestovat Francii a Velkou Británii, které Čechy zradily, avšak na závěr je vina na válce přisouzena Židům: „Byla to světová moc Židovstva, která

³⁸⁷ Lm: Domácí aktuality: Naše věc. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 36 (181), s. 2

³⁸⁸ MS: Sovětská židovská republika Birobidžan. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 36 (181), s. 2

³⁸⁹ MS: Sovětská židovská republika Birobidžan. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 36 (181), s. 2

³⁹⁰ Lm: Domácí aktuality: Lid a Židé. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 184, s. 2

³⁹¹ Nesign: Naše mínění: Roosevelt chce svět keřasů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 186, s. 1

³⁹² Nesign: Naše mínění: Roosevelt chce svět keřasů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 186, s. 1

se bála rostoucího Německa a ponoukala židovskou plutokracii v Evropě, aby vyvolala válku s Německem.“³⁹³

Ve vydání z následujícího dne jsou Židé v jednom z otištěných textů označeni za původce veškeré šeptané propagandy a za nebezpečné. Pověsti a pomluvy dle článku vymýšlí Židé a rozšiřovány dál jsou „jen proto, že mnozí čeští lidé si ještě nezvykli nahlížet na Žida jako na nebezpečného politického svůdce a popřávají jeho intrikánským pomluvám sluchu.“³⁹⁴ Dne 15. 8. na stránkách Českého slova vyšly dva protižidovské texty názorové žurnalistiky. První text komentuje vydávání deníku české emigrace v USA, Newyorského deníku, který vychází s vyloučením veřejnosti a „má sloužit ke štvání v řadách českých kolonistů v USA.“³⁹⁵ Jedná se prý o propagandu, kterou pro E. Beneše obstarávají desertéři, defraudanti a Židé a která je českými i slovenskými kolonisty v USA odmítána.³⁹⁶ Znovu tedy dochází k nařčení Židů ze štvání. V druhém textu-komentáři byla Židům dána za vinu prohra Francie, kterou Židé v řadách socialistů a plutokratů přivedli až na samý okraj zkázy.³⁹⁷

Nedělní vydání Českého slova ze 17. 8. se omezuje na jeden protižidovský text, komentář, který hodnotí vydávání protižidovských opatření ve větších českých městech slovy, že se židovská otázka zajímavě krystalizuje³⁹⁸ a zároveň podotýká, že „další protižidovská opatření budou nutna i v Praze.“³⁹⁹ Tuto výzvu k dalšímu omezování svobody Židů v hlavním městě dále nerozvádí.

Dva dny nato otiskl deník požadavek na další omezení návštěv židovských zákazníků v holičství, neboť ty současné si Židé dovedli obrátit ve svůj prospěch - pro Židy by měly být vyhrazeny v holičně hodiny, kdy jsou arijci v zaměstnání⁴⁰⁰ a kromě toho „by měla platit zásada, že arijec má před Židem přednost, i když musí k holiči v hodinách vyhrazených pro Židy.“⁴⁰¹ Druhý text otištěný v témže vydání zase odrazuje

³⁹³ LAŽNOVSKÝ, Karel: Velmocenská politika a Češi. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 189, s. 1

³⁹⁴ Lm: Domácí aktuality: Židovský problém. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 190, s. 2

³⁹⁵ (PZD): Případ „Newyorského deníku“. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 191, s. 2

³⁹⁶ (PZD): Případ „Newyorského deníku“. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 191, s. 2

³⁹⁷ Lm: Domácí aktuality: Francie a my. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 191, s. 2

³⁹⁸ Lm: Domácí aktuality: Přípravy na podzim. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (33) 193, s. 2

³⁹⁹ Lm: Domácí aktuality: Přípravy na podzim. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (33) 193, s. 2

⁴⁰⁰ Lm: Domácí aktuality: Židé provokují. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 194, s. 2

⁴⁰¹ Lm: Domácí aktuality: Židé provokují. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 194, s. 2

Čechy od přijímání peněz od židovských obyvatel, kteří se takto prý snaží znovu probít do obchodu a výroby.⁴⁰²

Vydání *České slova* z 22. 8. obsahuje jeden protižidovsky zaměřený text, který na základě prohlášení, že Židé při práci v dílnách dostávají skvělé příležitosti, aby otravovali ostatní spolupracovníky svým duševním morem⁴⁰³, požaduje přísnější oddělení a izolaci židovských zaměstnanců. Tento požadavek je ihned v dalším vydání podpořen otištěním dopisu čtenáře, který si stěžuje, že jistý Žid v jeho okolí uplácí trafikantku máslem a vejci, aby mu schovávala cigarety, a přitom prý celé dny nic nedělá.⁴⁰⁴ I tento čtenář požaduje přísnější izolaci Židů. Dne 23. 8. otiskl deník dva antisemitské texty. Na první straně listu vychází text názorové žurnalistiky, který opět vyvozuje závěry z mohutného vyzbrojení, kterým Sovětský svaz disponoval. To je prý jasný doklad toho, „jak veliká židovská moc rostla v bolševickém Rusku, aniž by o tom svět měl přibližně správné představy.“⁴⁰⁵ V neděli 24. 8. vyšla znovu dvojice antisemitských textů. První zpochybňuje vysílání zpravodajství londýnského rozhlasu, přičemž z šíření jeho zpráv v Protektorátu opět viní Židy: „Tu a tam se ještě vyskytují lidé, kteří se domnívají, že cizí propaganda obsahuje nějaké konkrétní zprávy. Žádný Žid, který toto našim lidem tvrdí, neřekne ovšem, že seděl u přijímače a bedlivě se zapisoval, co pak ústním podáním dává dále.“⁴⁰⁶ Druhým textem je článek Karla Lažnovského, který kritizuje zejména agitaci Vladimíra Chmelaře, který prosazuje názor, že pouze členové hnutí Vlajka jsou skutečnými zastánci nacionálního socialismu.⁴⁰⁷ Ani v tomto případě se však Lažnovský nevyhne protižidovskému výroku. V tomto textu hodnotí kritizované jednání hnutí Vlajka jako židovské: „Tato tisková »politika« našich vlajkařů je sama o sobě vyloženou židovskou metodou. Co se nepodaří rozšířit v Praze, s tím se utíká mezi neinformované lidi na venkov.“⁴⁰⁸

Dne 28. 8. otisklo *České slovo* komentář, podle kterého byla jednou z oblastí, díky níž dokázali Židé nejlépe škodit, podávání informací. „Skoro všude měli informační kanceláře důvěrníka Žida, který vždycky, kdykoli šlo o arijského podnikatele, doved svou

⁴⁰² TNS: Nové čachry Židů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 194, s. 5

⁴⁰³ Lm: Domácí aktuality: V čem je zlo Židů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 196, s. 2

⁴⁰⁴ Lm: Domácí aktuality: Židé se chlubí. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 197, s. 2

⁴⁰⁵ NESG.: Naše mínění: Dějinná fáze v srpnu. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 198, s. 1

⁴⁰⁶ NESG.: Naše mínění: Páté přes deváté. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (39) 199, s. 1

⁴⁰⁷ LAŽNOVSKÝ, Karel: Směšní agitátoři »Vlajky«. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (39) 199, s. 1

⁴⁰⁸ LAŽNOVSKÝ, Karel: Směšní agitátoři »Vlajky«. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (39) 199, s. 1

informaci okrášlit tak, aby dopadl nepříznivě.⁴⁰⁹ Protižidovský text ve vydání z 29. 8. pojednává o polovičatém zrovnoprávnění žen, z kterého jsou ale nařknuti pouze židovští podnikatelé, kteří prý ženám vypláceli nízké mzdy, ale navíc „za těchto platových poměrů nestyděli se ještě tito kořistníci ženské práce předpisovati zaměstnaným ženám takové úbory, aby byly nejpřitažlivější atrakcí pro zákaznictvo.“⁴¹⁰ V témže vydání byl otištěn další text názorové žurnalistiky, který vznáší požadavek na zákaz přidělování tabáku a tabákových výrobků Židům na základě toho, že Židé, ač rozdělování tabákových výrobků zavinili, nyní s nimi načerno obchodují.⁴¹¹

Dne 29. 8. deník otiskl s odkazem na list Arijský boj další výzvu na omezování Židů, a to sice jejich viditelné označování, kterým jim má být zabráněno chodit s českými ženami a zdržovat se po 8. hodině večerní venku.⁴¹² Kromě toho jsou Židé znovu označeni za nebezpečné: „Označte Židy a upozorněte na tento mor a nebezpečí lidstva.“⁴¹³ V posledním srpnovém vydání tohoto roku se mezi texty v deníku objevily dva antisemitské texty publicistického charakteru. V prvním případě jde o úvodník Karla Lažnovského, v němž obviňuje Židy z ničení a leptání Evropy, na základě čehož vyzdvihuje důležitost Říše a jejího vítězství ve válce. „Že kdyby nebylo boje Říše, nebylo by už hospodářsky samostatné Evropy, ale byla by jen Evropa, která by byla angloamerickou kolonií rozleptanou Židovstvem a židobolševismem tak, že celá velká historická minulost a kulturní vyspělost Evropy by byla uvedena vniveč.“⁴¹⁴ O stranu dál byl v rámci rubriky Domácí aktuality otištěn text, který s odkazem na Prager Abend upozorňuje na „nerovnost“ v přidělech tabáku, neboť nic nedělající Žid má přiděl rovný přidělu pracujícího arijsce⁴¹⁵, a s odkazem na list Arijský boj vyzývá k viditelnému označení židovských obyvatel Protektorátu, neboť „je to v zájmu ostatní veřejnosti a jen tak bude lze dbáti, aby Židé nepřestupovali nařízení, kterým podléhají a jež trvale a soustavně obcházejí.“⁴¹⁶

⁴⁰⁹ Lm: Domácí aktuality: Jak nám škodili. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 202, s. 2

⁴¹⁰ da: Ženy bez politiky. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 203, s. 1

⁴¹¹ Lm: Domácí aktuality: Židé a přiděl tabáku. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 203, s. 2

⁴¹² Lm: Domácí aktuality: Židé a přiděl tabáku. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 204, s. 2

⁴¹³ Lm: Domácí aktuality: Pro označování Židů. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 204, s. 2

⁴¹⁴ LAŽNOVSKÝ, Karel: Dva roky války. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (40) 205, s. 1

⁴¹⁵ Domácí aktuality: Židovský problém. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (40) 205, s. 2

⁴¹⁶ Domácí aktuality: Židovský problém. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (40) 205, s. 2

Komentář otištěn ve vydání z dne 2. 9. opírá svá protižidovská tvrzení o údajné prohlášení dr. Löwyho v londýnském rozhlase o tom, že „činnost české emigrace bude prý k dobru Anglie, neboť prý nyní např. i plzeňské pivo bude již vyráběno v Anglii a bude neméně tak dokonalé jako to v Čechách.“⁴¹⁷ Tím budou Češi Židy ochuzeni o své výrobní tajemství, což podle autora nebude poprvé, Židé takto prý jednájí i jinde. Třeba postup výroby českého skla židovská emigrace již vyvezla do Palestiny a USA.⁴¹⁸ O dva dny později otiskl deník text, který o uvedení údajného výroku ženy židovského původu opírá veškerá svá protižidovská tvrzení, jimiž se snaží vzbudit nenávisť k Židům a naopak potlačit veškerý soucit s nimi. Tato žena prý při vystěhování z bytu sdělila novému majiteli: „Však počkejte po válce, my vám to, Čecháčkové, srovnáme.“⁴¹⁹ To má odrážet židovskou drzost a nastavit odraz všem židomilům, co „se stále domnívají, že se děje Židům křivda, protože už jim není dovoleno kořistit z práce českých lidí, dřít je bez nože, rozvalovat se po kavárnách a veřejných místnostech, svádět české dívky a vůbec žít si tu pohodlně a bez práce na útraty pracovitých a poctivých českých lidí.“⁴²⁰

Ve vydání z následujícího dne vyšlo v Českém slově oznámení o zahájení výstavy „Žid ve Francii“ v Paříži. Nejedná se však o prostě sdělovací oznámení, nýbrž o názorový popis významu této výstavy, která „ukazuje slovem i obrazem, jak se židovská drzost a houževnatost ve Francii zakořenila a jak se jí podařilo usadit se skoro ve všech rozhodujících odvětvích hospodářství, kultury i politického života.“⁴²¹ V nedělním vydání ze 7. 9. vyšly dva texty protižidovského obsahu. Prvním je úvodník, zřejmě znovu psaný K. Lažnovským podepsaným zkratkou KL. Autor v textu kritizuje komentáře české emigrace na adresu protektorátní vlády, k nimž se vyjadřuje tak, že tito kritici jsou jen židovští štváči, kteří šíří pouhou demagogii.⁴²² Na podporu těchto slov o židovských štváčích dodává, že pevně věří tomu, že „všichni židovští podnikatelé by si přáli dřívější stav, neboť s proletářskou inteligencí mohli jednat jako s otrokem, ponižovat ji a tak sociálně přitlačit ke zdi, že nemohla ani vzdechnout po nějakém arijském sebevědomí.“⁴²³ Na straně druhé byl zveřejněn text, v němž je opět zdůrazněn požadavek viditelného označení Židů, který je odůvodněn odkazem na již zveřejněné texty o vývozu výrobního

⁴¹⁷ Lm: Domácí aktuality: Co prozradil dr. Löwy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 206, s. 2

⁴¹⁸ Lm: Domácí aktuality: Co prozradil dr. Löwy. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 206, s. 2

⁴¹⁹ Lm: Domácí aktuality: Židovská drzost bez mezí. *České slovo*, 1941 roč. 33, č. 209, s. 2

⁴²⁰ Lm: Domácí aktuality: Židovská drzost bez mezí. *České slovo*, 1941 roč. 33, č. 209, s. 2

⁴²¹ Čtk: Výstava „Žid ve Francii“ v Paříži. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 210, s. 5

⁴²² KL: Otázka škol. *Nedělní České školy*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (41) 211, s. 1

⁴²³ KL: Otázka škol. *Nedělní České školy*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. (41) 211, s. 1

postupu skla (z 2. 9.) a o židovské drzosti (z 5. 9.). Také vydání z 10. 9. přineslo text namířený proti Židům. Jeho hlavním tématem byl zejména torpédoborec Greer a politika prezidenta Roosevelta. Právě o Rooseveltovi se v komentáři píše, že si přeje válku, avšak opět zatím mají stát Židé, neboť Roosevelt si prý „přeje válku a to hlavně na pokyn amerických vysokých židovských financí a malé skupiny židovských štvavých politiků.“⁴²⁴

O dva dny později vychází v deníku další názorový text protižidovského obsahu. Tvrdí, že New York Times jsou židovským listem, neboť štvou USA do války. „Z něho jako z ostatních židovských žurnálů amerických je nejlépe viděti, kdo nejvíce štve Ameriku do války proti Evropě. Na světě jsou to snad jen Američané, kteří si ještě plně neuvědomili, že za budoucí osud amerického kontinentu přijímají plnou odpovědnost Židé, kteří Unii mocensky ovládli a štvou do války, jež může mít pro Ameriku katastrofální následky.“⁴²⁵

Text ve vydání z 13. 9. se snaží na případu Žida Epsteina generalizovat údajnou vychytralost a nepoctivost všech Židů v jejich obchodech. Epstein prý zbohatl prodejem svářečských drátů za 246 K tím, že jej rozdělil na 6 kusů a každou pouze jinak exoticky pojmenoval.⁴²⁶ „Obešel svářeče různých firem a slíbil jim provise za zbytky použitých drátů. Pak prodával svou »nejlepší« značku za 32 K kilogram.“⁴²⁷ Dne 16. 9. v jednom z textů Českého slova autor uvádí, že do redakce chodí žádosti o publikaci textů proti londýnskému zpravodajství.⁴²⁸ Reakcí na tuto nevoli vůči zahraničnímu zpravodajství je tvrzení, že prostřednictvím tohoto zpravodajství se Židé mstí, neboť „lidé, kteří v londýnském rozhlasu dělají ten »bugr«, jsou vesměs Židé. S nimi se bavit nemá smysl. U nich nerozhodují rozumné názory, nýbrž židovská msta.“⁴²⁹

Dne 17. 9. Českého slova reaguje na výzvy k národu z Londýna, týkající se bojkotu tisku i práce pro Říši. I ve snaze výzvy k bojkotu shodit a přesvědčit o jejich škodlivosti bylo užito několika antisemitských tvrzení. Ještě před samotným popisem výzev a jejich

⁴²⁴ y: Dalekosáhlé důsledky obklíčení Petrohradu. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 213, s. 1

⁴²⁵ Nesign: Naše mínění: Americké listy již válčí. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 215, s. 1

⁴²⁶ Lm: Domácí aktuality: Jak Židé zbohatli. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 216, s. 2

⁴²⁷ Lm: Domácí aktuality: Jak Židé zbohatli. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 216, s. 2

⁴²⁸ NESG.: Domácí aktuality: Nemá to smysl. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 218, s. 2

⁴²⁹ NESG.: Domácí aktuality: Nemá to smysl. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 218, s. 2

fatálnosti pro národ v případě jejich naplnění komentář upozornil, že emigrace, která k bojkotu vyzývá, je pod vlivem Židů, neboť „Žid dovede být ještě bestiálně bezohledný; Žid necítí se žádným národem, cítí pouze se židovskou rasou a to ještě jen tehdy, pokud je to zájem jeho kapsy.“⁴³⁰ Poté jsou Židé napadáni i v pasážích věnovaných jednotlivým výzvám. V případě výzvy k bojkotu protektorátního tisku autor obhajuje český tisk jako ten „tisk, který z českého národního života, svedeného a rozvráceného Židy a jejich spřeženci, zachraňoval, co se zachránit dalo.“⁴³¹ V komentáři k výzvě k bojkotu práce je rovnou tento nápad přisouzen Židům, stejně jako živobytí na úkor druhých: „Židi, kteří jakživi pracovat neuměli a kteří odjakživa žili ze švindlu, z lichvy a přinejmenším z kšeftu, ať už se vetřeli kamkoli, si teď troufají vyzývat české dělníky a zaměstnance k tomu, aby se dostávali do nebezpečí propouštění z práce a ztráty živobytí.“⁴³²

Následujícího dne se *České slovo* věnovalo tématu antisemitismu v SSSR a starém Rusku. Komentáře k jednání s Židy v tomto textu antisemitismus schvalují a podporují tvrzením, že „staré Rusko jednalo s Židy tak, jak si toho vzhledem ke své přirozenosti zasloužili: jako s nečistými. Ale již tehdy poznali Židé, jak velké možnosti jejich rejdům poskytuje rozlehlost ruského prostoru a především všeobecná dobromyslnost a důvěřivost obyvatelstva, která se tak dobře hodila pro židovské světové politické cíle.“⁴³³ dále také znovu Židům v Rusku podsouvají ovládnutí země, které získali svou převahou ve „veškeré ilegální práci a pro ostatní příznačné charakterové vlastnosti brzy všechen vliv a vedení strhli Židé do svých nečistých rukou.“⁴³⁴ Z nekalých úmyslů blíže nespecifikovaných viní Židy i další text tohoto vydání, který varuje všechny obchodníky, kteří mezi židovskými zákazníky mají výjimky jako „hodný Žid“ nebo „starý zákazník“, že „i ten nejhodnější Žid jenom čeká na příležitost a pak běda!“⁴³⁵

Ve vydání z 19. 9. vyšly celkem 2 protižidovsky orientované texty názorové žurnalistiky. Na druhé straně vydání byl otištěn první z nich, opět ve formě komentáře k výzvám k bojkotování protektorátního tisku. Autor výzvu označuje za nebezpečnou a

⁴³⁰ NESG.: Židovské výzvy z Londýna a český lid. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 219, s. 3

⁴³¹ NESG.: Židovské výzvy z Londýna a český lid. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 219, s. 3

⁴³² NESG.: Židovské výzvy z Londýna a český lid. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 219, s. 3

⁴³³ M.S.: Zánik židovského ducha. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 220, s. 2

⁴³⁴ M.S.: Zánik židovského ducha. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 220, s. 2

⁴³⁵ Lm: Domácí aktuality: Začali u jednotlivce. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 220, s. 2

viní Židy z toho, že ve své zlosti vedou český lid do nebezpečí.⁴³⁶ Na následující straně vyšel rovněž komentář, tentokrát zaměřen na výzvu k zpomalení práce v českých podnicích. Obě tyto výzvy jsou prý „jen novým dokladem, že český dělník má být bezohledně zneužit k účelům židovských světovládných choutek a židovské nenávisti vůči Německu, zcela bez zřetele na to, že by uposlechnutí takové výzvy muselo mít pro něho nedozírné, těžké důsledky.“⁴³⁷ Dne 20. 9. vyšlo v deníku varování směřované těm, kteří udržují nebo budou udržovat styky s Židy: „Krátce neuvědomějí arijci, kteří by projevovali sympatie se Židy, byli by Židům postaveni naroveň, a tím by neobyčejně zhoršili pověst našeho národa, pokud jde o jeho budoucí postavení v nové Evropě.“⁴³⁸

V následujícím vydání se Karel Lažnovský opět věnuje výzvě k bojkotu oficiálního tisku, kterou zároveň označil za neúspěšnou s komentářem, že „pokud se nějaký bojkot projevil, působili ho Židé arijského vzhledu, kteří obcházeli prodavače novin a dávali jim peníze, aby zanechali prodeje“⁴³⁹ Ještě před tímto výrokem prohlásí, že tuto výzvu by se pokusili naplnit jedině blázni.⁴⁴⁰ Totéž vydání také obsahuje článek, který s uspokojením hodnotí zavedení povinného označení židovských občanů, kterým přiřkne navyšování cen: „Nyní snad ubude stížností na provokativní chování Židů a zlomen hrot jejich kšeftařským praktikám, jež neměly jiného cíle, než že jim dopomáhaly k penězům a vyháněly ceny do výše.“⁴⁴¹ V úterý 23. 9. České slovo přetisklo protižidovský text V. Ryby z listu Národní práce zaměřený proti Laušmanovi, jakožto autorovi výzev k bojkotu protektorátního tisku a práce v českých fabrikách. Jeho osoby je pak autorem využito ke generalizování Židů obecně: „A že s takovou neodpovědnou nevážností, s takovou zvrácenou posedlostí by chtěl uvrhnout český národ do zkázy, je možno vysvětlit jenom tím, že v jeho žilách koluje židovská krev.“⁴⁴² Dále autor definoval na případu novináře Laušmana typické židovské vlastnosti: „Ve skutečnosti založil svou kariéru na židovských rysech své povahy: na neodpovědnosti, na drzosti, na cynickém »hecu«.“⁴⁴³ V nedělním vydání deníku z 28. 9. vyšel text popisující údajný úkol Židů v rámci londýnských akcí. To prý je především

⁴³⁶ Lm: Domácí aktuality: Máme na vybranou. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 221, s. 2

⁴³⁷ Nesign: Jde o osud českého dělníka. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 221, s. 3

⁴³⁸ (NV): Úžas nad Židy i nad Arijci. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 222, s. 3

⁴³⁹ LAŽNOVSKÝ, Karel: Chceme zničit svůj tisk? *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 43 (223), s. 2

⁴⁴⁰ LAŽNOVSKÝ, Karel: Chceme zničit svůj tisk? *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 43 (223), s. 2

⁴⁴¹ Lm: Domácí aktuality: Židé označení. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 43 (223)

⁴⁴² NESG.: Kdo je Laušman? *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 224, s. 3

⁴⁴³ NESG.: Kdo je Laušman? *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 224, s. 3

„skoupiti všude všechno, co se jen dá, bez ohledu na peníze a zásobiti se tak, aby se na druhé již nedostalo. Tím bude podlomena síla ostatních a Židé se budou míti dobře.“⁴⁴⁴

Ve vydání z úterý 30. 9. byl otištěn první seznam odsouzených k smrti zastřelením pro sabotáž a držení zbraní. Toto hromadné popravování v rámci stanného práva se na titulní straně svým úvodníkem snaží obhájit F. Prokop, který píše, že popraveni byli „pouze ti, kdo brali na lehkou váhu všechny výstrahy, kdo se nepoučili z jiných tragických omylů, které u nás způsobili židovští štváči z Londýna již dříve, kdož si dosti hluboce neujasnili, že Říše vede válku a ve válce že se užívá všude na světě nejtvrdsích opatření nejen proti nepříteli vnějšímu, ale i proti nepříteli vnitřnímu.“⁴⁴⁵ I zde jsou tedy Židé uvedeni jako příčina, tentokrát smrti konkrétních jedinců.

---

⁴⁴⁴ Lm: Domácí aktuality: Jejich úkol. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 44 (229), s. 2

⁴⁴⁵ PROKOP, František: Zákon války je tvrdý. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 230, s. 1

6.4. Protizidovské texty v deníku České slovo ve sledovaném období

6.4.1. 1939

V prvním sledovaném roce 1939 v období od 15. 3. do 31. 12. je v jednotlivých úsecích pohyb v množství protizidovských textů v jednotlivých kategoriích kolísavý.

Početně však po celou sledovanou část roku převládají zpravodajské texty o - nových protizidovských opatřeních v Protektorátu, v zahraničí a ostatní prostě sdělovací texty odrážející antisemitismus.

15. 3. – 30. 6. 1939

V prvním úseku převažovaly zprávy o protizidovských opatřeních vydaných v Protektorátu, početně však pouze o jeden text oproti zprávám o těchto nařízeních vydaných za jeho hranicemi, a to v poměru 5:4. Zpráva, která odráží jiné projevy antisemitismu, byla otištěna pouze jediná.

1. 7. – 30. 9. 1939

V druhém úseku je nejpočetnější skupina protizidovských zpráv jiného obsahu než vyhlášky a zákony omezující práva Židů, která čítá 4 texty. Skupina zpráv o protizidovských opatřeních z území Protektorátu je pouze o jeden příspěvek chudší. Celkem byly zprávy o legislativním omezování Židů v Protektorátu publikovány v tomto časovém rozpětí 3, zatímco zpráva o projevech antisemitismu v legislativě v zahraničí nevyšla žádná.

1. 10. – 31. 12. 1939

Ve třetím a posledním úseku tohoto roku České slovo publikovalo nejvíce protizidovských textů v podobě zpráv o protizidovských opatřeních za hranicemi Protektorátu, které otiskl deník tři, zatímco zprávu takovéto povahy z Protektorátu pouze jedinou a ostatní protizidovské prostě sdělovací texty nebyly otištěny vůbec.

Texty názorové žurnalistiky protizidovského obsahu vycházely v celém sledovaném období jen zřídka. V prvním sledovaném úseku roku 1939 byl otištěn pouze

jediný názorový text, komentář, kde jsou Židé zmíněni jako pomahači Poláků, kteří poškozují německý národ nepřátelskou propagandou. V druhém sledovaném časovém úseky se žádný názorový text nevyskytl, až v poslední části roku otiskl deník komentovanou zprávou.

6.4.2. 1940

1.1. – 31. 3. 1940

Zpravodajství v prvním čtvrtletí roku 1940 se početně příliš nelišilo od roku 1939. Skupinu textů informujících o protižidovských nařízeních platných na území Protektorátu zastupovaly tři zprávy. Zpráv o nařízeních proti Židům ze zahraničí bylo otištěno ještě o jeden méně, tedy pouze dva, a ostatní zpravodajské antisemitské texty vyšly na stránkách deníku rovněž dva.

Textů názorových bylo otištěno celkem pět a objevují se mezi nimi zatím komentáře, kde byly projevy antisemitismu až druhotné a autoři textů protižidovské pasáže a prohlášení zmiňují spíš jako přidanou hodnotu ve snaze poškodit konkrétní osobu (E. Beneše) nebo skupinu (nepřátelské státy nacistického Německa). Jako prvotní záměr je antisemitismus užit naopak v případě komentovaných zpráv. Antisemitismus na pozadí oslavy německých válečných úspěchů se objevil v článku K. Lažnovského k výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava¹⁵. 3.

1. 4. – 30. 6. 1940

Druhé čtvrtletí znamenalo pro protižidovsky orientované zpravodajství pokles, a to v případech zpráv o zahraničních legislativních omezeních Židů a ostatních zpravodajských textů protižidovského obsahu, které se v tomto období v deníku nevyskytují. V této části roku tedy zpravodajství zastupují pouze texty tlumočící obsahy protižidovských opatření vydaných v Protektorátu, jichž bylo v tomto období otištěno pět.

Textů názorové žurnalistiky bylo v druhém čtvrtletí otištěno celkem šest, přičemž právě v tomto období začaly vycházet první komentáře zaměřené čistě protižidovsky, byly založené na obviňování Židů ze záměrů ovládnout svět mocensky i hospodářsky. Důležitým jevem jsou také první autorské články Karla Bourka a E. Vajtauera, zatím

pouze v podobě komentářů otištěných uvnitř vydání. V tomto období oba zmínění autoři přispěli dvěma protižidovskými komentáři, přičemž Karel Bourek se soustředí jak na obviňování Židů z úkladů podmanit si svět a z šíření lživých zpráv, E. Vajtauer podsouvá Židům vinu na situaci, v níž se ocitl český národ po podpisu mnichovské dohody i situaci národa německého po podpisu Versailleské dohody.

1. 7. – 30. 9. 1940

Ve třetím pololetí roku 1940 je zpravodajství opět zastoupeno všemi kategoriemi zpravodajských textů protižidovské orientace. Zprávy o protižidovských represích vydaných v Protektorátu otisklo České slovo tři. Těch zpráv, které informovaly o projednávání či zavádění takových opatření za hranicemi Protektorátu vyšlo od července do září 1940 celkem osm. Ostatní protižidovské zpravodajské texty zastupuje pouze jedna zpráva.

V případě názorové žurnalistiky nedošlo v počtu k žádným změnám, názorových textů bylo otištěno opět po šesti. V této části roku se však jednalo z naprosté většiny o texty obviňující Židy z poškozování národů – českého, rumunského a především francouzského, jehož neštěstí zaviněnému Židy se věnují hned dva komentáře. Objevuje se i motiv židovské touhy po majetku a bohatství. Autorem komentáře o poškozování českého národa Židy byl Karel Bourek, který v tomto období již další názorový protižidovský text nepublikoval. E. Vajtauer jako autor v oblasti protižidovské názorové žurnalistiky již v tomto čtvrtletí nevystupuje, avšak jeden z těchto šesti textů, konkrétně ten, který Židům podsouvá lačnost po penězích, byl dílem autora J. R. Lažanského.

1. 10. – 31. 12. 1940

V posledních třech měsících roku 1940 počet zpravodajských textů mírně poklesl, v rámci jednotlivých kategorií zpravodajství docházelo však k poklesu i nárůstu. V případě zpráv o protižidovských represích v Protektorátu se počet o jeden text snížil, takové zprávy byly otištěny pouze dvě. Zpráv o zavádění takových opatření za jeho hranicemi České slovo v tomto období publikovalo šest, čili v této kategorii došlo k poklesu o dva texty, a

ostatní zpravodajské texty antisemitského obsahu byly otištěny tři, tudíž v tomto případě šlo o nárůst. Celkově se však počet zpravodajských textů snížil o tři.

V posledním čtvrtletí roku 1940 došlo ke strmému nárůstu v počtu antisemitských textů názorové žurnalistiky, jichž České slovo celkem otisklo od října do konce roku 22. Objevovaly se protižidovské komentáře, nově také úvodníky, jejich obsah ve většině případů stál na velmi podobných vzorcích. Nejčastěji texty obviňovaly Židy z poškozování arijských národů, záměrů ovládnout Evropu či rovnou celý svět mocensky i hospodářsky, dále také z vyvolání války, vykořisťování Československa. V tomto období se také začal objevovat nový typ protižidovských publicistických textů, jejichž cílem byla obhajoba antisemitismu pomocí historických odkazů. Mezi takové texty spadal i text, v němž autor psal, že se v minulosti stali slovanské kmeny obětmi židovského obchodu s bílým masem. V listopadu dokonce vycházel v Českém slově seriál článků pod názvem *Tisíc let Izraele v Čechách*, který se zabýval příchodem a střídavým vypovídáním Židů z českých zemí, a to od dob vlády knížete Spytihněva až po období vlády Břetislava II.. Z hlediska žánrového nebyl však toto jediný nový typ protižidovské názorové žurnalistiky, v měsíci listopadu otiskl deník také recenze k filmu *Žid Süss*, spíše než o klasickou recenzi šlo více o výklad významu tohoto snímku a utvrzení sdělení v něm obsažených.

Dalším důležitým jevem v rámci protižidovských textů je počátek publikační činnosti Karla Lažnovského, jehož úvodníky a komentáře začal deník publikovat ve větším počtu v říjnu r. 1940. V jednom ze svých úvodníků, publikovaném dne 24. 10., opírá Lažnovský teorii o pohrdání Židů ostatními národy a povyšování se nad ně o komentáře k citaci z knih Mojžíšových. V tomto období publikoval jeden úvodník také Jindřich Bartoš.

6.4.3. 1941

1. 1. – 31. 3. 1941

V první části roku 1941 došlo k početnímu nárůstu v případě textů názorové žurnalistiky, kterých deník otiskl v tomto období 31.

Protižidovské zpravodajství v tomto období zatupovalo celkem devět textů, v rámci zpravodajství deník publikoval nejméně zpráv o protižidovských nařízeních platných v Protektorátu, nejvíce vyšlo zpráv o zavádění protižidovských opatření v ostatních zemích, ty byly otištěny celkem 4. Pouze o jeden méně, tedy 3, byly otištěny zpravodajské texty jiné protižidovské tematiky.

V případě názorových textů se hlavní vzorce vyjadřování o Židech stále opakují. V textech se opakovaně objevuje prvek podsouvání Židům touhu po moci a bohatství, které pro ně mají být jediným smyslem existence, dále také z poškozování hospodářství evropských národů. Přesto první čtvrtletí roku 1941 v této oblasti přineslo i vzorce nové. Od ledna se začaly na stránkách Českého slova objevovat texty vyzývající k přerušení veškerých styků s obyvateli židovského původu, přičemž nejčastěji vycházely takové texty v měsíci únoru.

Důležitým jevem v rámci názorové žurnalistiky prvního kvartálu tohoto roku byla i kauza novoročních blahopřání zaslaných židovským obyvatelům Protektorátu. Nad tímto jevem se pozastavuje jako první Karel Lažnovský a nazývá jej zločinem na národu. Sám Karel Lažnovský se pak k této kauze vyjadřuje několikrát, naposledy v samém konci měsíce ledna, kdy na základě této věci požaduje další opatření proti Židům. V měsíci únoru přichází názorová žurnalistika s označením Židů za hybnou sílu USA, která Státy žene do války a ovládá Roosevelta.

Dalším novým tématem nebo spíše antisemitským argumentem je označení Židů za autory londýnského vysílání, jehož účelem má být poškození českého národa, a také z ovládnutí československé emigrace. V trendu historických odkazů na historické projevy antisemitismu, objevujícího se na konci r. 1940, částečně pokračuje v únoru 1941 J. Bartoš, když pro podporu stereotypu o židovské povaze užívá *Deník spisovatele* F. M. Dostojevského, který měl Židy nařknout z vykořisťování a hromadění majetku. Další nové téma, které se objevilo v posledním měsíci, souviselo s ekonomickou situací v Protektorátu. Jedná se o umělé navyšování cen a černý „podpultový“ obchod, který byl

podsován Židům. Konkrétně se v textu doslova píše: „Kde jsou vysoké ceny, hledejte tam Žida.“⁴⁴⁶

Kromě Karla Lažnovského a Jindřicha Bartoše publikoval v tomto období antisemitské texty i Vladimír Dejnek.

1. 4. – 30. 6. 1941

Druhé čtvrtletí už z hlediska protižidovských materiálů České slovo zcela ovládla antisemitská názorová žurnalistika, kterou zastupuje v tomto období 40 textů, což je oproti předešlému čtvrtletí nárůst o 9 textů.

Naopak zpravodajství je v tomto období zastoupeno pouze jediným textem, a to sice zprávou o protižidovských postupech v zahraničí, což znamená pokles v porovnání s předešlým obdobím ve všech zpravodajských kategoriích.

V textech názorové žurnalistiky se některá témata a projevy antisemitismu znovu opakují s minimálními obměnami. To se týká článků napadajících Židy za vypuknutí války, vykořisťování Evropy za účelem zisku, poškozování hospodářství a snahu ovládnout svět. Zároveň i v druhém čtvrtletí r. 1941 pokračují názorové texty v tématech nastolených ve čtvrtletí předchozím, jako je obviňování Židů z ovládnání USA a manipulování jich do války, šíření nepravdivých zpráv prostřednictvím zahraničního rozhlasu a ovládnání emigrace, tentokrát polské.

Zároveň pokračuje částečně trend opírání antisemitismu o historický odkaz, stejně jako v předešlém čtvrtletí bylo protižidovské stanovisko podpořeno odkazem na slova F. M. Dostojevského, v případě dubna 1941 odkazuje text na spisy F. Palackého z r. 1872. Nově se však v tomto měsíci objevuje obvinění Židů z podmanění československé žurnalistiky za účelem prosazování svých cílů, a také citování protižidovských čtenářských dopisů, kterého ve svém komentáři využil Karel Lažnovský. Dále se v květnu objevuje v textu Jindřicha Bartoše čistě rasistické označení Židů za rasu druhého řádu,⁴⁴⁷ což je

⁴⁴⁶ KL: Domácí aktuality: Ceny a Židé. *Nedělní České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 13 (76), s. 2

⁴⁴⁷ BARTOŠ, Jindřich: Vřadíme se i duchovně do nového řádu. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 126, s. 1

projevem, který doposud nikdo před tím k dehonestaci Židů neužil, doposud byla užívána pouze kolektivní vina Židů a prosazování jakéhosi hromadného židovského charakteru. V červnu se objevily nové jevy hned dva. Prvním z nich bylo prosazování viditelného označení Židů, které by mělo podpořit ukončení veškerých styků s nimi a možnost porušovat nařízení proti nim mířených. Druhým jevem bylo označení Židů za původce bolševismu, jeho dogmatismu, jehož prostřednictvím se snažili ovládnout Rusko.

Publikujícími autory původních textů v tomto období byli Karel Lažnovský a Jindřich Bartoš.

1. 7. – 30. 9. 1941

Ve třetím čtvrtletí se na stránky Českého slova opět vrací zpravodajství o protižidovských nařízeních zaváděných v Protektorátu, tuto kategorii zastupují texty dva. Zároveň se zvýšil počet zpráv o těchto opatřeních v zahraničí, kterých deník otiskl celkem 6. Skupina prostě sdělovacích textů jiného protižidovského obsahu, než byla nařízení mířená proti Židům, opět nebyla zastoupena vůbec.

K nárůstu znovu došlo i v případě názorové žurnalistiky antisemitského obsahu, kterou v tomto čtvrtletí zastupovalo celkem 67 textů.

V názorových textech vydaných v Českém slově v rozmezí od července do konce září 1941 se opakují vzorce a antisemitská stanoviska užitá již v předchozích obdobích, zejména jde o pokračování obviňování Židů ze záměrů hromadit majetek, ovládnout svět, a to ve většině případů vykořisťováním ostatních obyvatel evropského kontinentu. Dále také zobecňování židovské povahy, ať už na příkladu nebo bez něj, obvykle označující Židy jako nepoctivé podvodníky či lichváře. Zůstává i motiv ovládnutí prezidenta USA Roosevelta, čímž jsou Státy vháněny do válečného konfliktu. Nechybí ani podouvání poškozování českých lidí – lichvou, zvyšováním cen nebo třeba šmelením s potravinovými lístky. Zároveň v tomto čtvrtletí texty názorové žurnalistiky tematicky navazují na téma židovského působení v SSSR, které se na stránkách Českého slova objevilo v červnu. I zde se v článcích objevuje označení Židů za viníky potřeby konfliktu se Sovětským svazem. Také v tomto období bylo využito historických událostí k obhajobě antisemitismu, v souvislosti s problematikou útoku na Sovětský svaz jeden článek označoval úmysly

ruského cara vyhnat Židy do gubernií za správné, jejich uskutečnění prý ale pád carství znemožnil.⁴⁴⁸ Také ohledně českých zemí se jeden odkaz na historii v tomto období objevil – poukazoval na chystaná protizidovská opatření Marie Terezie z let 1744 – 5. V jednom z textů je také znovu užito rasistického postoje vůči Židům, když je jejich odstraňování ze společenského života označeno za péči o čistotu rasy.

Kromě častějšího publikování názorových textů podle obvyklých vzorců a na obvyklá témata i třetí čtvrtletí r. 1941 přineslo jevy nové. V měsíci červenci to bylo stanovisko, podle kterého Židé ovládali také Stalina s Churchillem. Dále byli Židé obviněni z likvidace inteligence v Sovětském svazu, využívání dělnictva a z vedení složek GPU, čímž byli zodpovědní za zločiny, které tato skupina měla napáchat na Ukrajině. Důležité je také užívání přívlastku „židovský“ jako negativního, například ve spojení: židovský pisálek, židovská bestie. V měsíci srpnu k již nastoleným tématům přibylo označení Židů za šířitele šeptané propagandy.

Novým tématem v protizidovských textech (i mimo ně) se v měsíci září staly výzvy londýnského rozhlasu k zpomalení prací v českých továrnách a k bojkotu protektorátního tisku. K této kauze se několikrát vyjadřuje v autorských článcích Karel Lažnovský, který, stejně jako v jiných textech, označuje Židy za autory těchto výzev, jejichž hlavním cílem má být uvrhnout český národ do neštěstí. Nakonec ale označil Židy jako jediné, kdo se snažil těmito výzvami v Protektorátu řídit. Kromě Karla Lažnovského v tomto období publikoval autorský text i František Prokop.

Ve sledovaném období deník *České slovo* nezveřejnil žádnou formu protizidovského obrazového materiálu.

---

⁴⁴⁸F. R.: Nástupní cesty Židovstva. *České slovo*, 1941 roč. 33, II. vyd., č. 173, s. 2

7. Analýza protižidovských textů deníku Venkov

Deník Venkov plnil funkci ústředního orgánu českých agrárníků, jeho první číslo bylo publikováno 29. 3. 1906 a od r. 1907 byl vydáván v tiskárně Sdružení českých zemědělců pro království České.⁴⁴⁹

Ve sledovaném období se na stránkách tohoto deníku publicistické texty objevovaly většinou až od strany č. 3 a dál v druhé části vydání, které čítalo 10 stran. Kromě toho se samozřejmě objevovala publicistika na titulní straně v podobě úvodníku.

V období Protektorátu Čechy a Morava se v jeho čele objevil Vladimír Krychtálek.⁴⁵⁰

7.1. Analýza protižidovských textů deníku Venkov v r. 1939

7.1.1. První úsek: 15. 3. – 31. 3. 1939

V období od 15. 3. – 30. 6. 1939 jsou zastoupeny z hlediska protižidovských materiálů všechny kategorie.

Za zpravodajství o protižidovských nařízeních v Protektorátu bylo otištěno celkem šest textů, z nichž pouze jediná do konce měsíce března. Ta tlumočila rozhodnutí předsednictva Ústřední jednoty českých lékařů vyloučit členy nearijského původu.⁴⁵¹ Další zpráva této kategorie byla publikována ve vydání z 1. 4., jejímž obsahem je znění nařízení šéfa civilní správy při vojenské skupině 3, podle něhož nabytí koupí nebo jakékoli další „disponování hospodářskými podniky, účastmi a majetkovými hodnotami všeho, které jsou z části nebo úplně v židovském majetku, je zakázáno.“⁴⁵² Zároveň požaduje dodatečné schválení přeměn všech hospodářských podniků a majetkových přeměn provedených po 15. 3. 1939.⁴⁵³ Na konci měsíce května Venkov prostřednictvím zprávy informoval o vládním nařízení vylučujícím Židy z výkonu veřejné funkce v soudnictví, „mluví-li proto

⁴⁴⁹ BEDNAŘÍK, Petr, KÖPPLOVÁ, Barbara, JIRÁK, Jan: *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 147

⁴⁵⁰ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 101

⁴⁵¹ NESG.: Čeští lékaři vyloučili nearijské členy ze své organizace. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 67, s. 3

⁴⁵² Čtk: Zákaz disponování židovským majetkem. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 78, s. 3

⁴⁵³ Čtk: Zákaz disponování židovským majetkem. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 78, s. 3

důvody veřejného klidu a pořádku.“⁴⁵⁴ Následující měsíc informuje deník jednak o odstraňování nearijců z velkých podniků, z jehož výsledku prý bylo zřejmé, kolik nearijců fungovalo ve správních radách a rozhodovalo v průmyslu a obchodu.⁴⁵⁵ Dne 22. 6. Venkov stejně jako České slovo informoval o vydání nařízení říšského protektora o židovském majetku. Následujícího dne přináší deník ještě popis hlavních bodů tohoto nařízení, včetně upřesnění, kdo je Židem.⁴⁵⁶

Kromě zpráv o protektorátních opatřeních vydával deník v tomto období rovněž zprávy o podobných nařízeních za hranicemi Protektorátu. Z celkem 4 takovýchto zpráv se dvě týkaly protižidovských nařízeních na Slovensku, kde již v březnu 1939 byla podle zprávy z 21. 3. na rozkaz hlavního stanu Hlinkovy gardy „zabavena všechna auta židovským firmám i soukromým osobám, pokud jich přímo nezbytně nepotřebují z existenčních důvodů.“⁴⁵⁷ Další zpráva o omezování práv Židů na Slovensku byla otištěna dne 29. 6., ta obsahovala několik schválených nařízeních, protižidovské bylo pouze jedno, zato mu ale byla věnována zvláštní pozornost: „Z uvedených nařízeních nutno zvlášť zaznamenati nařízení o vyloučení Židů z práv na veřejné lékárny, jímž vedení a moc dostává se do rukou křesťanských.“⁴⁵⁸

Zpravodajské texty protižidovského obsahu (mimo výklad obsahu či přepis protižidovských opatření), byly ve sledovaném období publikovány tři. V prvním případě text přinášel informaci o zatčených za spáchání atentátu na vůdce německé strany v Trnavě. Zatčeno bylo celkem 27 osob, k čemuž text doplnil, že většina z nich byli Židé.⁴⁵⁹ Jaký byl přesný poměr takových osob, už zpráva neuvádí. Účelem této zprávy je zřejmě vyvolání dojmu, že Židé jsou zločinci, a podpora protižidovské nálady. Další zpráva vychází z rozhovoru s Adolfem Hrubým, zástupcem vedoucího Národního souručenství, který mezi hlavní úkoly Národního souručenství zahrnul kromě odstranění rivality mezi národními socialisty a sociálními demokraty také oprostění českého politického života od vlivu svobodného zednářství a židovstva.⁴⁶⁰ Třetí a poslední zpráva tohoto druhu vychází z rozhovoru s gen. A. Eliášem, který k židovské otázce prohlásil, že židovská otázka v Čechách a na Moravě se významem i charakterem liší od té říšské a že

⁴⁵⁴ NESG.: Židé vyloučení ze soudnictví. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 121, s. 4

⁴⁵⁵ NESG.: Arisace podniků. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 133, s. 8

⁴⁵⁶ ČTK: Nařízení říšského protektora o židovském majetku. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 144, s. 1

⁴⁵⁷ Čtk: Židovská auta na Slovensku zabavena. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 68, s. 5

⁴⁵⁸ NESG.: Ze Slovenska: Nová nařízení slovenské vlády. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 150, s. 5

⁴⁵⁹ (DNB): Atentát v Trnavě. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 69, s. 4

⁴⁶⁰ NESG.: I Češi potřebují životní prostor. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 96, s. 7

vláda již připravuje „pro nejbližší dni zákon, jímž bude znemožněn vliv Židů na veřejný, kulturní a hospodářský život.“⁴⁶¹

Nejčastěji však v tomto období Venkov publikoval z hlediska protižidovských materiálů texty názorové žurnalistiky, jichž otiskl celkem 9. Už dne 21. 3. vyšel na stránkách Venkova komentář k norimberským zákonům, pod které přidružením českých zemí k Říši spadali i Židé v Protektorátu, což autor využil jako útok na židovské občany: „Na židomilství jsme doplatili kromě toho ještě rozvratem mravním, národním, nechávající se kromě toho vysávat hospodářsky.“⁴⁶² Dále v měsíci dubnu vychází jakási analýza lidských ras, kdy autor přirovnává lidské rasy k rasám psů, koček, koní či ovcí a tvrdí, že asimilovat je možné pouze příslušníky spřízněného kmene národa nebo rasy. „Nikdy se však nepodaří duchovní rase národa asimilovat příslušníka naprosto cizí rasy, a to zejména ne Žida.“⁴⁶³ Navíc napadá protivníky antisemitismu tím, že se dávají na stranu rasismu židovského, čímž chystají vlastnímu národu porobu a hrob.⁴⁶⁴ Dne 4. 4. byl otištěn komentář, který viní židovské inspirátory z francouzské zpravodajské agentury a pařížských bankovních Židů z polního tažení proti Jugoslávii a jejím sousedům za účelem vyvolání konfliktu mezi nimi.⁴⁶⁵ Nenávist k Židům se snaží vyvolat i text vydaný koncem měsíce dubna, který vycházel ze článku otištěného v Prager Zeitungdienst, kde se tvrdí, že „proud židovské emigrace bral Čechům zaměstnání a židovští uprchlíci ze Sudet ničili český národní život. Nyní zřízením Protektorátu je nutno, aby český národ neposuzoval židovstvo jako germanizační činitel, nýbrž za čistě rasový problém.“⁴⁶⁶ Požadavek zemědělců na předání nearijských statků hospodářským komisařům-arijcům⁴⁶⁷ tlumočí komentář ve vydání z 11.5.

Dva dny na to vyšel další názorový text, tentokrát šlo o otisk projevu vedoucího nacionálně-socialistické strany dr. Leyy o právu Němců na svůj prostor „A tak dnes stojí na jedné straně navzájem spojeny národy, které bojují o své životní právo, na straně druhé však v šíleném zaslepení ony národy nerozumné, za nimiž opět stojí mezinárodní Žid.“⁴⁶⁸ Další názorový text obviňuje Židy ze zneužívání vlivu v britském tisku k zapletení Velké

⁴⁶¹ (DNB): Židovská a emigrantská otázka. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 103, s. 3

⁴⁶² TRPÁK, J. A.: Aby bylo jasno v židovské otázce. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 68, s. 4

⁴⁶³ SOVA, Vladimír: Rasismus a Židé. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 79, s. 6

⁴⁶⁴ SOVA, Vladimír: Rasismus a Židé. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 79, s. 6

⁴⁶⁵ ČTK: Židovské intriky proti Jugoslávii. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 80, s. 3

⁴⁶⁶ Jk: Češi a Němci nad židovskou otázkou. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 95, s. 6

⁴⁶⁷ HOŘÁK, Jan: Co je s komisaři na nearijské velkopachty a velkostatky?. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 109, s. 1

⁴⁶⁸ ČTK: Pro Němce je jen jeden nepřítel – Žid. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 111, s. 2

Británie do konfliktu s Německem, což opírá o údajné vyjádření nejmenovaného člena parlamentu, který prohlásil, že židovským členy je vyvíjen tlak, aby s jakoukoli usmiřovací politikou s Německem nesouhlasili.⁴⁶⁹ Kromě toho prý všichni židovští obchodníci-inzerenti vyhrožovali listům, že v případě zaujetí postoje Německu nakloněného již nebudou v takovém listě nadále inzerovat.⁴⁷⁰

V červnu dne 10. 6. otiskl *Venkov* text vyzývající k podpoře aktivismu se zdůrazněním nutnosti arizace a zavedení židovských zákonů. Arizaci prohlašuje autor za příležitost osvědčení práva Čechů „na svébytnost v našem českém, národním hospodářském prostoru.“⁴⁷¹ Poslední názorový text tohoto období byl komentář k vydání nařízení říšského protektora o odžidovštění hospodářství Protektorátu Čechy a Morava. Komentář přinesl zhodnocení významu tohoto nařízení, přičemž vycházel z listu *Völkische Beobachter*. Nařízení prý neukládá žádnou lhůtu, „jednou pro vždy však znemožňuje všechny spekulace se židovským jménem, všechno zašantročování a všechno utajování židovského jmění. Toto nařízení má tedy při neobyčejně silném prosáknutí židovstva do celého hospodářství v Protektorátu dalekosáhlý význam.“⁴⁷²

7.1.2. Druhý úsek: 1. 7. – 30. 9. 1939

Ve třetím čtvrtletí r. 1939 byly rovněž zastoupeny všechny kategorie protižidovských textů.

Zpráv o protižidovských opatřeních vydaných příslušnými orgány na území Protektorátu otiskl od července do konce září deník *Venkov* celkem 6. První zpráva vydaná v červenci informuje o výnosu říšského protektora o soupisu židovského majetku a zároveň přináší prohlášení Národního souručenství, že židovská otázka bude řešena i politicky, jelikož se v mnoha obcích nachází mnoho narijských starostů, kteří nepochopili požadavek doby.⁴⁷³ Dne 29. 7. otiskl deník zprávu, která specifikovala, na jaké druhy předmětů se vztahovala ohlašovací povinnost ohledně majetku Židů.⁴⁷⁴ Počátkem měsíce srpna otiskl deník zprávu o příkazu okresního úřadu v Litovli, podle kterého měl být proveden soupis majetku zvláště jmenovaných Židovských občanů. Mělo jít o ty

⁴⁶⁹ ČTK: Židovský vliv na politiku a tisk ve Velké Británii. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 112, s. 2

⁴⁷⁰ ČTK: Židovský vliv na politiku a tisk ve Velké Británii. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 112, s. 2

⁴⁷¹ Jk: Aktivismus, který je národní nutností. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 134, s. 3

⁴⁷² ČTK: O významu nařízení říšského protektora. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 144, s. 1

⁴⁷³ ČTK: Rázná usnesení národního hnutí: Židovský zákon. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 162, s. 1

⁴⁷⁴ ČTK: Soupis židovských cenností. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 175, s. 8

nejmajejnější z nich.⁴⁷⁵ Dne 10. 8. informuje rovněž jako České slovo o opatřeních proti Židům na Kladensku.⁴⁷⁶ V polovině srpna vyšla zpráva o upozornění Gremia pražského obchodnictva na povinnost označení „židovský obchod“ podle vyhlášky policejního ředitelství v Praze.⁴⁷⁷ V témže vydání vyšla zpráva o vyhláše omezující vstup Židů do veřejných podniků v Praze.⁴⁷⁸ Dne 23. 8. byla na stránkách deníku publikována zpráva o zákazu „osobám židovského původu návštěvy hotelu »Bílý kůň« a »Národní kavárny« v Něm. Brodě.“⁴⁷⁹ Zpráva otištěna o 4 dny později zase uvádí, že „dnem 26. srpna přestávají býti členy sokolských jednot a poboček všichni muži a ženy židovského původu.“⁴⁸⁰ Prvního zářijového dne otiskl Venkov zprávu o vyhláše okresního úřadu v Třeboni, která zakazuje Židům návštěvu hostinců a hotelů, jedné cukrárny, vybraných holíren, koupaliště Ostende na rybníku Svět, Bezpalcovy plovárny, městského biografu, divadla, čítárny a sportovních podniků.⁴⁸¹

Zprávy informující o zásazích a nařízeních proti Židům v zahraničí byly otištěny 2. Zpráva vydaná v deníku dne 8. 7. informuje stejně jako České slovo o zřízení Říšského sjednocení pro Židy v Říši.⁴⁸² Druhá informovala o zákonu stanovujícím počet Židů provozujících lékařskou praxi. „Podle tohoto nařízení smějí býti Židé jen 4 proc. z celkového počtu lékařů, kteří působili na Slovensku 30. června 1939.“⁴⁸³

Do kategorie zpravodajských textů bez informace o protižidovských vyhláškách či nařízeních spadá v tomto období celkem 5 zpráv. První zpráva pojednávala o stíhání dr. Levyho, který, jakožto Žid, plánoval uzavřít sňatek s Němkou.⁴⁸⁴ Na zprávě je podstatné především to, že jako o zločinci a tom, kdo se vzepřel předpisům, bylo psáno pouze o tom z dvojice, který byl židovského původu. Další zprávu je složité jednoznačně zařadit. Přináší totiž jednak informaci o tom, že po vydání nařízení týkající se židovské otázky advokátů na Slovensku začali Židé řešit věřitelské požadavky soudně, čímž se prý snaží vzbudit dojem, že toto vládní nařízení se nevyplácí.⁴⁸⁵ Zároveň však uvádí, že vláda již

⁴⁷⁵ NESG.: Soupis majetku židovských zbohatlíků. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 178, s.

⁴⁷⁶ ČTK: Opatření proti Židům na Kladně. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 185, s. 2

⁴⁷⁷ ČTK: Označování židovských obchodů v Praze. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 189, s. 4

⁴⁷⁸ ČTK: Vyhláška o přístupu Židů do veřejných podniků v Praze. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 189, s. 5

⁴⁷⁹ ČTK: Zákaz návštěvy hotelů Židy v Německém Brodě. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 196, s. 4

⁴⁸⁰ ČTK: Židé ze Sokola. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 200, s. 6

⁴⁸¹ ČTK: Protižidovské nařízení v Třeboni. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 204, s. 4

⁴⁸² ČTK: Podpora vystěhovalectví Židů z Říše. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 157, s. 3

⁴⁸³ NESG.: Jen 54 lékařů-Židů na celém Slovensku. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 173, s. 3

⁴⁸⁴ NESG.: Židovský lékař žalován pro hanobení rasy. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 163, s. 3

⁴⁸⁵ Čv: Moratorium na křesťanské dluhy. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 171, s. 1.

chystá osnovu nařízení, podle něhož by mohli obyvatelé dluhy splácet po částech.⁴⁸⁶ Vzhledem k neúplné informaci o chystaném nařízení, které je zmíněno v závěru zprávy, byl článek zařazen mezi texty, které primárně o nařízení a vyhláškách namířených proti židovským obyvatelům neinformují. Dalším textem této kategorie byla zpráva, jejímž cílem byla generalizace Židů jako pašeráků, kteří nechtěli přihlásit majetek, na základě tvrzení, že „bylo zjištěno, že řada bohatých Židů, kteří své jmění vložili do anglických liber, aby je pak pašovali do zahraničí, požívali k tomuto účelu jednoho ze zaměstnanců tohoto holičského závodu.“⁴⁸⁷ Stejný cíl měla i zpráva vydaná dne 9. 8., v níž se píše, že „policie, ať se snaží všemožně, sotva stačí dostat za mříže všechny Židy, kteří se v posledních měsících specializovali na výrobu křestních listů.“⁴⁸⁸ V měsíci srpnu otiskl deník ještě jednu zprávu, tentokrát však odrážející protižidovskou náladu v Antverpách⁴⁸⁹, o níž informovalo toho času rovněž České slovo. Zpět k záměru vytvoření stereotypu Židů-zločinců se vrátila zpráv publikovaná ve vydání z 21. 9., která informovala o dopadení židovských manželů Schotových, kteří přijímali inzeráty pro neexistující nakladatelství.⁴⁹⁰

Také textů publicistických otiskl deník *Venkov* ve třetím čtvrtletí r. 1939 celkem 5. V prvním případě šlo o otištění vyjádření listu *Völkischer Beobachter* k nařízení k zákonu o říšském občanství. Toto nařízení prý dodržuje zásady, „že Německá Říše klade ostře vytyčenou hranici mezi sebe a své nevítané hosty,“⁴⁹¹ jimiž míní Židy. Text také zmiňuje, že „otázka židovská může být považována za konečně rozřešenou teprve tehdy, až v Německu již nebude ani jediného Žida.“⁴⁹² V dalším komentáři jsou Židé obviněni z manipulace Velké Británie do války pomocí vyvolávání nenávisti k Němcům, a tedy i ohrožování míru.⁴⁹³ V měsíci srpnu se objevil článek obhajující protižidovská opatření odkazem na historická omezení židovských obyvatel v 13. století, kdy papež Inocenc III. vydal první papežský antisemitský edikt, který zakazoval sňatky mezi Židy a křesťany, Židé také podle něj nesměli zaměstnávat křesťanské služebnictvo, svědčit proti křesťanům a byli označeni.⁴⁹⁴ Podobné opatření podle textu učinil také papež Pius V., který přikázal

⁴⁸⁶ Čv: Moratorium na křesťanské dluhy. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 171, s. 1.

⁴⁸⁷ Pa: Holičský závod na Václavském náměstí ústřednou pašeráků valut. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 173, s. 3.

⁴⁸⁸ NESG.: Nová židovská továrna na křestní listy. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 184, s. 7.

⁴⁸⁹ NESG.: Protižidovská demonstrace v Antverpách. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 201, s. 6.

⁴⁹⁰ K: Židovský podvodný párek dopaden. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 221, s. 2.

⁴⁹¹ (PZD): Ostrá hranice mezi Německou Říší a nevítanými hosty. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 157, s. 3.

⁴⁹² (PZD): Ostrá hranice mezi Německou Říší a nevítanými hosty. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 157, s. 3.

⁴⁹³ ČTK: Mezinárodní židovství nebezpečím pro mír. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 185, s. 2

⁴⁹⁴ NESG.: První „židovské zákony“ vydali papežové. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 186, s. 4

Židům prodat svůj majetek křesťanům a dva roky na to je vypověděl z církevního státu.⁴⁹⁵ V závěru pak autor uvedl, že „teprve protestantismus, nakloněný liberalismu, přinesl Židům svobodu, které tak zneužívají.“⁴⁹⁶ Dne 5. 9. otiskl deník komentář k protižidovským protestům v Belgii. „Rostoucí vzrušení belgického lidu nad židovskými válečnými štváči vyvolalo v noci z neděle na pondělí znovu rvačky v bruselském předměstí Anderlecht. Několik Židů, kteří se chovali provokativně, bylo zbito.“⁴⁹⁷ Později deník přináší komentář k nalezení zpravodajské ústředny v Bratislavě. Text uvádí, že „ačkoliv úřady postupují velmi přísně proti rozšiřovatelům lživých zpráv, Židé na Slovensku a zvláště v Bratislavě nechtějí upustit od těchto štvanic.“⁴⁹⁸ Dne 29. 9. se na stránkách Venkova objevil text obviňující Židy z vyvolání války, což dokazuje pomocí odkazu na list *Regime Fascista*, který „přinesl seznam několika britských periodik a jejich spoluvlastníků či výhradních majitelů židovského původu.“⁴⁹⁹

7.1.3. Třetí úsek: 1. 10. – 31. 12. 1939

Ve čtvrtém čtvrtletí a třetím sledovaném úseku r. 1939 otiskl deník Venkov články zastupující pouze tři kategorie ze čtyř, v tomto období totiž nebyl otištěn žádný text informující čistě o protižidovských nařízeních a vyhláškách vydaných na území Protektorátu.

První kategorii textů informujících o zahraničních nařízeních proti Židům zastupuje jen jediná zpráva z vydání ze dne 12. 12., která informuje o tom, že ve Východní marce bylo provedeno odžidovštění hospodářského života, čehož bylo výsledkem, že z 25 898 židovských podniků bylo 21 143 zrušeno a arisováno bylo 4 755.⁵⁰⁰

Početněji zastoupenou skupinou byla kategorie textů psaných prostě sdělovacím stylem bez zaměření na protižidovská opatření, kterých vyšlo pět. První z nich byl otištěn dne 8. 11. a jeho cílem je opět generalizace Židů na základě zprávy o zatčení Maxe Anschnitta, u něhož je zdůrazněn jeho židovský původ a který měl poškozovat rumunské hospodářství.⁵⁰¹ Dne 14. 11. Venkov uvedl zprávu odrážející antisemitské projevy v britské společnosti, když informuje o nepokojích v centru Londýna, kde byly vytlučeny výkladní

⁴⁹⁵ NESG.: První „židovské zákony“ vydali papežové. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 186, s. 4

⁴⁹⁶ NESG.: První „židovské zákony“ vydali papežové. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 186, s. 4

⁴⁹⁷ Čtk: Protižidovská nálada v Belgii. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 207, s. 6

⁴⁹⁸ Čtk: Slovenské úřady stíhají židovské »zpravodajství«. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 221, s. 2

⁴⁹⁹ ČTK: Židé mají v rukou anglický tisk. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 228, s. 2

⁵⁰⁰ Cs: 21.000 židovských podniků zrušeno ve Východní marce (Ostmark). *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 291, s. 3

⁵⁰¹ Čtk: Židovský velkopřemyslník poškozoval Rumunsko. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 262, s. 2

skříně židovských obchodů.⁵⁰² „Na většině střepeň, které zůstaly ve výkladní skříní, bylo vyryto slovo »žid«.“⁵⁰³ O rostoucí protižidovské náladě již nejen v Londýně, nýbrž i v Glasgow, kde musely být židovské obchody pod ochranou policistů⁵⁰⁴, informuje zpráva vydaná o tři dny později.

Zpráva z konce listopadu informuje o vyloučení 32 studentů medicíny židovského původu ze studií v Rumunsku. Důvodem jejich vyloučení mělo být, že si pro anatomická studia neopatřili mrtvoly Židů – to neudělali, protože podle jejich náboženství nesmí k těmto účelům těla svých souvěrců užívat.⁵⁰⁵ „Senát jašské univerzity vyvodil z toho důsledky a nařídil vyškrtnutí 32 židovských posluchačů prvního semestru z fakultní matriky.“⁵⁰⁶ Tento úkol prý dostali proto, že rumunská společnost považovala za nesnesitelné, aby mrtvý křesťan přišel do styku s Židem.⁵⁰⁷ Poslední text této kategorie se znovu vrací ke generalizaci Židů na jednom případě, konkrétně židovského obchodníka Alfreda Brauna a tiskaře Josefa Chlouby, kteří byli odsouzeni za šíření vylhaných zpráv zahraničních stanic.⁵⁰⁸ Důležité na této zprávě je především to, že zatímco u Alfreda Brauna je zdůrazněn původ, u jeho společníka nikoli.

Texty názorové žurnalistiky s protižidovskou tematikou byly otištěny v tomto období čtyři. První tři z nich otiskl deník během měsíce října. První uvedl prohlášení listu Regime Fascista, který psal o údajném vyjádření v Jewish Chronicles, že „židovský problém je toho druhu, že my Židé nedopřejeme světu mír, byť by státníci a andělé míru vynaložili sebe větší horlivosti, aby ho bylo dosaženo.“⁵⁰⁹ I druhý článek této kategorie vychází ze zahraničního listu, tentokrát Nationen, který uvedl, že tisk bojující proti mírovému úsilí je ovládaný židovským kapitálem. „Tento kapitál nemá zájem na skončení války, jemu je lhostejno, zda neutrální státy budou přitom zničeny, či zda celá Evropa zanikne, má pouze jeden cíl: »pomsta na Německu«“⁵¹⁰ Další text publicistické povahy byl otištěn v listopadu, kromě informace o policistovi, který zavraždil člověka židovského původu, text jeho zločin obhajuje tím, že „pozadím policistova činu jest případ, který je

⁵⁰² Čtk: Protižidovské výtržnosti v Londýně. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 267, s. 2

⁵⁰³ Čtk: Protižidovské výtržnosti v Londýně. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 267, s. 2

⁵⁰⁴ Čtk: Protižidovská nálada v Anglii vzrůstá. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 270, s. 2

⁵⁰⁵ cs: Spor o židovské mrtvoly. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 280, s. 6

⁵⁰⁶ cs: Spor o židovské mrtvoly. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 280, s. 6

⁵⁰⁷ cs: Spor o židovské mrtvoly. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 280, s. 6

⁵⁰⁸ Čtk: Potrestaná židovská »šuškanda«. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 300, s. 4

⁵⁰⁹ NESG.: „Nedopřejeme světu mír“. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 234, s. 1

⁵¹⁰ ČTK: Židé pracují proti mírové akci. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 239, s. 1

příznačný pro židovské metody.“⁵¹¹ Před volbou předsedy policejního svazu, jehož funkci vrah zastával 4 roky, prosadila jeho oběť protikandidáta pomocí výhrůžky, že ten policista, který nebude volit jím určeného kandidáta, bude degradován nebo rovnou propuštěn.⁵¹²

7.2. Analýza protižidovských textů deníku *Venkov* v r. 1940

7.2.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 3. 1940

Skupinu čistě prostě sdělovacích textů seznamujících čtenáře s protižidovskými opatřeními zastupuje v prvním čtvrtletí roku 1940 jako první zpráva z měsíce ledna, kdy deník informoval o nové vyhlášce upravující „kolik smí Žid z vázaných účtů vybírat, jakého povolení je třeba k převádění židovských vkladacích knížek na jiné osoby a k přenášení cenných papírů, s nimiž nakládají Židé, z jednoho peněžního ústavu na druhý.“⁵¹³ V měsíci únoru tuto kategorii rozšiřuje zpráva o protižidovském opatření z Protektorátu. Židům podle něj může být „zakázáno další vedení jejich podniků.“⁵¹⁴ V posledním měsíci prvního čtvrtletí se omezování práv Židů týkaly zprávy 4. První o stanovení lhůty pro přihlášení židovského majetku z 9. 3.⁵¹⁵ O den později deník informuje o dalších podobných zásazích, tentokrát o vyhlášce ministerstva financí, která stanovila, jaké množství prostředků mohou Židé vybírat ze svých vázaných účtů.⁵¹⁶ Dne 19. 3. byl publikován přepis znění nařízení o židovském majetku spolu s pátým výnosem, který vymezoval, které předměty byly vyřazeny z vkladní povinnosti.⁵¹⁷ O necelé dva týdny později, 27. 3., otiskl list výzvu „pro poživatele odpočivných (zaopatřovacích) platů, žijící v manželství se Židem (Židovkou)“⁵¹⁸. Tyto platy musely být poukázány na vázaný účet i v případě jejich pobírání manželem (manželkou) Žida, pokud manželství trvá.⁵¹⁹

Omezování práv židovských obyvatel však neprobíhalo pouze na území Protektorátu, o čemž deník rovněž informoval formou zpráv o vydávání protižidovských

⁵¹¹ ČTK: »Zastřelil jsem toho židovského psa«. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 270, s. 4

⁵¹² ČTK: »Zastřelil jsem toho židovského psa«. *Venkov*, 1939 roč. 34, č. 270, s. 4

⁵¹³ Čtk: Jak se konají platby ve prospěch Židů. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 22, s. 11

⁵¹⁴ ČTK: Vyřazování Židů z hospodářství Protektorátu Čechy a Morava. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 34, s. 1

⁵¹⁵ ČTK: : Lhůta pro ohlášení židovského majetku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 57, s. 6

⁵¹⁶ Čtk: Nové ustanovení o židovských vkladních knížkách. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 58, s. 6

⁵¹⁷ ČTK: Prováděcí výnos k nařízení o židovském majetku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 65, s. 3

⁵¹⁸ Čt: Výzva pro poživatele odpočivných (zaopatřovacích) platů, žijící v manželství se Židem (Židovkou). *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 71, s. 6

⁵¹⁹ Čt: Výzva pro poživatele odpočivných (zaopatřovacích) platů, žijící v manželství se Židem (Židovkou). *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 71, s. 6

opatření v zahraničí. První z nich se týká zákazu činnosti všech složek sionistických organizací v Rumunsku,⁵²⁰ a jde zároveň o jediný text svého druhu otištěný v měsíci únoru. Zbytek zpráv zaměřených na zahraniční omezování práv židovských obyvatel otiskl deník v měsíci březnu. Takovým textem byla i zpráva z 1. 3. o zavádění rasových zákonů „o vyloučení židů z povolání lékařského, advokátního a redaktorského“⁵²¹ v Itálii, o němž informovalo již České slovo. O dva dny později vyšla zpráva informující o přijetí zákona o židovských podnicích a židovských zaměstnancích na Slovensku. Zákon mimo jiné znemožňoval udělení nového živnostenského oprávnění Židům a přinesl možnost zavřít židovské podniky tam, kde byly zakládány podniky arijské stejného zaměření.⁵²²

Skupina zpravodajských textů zaměřených protižidovsky, avšak nikoliv na protižidovské represe v Protektorátu či za jeho hranicemi, nebyla v tomto období v deníku Venkov zastoupena.

Za názorovou žurnalistiku bylo otištěno ve sledovaném čtvrtletí celkem 6 textů. První byl otištěn dne 11. 1. a vychází ze série protižidovských textů zveřejněných ve francouzském listu Tevere. Série uvádí příklady údajného vykořisťování Francie Židy, jako příklady uvádí Židy ovládané zpravodajské kanceláře a dopravní společnosti. Obvinění z vykořisťování není jediným, které tento článek přináší, jak svědčí prohlášení: „Současné »Tevere« zdůrazňuje, že účelem této série článků jest odhaliti temné síly, které štvaly k válce a chtějí, aby válka úplného zničení byla nástrojem jejich pomsty.“⁵²³ Ke stejnému listu se odkazuje i text z 13. 1., ten k dokazování toho, která je Francie Židy ničena, užívá „rozhodující zástupce elektrikáren, plynáren a vodáren; tím list končí sérii článků, která, jak list uvádí souhrnně závěrem, měla podati jasný důkaz, že Francie je silně zamořena Židy a že je kontrolována mezinárodním židovstvem.“⁵²⁴

Texty hodnotícího protižidovského obsahu vyšly v měsíci lednu ještě další dva. Dne 16. 1. vyšla na druhé straně vydání informace o zatčení Poláka Mojša Przenczewskiego pro týrání Němců během jeho vojenské služby⁵²⁵, o němž psalo stejnou formou i České slovo. O pět dní později deník otiskl text, který má dokazovat zájem Židů

⁵²⁰ ČTK: Protižidovská opatření v Rumunsku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 29, s. 2

⁵²¹ ČTK: Židovské zákony vstupují v Itálii v platnost. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 50, s. 4

⁵²² Čt: Zákon o židovských podnicích na Slovensku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 52, s. 12

⁵²³ (Čtk): Židovstvo vykořisťuje Francii: *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 7, s. 2

⁵²⁴ ČTK: Francie silně zamořena Židy: *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 9, s. 2

⁵²⁵ ČTK: Polský Žid odsouzen k smrti pro týrání Němců. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 11, s. 2

na válce, a to sice slovy: „Je skutečností, že válka svým původem a svými cíli je židovská a židovský je rovněž způsob, jak Anglie válku vede, jak vysvitá z cynického výroku jistého anglosaského Žida, který prohlásil, že válka má velmi uspokojivý průběh: Všechny staré zásoby se vyčerpávají, a jestliže někdo zahyne, pak je pouze o tolik a tolik nezaměstnaných méně.“⁵²⁶ Přesnější specifikace autora tohoto výroku není uvedena. V únoru vyšel jako první zástupce tohoto typu textů komentář k projevu Jana Masaryka, že bez Židů se do vlasti nechce vracet.⁵²⁷ Autor napadá Židy prostřednictvím citově zabarveného výrazu popisujícího jejich příchod do Československa: „Jan Masaryk však miluje svou zemi jen podmíněně: budou-li v ní Židé, kteří před časem ji zaplavili a potom museli utéci.“⁵²⁸ O dva týdny později, dne 29. 2. deník publikoval text rozebírající důležitost družstevnictví pro vyvarování se sedláků určujících ceny, jimiž byly podle textu zejména Židé.⁵²⁹

7.2.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 1940

V druhém čtvrtletí r. 1940 zastupují skupinu textů oznamující ustanovení či návrhy protizidovských opatření zejména zprávy a oznámení z měsíce dubna. Zpráva z 2. 4. přinesla informaci o omezení filmové tvorby spojené s prací Židů⁵³⁰, o němž informoval již deník České slovo. Tento výnos otiskl deník Venkov ještě o dva dny později, avšak doplněný o informaci o „Nařízení k zajištění úvěrů pro zemědělské podniky, obhospodařované správci k věrné ruce nebo vynucenými správci.“⁵³¹ Dne 6. 4. otiskl deník zprávu o dalším prováděcím výnosu,⁵³² rovněž jde o totožnou informaci, jakou tou dobou otiskl deník České slovo. Protizidovským tématům se začal deník věnovat po delší pauze až ke konci měsíce. Po téměř třítydenní pauze list publikoval přepis nařízení o právním postavení Židů ve veřejném životě.⁵³³ „Prvá část nařízení obsahuje základní ustanovení; druhá část zvláštní ustanovení o vyloučení nebo omezení židů v některých odvětvích veřejného života (advokacii, notářství, obhajování ve věcech trestních, patentním

⁵²⁶ ČTK: O vlivu Židovstva v Anglii a na válku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 16, s. 2

⁵²⁷ NESG.: Nechce se vrátit, leda se Židy!. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 36, s. 2

⁵²⁸ NESG.: Nechce se vrátit, leda se Židy!. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 36, s. 2

⁵²⁹ NESG.: Význam družstevnictví. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 49, s. 1

⁵³⁰ (ČTK): Druhý prováděcí výnos. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 76, s. 2

⁵³¹ Čtk: Druhý prováděcí výnos k nařízení a vyřadování Židů z hospodářství. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 78, s. 2

⁵³² Čtk: Šestý prováděcí výnos k nařízení o židovském majetku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 80, s. 4

⁵³³ Čtk: Nařízení o právním postavení židů ve veřejném životě. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 96, s. 2

zastupitelství, oprávnění autorisovaného civilního technik a báňského inženýra, prakti lékařské a veterinářské); část třetí obsahuje ustanovení trestní a závěrečná.“⁵³⁴

Několik se však objevilo na stránkách deníku i v měsíci květnu. První taková zpráva oznamovala, že podle vyhlášky policejního ředitelství v Praze o styku mezi obyvatelstvem nežidovským a židovským zakazuje „s okamžitou platností Židům vstup a jakékoliv prodlévání ve Stromovce v Praze XIX.“⁵³⁵, jak již psalo České slovo. Dne 15. 5. publikoval deník zprávu o další vyhlášce policejního ředitelství v Praze, tentokrát šlo o vyhlášku, která zakazovala „Židům vstup a jakékoliv prodlévání ve všech veřejných sadech a zahradách, které nalézají se v policejním obvodu města Prahy.“⁵³⁶ O den později informoval deník pomocí krátké zprávy o demolici budovy, v níž byli hospitalizováni židovští pacienti s chirurgickými a očními nemocemi v pražské nemocnici. Nadále nesměli v prostorách nemocnice zůstat, péči o ně převzala náboženská obec židovská.⁵³⁷ Poslední zpráva informující o protižidovském nařízení z druhého čtvrtletí je zároveň jedinou takovou zprávou otištěnou v deníku Venkov v měsíci červnu. Byla otištěna 15. 6. a vyzývá k vyvěšení vlajek na oslavu vítězství ve Francii.⁵³⁸ Pod návodem, jaké vlajky a jak použít, byl dodatek: „Židům je vyvěšování vlajek zakázáno.“⁵³⁹

O protižidovských opatřeních v zahraničí byla vydána pouze jediná zpráva. Týkala se přijetí arizačního zákona na Slovensku. Přijat byl až poté, co byly v zákoně provedeny prezidentem požadované změny.⁵⁴⁰ Ty ale nejsou v textu jmenovány.

Texty zpravodajské povahy, které však neuváděly obsahy protižidovských vyhlášek či nařízení, byly v období od dubna do konce června publikovány pouze dva. V obou případech se jednalo o zprávy zdůrazňující židovský původ aktérů se snahou generalizace Židů jako záškodníků či zlodějů. Dne 11. 5. vyšla v deníku zpráva o zatčení a odsouzení dvou obchodníků, u nichž byl zdůrazněn jejich židovský původ se záměrem podpoření stereotypu, že Židé nejenže porušují zákony, ale zároveň poškozují lid i hospodářství. Oba byli obviněni z umělého navyšování cen a provinění proti povinnosti označování cen a

⁵³⁴ Čtk: Nařízení o právním postavení židů ve veřejném životě. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 96, s. 2

⁵³⁵ Čtk: Židům zakázán vstup do Královské Obory v Praze. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 110, s. 2

⁵³⁶ NESG.: Židům zakázán pobyt ve všech veřejných sadech. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 111, s. 5

⁵³⁷ (čtk): Všeobecná nemocnice v Praze nepřijímá do léčení židovské nemocné. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 112, s. 5

⁵³⁸ ČTK: Tři dny vyvěste vlajky na oslavu vítězství. *Venkov* 1940 roč. 35, č. 138, s. 1

⁵³⁹ ČTK: Tři dny vyvěste vlajky na oslavu vítězství. *Venkov* 1940 roč. 35, č. 138, s. 1

⁵⁴⁰ Čtk: Židovský zákon na Slovensku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 97, s. 2

odsouzení k pokutě.⁵⁴¹ Druhá zpráva obdobného cíle byla otištěna 16. 6. a uvádí se v ní, že za předražování hovězího masa „byl potrestán žid Siegmund Dub, komisionář s dobytkem v Praze VIII.“⁵⁴²

Antisemitismus v názorové žurnalistice se v druhém čtvrtletí objevil pouze jednou, a to ve vydání z 22. 5. Jednalo se o článek vycházející z italského listu *Resto del Carlino*, jehož stanovisko, že válku zavinili Židé, kteří „otrávili politickou atmosféru všech národů a rozdmýchávali oheň, aby zabránili pokojnému řešení“⁵⁴³ poté *Venkov* na své titulní straně českým čtenářům tlumočil.

7.2.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1940

Prvním oznámením o novém protižidovském nařízení ve třetím čtvrtletí byla zpráva s titulkem *Pro holešovské Židy pracovní povinnost*, kromě informace zmíněné v titulku, tedy schválení zavedení pracovní povinnosti pro mladší Židy, informovala také o označení městské plovárny nápisem „Židům vstup zakázán“⁵⁴⁴ a dále o tom, že „okresní úřad jest požádán o schválení zákazu, aby Židé nemohli mít služebné křesťanky.“⁵⁴⁵ Později bylo oznámeno také rozhodnutí Pražské paroplavební společnosti vyloučit Židy z dopravy: „Počínaje pondělkem, jsou však úplně vyloučeni z dopravy na parnicích.“⁵⁴⁶ Dne 6. 8. vychází zpráva o vyhlášce vymezující nákupní dobu pro židovské obyvatele Prahy mimo čas: 11 – 13 hodin a 15 – 16:30.⁵⁴⁷ K tomuto tématu se deník *Venkov* vrací i o dva dny později, kdy otiskl zprávu o vyhlášce Městské rady v Holešově a nákupní době pro Židy v 10:30 – 12:00 a 15 – 17 hodin. Majitelé obchodů navíc byli „povinni vyhlášku vyvěsit na viditelném místě o této nákupní době pro Židy.“⁵⁴⁸ V následujícím vydání vychází další zpráva soustředěná na vyhlášku o omezené nákupní době pro Židy a výzvu pro obchodníky k zakoupení vývěsky s informací o této době.⁵⁴⁹ Později, dne 15. 8. se na stránkách deníku objevila zpráva o vyloučení židovských žáků z českých škol⁵⁵⁰, jedná se o zprávu otištěnou

⁵⁴¹ ČTK: Židovští lichváři odsouzeni. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 109, s. 6

⁵⁴² Čtk: Pro předražování hovězího masa. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 139, s. 8

⁵⁴³ Čtk: Tuto válku vynutili si Židé. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 117, s. 1

⁵⁴⁴ ČTK: Pro holešovské Židy pracovní povinnost. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 154, s. 3

⁵⁴⁵ ČTK: Pro holešovské Židy pracovní povinnost. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 154, s. 3

⁵⁴⁶ -pns-: Vyloučení Židů z dopravy na Vltavě. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 172, s. 4

⁵⁴⁷ (Ceps.): Kdy Židé smějí v Praze nakupovat? *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 182, s. 4

⁵⁴⁸ Ršk: Také holešovským židům stanoveny hodiny nákupu. 1940 *Venkov*, roč. 35, č. 184, s. 4

⁵⁴⁹ NESG.: Nákupy Židů v obchodech. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 185, s. 4

⁵⁵⁰ Čtk: Židé vyloučení z českých škol. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 190, s. 4

tež v Českém slově. V září do této kategorie přibyla ještě zpráva seznamující s vyhláškou Policejního ředitelství v Praze, která přikazovala Židům jezdit v tramvajích pouze v posledním přívěsném voze, jestliže měl dvě plošiny.⁵⁵¹ „Nemá-li vlak elektrické pouliční dráhy přívěsného vozu, nýbrž jen motorový vůz, jest Židům zakázán přístup do něho vůbec. U přívěsných vozů se střední plošinou jest Židům přístupna jen druhá (zadní) polovina vozu.“⁵⁵² Dále byla otištěna zpráva o vyhlášce ministerstva financí, nařizující židovským obyvatelům i podnikům nahlásit drahé kovy,⁵⁵³ jedná se o zprávu publikovanou v Českém slově 17. 9. Tato vyhláška je poté doslovně otištěna ve vydání z 19. 9.

Počet zpráv přinášejících znění protižidovských opatření vydaných za hranicemi Protektorátu v tomto čtvrtroce značně stoupl. Jako první z nich publikoval Venkov zprávu o přijetí zákona o pozemkové reformě slovenským parlamentem.⁵⁵⁴ „Po získání účinnosti tohoto zákona nemůže Žid nabýti žádná věcná práva na pozemkové nemovitosti, kromě případu zákonného dědictví.“⁵⁵⁵ Toto omezení neplatilo pouze pro fyzické, nýbrž i pro právnické osoby židovského původu.⁵⁵⁶ O necelé dva týdny později deník navazuje v řadě zpravodajství zaměřeného na antisemitistická nařízení na Slovensku zprávou o vyhlášce nařizující, aby byli Židé ve věku 18 – 50 let povoláni k odsloužení povinné pracovní služby do Bratislavy.⁵⁵⁷ Měsíc červenec uzavřel deník poslední den zprávou o příkazu slovenského ministra vnitra, zakazující praxi 94 židovským lékařům, jak psalo rovněž České slovo.⁵⁵⁸ Ihned 2. 8. na řadu informací o zahraničních represích proti Židům navazuje zpráva, která čerpala z listu *Deutsch Allgemeine Zeitung* a uváděla, že v Maďarsku „židovské firmy, jež doposud ovládaly obilní obchod, budou z něho vyloučeny“⁵⁵⁹ a že „část židovských firem po ohlášení úmyslu maďarské vlády sama likvidovala.“⁵⁶⁰ O příkazu slovenského ministra vnitra Š. Macha k uzavření židovských hostinců⁵⁶¹ informuje stejně jako České slovo. Dalším textem tohoto druhu byla zpráva o

⁵⁵¹ NESG.: Doprava Židů pouliční drahou v Praze. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 214, s. 5

⁵⁵² NESG.: Doprava Židů pouliční drahou v Praze. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 214, s. 5

⁵⁵³ sl: Židé musí přihlásit všechny klenoty a umělecké předměty. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 219, s. 4

⁵⁵⁴ rch: Židé na Slovensku bez věcných práv na pozemky. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 162, s. 2

⁵⁵⁵ rch: Židé na Slovensku bez věcných práv na pozemky. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 162, s. 2

⁵⁵⁶ rch: Židé na Slovensku bez věcných práv na pozemky. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 162, s. 2

⁵⁵⁷ Čtk: Všichni Židé do 50 let povoláni do Bratislavy k pracovní povinnosti. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 172, s. 2

⁵⁵⁸ rch: 435 židovským lékařům zakázána praxe. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 177, s. 4

⁵⁵⁹ ČTK: V Maďarsku Židé nesmějí obchodovat obilím. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 179, s. 2

⁵⁶⁰ ČTK: V Maďarsku Židé nesmějí obchodovat obilím. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 179, s. 2

⁵⁶¹ Čtk: Slovensko uzavřelo všechny židovské hostince. *Venkov* 1940 roč., 35, č. 180, s. 4

protižidovském opatření v Rumunsku, kde „rumunské ministerstvo zdravotnictví sesadilo 146 úředních lékařů židovského původu.“⁵⁶²

Dne 13. 8. se zprávy Venkova soustředí na omezování vlastnických práv Židů v Maďarsku a Rumunsku. Zpráva o protižidovském opatření v Maďarsku uvádí, že „přes půl milionu jiter zemědělské půdy je v Maďarsku ještě dnes v rukou asi 21.000 židů. Ministr žádá, aby v duchu nového maďarského zákona o rasové otázce tyto pozemky byly postupně převedeny do rukou arijských majitelů, ovšem takovým způsobem, aby nenastaly poruchy v zemědělské výrobě.“⁵⁶³ V Rumunsku se nejednalo pouze o nařízení, že žádný Žid nesmí vlastnit půdu nebo si ji přisvojit, ale také nesměl mít rumunské jméno. Navíc zákon o právním postavení Židů v Rumunsku zakazoval sňatky mezi Židy a Rumuny.⁵⁶⁴ Dne 28. 8. na stránkách deníku figuruje zpráva o protižidovských demonstracích v Nizze, která vychází z listu Eclairer de Nice.

Dne 17. 9. zastupuje protižidovský materiál v deníku zpráva o převodu židovského majetku na Slovensku do arijských rukou: „Tak byly židům odňaty především všechny výčepní koncese“⁵⁶⁵, dále bylo nařízeno povinné hlášení židovského majetku, chystala se také arizace židovského majetku domovního a pozemkového.⁵⁶⁶ Následující den deník informuje o dalších omezeních práv židovských obyvatel Slovenska, jednalo se o zákaz řídit motorové stroje. „Šéf státní bezpečnostní služby proto nařídil odebrati okamžitě všem Židům řidičské průkazy.“⁵⁶⁷ Kromě toho ukládala vyhláška ministerstva vnitra Židům povinnost oznámit všechny „domovní objekty, které byly vystavěny na státní nebo jinou veřejnou podporu.“⁵⁶⁸ O tři dny později deník v jedné ze svých zpráv zmiňuje chystaný židovský zákon v Jugoslávii, podle kterého měli být Židé rozděleni do 3 kategorií – ti v první kategorii budou muset přijmout své původní jméno a ohlásit svůj majetek, druhá si bude také muset změnit zpět svá jména a ohlásit svůj majetek, jejich děti budou moct navštěvovat výhradně židovské školy, dále jim bude zakázán výkon funkcí veřejné služby.

⁵⁶² čz: Rumunsko propouští židy lékaře. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 182, s. 4

⁵⁶³ (Ceps.): Židovská otázka v Maďarsku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 188, s. 2

⁵⁶⁴ NESG.: Žádný Žid nesmí být majetníkem půdy. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 188, s. 3

⁵⁶⁵ (Ceps): Arisace na Slovensku rychle pokračuje. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 218, s. 2

⁵⁶⁶ (Ceps): Arisace na Slovensku rychle pokračuje. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 218, s. 2

⁵⁶⁷ Sl: Židé na Slovensku nesmí řídit motorová vozidla, a musí přihlásit domovní majetek. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 219, s.4

⁵⁶⁸ Sl: Židé na Slovensku nesmí řídit motorová vozidla, a musí přihlásit domovní majetek. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 219, s.4

Židé třetí kategorie budou ze země vykázáni.⁵⁶⁹ Jako poslední text spadající do této kategorie v druhém čtvrtletí publikoval *Venkov* 24. 9. zprávu o vyloučení Židů ve Francii ze svobodných povolání, rozhlasu, tisku, divadel.⁵⁷⁰

Texty psány prostě sdělovacím stylem s protižidovským obsahem jsou v období třetího čtvrtletí zastoupeny jedinou zprávou. V samotném textu je sice uvedeno, že představitelé této „státu nepřátelské organisace, vesměs Židé, byli zatčeni,⁵⁷¹ ale v titulku je ústředna nazvána židovskou. V obou případech (titulek i samotná zpráva) má zjevně vzbudit dojem, že Židé jsou hlavními činiteli protistátních uskupení.

Texty názorové žurnalistiky protižidovského rázu jsou prvně zastoupeny textem, jehož záměrem bylo spíš než obvinít obecně Židy ze vzniku války nebo ekonomické krize, jak bývalo v období Protektorátu běžné, podpořit stereotyp zločinných Židů. Text vypráví příběh konkrétních advokátů židovského původu, kteří nechali slovenské rolníky spolu s kupní smlouvou podepsat také úvěrovou listinu a dva prázdné blankety – honorární listy pro advokáty.⁵⁷² Kromě nadbytečného upozornění na židovský původ obou advokátů se text svým jazykem snaží silně zapůsobit na city čtenářů: „Případ jasně prokazuje, že židovští advokáti použili nejrafinovanějších prostředků, aby zničili celou slovenskou obec.“⁵⁷³ také tlumočí názor listu Slováck: „Příběh jest tím tragičtější, že obětí dvou židovských advokátů se stalo 300 příslušníků rodin, slovenských rolníků, kteří za své životní úspory chtěli zakoupiti pozemky potřebné k rozšíření jejich hospodářství a k obživě jejich rodin.“⁵⁷⁴ Ve vydání z 6. 8. byl otištěn další publicistický text. Byl to text obviňující Židy z okrádání Francie - podle textu po nástupu Blumovy vlády nastal ve Francii židovský vpád.⁵⁷⁵ „Tento vpád měl především jeden cíl: zmocniti se francouzského národního majetku. To se židům podařilo dokonale.“⁵⁷⁶

Později, dne 15. 8., na stránkách deníku *Venkov* vyšla pochvalná recenze knihy „Pravá tvář Židovstva“ od PhDr. Františka Lelka. Z knihy jsou citovány pasáže obviňující

⁵⁶⁹ (Ceps): Židovský zákon v Jugoslávii. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 221, s. 2

⁵⁷⁰ cp: Židé ve Francii vyloučení ze všech svobodných povolání?. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 224, s. 2

⁵⁷¹ Čtk: Židovská propagační ústředna v Prešově objevena. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 221, s. 2

⁵⁷² rch: 2 židovští advokáti zničili slovenskou obec. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 174, s. 3

⁵⁷³ rch: 2 židovští advokáti zničili slovenskou obec. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 174, s. 3

⁵⁷⁴ rch: 2 židovští advokáti zničili slovenskou obec. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 174, s. 3

⁵⁷⁵ (Ceps): Tři čtvrtiny francouzského národního majetku patřily Židům. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 182, s. 2

⁵⁷⁶ (Ceps): Tři čtvrtiny francouzského národního majetku patřily Židům. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 182, s. 2

Židy z okrádání a vyhýbání se práci, ať už zemědělské nebo řemeslné, což podle autora této knihy vychází z jejich víry. „Okrádati vědomě souvěrce je zakázáno, ale je dovoleno podváděti a okrádati goje, t. j. křesťany. Okrádání jiných národů je dokonce židovskou povinností.“⁵⁷⁷ Dne 28. 8. se v deníku objevil text, který informuje o zřízení pracovních táborů pro Židy v Liptovském Mikuláši: „Z východoslovenského hlavního města Prešova, kde obyvatelstvo zvláště trpí židovským morem, odjel v úterý první transport 850 Židů do pracovního tábora u Liptovského sv. Mikuláše,“⁵⁷⁸ avšak vzhledem k užitému výrazu utrpení z židovského moru nelze tento text řadit mezi zpravodajské.

Následující měsíc otevírá řadu protizidovských názorových textů článek obviňující Židy ze sabotáže prováděné v Intelligence Service, již prý jako agenti záměrně předávali falešné informace: „Jestliže přes dokonalou organizaci anglické špionážní služby anglické vládě a anglickému generálnímu štábu se za nynější války a před ní dostalo od agentů Intelligence Service, většinou Židů, falešných informací, stalo se tak proto, že židé tentokrát dali přednost čistě židovskému zájmu před skutečným stavem věcí,“⁵⁷⁹ čímž podle autora textu způsobili zkázu Francie. V polovině měsíce září opět otiskl Venkov text, který se na případu jednoho zatčeného židovského původu snaží dehonestovat Židy obecně za použití publicistické formy vyjadřování: „Podle vylíčení očitých svědků Mandela zákrok policejních úředníků pranic nezarazil a žid s drzostí jemu vlastní žádal, aby směl dříve dokončiti svůj oběd.“⁵⁸⁰

7.2.4. Čtvrté čtvrtletí: 1. 10. – 31. 12. 1940

První informace o protizidovském nařízení na území Protektorátu vyšla ve vydání z 10. 10., konkrétně se jednalo o výzvu vedoucího Výboru Národního souručenství, „podle které jsou všichni členové Národního souručenství zavazováni k okamžitému přerušení všech společenských styků se Židy.“⁵⁸¹ Dále také uvádí, že Výbor Národního souručenství vyzvala vládu k vydání zákonů na ochranu české arijské cti a krve. Vyčleňování Židů z veřejného života a společenského života obecně je v textu popisováno jako nový trend

⁵⁷⁷ ceps.: Prává tvář židovstva. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 190, s. 4

⁵⁷⁸ ČTK: Židé na Slovensku do pracovních táborů. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 201, s. 2

⁵⁷⁹ cps: Podíl Židů na francouzské katastrofě. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 210, s. 4

⁵⁸⁰ (Ceps): Drzé vlastnosti Žida Mendela. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 217, s. 4

⁵⁸¹ O: Konec židovského vlivu mezi Čechy. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 238, s. 2

nutný k budoucí funkčnosti evropských států.⁵⁸² Za tři dny Venkov otiskl zprávu o odnětí práva výkonu praxe 856 židovským lékařům, z toho bylo znovu povoleno 176 lékařům provozovat praxi pro židovské obyvatelstvo.⁵⁸³ Ve vydání z 25. 10. je možné se na stránkách Venkova seznámit s výkladem dvou protižidovských rozhodnutí Národního souručenství. V prvním rozhodnutí je stanoveno, že Žid nesmí být členem Národního souručenství a zároveň je vymezeno, kdo je za Žida považován. Druhé rozhodnutí zakazuje společenský styk členů Národního souručenství s Židy.⁵⁸⁴ Tento zákaz upravuje pomocí 3 odstavců: *Židé v obchodě* – upravuje to, jak se chovat k Židům v obchodě: „Nepřípustné je začínat s Židem jakýkoliv rozhovor.“⁵⁸⁵, obdobně je tomu i u zbylých dvou odstavců *Žid v kavárně či hostinci* a *Členové N. S. se nezdraví se Židy*.⁵⁸⁶ Další text tohoto druhu informuje o vydání vyhlášky Policejního ředitelství v Praze, která zakazuje „s okamžitou platností osobám židovského původu: 1. Každou změnu stálého bydliště, 2. I přechodné vzdalování se z obvodu Velké Prahy, pokud zde mají své stálé bydliště.“⁵⁸⁷ Dne 27. 10. otiskl deník původní znění vyhlášky o zákazu změny pro Židy v Praze. Dne 3. 11. můžeme na stránkách deníku Venkov najít otištěný výklad Národního souručenství, kdo je podle něj Židem jako konkrétní doplnění rozhodnutí vydaných v minulých dnech.

Po třídní pauze vychází další zpráva o výnosu omezujícím židovské fyzické i právnické osoby, tentokrát šlo o výnos ministerstva dopravy, který upravoval možnosti vyplácení platů a příjmů Židům a židovským podnikům.⁵⁸⁸ 17. 11., se na stránkách Venkova objevila zpráva o dalším omezování práv židovských obyvatel Protektorátu, tentokrát byli všichni Židé podle vyhlášky „povinni předložit své vkladní a spořitelní knížky, jakož i vkladní listy, nejpozději do 31. prosince 1940 peněžním ústavům Protektorátu Čechy a Morava, které je vydaly.“⁵⁸⁹ 19. 11. Venkov přináší přetisk vyhlášky v celém jejím znění. Dne 26. 11. deník otiskl nejprve zprávu o zákazu užívání říšské vlajky a praporu Protektorátu Židům a nežidovským osobám žijícím s osobou židovského původu v manželství,⁵⁹⁰ což byl zároveň poslední text tlumočící protižidovská opatření otištěná

⁵⁸² O: Konec židovského vlivu mezi Čechy. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 238, s. 2

⁵⁸³ R.: Řešení židovské otázky mezi lékaři. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 241, s. 7

⁵⁸⁴ tns: Výklad k rozhodnutí vedoucího Národního souručenství o Židech. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 251, s. 3

⁵⁸⁵ tns: Výklad k rozhodnutí vedoucího Národního souručenství o Židech. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 251, s. 3

⁵⁸⁶ tns: Výklad k rozhodnutí vedoucího Národního souručenství o Židech. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 251, s. 3

⁵⁸⁷ NESG.: Židé se nesmějí vzdalovat z Prahy. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 252, s. 2

⁵⁸⁸ NESG.: Výnos ministerstva dopravy o platech v poštovním styku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 261, s. 3

⁵⁸⁹ pčt: Zrušení židovských vkladních a spořitelních knížek a vkladních listů. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 271, s. 8

⁵⁹⁰ NESG.: Užívání vlajek a praporů obyvatelstvem Protektorátu při zvláštních příležitostech. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 279, s. 3

v měsíci listopadu. Další text tohoto druhu vychází ve Venkově až 13. 12., kdy bylo zveřejněno usnesení, že náhrada mzdy za svátky se nebude vztahovat na Židy.⁵⁹¹

Významně je v této část roku zastoupena také skupina textů informujících o protižidovských opatřeních vydaných v zahraničí. Hned 1. 10. byla otištěna zpráva o nařízení chystaném na Slovensku: „Podle tohoto nařízení bude Židům v Bratislavě a v jiných velkých městech dovoleno bydlet jenom v určitých ulicích, zatímco v každém venkovském okrese bude Židům přikázáno za místo pobytu určité město nebo určitá vesnice.“⁵⁹² Slovenska se týkala i zpráva o dalším protižidovském nařízení, které spočívalo v odstranění Židů z hospodářství: „Při provádění odžidovšťování slovenského hospodářství byli židé vyloučeni z veškeré účasti na Bratislavské burse.“⁵⁹³ Židům byla také zakázána činnost komisionáře, jeho činovníka a jakákoli jiná funkce v obilním obchodu.⁵⁹⁴ Územně navazuje i zpráva z vydání z následujícího dne, 19. 10., která informuje o přípravě zákona o řešení židovské otázky na Slovensku,⁵⁹⁵ o němž psalo i České slovo. Rovněž zpráva z 26. 10. se týká Slovenska, informuje o záměru slovenské vlády nařídit povinné zřízení vázaných účtů pro Židy (a židovské právnické osoby) a povinnost uložit cenné papíry na tyto účty. Platby Židům by pak byly možné jen pomocí těchto účtů.⁵⁹⁶

Ve středu 30. 10. Zveřejnil Venkov zprávu o vyvlastňování židovského majetku v Rumunsku, kde měly být podle zákona „vyvlastněny všechny pozemky, polní i lesní, pokud jsou v židovském majetku.“⁵⁹⁷ Za tento majetek měla být vyplacena státní renta 3 %.⁵⁹⁸ Další text o protižidovských represích se ve Venkově objevil po delší pauze až 20. 11. a týkal se přípravy dalšího protižidovského zákona na Slovensku. Mělo jít o zákon zakazující sňatky mezi Židy a osobami nežidovského původu a přinášející možnost zrušit již uzavřené takové sňatky na žádost manžela nežidovského původu.⁵⁹⁹ „Osoby, které setrvávají v manželství s Židem, nebudou moci napříště zastávat žádný veřejný úřad.“⁶⁰⁰

---

⁵⁹¹ ČTK: Nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o výplatě mzdy o vánocích a Novém roce. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 293, s. 2

⁵⁹² čt: Úprava bytové otázky pro Židy na Slovensku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 230, s. 4

⁵⁹³ čt: Odžidovšťování slovenského hospodářství. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 239, s. 7

⁵⁹⁴ čt: Odžidovšťování slovenského hospodářství. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 239, s. 7

⁵⁹⁵ ČTK: Zákon o řešení židovské otázky na Slovensku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 246, s. 2

⁵⁹⁶ čt: Vázané účty pro židy na Slovensku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 252, s. 7

⁵⁹⁷ cp: Státní renty za židovský majetek v Rumunsku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 255, s. 2

⁵⁹⁸ cp: Státní renty za židovský majetek v Rumunsku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 255, s. 2

⁵⁹⁹ Čt-lbm: Na Slovensku budou zakázány sňatky se Židy. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 273, s. 2

⁶⁰⁰ Čt-lbm: Na Slovensku budou zakázány sňatky se Židy. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 273, s. 2

Území Slovenska se týká i zpráva z 1. 12., která přináší informaci o schválení několika protižidovských opatření na Slovensku, jednalo se o omezení práv disponovat s židovským majetkem, o židovských podnicích a o zaměstnání Židů a o navrácení zisků, jichž Židé dosáhli při koupi nemovitého majetku ve veřejných dražbách.⁶⁰¹ O pět dní později vychází na stránkách Venkova další zpráva o protižidovských záměrech v Sudetech. Tentokrát nešlo však jen o Židy, ale také o Poláky. Podle říšského komisaře práce v Sudetech prý „účast Poláků a Židů na vánočních svátcích německého lidu není slučitelná se zdravým lidovým cítěním.“⁶⁰² Z tohoto důvodu se prý očekávalo, že „němečtí vedoucí podniků upustí od vyplácení novoročního Polákům a Židům.“⁶⁰³

Protižidovská opatření však vydávalo i Rumunsko, o jehož protižidovských dekretech vyšla zpráva dne 14. 12. Jednalo se o dva dekry; první vylučoval Židy z vojenské služby i předvojenské výchovy, zato ale museli odvádět zvláštní daň a vykonávat pracovní službu.⁶⁰⁴ „Zároveň byla na základě jiného vládního dekretu zabavena všechna plavidla (čluny, nákladní i osobní lodí), která patřila Židům a převedena rovněž do státního vlastnictví.“⁶⁰⁵ Poslední zpráva o omezování práv Židů za hranicemi Protektorátu v roce 1940 byla otištěna ve vydání z 22. 12. a seznamovala se zněním dvou hlavních částí zákona na ochranu národa v Bulharsku. „Na základě tohoto zákona mají být Židé vyřazení z kulturního a politického života a jejich vliv v hospodářském životě má být pronikavě omezen.“⁶⁰⁶ Židé se také nemohli stát státními bulharskými příslušníky.⁶⁰⁷

Zpravodajské texty o projevech antisemitismu vyjma protižidovských nařízení se v této části roku týkaly především zahraničí. Dne 3. 10. byla otištěna zpráva o protižidovských protestech v Alžíru, kde na hlavní třídě nebylo „prý ani jediného židovského obchodu, který by nebyl demolován. Také v Casablance byly rozbity všechny židovské krámy a výklady. Policie nebránila demonstrantům, neboť také domorodci pomáhají svorně a jednotně v útoku na Židy.“⁶⁰⁸ Dne 11. 10. vydal deník zprávu, která se

---

⁶⁰¹ (LBM): Protižidovská opatření na Slovensku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 283, s. 2

⁶⁰² NESG.: Žádné novoročné Polákům a Židům. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 287, s. 2

⁶⁰³ NESG.: Žádné novoročné Polákům a Židům. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 287, s. 2

⁶⁰⁴ Cp.: Odžidovštění veřejného života v Rumunsku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 294, s. 2

⁶⁰⁵ Cp.: Odžidovštění veřejného života v Rumunsku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 294, s. 2

⁶⁰⁶ čt: Židé vyřazení z kulturního a politického života v Bulharsku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 301, s. 2

⁶⁰⁷ čt: Židé vyřazení z kulturního a politického života v Bulharsku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 301, s. 2

⁶⁰⁸ Cp: Velké protižidovské demonstrace v Maroku a Alžíru. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 232, s. 2

netýkala projevů antisemitismu ve společnosti. Tato zpráva se svým obsahem snažila uměle vytvořit stereotyp zlodějského Žida. Zpráva, která vyšla také v Českém slově, informovala o soudu s pěti padělateli bankovek⁶⁰⁹. Dne 16. 10. byla na stránkách Venkova publikována zpráva o protižidovských výtržnostech v marockých městech a o zatýkání Židů v Maroku za předražování.⁶¹⁰ Tato zpráva tedy zahrnuje jednak projevy antisemitismu v podobě demonstrací, ale také záměr vytvořit zdání, že předražování se týká pouze Židů. Dne 23. 10. vychází na stránkách Venkova text, který prezentuje s Židy spojené události z dějin. V tomto případě šlo o popis události z r. 1899 v Holešově. Tehdy byla prý skupina mužů navracejících se z kavárny v židovském městě surově zbita⁶¹¹ (nikde ale není uvedeno, zda pachatelé byli Židé) a dále zpráva vypráví o dělníkovi z palírny, kterému dal židovský továrník výpověď, což společně vyústilo v to, že „rozčilený křesťanský lid táhl do židovského města, a u židovských bytů vytloukl okna a byty poničil.“⁶¹²

Dne 11. 10. byl na stránkách Venkova otištěn první antisemitský text názorové žurnalistiky pod titulkem *Rasový problém v Protektorátu*. Podle tohoto úvodníku je záměr vydání zákonů na ochranu české krve a cti zcela žádoucí, navíc je prý dozor nad styky mezi Čechy a Židy ve společnosti silně vyžadován zejména mladými lidmi. Autor v textu také odkazuje k historickým snahám oddělit český národ a židovské obyvatelstvo, když zmiňuje rozkaz M. Terezie z r. 1745 vykázat Židy z českých zemí.⁶¹³ Židé jsou v závěru úvodníku obviněni z hospodářské nadvlády v bývalém Československu: „Cizopasnictví Židů v dřívější Československé republice, za kterého skoro úplně ovládli všechn hospodářský a duchovní život český, je dostatečně známo.“⁶¹⁴

Za dva dny vychází text přesvědčující čtenáře o oprávněnosti protižidovských represí pomocí obviňování Židů z příživnictví: „Dřívější zásahy proti Židům nevyznačovaly se takovou organisovaností, jako nynější a nebyly odůvodňovány rasovo doktrínou, měly však v podstatě ve všech dobách tytéž příčiny tkvící v obchodnické morálce tohoto semitského národa a v příživnickém a kořistnickém rázu jimi ovládaného

---

⁶⁰⁹ NESG.: Židé jako padělatelé bankovek. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 239, s. 4

⁶¹⁰ čt: Protižidovské výtržnosti v Maroku. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 243, s. 2

⁶¹¹ (t): Jak Židé vyvolali v roce 1899 krveprolití v Holešově. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 249, s. 4

⁶¹² (t): Jak Židé vyvolali v roce 1899 krveprolití v Holešově. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 249, s. 4

⁶¹³ (PZD): Rasový problém v Protektorátu. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 239, s. 1

⁶¹⁴ (PZD): Rasový problém v Protektorátu. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 239, s. 1

mezinárodního finančního kapitalismu.“⁶¹⁵ Vydání ze dne 17. 11. obsahuje text obviňující Židy z poškozování českého národa a zároveň schvalující protižidovské postupy: „Český národ, zapojený do života Říše, musí i v otázce židovské přistoupiti k radikálnímu řešení. Navazuje na svá úsilí v minulosti. To, co se děje v řešení židovské otázky, je jen odplata za zlo napáchané.“⁶¹⁶ I 24. 10. otiskl *Venkov* protižidovsky orientovaný text, který Židy obviňoval z utlačování Čechů v jejich zemích: „Židé žili v českém prostoru na újmu českého lidu. Usadili se ve všemožných výtěžných odvětvích a český lid z nich vytlačoval a hospodářsky ničil.“⁶¹⁷ Odloučení Čech a Židů je prý nutností sebezáchovy: „Jde o vymýcení cizího tělesa ze života české pospolitosti.“⁶¹⁸

O tři dny později otiskl deník text, který nejen že obviňuje Židy z viny na nepřilíš vřelých vztazích mezi Němci a Čechy („Mezi německou a českou kulturou jako příživníci žili židovští literáti, divadelníci, kritici, učitelé.“⁶¹⁹) ale zároveň se o nich vyjadřuje jako o elementu, který je záhodno zničit, když píše, že „boj proti Židovstvu je možný, je dokonce nutný a je morální. Plevel se hubí ohněm.“⁶²⁰ Další text názorové žurnalistiky s protižidovským obsahem byl otištěn 1. 11. a popisuje to, kterak Židé přišli do bývalého Československa, aby zde zbohatli: „Ve skutečnosti neběželo pražskému, plzeňskému a ostravskému Židu vůbec o českou kulturu, nýbrž jen a jen o to, aby vytěžil z politické konjunktury. V bývalém Československu to byl velmi výnosný obchod, když se takový Žid vydával za Čecha.“⁶²¹ Další vychází 12. 11, jedná se opět o text, který obhájí antisemitismus pomocí historického odkazu. Tentokrát cituje text z Českých novin z r. 1880, podle něhož „Židé půjčují na vysoké úroky, Židům je každý prostředek k nabytí jmění příhodný, jsou mezi nimi, kteří nelekají se ani šidby, ani podvodu, ani jiných zločinů, a proto bohatnou.“⁶²² Na základě toho podle textu vzniklo družstevnictví, které mělo spojením drobných zemědělských jednotek vyvážit židovský velkokapitál.⁶²³

---

⁶¹⁵ rč: Pohledy do vývoje židovské otázky. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 241, s. 6

⁶¹⁶ NESG.: Židovská otázka bude dořešena!. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 244, s. 6

⁶¹⁷ NESG.: Židé do českého národa nepatří. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 250, s. 2

⁶¹⁸ NESG.: Židé do českého národa nepatří. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 250, s. 2

⁶¹⁹ Alb: Židi - propast mezi národy. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 253, s. 4

⁶²⁰ Alb: Židi - propast mezi národy. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 253, s. 4

⁶²¹ pzd: Čech o českém antisemitismu. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 258, s. 2

⁶²² Ing. Včk: Družstevnictví proti židovskému vlivu. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 266, s. 3

⁶²³ Ing. Včk: Družstevnictví proti židovskému vlivu. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 266, s. 3

Dalším textem této protižidovské názorové žurnalistiky je recenze filmu *Žid Süs*, otištěna 23.11. V recenzi se kromě hereckého obsazení snímku a představení jeho režiséra objeví i protižidovské prohlášení, že „Film »Žid Süs« je velkým historickým obrazem doby, kdy Židovstvo ve svém nitru snilo o bezprostředním dobytí moci.“⁶²⁴ Na další straně téhož vydání vyšel text, jehož náplní je informace, že Židé si v minulosti vždy kupovali od panovníků privilegia a jejich pomocí vytvářeli nadvládu. Později vzniklá družstva prý „očistila náš venkov od nearijského živlu a díky tomu přivedla naše zemědělství na nynější vysokou úroveň.“⁶²⁵ Židé byli v tomto textu opět obviněni ze snahy hospodářky ovládat a uplácet. I vydání z následujícího dne se v jednom z textů věnuje boji venkova proti židovským obyvatelům. Text popisuje Židy žijící na venkově jako škůdce: „Na venkově zbyli většinou Židé tandléři s dobytkem a kořalečníci. Málokde jsme se setkali se Židem, který by se živil prací rukou svých.“⁶²⁶ Na následující stránce byl otištěn text věnovaný opět filmovému zpracování *Žida Süsse*. Spíš než samotný snímek ale tento text popisuje obecně Židy či spíš jejich povahu: „Kde se Žid usadí, vbrzku přijde někdo o majetek, o postavení, o čest, rodinné štěstí, jestliže jen trochu stál Židu v cestě.“⁶²⁷

Text z 26. 11. už se nezabývá snímek *Žid Süs*, ale jeho záměr je podobný; nejen, že popisuje Židy jako škůdce národního majetku: „Český národ bude musiti dlouho napravovati spousty, které židovské leptání způsobila ve veškerém našem národě,“⁶²⁸ ale zároveň se toto snažení snaží obhájit historickými důkazy, kterými mělo být narušování kázání konráda Waldhausera, stavení krámků podél hřbitovní zdi nebo případ z 18. století, kdy na základě stížnosti mnichů nechala Marie Terezie obehnat chrám mřížemi, aby Židé nemohli rušit bohoslužby.⁶²⁹ Posledním důkazem zkažené židovské povahy mělo být chování za pruské okupace: „Za pruské okupace se ukázala pravá židovská povaha: Židi hráli na obě strany, takže jich měli dost jak Prušáci, tak rakouské vojsko.“⁶³⁰

První protižidovský text názorové žurnalistiky v prosinci kromě pochvaly vítězství českého venkova nad nearijským živlem přichází s výzvou k pokračování v boji proti Židům: „Boj ovšem musí být dokončen i v ostatních odvětvích našeho hospodářství, a také

⁶²⁴ Hk. (Cs.): Zfilmovaný „Žid Süs“ uveden v Praze. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 276, s. 2

⁶²⁵ Ing. O.P.: Solidarita proti židovským privilegiím. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 276, s. 3

⁶²⁶ „Radniční politika“: Česká vesnice byla první, jež setřásla se sebe židovské jho. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 277, s. 3

⁶²⁷ Alb: I každé české město mělo Žida Süsse. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 277, s. 4

⁶²⁸ ALBĚŘ, Jan: Židé v Praze vždycky tropili neplechu. *Venkov* 1940 roč. 35, č. 279, s. 4

⁶²⁹ ALBĚŘ, Jan: Židé v Praze vždycky tropili neplechu. *Venkov* 1940 roč. 35, č. 279, s. 4

⁶³⁰ ALBĚŘ, Jan: Židé v Praze vždycky tropili neplechu. *Venkov* 1940 roč. 35, č. 279, s. 4

v rasové otázce!“⁶³¹ Dne 22. 12. otiskl deník poslední protižidovský text obviňující Židy opět z vykořisťování venkova a vyzdvihuje činnost zemědělských družstev, která „učinila konec židovskému spekulantství s obilím. Obilní monopol vyřešil boj zemědělského venkova proti židovským kořistníkům a učinil konec jejich využívání mozolů českého sedláka.“⁶³²

7.3 Analýza protižidovských textů deníku Venkov v r. 1941

7.3.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 1. 1941.

Zpráv, týkajících se omezování Židů na území tehdejšího Protektorátu, bylo v deníku Venkov v prvním čtvrtletí r. 1941 otištěno několik. První z nich informovala o opatření v Lounech, kde měli být Židé přestěhováni do jediné části města, kde měli žít v přidělených domcích.⁶³³ To byla jediná zpráva tohoto druhu otištěná v lednu. V měsíci únoru vychází začátkem měsíce hned 3 takové zprávy krátce po sobě. První, publikovaná dne 8. 2., oznamuje, že podle nového nařízení zakazuje veřejnoprávním korporacím a subjektům jmenovaným v nařízení č. 379 – 38 Sb. zaměstnávat Židy.⁶³⁴ O den později Venkov otiskl zprávu představující vyhlášku vyzývající Židy i židovské podniky k uložení celistvosti⁶³⁵, zpráva je totožná se zprávou otištěnou v deníku České slovo. O dva dny později, dne 11. 2., vyšla zpráva sdělující obsah třetího prováděcího výnosu říšského protektora k vyřazení Židů z hospodářství Protektorátu Čechy a Morava. Podle něj mělo být od 31. 3. Židům a židovským podnikům zakázáno vést hospodářské závody konkrétních druhů, které výnos jmenuje. V únoru je posledním nařízením, o kterém deník informoval, to o viditelném označení ordinací židovských lékařů – a to minimálně takovým písmem, jakým je uvedeno jméno lékaře.⁶³⁶

Podle obsahu deníku Venkov bylo nejméně aktivnější zemí ve vydávání protižidovských opatření v období od ledna do března Maďarsko, jehož protižidovských opatření se týkají

⁶³¹ Ing. O.P.: Arijský boj českého družstevnictví. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 288, s. 3

⁶³² Ing. O.P.: Arijský boj českého družstevnictví. *Venkov*, 1940 roč. 35, č. 301, s. 2

⁶³³ NESG.: Židé v Lounech izolováni. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 21, s. 6

⁶³⁴ Tns: Židé nemohou být zaměstnanci stavebních družstev. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 33, s. 4

⁶³⁵ NESG.: Povinnosti Židů vložit do úschovny sbírky známek a celistvosti. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 34, s. 4

⁶³⁶ ČTK: Tabulky židovských lékařů musí být zřetelně označeny. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 42, s. 4

hned tři z prvních zpráv ledna 1941. V prvním případě jde o zprávu o omezení volebního práva 37 000 Židů⁶³⁷, v druhém případě o propuštění židovských úředníků v maďarských bankách.⁶³⁸ Třetí zpráva se týká nařízení, podle kterého měly být pozemky vlastníků nebo nájemců židovského původu převedeny na maďarské zemědělce.⁶³⁹ Řadu zpráv z Maďarska přeruší zpráva o vydání nového zákona na ochranu národa, kterým „se Židům odnímá aktivní a pasivní volební právo, zemědělská půda a právo sloužiti ve vojsku. Účast Židům na obchodním životě Bulharska se omezuje procentuálně podle jejich počtu. Židům se dále zakazuje uzavírat sňatky nebo žít s osobami nežidovského původu, jakož i zaměstnávat nežidovské pomocnice v domácnosti. Jakmile zákon vstoupí v platnost, ztratí Židé právo volně se stěhovati.“⁶⁴⁰

V měsíci únoru se na stránkách *Venkov* objeví zpráva o protižidovském opatření uplatněném ve Francii, kde byli senátoři vyzváni k obstarání si průkazu původu. „Ve výzvě se poukazuje na to, že novým zákonem, jenž bude již vbrzku vydán, budou židovským členům parlamentu odňaty mandáty.“⁶⁴¹

Dalším státem, o jehož postupech proti Židům deník informoval, bylo Rumunsko, kde podle takovýchto postupů byli „odstraněni z veřejných služeb a armády židovští úředníci a spolupracovníci. Židé, vykonávající svobodná povolání, jako advokáti, lékaři atd. byli vyloučeni z odborových organizací. Všechny výčepní licence a povolení k provozu biografů byly Židům odňaty. Také z rumunského sportu byli Židé vyloučeni.“⁶⁴² V tomto časovém úseku informuje deník *Venkov* ještě o jednom z rumunských protižidovských opatření – dekretu zakazujícího přestup Židů k jiné víře.⁶⁴³ Další zpráva informující o omezování Židů se však týkala říšského nařízení o zařazování Židů do pracovního procesu, přičemž Židé pracovali „v uzavřených skupinách odděleně od členů osazenstev německých.“⁶⁴⁴ Další zpráva otištěna ve vydání z následujícího dne informovala o uvržení do nucené správy všeho židovského domovního majetku na Slovensku,⁶⁴⁵ jak informoval touto dobou i deník *České slovo*. V rámci tohoto čtvrtletí se Slovenska týkala ještě zpráva z 30. 3., která informovala o záměru vyřadit dalších 40 000

⁶³⁷ Cp: 37.000 Židů bylo škrtnuto z budapeštského volebního seznamu. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 2, s. 2

⁶³⁸ (Ceps): Popouštění židovských bankovních úředníků v Maďarsku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 7, s. 2

⁶³⁹ PZD: V Maďarsku vyvlastněno skoro na milion jiter židovského majetku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 13, s. 2

⁶⁴⁰ ČTK: Židé nesmějí volit, sloužit ve vojsku, ani vlastnit zemědělskou půdu. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 21, s. 1

⁶⁴¹ PZD: Židovským členům francouzského parlamentu budou odňaty mandáty. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 35, s. 2

⁶⁴² ČTK: Židé v Rumunsku odstraněni z veřejných služeb i hospodářského života. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 41, s. 1

⁶⁴³ čp: Rumunští Židé nesmějí přijmout jiné náboženství. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 76, s. 7

⁶⁴⁴ Čtk: Židovské síly do práce. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 56, s. 2

⁶⁴⁵ čt: Židovský domovní majetek na Slovensku do nucené správy. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 61, s. 4

Židů, pro něž se již chystaly pracovní tábory, v nichž „budou Židé přivykáni pravidelné práci.“⁶⁴⁶ Dále se objevují zprávy o protižidovském jednání v Bolívii, kde byl parlamentu „předložen návrh, aby byla zrušena všechna dosavadní ustanovení, která umožňují židovské přistěhovalectví.“⁶⁴⁷

Zpravodajský obsah protižidovského zaměření, který se však nezabýval informováním o protižidovských nařízeních a zákonech, nebyl hojně zastoupen. Vyšla pouze jediná taková zpráva, a to sice o zatčení padělatelů slovenských bankovek v hodnotách 100, 500 a 1000 Sk. „Členy této tlupy byli, což je příznačné, opět vesměs Židé,“⁶⁴⁸ přičemž přesný počet/poměr osob židovského původu není i přes zdůraznění původu uveden.

První čtvrtletí r. 1941 deníku *Venkov* navazuje v publicistických textech na rok předchozí. V měsíci lednu byly zastoupeny vždy po jednom textu komentovanou zprávou, výzvou k izolaci Židů, jejich obviněním ze snahy ovládat i obhajobou antisemitismu odkazem na citaci historicky významné osobnosti. V prvním případě šlo o zveřejnění statistických dat ohledně prosazování přihlašovací povinnosti Židů v Paříži. Výsledek v podobě 11 000 je podle textu dává „obraz, do jaké míry bylo francouzské hospodářství zamořeno židovským živlem.“⁶⁴⁹ V dalším případě šlo o téma gratulací židovským obyvatelům Protektorátu, jímž se na počátku r. 1941 zabývaly rovněž další dva sledované listy. *Venkov* pojal kritiku gratulantů jako jmenný výčet některých z těch, kteří tyto gratulace k Novému roku zaslali. Jejich jednání text zavrhuje s tvrzením, že od Čechů se očekává stejně nekompromisní vypořádání s Židy, jaké proběhlo v Německu.⁶⁵⁰ V případě poukazování na mocenské záměry Židů zase text z 22. 1. přináší jako příklad údajnou snahu britských židovských kruhů „kolem Smutse všemi intrikánskými prostředky, denunciacemi i brutálním násilím potlačit a umlčeti burskou opozici.“⁶⁵¹ Jedním z prvků této snahy má být v textu zmíněné označování národního burského tisku za nacistický a

⁶⁴⁶ Cp: Vyřazení Židů ze slovenského hospodářství. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 76, s. 7

⁶⁴⁷ Cp: Bolívie nestojí o Židy. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 73, s. 4

⁶⁴⁸ čt: V Prešově zatkli tlupu Židů-penězokazů. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 50, s. 5

⁶⁴⁹ (PZD): Arisace v Paříži. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 11, s. 2

⁶⁵⁰ R: Vysocí páni blahopřáli Židům. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 12, s. 1

⁶⁵¹ Čtk: Židovské vlivy v Africe. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 18, s. 5

anonymní dopisy, v nichž jsou obyvatelé varováni před zadáváním inzercí burským novinám.⁶⁵²

K podpoře antisemitismu a do jistého smyslu i k jeho obhajobě byl použit odkaz na spis M. Luthera *O Židech a jejich lžích*, z něhož přináší jedinou citaci, v níž M. Luther říká: „Mají důvod tím se honosit a k vůli tomu se vytahuje (tak jest.). Oni jsou na světě zrozeni z nevyšších lidí (od Abrahama), Sary (Isáka), Rebekky (Jakoba) a tak dále. My (gojimové) pohané proti nim a pro jejich oči nejsme lidé (nýbrž sotva hodni), abychom my ubozí červi jimi byli oceňováni. Neboť my nejsme této vznešené krve (rodu) rodem a původem.“⁶⁵³ Podle textu byly tyto spisy zakázány, neboť zcela odhalovaly židovskou morálku.⁶⁵⁴

Po zbytek čtvrtletí již publicistické texty vychází z údajné nadvlády Židů nad světem a jejich žití na úkor druhých, pouze dva texty jsou komentovanou zprávou o protizidovském opatření. V prvním případě text o spolupráci Velké Británie a USA tvrdí, že britský i americký lid „je odsouzen k utrpení, poněvadž finanční židovské kliky chtějí na jeho účet zachraňovat své výsady.“⁶⁵⁵ Tři dny na to se další úvodník deníku *Venkov* zabývá Velkou Británií a jejím spojenectvím s Židy, když se v britském parlamentu počalo hovořit o vytvoření židovské armády. Židé však podle textu prý za svou pomoc Británii očekávají, že bude v Evropě obnoven „židovský ráj, v němž by arijské národy sloužili jako otroci židovským pánům.“⁶⁵⁶ Výjimkou mezi takto směřovanými texty je komentovaná zpráva o založení židovské ústředny na Slovensku, jejímž členem se měl povinně stát každý Žid. Pod touto informací uvedl autor komentář: „Jak viděti, pochodeň, kterou zažehl národní socialismus v Německu, stala se šířitelem arijské rozhodné obrany proti židovské rozpínavosti a rozleptávací nemorálnosti.“⁶⁵⁷

Dne 14.2. otiskl deník text *Češi a židovská otázka*, jehož obsah je do značné míry stejný jako obsah textu stejného titulku publikovaného v Českém slově téhož dne. *Venkov* navíc přidává odkaz na historické vykazování Židů, které bylo vždy pouze dočasné,

---

⁶⁵² Čtk: Židovské vlivy v Africe. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 18, s. 5

⁶⁵³ R: Dr. Martin Luther napsal vážné spisy proti Židům. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 21, s. 1

⁶⁵⁴ R: Dr. Martin Luther napsal vážné spisy proti Židům. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 21, s. 1

⁶⁵⁵ Tn: Napalují se navzájem. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 33, s. 1

⁶⁵⁶ NESG.: Anglii mají vytrhnout Židé. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 35, s. 1

⁶⁵⁷ r: Židovská ústředna na Slovensku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 36, s. 4

protože „tehdejší lidé nepřístupovali k rasové otázce vědecky.“⁶⁵⁸ O den později otiskl deník článek tlumočící poselství knihy Wolfa Meyera-Christiana *Die englisch-jüdische Allianz*. „V této knize autor ukazuje historický vývoj židovských milionářských rodů, které nabyly svých závratných majetků šířením falešných zpráv, aby vyvolaly na evropských bursách paniku a zmocnily se majetku.“⁶⁵⁹ Tímto způsobem se prý dostaly k majetku všechny rody. K této knize se Venkov vrací ve vydání z 8. 3., kdy autor vyjmenoval jména známých šlechtických rodů Velké Británie s dodatkem, že „při nestranném a přímém studiu anglických dějin k ustrnutí shledáváme, jak nejvyšší anglické kruhy, tak hrdé na svůj původ a úzkostlivé o zachování modré krve, daly se omámit židovským nemravně nabytým zlatem a vstupovaly v sňatek se židovkami anebo provdávaly svoje dcery za židovské miliardárem a dopomáhaly jim k moci a titulům.“ Ve vydání z 21. 2. využívá text k obvinění Židů z lichvy a využívání venkova text z Českých novin z r. 1880, v němž se píše: „Kamkoliv jeden Žid se uhostí, následuje za ním brzy jiní a jak je jich více pohromadě, začíná jejich organisace lichvářského vykořisťování.“⁶⁶⁰ Podle komentáře k této citaci měl být lichva židovských obchodníků přemožena pomocí družstevních záložen, které „dokázaly vystříhati venkovský lid všech nesnází, jež necitelně využívali židovští lichváři.“⁶⁶¹ Vydání deníku Venkov z následujícího dne otisklo text označující za původce války Velkou Británií, jež konflikt rozpoutala kvůli udržení plutokracie a pro Židy.⁶⁶² Tento článek vychází z prohlášení p. Lewisohna, který měl prohlásit, že pokud Anglie válku prohraje, mohou si rovnou všichni (míněno Židé) podříznout hrdlo.⁶⁶³ Autor jeho prohlášení komentuje slovy, že takové jednání nebude nutné, neboť se najdou možnosti, jak Židům zajistit základnu pro život, „musili by potom ovšem konati skutečnou práci a nemohli by již jako cizopasnici nemilosrdně podváděti a olupovati jiné národy. To je však právě to, co Žida v celém světě žene ke zřejmému zoufalství, a proto se připínají s úzkostí beze smyslu k tonoucí plutokratické Anglii, která se židovstvem a pro židovstvo nese korouhev čachrářského kapitálu.“⁶⁶⁴

Poslední text názorové žurnalistiky, který otiskl deník Venkov v měsíci únoru, popsal Židy jako skupinu v české společnosti, která vyčnívala svým majetkem v jinak

⁶⁵⁸ pzd: Češi a židovská otázka. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 38, s. 2

⁶⁵⁹ R: Židovští milionáři jako representanti starých anglických šlechtických rodů. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 39, s. 2

⁶⁶⁰ Dr.-nk: Boj družstevních záložen proti židovským lichvářům. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 44, s. 3

⁶⁶¹ Dr.-nk: Boj družstevních záložen proti židovským lichvářům. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 44, s. 3

⁶⁶² O: Brutalita anglické plutokracie. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 45, s. 2

⁶⁶³ O: Brutalita anglické plutokracie. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 45, s. 2

⁶⁶⁴ O: Brutalita anglické plutokracie. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 45, s. 2

třídně vyrovnané české společnosti. „Nemáme nadvýšené kasty, tzv. »hořejších deseti tisíc«. Židé, kteří k ní měli nejbližší, jsou k spokojenosti všech – likvidováni.“⁶⁶⁵ Úvodník otištěný dne 19. 3. komentuje projev prezidenta Roosevelta o schválení zákona o pomoci Británii. Podle autora nemohl Roosevelt přiznat, že tento zákon prosadil proto, že stejně jako vláda Židů v Británii je ohrožena novými myšlenkami, je ohrožena také vláda Židů a plutokratů ve Spojených státech.⁶⁶⁶

V březnu vychází druhý případ komentované zprávy, a to sice oznámení plánu bádání o historické činnosti Židů v režii hnutí NSDAP, v němž jsou Židé nazváni demony úpadku.⁶⁶⁷ Ke studiu židovské otázky se vyjadřuje text z následujícího vydání ze dne 28. 3., který cituje z projevu Wilhelma Grama proneseného k příležitosti otevření ústavu pro výzkum židovské otázky: „Židé byli v každém století rušiteli sociálního, politického a duchovního sjednocení. Proto lidstvo od antiky až po dnešek považovalo Žida za nebezpečí pro národ a stát.“⁶⁶⁸ Následující den deník otiskl text citující dalšího mluvčího, který promluvil při otevření zmíněného ústavu, tentokrát jeho říšský vedoucí Rosenberg, který tvrdil, že židovský kapitál ovládl Německo - toto „strašidlo korupce a špíny bylo zahnáno a v několika málo dnech zničeno zdánlivě nezlomné postavení Židovstva,“⁶⁶⁹ zároveň se také německému režimu podařilo vrátit osud Německa do rukou Němců.⁶⁷⁰

7.3.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. - 30. 6. 19

V druhém čtvrtletí r. 1941 Venkov neotiskl žádné zprávy o domácích protižidovských nařízeních.

Informacím o protižidovských opatřeních v zahraničí publikovaných od dubna do června dominovaly především ty týkající se Slovenska, kterých celkem vyšlo šest. V prvním případě šlo o vystěhování Židů do nově budované čtvrti na okraji města, čímž mělo být odlehčeno bytové nouzi.⁶⁷¹ Později bylo nařízeno ve východoslovenské župě označení Židů na veřejných místech pomocí žluté pásky na levé paži.⁶⁷² Dne 8. 4. vyšla

⁶⁶⁵ Vála: Soužití v národě. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 50, s. 1

⁶⁶⁶ Tn: Rooseveltova vina. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 66 s. 1

⁶⁶⁷ NESG.: Hnutí NSDAP vzalo na sebe odpovědnost za německé bádání. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 73, s. 4

⁶⁶⁸ Čtk: Obrana proti židovskému jedu. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 74, s. 5

⁶⁶⁹ ČTK: Židovská otázka jako světový problém. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 75, s. 2

⁶⁷⁰ ČTK: Židovská otázka jako světový problém. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 75, s. 2

⁶⁷¹ Čt: Stavba zvláštní obytné čtvrti pro Židy v Bratislavě. 1941 *Venkov*, roč. 36, č. 77, s. 4

⁶⁷² Čt: Označování Židů na Slovensku. 1941 *Venkov*, roč. 36, č. 80, s. 1

zpráva o nařízení Ústřední hospodářské rady, „kterým se Židům přikazují k obývání jen určité čtvrti.“⁶⁷³ Dne 13. 5. otiskl Venkov zprávu o rozhodnutí Ústředního hospodářského úřadu, podle něhož židovští zaměstnanci na Slovensku nesměli mít titul generálního ředitele, ředitele, prokuristy, tajemníka, obchodvedoucího a žádný jiný titul, z něhož by vyplývalo, že „zaujímá jiné postavení než poradní, informační a instrukční.“ Dále také nesměli dělat rozhodnutí, vést hospodářství nebo k tomu přijmout plnou moc, samostatně otevírat poštovní zásilky. Dále vykonávat pozici odhadce, znalce nebo vykonávat kontrolu a dozor.⁶⁷⁴ Později, dne 21. 5. se tomuto nařízení věnuje další zpráva, která uváděla, že „Ústřední hospodářský ústav slovenský propustil dalších 29 Židů z jejich dosavadních vedoucích hospodářských funkcí, takže až dosud celkem 142 Židé mohou působiti pouze jako poradci v podnicích, kde dříve zastávali vedoucí místa.“⁶⁷⁵ Ve vydání z 6. 6. byla otištěna zpráva, která shrnovala všechny výše uvedené opatření, plus uvádí, že v *Deutsche Pressebriefe aus der Slovakei* „byl vznesen požadavek na označení Žid na celém Slovensku a aby byly Židům ve vlakové dopravě určeny některé vagony.“⁶⁷⁶ Další novou informací, kterou tato obsáhlá zpráva přinesla, byl zákaz Židům v Bratislavě „navštěvovat parky a veřejné lázně. V nedělích a o svátcích nesmějí se zdržovat v ulicích vnitřního města.“⁶⁷⁷

V květnu otiskl deník také zprávu o nařízení vlády ve Vichy k zatčení 5000 zahraničních Židů a převezení do koncentračních táborů. Zároveň zpráva uvádí, že francouzský list toto opatření vítá.⁶⁷⁸

Skupina zpravodajských textů, které mají protižidovský ráz, avšak neinformují o zavádění protižidovských opatření, je zastoupena celkem třemi texty. Prvním je zpráva o zatčení čtyř příslušníků Protektorátu a jednoho Žida, který kupoval potraviny bez lístků „a toto zboží prodával v podomním obchodu za obrovské lichvářské ceny,“⁶⁷⁹ na základě čehož podle zprávy „musí očekávat přísné potrestání německým soudem“⁶⁸⁰, zatímco provinění dalších zatčených je zamlčeno, vysvětleno je provinění jen jednoho dalšího z nich. Další dvě zprávy protižidovského obsahu byly otištěny ve vydání z 16. 4., z nichž

⁶⁷³ (Ceps.): Židé musejí vyklidit bratislavské čtvrti. 1941 *Venkov*, roč. 36, č. 83, s. 5

⁶⁷⁴ NESG.: Židovští zaměstnanci v podnicích na Slovensku. 1941 *Venkov*, roč. 36, č. 111, s. 7

⁶⁷⁵ čt: Jen 142 Židů jako poradci v podnicích na Slovensku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 118, s. 4

⁶⁷⁶ jč: Pozemková reforma na židovský majetek. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 131, s. 1

⁶⁷⁷ jč: Pozemková reforma na židovský majetek. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 131, s. 1

⁶⁷⁸ ČTK: Židé do práce. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 115, s. 1

⁶⁷⁹ ČTK: Žid a další čtyři škůdci národa budou přísně potrestáni. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 85, s. 6

⁶⁸⁰ ČTK: Žid a další čtyři škůdci národa budou přísně potrestáni. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 85, s. 6

první informuje o omezené době pro nákupy židovského obyvatelstva na trzích na Staroměstském náměstí v minulých stoletích. Na těchto trzích přednostně nakupovali katolíci.⁶⁸¹ Druhá zpráva informuje o zatčení a odsouzení bývalého generálního ředitele Úvěrové banky v Rumunsku na 1 rok a pokutě 300 000 lei.⁶⁸² Ve zprávě je opět nad rámec zpravodajské informace zdůrazněn původ odsouzeného.

Druhé čtvrtletí z hlediska publicistiky pokračuje v obviňování Židů ze snahy o nadvládu a shromažďování majetku. Prvním takovým textem otištěným v deníku *Venkov* byl článek citující E. Vajtauera *Až poslední Žid opustí Evropu*, otištěného ve *Večerním Českém slově* dne 31. 3. Soustřeďuje se zejména na taková prohlášení, která obviňují Židy ze snahy získat hospodářskou nadvládu a také na závěrečné prohlášení, že „národnostní nenávisť může zmizet jen tehdy, když zmizí hlavní její podněcovatel, kterým, jak už jasně vystihl náš otec vlasti Palacký, byl a je Žid.“⁶⁸³

Dva dny na to, dne 4. 4. otiskl deník text znovu obviňující Židy ze snahy ovládnout světový kapitál, jejímž následkem je zničení Británie. „Anglie, zástita židovství, dostává Jidášův polibek. Pod škraboškou přítele a zachránců v nouzi Juda již nyní zlomil anglickou světovou moc a moc libry.“⁶⁸⁴ Stejně záměry podsouvá Židům i text z 19. 4. tentokrát jde však o ovládnutí velkoobchodu, obchodu s diamanty, části zlatých dolů, médií a kulturních institucí v Jižní Americe. Přitom ale „jsou myslí burských nacionalistických kruhů naladěny proti těmto parazitům, jejichž moc je dnes podporována britským cizáckým panstvím v Jižní Americe.“⁶⁸⁵ Další komentář je znovu založen na citaci z listu *Strážce Národní Jednoty*, který vyjádřil spokojenost s vyloučením Židů z veřejného i hospodářského života Protektorátu Čechy a Morava a ti, kteří jejich vyloučení neschvalují, si prý jen neuvědomili velikost zla, které zde Židé napáchali.⁶⁸⁶ Jako příklady tohoto zla uvádí zničené sedláky: „Statisíce našich drobných lidí byly Židy hospodářsky zničeny a s žebráckou mošnou opouštěly své selské grunty a svou střechu nad hlavou. A židovský moloch se jenom cynicky smál.“⁶⁸⁷ Velmi podobný obsah měl text otištěný ve vydání z 15. 5., který rovněž přesvědčuje o správnosti zavádění protižidovských nařízení, jejichž oprávněnost obhajuje tvrzením, že „aby národové byly odvrácení od vlastní cesty, Židé

⁶⁸¹ (Ceps): Omezení nákupní doby pro Židy. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 89, s. 3

⁶⁸² Čt: Carolův »finanční poradce« Žid Kaufmann. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 89, s. 4

⁶⁸³ VAJTUER, Em., Dr.: !!! *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 78, s. 3

⁶⁸⁴ NESG.: Americká pomoc - zánik Anglie. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 80, s. 1

⁶⁸⁵ Čtk: Židé v Jižní Americe. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 92, s. 2

⁶⁸⁶ *Stráž Národní Jednoty*: !!! *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 106, s. 3

⁶⁸⁷ *Stráž Národní Jednoty*: !!! *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 106, s. 3

falšovali myšlenky internacionalismu, třídního boje, pacifismu pod rouškou socialismu, s kterým neměl nic společného.“⁶⁸⁸

I v následujícím čísle z 16. 5. se objevil text, který s odkazem na Český deník poukazuje na užitek a prospěšnost zavádění protizidovských opatření, konkrétně na Plzeňsku a v západních Čechách, kde „dnes nemohou přehlédnouti všechny tyto spousty, které napáchali Židé, aniž by se při tom zarděli.“⁶⁸⁹ Text z konce května přináší narážku z glosy uveřejněné v Prager Abend, která zpochybnila přívlastek „německý“ arijec, když prý neexistují »němečtí« Židé. Následně byli v textu Židé označeni bez další argumentace za světového nepřítele číslo jedna.⁶⁹⁰ Posledního květnového dne se na stránkách deníku Venkov objeví komentář, který na jednom příkladu továrníka Becka generalizuje povahu Židů: „Kam přišel Žid, přišla s ním bída. Kam přišel Žid, přišlo s ním jediné právo: to, které chtěl on.“⁶⁹¹

V dalším textu, který byl už publikován v měsíci červnu, je opět užito citace, tentokrát vedoucího Výboru Národního souručenství Jana Fouska, který prohlásil, že „pokud jde o židovskou otázku, považuji za nutné vysvětlit našemu lidu, že Židé rozleptávali náš národní organismus a že nemůžeme svůj osud spojit s jejich osudem.“⁶⁹² O citaci se opírá i další protizidovský text, který znovu cituje z již jednou zmíněného spisu M. Luthera, v němž měl napsat, že Židé do sebe nasávají nenávist ke křesťanům od mala – od rodičů nebo také rabínů,⁶⁹³ k čemuž poté autor textu dodává, že „od nepaměti byli Židé morálně prohnili do morku kostí.“⁶⁹⁴ Ani další antisemitský komentář otištěný na stránkách Venkova není původní, jedná se o citování textu z listu Havlíčkův kraj. Text vyjadřuje spokojenost s tím, jak bylo po založení Protektorátu Čechy a Morava naloženo s židovským obyvatelstvem, „které k nám přineslo jen zločinné jednání na poli hospodářském, ale které současně rozeštvávalo a ke škodě národa kolportovalo každý brak, aby snížilo jeho kulturní úroveň a mohlo jej snadněji vysávat a zotročovat.“⁶⁹⁵ Na základě těchto obvinění autor soudí, že Židé nezaslouží slitování.

⁶⁸⁸ ČÁSA, Jan: Češi a židovská otázka. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 113, s. 1

⁶⁸⁹ „Český deník“ Plzeň: !!! *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 114, s. 3

⁶⁹⁰ tns: Neexistují ani němečtí ani čeští Židé. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 123, s. 3

⁶⁹¹ NESG.: Jak Židé ničili český majetek. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 127, s. 1

⁶⁹² FOUSEK, Jan: !!! *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 128, s. 3

⁶⁹³ TRPÁK, J. A.: Je možná mravní náprava Židů? *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 132, s. 2

⁶⁹⁴ TRPÁK, J. A.: Je možná mravní náprava Židů? *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 132, s. 2

⁶⁹⁵ Havlíčkův kraj: !!! *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 138, s. 3

Dalším textem názorové žurnalistiky je komentovaná zpráva o zákazu politických rozhovorů ve veřejných místnostech a živnostenských provozovnách, neboť takové rozhovory byly prý v těsné souvislosti s nedodržením protižidovských opatření, „poněvadž o Židech se všeobecně ví, že jsou šířiteli neodpovědné šeptané propagandy.“⁶⁹⁶ Kromě toho uvádí, že „vděčně bylo kvitováno, že čeští lidé nemusí společně nakupovati s Židem a že Žid nemá co dělat ani ve veřejných místnostech, ani ve veřejných parcích a na koupalištích.“⁶⁹⁷ Na konci měsíce června otiskl deník *Venkov* hned dva názorové texty, které mají být protibolševické, bolševismus však pevně spojují s Židy. První uvádí, že komunistům v Rusku jde jen o rozklad společnosti, morálky a pořádku ve světě a že „idea komunismu se zrodila v mozcích potomků židovských ghatt, jako pomsta lidstvu, jež prohlédla d'ábelské intriky Židovstva na ovládnutí světa.“⁶⁹⁸ Na téže straně vydání vychází tematicky podobně laděný komentář, který kromě propojení bolševismu a Židovstva přidává i tezi o propojení navíc i s plutokracií. Důkazem toho má být skutečnost, že manželka sovětského lidového komisaře zahraničních věcí Molotovova je Židovka z rodiny Karpovy, která má finanční styky v USA a s Mojským – velvyslancem SSSR v Londýně.⁶⁹⁹ Další text ze stejného vydání už se nezabývá spojením mezi Židy a bolševismem v SSSR, nýbrž na údajné podmanění pařížského tisku Židům. Článek totiž uvádí, že „tajné fondy jednotlivých ministerstev nevyplácely příspěvky jednotlivým listům, nýbrž přímo jejich šéfredaktorům a redaktorům,“⁷⁰⁰ čímž měli majetní Židé tisk v Paříži pod kontrolou.

7.3.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1941

První měsíc třetího čtvrtletí r. 1941 nebylo otištěno znění ani výklad obsahu protižidovských nařízení vydaných na území Protektorátu. První taková zpráva se objevuje až na stránkách vydání *Venkova* z 23. 8. a informuje o vydání nového protižidovského nařízení platícího v Poděbradech, „podle něhož se Židé nesmějí zdržovati na Jiřího, Riegerově a Victoria náměstí. Židé smějí těchto míst použít jen k rychlému přechodu.“⁷⁰¹ Jejich počet narostl až v měsíci září, kdy jich bylo otištěno celkem 5. První z nich

⁶⁹⁶ TNS: Opatření proti Židům musí být i v živnostech i v obchodech. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 143, s. 5

⁶⁹⁷ TNS: Opatření proti Židům musí být i v živnostech i v obchodech. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 143, s. 5

⁶⁹⁸ R: Bolševismus – nepřítel míru a pořádku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 149, s. 1

⁶⁹⁹ Čtk: Prolnutí mezi bolševismem, židovstvem a plutokraty. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 149, s. 1

⁷⁰⁰ Cp: Židovské zlato proudilo do pokladen velkých pařížských deníků. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 149, s. 2

⁷⁰¹ g: Opatření proti Židům v Poděbradech. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 198, s. 1

informuje o platnosti policejní vyhlášky k 15. 9. 1941. „Podle nařízení je Židům od 6 let zakázáno ukazovati se na veřejnosti bez zvláštního označení, kterým je žlutá látková pěticípá hvězda, jež musí být přišita na levé straně prsou na oděvu.“⁷⁰², dále bylo podle zprávy Židům zakázáno opouštět místo pobytu bez povolení.⁷⁰³ Druhá zpráva o protižidovském opatření na území Protektorátu vyšla ve stejném vydání na téže straně a upozorňuje nařízení, kterým bylo „zakázáno veřejné předvádění a mechanické reprodukování hudebních děl, při jejich uskutečnění byli spolučinní židé jako skladatelé hudebních skladeb nebo výkonní umělci.“⁷⁰⁴ Zákaz platil rovněž pro díla nežidovská, pokud „bylo použito textů židovských autorů s výjimkou oněch děl, která byla pro svou hudební hodnotu zařazena do všeobecně uznané hudební literatury.“⁷⁰⁵ V následujícím vydání deník otiskl znění těchto dvou nařízení ještě jednou. Naposledy v září informuje deník o protižidovském nařízení ve vydání z 18. 9., kdy otiskl zprávu o povinném označení Židů spolu s výjimkami v této povinnosti a dále o zákazu opouštět místo svého bydliště bez povolení a nošení řádů či čestných vyznamenání.⁷⁰⁶

Naopak o protižidovských opatřeních a postupech za hranicemi vyšlo v tomto období textů o poznání více. Na začátku července se nejvíce zpráv týká nařízení vydaných v Bulharsku. První nařízení, o němž ve Venkově vyšla zpráva, přikazovalo židovským osobám fyzickým i právnickým odevzdat rozhlasové přijímače a telefony.⁷⁰⁷ Další nařízení vydané v Bulharsku představila zpráva z 17.7, v níž se uvádí, že „podle nařízení bulharského ministerstva obchodu jest osobám židovského původu zakázáno v Bulharsku obchodovat zemědělskými produkty.“⁷⁰⁸ V následujícím vydání deníku vyšla zase zpráva oznamující nabytí platnosti zákona „o jednotné 20% dávce z majetku Židů.“⁷⁰⁹ Majetek měl být zabaven za náhradu.⁷¹⁰ Celkově se však nejvíce protižidovských nařízení, jejichž obsah zprávy deníku Venkova přinesly, týkalo Slovenska. Všechny zprávy o slovenských protižidovských opatřeních vychází během měsíce září, první se týká nařízení zakazujícího

---

⁷⁰² g: Opatření proti Židům v Poděbradech. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 198, s. 1

⁷⁰³ čt: Zřetelné označení Židů. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 215, s. 5

⁷⁰⁴ čt: Zákaz židovské hudby. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 215, s. 5

⁷⁰⁵ čt: Zákaz židovské hudby. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 215, s. 5

⁷⁰⁶ NESG.: Přísný zákaz volného pohybu Židů. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 220, s. 3

⁷⁰⁷ NESG.: Protižidovská opatření v Bulharsku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 151, s. 2

⁷⁰⁸ IG: Osobám židovského původu v Bulharsku je zakázán obchod zemědělskými produkty. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 166, s. 4

⁷⁰⁹ čt: Bulharsko zabaví 4000 ha zemědělského majetku Židů. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 167, s. 4

⁷¹⁰ čt: Bulharsko zabaví 4000 ha zemědělského majetku Židů. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 167, s. 4

Židům přístup do všech restaurací kaváren, biografů, divadel. Židé nesmějí také na Dunajský veletrh. Byty, obývané Židy, musejí být zevně označeny.⁷¹¹

O den později deník otiskl zprávu tlumočící rozhodnutí Ústředního hospodářského úřadu v Bratislavě, podle něhož se Židé v Bratislavě do konce září 1941 „musí vystěhovat ze všech domů, které byly zbudovány po 1. lednu 1930. Do konce října letošního roku musí se Židé vystěhovat ze všech bytů, které byly zbudovány od r. 1920 do r. 1929.“⁷¹² Později informuje další zpráva o schválení nařízení o právním postavení Židů i o mimořádných dávkách z majetku Židů. Tato schválená úprava se řídila podle znění norimberských zákonů.⁷¹³ Řada zpráv o slovenských nařízeních proti Židům pokračuje informací o oprávnění prezidenta povolovat výjimky z ustanovení židovského zákona. Dále také upozorňuje, že intervenovat za Žida smí jen Židé, zmocněncem Žida smí být rovněž jen Žid.⁷¹⁴ Dne 20. 9. Venkov otiskl zprávu, již otisklo České slovo dne 19. 9. a která informovala o výnosu ministra vnitra Macha o označování Židů.⁷¹⁵ Následujícího dne deník přinesl zprávu o přípravách k naplnění vyhlášky, podle které měli být vystěhováni Židé bez zaměstnání a cizí státní příslušnosti.⁷¹⁶

Několik nařízeních, na něž deník upozornil, bylo vydáno i na území Francie. První zpráva o francouzském protižidovském nařízení byla otištěna v měsíci červenci a oznamovala, že „„Nařízením generálního komisaře pro židovskou otázku ve Francii byl Židům zakázán přístup na všechny dražby. Francouzský tisk vyslovuje žádost, aby byl Židům rovněž zakázán přístup do veřejných lázní. Od 1. července t. r. je Židům zakázán výkon povolání, při kterém by přišli ve styk s obecnstvem a má se za to, že zákaz návštěvy plováren pro Židy bude co nejdříve vydán.“⁷¹⁷ Další zpráva vychází až poslední srpnový den. Píše, že „na základě nařízení vojenského velitele Francie je Židům v obsazeném území zakázáno mít rozhlasové přístroje.“⁷¹⁸, které musí odevzdat policejním úřadům.

⁷¹¹ rč: Další opatření proti Židům na Slovensku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 206, s. 4

⁷¹² NESG.: Bratislavští Židé musí se vystěhovat ze všech domů zbudovaných od r. 1920. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 207, s. 4

⁷¹³ Čtk: Úprava židovské otázky na Slovensku přesně podle norimberských zákonů. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 213, s. 2

⁷¹⁴ čt: Slovenský prezident má právo povolávat výjimky z ustanovení židovského zákona. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 219, s. 4

⁷¹⁵ Čtk: Označení Židů na Slovensku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 222, s. 2

⁷¹⁶ Čt: Přípravné práce k přestěhování Židů z Bratislavy zahájeny. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 223, s. 6

⁷¹⁷ cs: Nová protižidovská opatření ve Francii. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 177, s. 2

⁷¹⁸ Čtk: Židé musí odevzdati rozhlasové přístroje v obsazené Francii. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 205, s. 1

Během tohoto čtvrtletí se na stránkách deníku *Venkov* objeví zprávy i o dvou protižidovských nařízeních vydaných na území Rumunska. První vyšla v červenci. Podle zprávy „rumunská vláda po zjištění, že haličtí Židé chtějí prehnout do Rumunska nebo přes něj vydala přísný zákaz vstupu Židů na rumunskou půdu,“⁷¹⁹ kdo neuposlechne, bude brán jako vyzvědač a zastřelen.⁷²⁰ V srpnu druhá zpráva píše, že novým dekretem byla nařízena všem Židům v Rumunsku ve věku 18 až 60 let nucená práce.⁷²¹

Vyšlo také několik zpráv, které, ač neupozorňovaly na nová protižidovská nařízení, měly protižidovský obsah. První zprávou tohoto typu rekapituluje vývoj řešení židovské otázky na Slovensku, v rámci čehož uvádí, že bylo zlikvidováno 7000 židovských podniků a „poarištěno“ 1208 průmyslových i obchodních podniků.⁷²² Další zpráva z této skupiny referuje o výsledku cesty generálního komisaře otázky Vallata do zemí severní Afriky. „V Alžíru byl utvořen zvláštní úřad pro židovské otázky, jenž je pověřen uplatněním a použitím výminečných zákonů proti Židům, jež byly zavedeny ve Francii.“⁷²³ Poslední zpráva tohoto druhu byla otištěna dne 27. 9. a referuje o tom, že „ve všech obchodních místnostech firmy Baťa byly v těchto dnech vyvěšeny tabulky s německo-českým textem »Židům pedikúru neprovádíme«. Jak zákazníci, tak i personál firmy přijali toto rozhodnutí s uspokojením.“⁷²⁴

V posledním čtvrtletí se povaha protižidovské publicistiky nezměnila. V červenci 1941 textů názorové žurnalistiky s protižidovskou tematikou otiskl *Venkov* celkem 9, přičemž první z nich má podle informativního charakteru plnit funkci zprávy, ale vzhledem jazyku, který užívá jej nelze zařadit mezi prostě sdělovací texty zpravodajské. Jedná se o komentovanou zprávu o zatčení několika Židů v Bratislavě, kteří šířili „na začátku polního tažení proti bolševikům znova všechny možné hrůzostrašné zprávy, takže policie byla nucena zakročiti.“⁷²⁵ Během razíí byl prý začten „zejména v Bratislavě veliký počet Židů,

⁷¹⁹ NESG.: Haličtí Židé nesmějí do Rumunska. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 177, s. 4

⁷²⁰ NESG.: Haličtí Židé nesmějí do Rumunska. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 177, s. 4

⁷²¹ čt: Nucená práce pro Židy v Rumunsku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 200, s. 4

⁷²² pzd: Rozšíření židovské otázky na Slovensku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 180, s. 1

⁷²³ pzd: Protižidovská opatření v Alžíru, Maroku a Tunisu. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 203, s. 2

⁷²⁴ út: »Židům pedikúru neprovádíme«. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 228, s. 4

⁷²⁵ ČTK: Zatýkáni Židů v Bratislavě pro šíření nepravdivých zpráv. *Venkov*, 1941 roč. 36 č. 156, s. 2

kteří jsou nyní povoláni k nucené práci, aby jim bylo zabráněno v jejich špinavém řemesle.“⁷²⁶ Dále zde figuruje text ze dne 6. 7., který prý vychází z jistého francouzského časopisu, jehož název však neuvádí. Tento časopis měl otisknout zprávu tajné služby USA, z níž vyplynulo, že „připravená bolševická revoluce v r. 1917 přivedla komunisty k moci. Prostředky potřebné k dosažení tohoto cíle dali k dispozici velcí židovští bankéři Spojených států.“⁷²⁷ Nadále z toho vyvozuje závěr, že nelze „pochybovati o tom, že bolševistická revoluce bylo podnícena a zosnována mezinárodním Židovstvem, jež sledovalo vlastní cíle.“⁷²⁸

Proti Židům byla obrácena i panická reakce na rozhlasovou hru o útoku na město Halifax, kterou si prý posluchači špatně vyložili, neboť „Roosevelt a jeho židovští přátelé si pro mrzký mamon denně vymýšlejí nové historky o útočivých Němcích a tak matou obyvatelstvo celého amerického kontinentu, že už ani neumí rozlišovat rozhlasovou hru od zpráv o skutečnostech.“⁷²⁹ Další názorový text rovněž uvádí jisté pojítko mezi Židy a Rooseveltem, avšak také Stalinem a Churchillem, kteří jsou podle něj Židy ovládnáni. „A protože Židé jsou ovládnáni nenávisť vůči arijství, vůči nové Evropě a vůči Říši, která dovedla s židovstvím řádně zúčtovat, dalo židovství dohromady trojhvězdi: Churchill-Roosevelt-Stalin.“⁷³⁰ Další text neobviňuje Židy ze záměrů ovládnout svět či vyvolat válku, ale pomocí příkladu z Českobrodsku z 18. století Židům podsouvá nepoctivost. Píše o českobrodských mýdlárnách, kde vyráběli kvalitní mýdla, „jen židovská »flusárna« byla výjimkou.“⁷³¹ V dalším případě už se text tematicky vrací k obvinění Židů z války, nikoliv však pouze současné. Vychází z bilance Ústavu pro studium židovské otázky ve Francii, v níž se uvádí, že v posledních 25 letech měli na všech revolucích a válkách vinu Židé.⁷³² „Zmíněný ústav končí konstatováním, že rejdy Židů a komunistů v Evropě vyvolaly dvě války a pět revolucí, rozpoutaly nad Evropou nepořádek, neštěstí a zkázu a stály miliony lidských životů.“⁷³³

Podobné téma přinesl následující text, který tlumočí tvrzení z knihy „Vládcí Kremlu“ od Alfonse Sedláčka. Nejen, že jsou s odkazem na tuto knihu Židé označeni za

⁷²⁶ ČTK: Zatýkání Židů v Bratislavě pro šíření nepravdivých zpráv. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 156, s. 2

⁷²⁷ svb: Spojené státy severoamerické financovaly bolševismus. *Venkov*, 1941 roč. 36 č. 157, s. 2

⁷²⁸ svb: Spojené státy severoamerické financovaly bolševismus. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 157, s. 2

⁷²⁹ NESG.: Roosevelt se Židy si vymýšlejí historky o „útočivých Němcích“. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 162, s. 1

⁷³⁰ R: Židovství je spojuje. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 165, s. 1

⁷³¹ Cp: Na Českobrodsku ani čert nemohl Žida vystát. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 167, s. 3

⁷³² čt: Za 25 roků 2 války a 5 revolucí. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 170, s. 1

⁷³³ čt: Za 25 roků 2 války a 5 revolucí. *Venkov*, 1941 roč. 36 č. 170, s. 1

původce války, ale autor v knize prý také „ukazuje, jak Židům každý národ je jen prostředkem k moci a jak každý národ má jim dělat tahacího panáka pro získání kapitálu.“⁷³⁴ Ke konci měsíce publikoval Venkov článek převzatý z listu Národní střed autora K. Chalupy, v němž autor vyzývá k dodržování protizidovských opatření slovy, že „musí u nás zdomácnět názor, že Židům jako škůdcům národní věci musí být dnes i pro všechnu budoucnost přísně měřeno a jejich vliv pro všechny časy mezi námi musí býti napřed a na každém kroku znemožněn.“⁷³⁵ V posledním názorovém počínu v tomto měsíci je psáno o Židech jako o skupině ovládající veškerá média v USA, čehož „využívají k soustavnému štvání proti mocnostem Osy a ženou Ameriku do války.“⁷³⁶

Komentář vydaný na počátku měsíce srpna pojednává o krutém jednání politických komisařů se sovětskými vojáky. Zároveň ale přidává informaci, že 80 % z těchto komisařů jsou Židé. „Ti v zájmu světového Židovstva a plutokracie ovládají sovětské vojáky jako otroky.“⁷³⁷ Komentovaná zpráva, která byla publikována ve stejném vydání, je z těch, které podporují stereotyp Židů-bolševiků, tedy v kontextu s vyzněním většiny protizidovských textů z poslední doby – viníků války a zločinců. Užívá k tomu tvrzení, že obrana v lotyšské vesnici zajala pachatele komunistických zločinů. „Je to polský Žid, zvrácený subjekt, jenž se dosud tvářil jako nejnevinější jehňátko.“⁷³⁸ Následuje další komentář ke komunistickým hnutím a revolucím, v nichž měli vždy mít Židé většinu.⁷³⁹ Využito je zde citace ze spisu „Židovstvo – pravá tvář Sovětů“ autorů M. Aghte, G. v. Poehla, kteří psali, že „Židé ve své většině nejsou spojeni žádnou tradicí s okolním světem, zůstal v nich Žid, který dávno už ztratil svou národní kulturu, ale nenašel žádného připojení na jinou.“⁷⁴⁰

Později znovu vyšel na stránkách Venkova text citující komentář z jiného periodika, tentokrát z Listu mladých, který uveřejnil s odkazem na německé zprávy (blíže nespecifikované) zhodnocení bídy v SSSR, za níž stojí „surový režim s hrozivým procentem Židů – režim, který, aby se udržel, neleká se ani hromadného prolévání krve“.⁷⁴¹ O devět dní později otiskl deník zprávu, jež má opět pomocí příkladu přesvědčit o touze Židů po majetku. V tomto případě měl příklad prodeje ojetých vozů do Číny

⁷³⁴ NESG.: Židé s revolvery za zády rudé armády. *Venkov*, 1941 roč. 36 č. 175, s. 1

⁷³⁵ CHALUPA, K.: !!! *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 176, s. 3

⁷³⁶ Cp: Židé dělají veřejné mínění v USA. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 178, s. 2

⁷³⁷ Čv: 80 procent židovských komisařů. *Venkov*, 1941 roč. 36 č. 180, s. 1

⁷³⁸ Cp: Tak řadí bolševičtí vykupitelé. *Venkov*, 1941 roč. 26, roč. 36, č. 180, s. 2

⁷³⁹ n: Židy nic neváže k prostředí. *Venkov*, 1941 roč. 36 č. 187, s. 2

⁷⁴⁰ n: Židy nic neváže k prostředí. *Venkov*, 1941 roč. 36 č. 187, s. 2

⁷⁴¹ List mladých: !!! *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 189, s. 3

k dopravě po burmské silnici zásobující Čunking válečným materiálem⁷⁴² poukázat na to, jak se snaží z každé situace včetně války získat pro sebe peníze. Zájmy Židů ovládnout světové hospodářství prosazuje článek z konce srpna, podle nějž německé listy zachytily výrok předního představitele sionistů Waizmana. Ten měl prohlásit, že „Palestina je baštou na Suezském průplavu, která mezinárodnímu Židovstvu zajistí převládající vliv na jednu z nejdůležitějších dopravních tepen světa a na celý střední východ.“⁷⁴³ Dva dny nato byla také otištěna zpráva o zákoně přidělujícím „přidělujícího podnikům vedeným či vlastněným Židy arijského prozatímního správce, tento zákon „usiluje o to, aby Židé byli vyloučeni z francouzského hospodářského života,“⁷⁴⁴ což je část zpravodajská, avšak na ni navazuje informace o otevření protižidovské výstavy „Žid a Francie“, která prý dokazuje, „že Židovstvo vykořisťovalo Francii, aby se uskutečnily plutokratické cíle světového Židovstva.“⁷⁴⁵

Ve vydání z posledního srpnového dne vyšel úvodník Č. Ježka, v němž oslavuje Říši a její vojenské úspěchy a zdůrazňuje, že válka již není jen bojem Říše pro vlastní zájmy, nýbrž již boj celé Evropy a „nového lidského řádu proti starému a člověka vykořisťujícímu řádu kapitalismu i Židovstva a nelidskému řízení bolševismu,“⁷⁴⁶ vzápětí také dodává, že Velká Británie odmítla mírovou nabídku kvůli ponoukání ze strany židovské a plutokratické vrstvy.⁷⁴⁷

V prvním protižidovském úvodníku měsíce září vyjadřuje autor uspokojení nad hospodářským omezováním židovských obyvatel v Protektorátu. Zlikvidování konkurence v podobě židovských podniků prý český podnikatel velmi oceňuje.⁷⁴⁸ Zrušení těchto podniků obhajuje generalizací židovského stylu podnikání, který prý „je podstatně jiný než u arijských. Zakládá se na celé řadě »knifů« a vzájemné spolupráci židovských obchodníků. Tyto »knify« však rozvracely obchodní morálku. Vedly k bezplatným důchodům, a k rychlému obohacování se jedněch a k chudnutí druhých.“⁷⁴⁹ O čtyři dny později uveřejnil deník další protižidovský text, který se mezi publicistické řadí zejména díky užívanému

⁷⁴² ČTK: Odstrašující případ židovského kšeftaření ve válce. *Venkov*, 1941 roč. 6, č. 197, s. 2

⁷⁴³ (PZD): Radikální řešení židovské otázky. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 201, s. 1

⁷⁴⁴ pzd: Protižidovské zákony ve Francii. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 203, s. 2

⁷⁴⁵ pzd: Protižidovské zákony ve Francii. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 203, s. 2

⁷⁴⁶ JEŽEK, Čeněk: Do třetího roku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 205, s. 1

⁷⁴⁷ JEŽEK, Čeněk: Do třetího roku. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 205, s. 1

⁷⁴⁸ nc: Podnikatelé a dělníci v nové době. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 207, s. 1

⁷⁴⁹ nc: Podnikatelé a dělníci v nové době. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 207, s. 1

jazyku. Text uvádí, že „čistka maďarských úřadů proti kaftanovým Židům, přistěhovaným z východu, provádí se s bezohlednou tvrdostí.“⁷⁵⁰ Kromě sdělení, že z Maďarska úřady vykázaly během několika posledních týdnů téměř 17 000 Židů,⁷⁵¹ ještě dodává, že šlo o Židy, kteří „se vesměs zaměstnávali řetězovým obchodem nebo podobnými nečistými transakcemi.“⁷⁵² I modlitba v britských kostelech, k níž se připojily i israciské obce byla vyložena jako promyšlená akce Židů k získání světovlády, neboť právě „podporou, kterou dostávají Churchill a Stalin od Judy, doufají Židé, že se jim také jejich „nebeská říše“ dostane: znovuzkříšení velké synagogy a zřízení židovské světovlády. To přece stojí za pár židovských modliteb.“⁷⁵³

Ve vydání z 13. 9. byla otištěna obhajoba antisemitismu v podobě historického odkazu na protižidovská prohlášení významných osobností. V první řadě to bylo prohlášení Tacita, který měl o Židech říci, že „pohrdají vším, co je nám svaté, naproti tomu dovoleno jest jim, co v nás budí hnus.“⁷⁵⁴ Dále autor cituje i slova Napoleona I.: „Kobyly a housenky jsou tito Židé, sežerou mou Francii!“⁷⁵⁵ Samotný text pak k těmto vyjádřením dodává, že „spáchá-li Žid odporný zločin, hnusné vraždy, zničil-li podvody celé rodiny a tisíce lidí uvrhl do bídy, židovský tisk mlčel a židovský finanční vliv se postaral o to, aby i křesťanský byl umlčen.“⁷⁵⁶ Mimo podpory antisemitismu v odkazu na známé osobnosti se v textu objevil tedy i motiv poukazující na židovskou nadvládu nad tiskem.

O čtyři dny později otiskl Venkov požadavek na označení Židů, který měl podpořit odkaz na list Arijský boj – ten totiž upozornil celkem na 151 případu židovského darebáctví,⁷⁵⁷ která nejsou blíže popsána. Zmínka o nich však měla sloužit jako „názorná ukázka, jak Židé stále a stále nedají pokoj a jak bylo nanejvýše na čase, že se jim důrazně šláplo na paty tím, že byli pro veřejnost označeni zvláštním znamením.“⁷⁵⁸ Ve stejném vydání vyšel článek citující slova J. Goebbelse zmiňujícího výraz Chebe: „... poznali jsme více než hojnost příkladů typicky židovské charakterové vlastnosti, kterou Židé sami

⁷⁵⁰ (Ceps.): Boj Maďarska proti Židům. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 211, s. 2

⁷⁵¹ (Ceps.): Boj Maďarska proti Židům. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 211, s. 2

⁷⁵² (Ceps.): Boj Maďarska proti Židům. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 211, s. 2

⁷⁵³ R: Když se modlí canterburský arcibiskup s vrchním rabinem. *Venkov*, 1941 roč 36, č. 212, s. 2

⁷⁵⁴ R: Židé byli nenáviděni a opovrhováni po všechny věky. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 216, s. 5

⁷⁵⁵ R: Židé byli nenáviděni a opovrhováni po všechny věky. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 216, s. 5

⁷⁵⁶ R: Židé byli nenáviděni a opovrhováni po všechny věky. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 216, s. 5

⁷⁵⁷ NESG.: Důkaz, že se Židů nekřivdí. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 219, s. 4

⁷⁵⁸ NESG.: Důkaz, že se Židům nekřivdí. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 219, s. 4

označují „Chebe“.⁷⁵⁹ Tento pojem vzápětí definuje jako bezměrnou impertinentní, neuvěřitelnou drzost a nestydatost.⁷⁶⁰

Protižidovské texty názorové žurnalistiky ve vydání z 18. 9. se věnují výzvám k bojkotu protektorátního tisku a zpomalení práce dělníků. První z nich byl úvodník, který ihned ze začátku upozornil, že v emigraci rozhodují Židé, zatímco všichni Češi byli vyhnáni do britské armády⁷⁶¹ a vzápětí přichází s obecnou charakteristikou Židů: „Žid dovede být bestiálně bezohledný; Žid necítí se žádným národem, cítí pouze se židovskou rasou, a to ještě jen, pokud je to zájem jeho kapsy.“⁷⁶² Tímto varováním před Židy chtěl autor objasnit situaci, na jejímž základě výzvy vznikly – tedy že pro český národ může mít jejich následování neblahé důsledky, což Židy nezajímá.⁷⁶³ V pořadí druhý komentář na toto téma se zabývá především výzvou k bojkotu tisku, k jejímuž zhodnocení užil textu J. Vrbý z Národního středu: „Genius Neruda nebo Žid Laušman?“, v němž autor tvrdí, že noviny jsou významnou součástí české kultury (pročež mu jako příklad posloužila osobnost Jana Nerudy) a označuje ty, kteří těmto výzvám (a londýnskému rozhlasu obecně) věří za zaslepené židofily.⁷⁶⁴ Pod odkaz na Vrbův text dodává vlastní vyjádření vinící Židy z využívání českého národa: „Po hřbetech českých lidí se židovská a jí blízká sebranka kdysi vyšplhala nahoru a nadělala pohádková jmění, která blahovůlí Beranovy vlády za druhé republiky byla ulita do Londýna a do Ameriky.“⁷⁶⁵

Dne 20. 9. otiskl Venkov komentář k nařízení o označování Židů, díky němuž už prý nebude docházet k omylům a „omylům“.⁷⁶⁶ Vznik takového nařízení ospravedlňuje text tím, že „Žid nebyl nikdy přítelem Čechů. Žid nikdy s nikým z českých lidí necítil, český člověk byl mu vždy jen objektem ke kořistění, okrádání.“⁷⁶⁷ Příkladem takového kořistění a okrádání přináší vydání z 23. 9., kde je popsáno, jak získávali Židé půdu na venkově. Nejprve prý Žid pronajal malou chalupu, kam přijímal zloděje, podvodníky, kteří mu přinášeli kradené věci – pokud do těchto obchodů zapletl i majitele půdy (chalupy),

⁷⁵⁹ R: Podle lži poznáš – Žida. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 219, s. 6

⁷⁶⁰ R: Podle lži poznáš – Žida. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 219, s. 6

⁷⁶¹ NESG.: Židovské výzvy z Londýna a Češi doma. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 220, s. 1

⁷⁶² NESG.: Židovské výzvy z Londýna a Češi doma. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 220, s. 1

⁷⁶³ NESG.: Židovské výzvy z Londýna a Češi doma. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 220, s. 1

⁷⁶⁴ NESG.: Genius Neruda a Žid Laušman. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 220, s. 1

⁷⁶⁵ NESG.: Genius Neruda a Žid Laušman. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 220, s. 1

⁷⁶⁶ NESG.: Židé viditelně označení. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 222, s. 4

⁷⁶⁷ NESG.: Židé viditelně označení. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 222, s. 4

dostaly se statky do rukou Žida⁷⁶⁸ tak, že „bud' dotyčnému půjčil peníze nebo ho pohrůzkami přinutil ku prodeji a cesta k nabytí majetku byla otevřena. Potom už to šlo Židovi snadněji a za krátký čas podvodem a znásilňováním připravil o pozemky tolik našich lidí, že se stal nejbohatším člověkem ve vsi.“⁷⁶⁹ V témže vydání se o stranu dál objevil i text zaměřený na Laušmana, coby původce oněch výzev k obyvatelstvu v Protektorátu. V textu je zdůrazněn jeho židovský původ a zároveň jsou zde popsány rysy židovské povahy, díky níž prý Laušman udělal kariéru. Šlo prý o neodpovědnost, drzost a cynický »hec«.⁷⁷⁰ O stranu dál publikuje svůj komentář i V. Hánek. Komentář nese titulek *Židovské „okénko do světa“ – tisk*, ale v textu samotném se autor věnuje hned několika protižidovským tématům. Prvně píše o tom, kterak Židé připravovali sedláky o grunty, poté o tom, jak se Židé opírají jen o velké národy, které skýtají větší možnosti pro jejich mocenské záměry⁷⁷¹, přičemž jako příklad uvádí SSSR, kde „bolševismus chtěl světovou revoluci. Židovstvo rozvrácení státu a národů a nadvládu Židovstva ve světě.“⁷⁷² Teprve později zmiňuje, že židovský tisk vždy dokázal zastírat své cíle a úmysly, likvidovat nepohodlné osoby, které se nenechaly ovlivnit nebo uplatit.⁷⁷³

Dne 25. 9. Venkov odkazuje na komentář publikovaný v Českém slově, který reagoval na výzvy londýnského rozhlasu s tím, že původci těchto výzev neberou ohledy na to, jaké následky může jejich naplnění mít pro obyvatele Protektorátu a ptá se, proč se s těmito výzvami neobrací přímo na Židy. „Český dělník může být třeba zastřelen. Židovi se nesmí stát nic, od toho nic nebezpečného nepožadují.“⁷⁷⁴ Poslední text názorové žurnalistiky ze září 1941, který deník Venkov otiskl, odkazoval tentokrát na článek z Arijského boje, který varuje před Židy, kteří nemají povinnost nosit žluté hvězdy, což byli například míšenci. Text však před nimi varuje a svoje počínání zdůvodňuje tím, že „za starého režimu se stalo zvykem, že degenerování Židé chtěli omladit svou rasu arijskou krví“⁷⁷⁵ a děti nechali prý pokřtít proto, aby ošálili veřejnost.⁷⁷⁶

⁷⁶⁸ jat: Jak se Židé zmocňovali půdy. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 224, s. 3

⁷⁶⁹ jat: Jak se Židé zmocňovali půdy. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 224, s. 3

⁷⁷⁰ NESG.: Kdo je Laušman. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 224, s. 4

⁷⁷¹ HÁNEK, Viktor: Židovské „okénko do světa“ - tisk. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 224, s. 5

⁷⁷² HÁNEK, Viktor: Židovské „okénko do světa“ - tisk. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 224, s. 5

⁷⁷³ HÁNEK, Viktor: Židovské „okénko do světa“ - tisk. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 224, s. 5

⁷⁷⁴ O: Proč se neobráť na Židy?. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 226, s. 3

⁷⁷⁵ (t): Pozor na Židy bez hvězdy. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 228, s. 4

⁷⁷⁶ (t): Pozor na Židy bez hvězdy. *Venkov*, 1941 roč. 36, č. 228, s. 4

7.4. Protižidovské texty v deníku Venkov ve sledovaném období

7.4.1. 1939

15. 3. – 30. 6. 1939

V prvním sledovaném úseku r. 1939 značně převažují prostě sdělovací texty protižidovského obsahu nad texty názorové žurnalistiky mířené proti Židům.

V rámci zpravodajství převažují zprávy o protižidovských nařízeních protektorátních, kterých vyšlo 6. Po čtyřech otiskl deník zprávy o protižidovských nařízeních vydaných za hranicemi a pouze 3 byly zprávy protižidovského obsahu neodkazujícího na protižidovská opatření.

Již v samém počátku existence Protektorátu Čechy a Morava začal Venkov publikovat protižidovskou názorovou žurnalistiku. V tomto úseku r. 1939 takových textů vyšlo na jeho stránkách celkem 9. Hlavními tématy těchto textů bylo obviňování Židů z okrádání, poškozování a vykořisťování národa, zároveň je jim však podsouváno ovládnutí britské politiky prostřednictvím tisku a špionážní činnosti.

Jako autor protižidovských textů vystupoval v tomto období Jan Hořák, který publikoval jeden protižidovsky orientovaný komentář. Dalším autorem protižidovského názorového textu publikovaného v tomto úseku r. 1939 byl J. A. Trpák.

1. 7. – 30. 9. 1939

Ve třetím čtvrtletí r. 1939 se dostane protižidovské zpravodajství do větší převahy než v období předchozím, zejména kvůli poklesu v počtu názorových textů. Zatímco počet zpráv o protižidovských represích na území Protektorátu zůstane bez početních změn, počet zpráv o protižidovských opatřeních zahraničních klesne na dva. I přesto je celkový počet prostě sdělovacích textů protižidovské povahy rovný počtu v prvním sledovaném úseku, neboť protižidovské texty odrážející jiné projevy antisemitismu než legislativní byly ve třetím čtvrtletí otištěny v celkovém počtu 5.

Názorová žurnalistika v tomto období poklesla na počet 5 textů. Právě v tomto období se začíná objevovat téma obvinění Židů z válečných záměrů, zároveň ale také odkaz na historické omezování Židů, který má sloužit jako obhajoba aktuálních postupů proti Židům.

1. 10. – 31. 12. 1939

Poslední čtvrtletí roku 1939 bylo početně nejslabší, zpravodajské texty protižidovského charakteru se udržely v převaze nad texty názorové antisemitské žurnalistiky, avšak celkem počet prostě sdělovacích textů množstevně poklesl. Publicistické texty vyšly celkem 4. Zprávy spravující čtenáře o protižidovských nařízeních v Protektorátu nebyly otištěny vůbec, o zahraničních protižidovských represích vyšla zpráva jediná. Prostě sdělovacích textů přinášejících jiné formy antisemitismu, než byla opatření ve veřejné správě, bylo otištěno 5, stejně jako v předešlém období.

V názorové žurnalistice se opakuje zejména motiv prezentování Židů jako původců války, na níž mají zájem z důvodu pomsty. Nově se však objevuje prvek formulace typického chování Židů.

7.4.2. 1940

1. 1. – 31. 3. 1940

První čtvrtletí r. 1940 nebylo svou skladbou protižidovských materiálů příliš odlišné od předchozích částí r. 1939. V převaze zůstalo protižidovsky orientované zpravodajství, přičemž o protižidovských nařízeních vydaných v Protektorátu informuje celkem 6 zpráv, o těch zahraničních pak celkem 3. Prostě sdělovací texty jiného protižidovského zaměření otištěny nebyly.

V názorové žurnalistice k výrazným pohybům nedocházelo, celkem bylo publicistických textů s protižidovským obsahem otištěno 7. Jejich tematika je zaměřena stále stejným směrem, tedy obviňováním Židů ze zájmů na válce, dále z vykořisťování a také lichvy.

1. 4. – 30. 6. 1940

V druhém čtvrtletí se zpravodajství dostalo do výraznější převahy nad názorovou žurnalistikou. Textů zaměřených na protektorátní protižidovská opatření otiskl v tomto

období deník Venkov celkem 8, protižidovská zahraniční opatření byla zastoupena pouze jedinou zprávou. Oproti prvnímu čtvrtletí však tentokrát deník přinesl i dvě zprávy jiného protižidovského obsahu než byla opatření proti Židům.

Hladina názorové žurnalistiky však klesla výrazně, v druhém čtvrtletí otiskl deník Venkov jen jediný názorový text protižidovského obsahu. Jeho tématem je opět označení Židů jako strůjců války.

1. 7. – 30. 9. 1940

Třetí sledovaný úsek r. 1940 se na stránkách deníku Venkov vyznačuje rovněž výraznou převahou zpravodajských textů nad těmi názorovými. Zpráv informujících o protektorátních nařízeních omezujících židovské obyvatele publikoval list 8. Výrazně se oproti předchozímu čtvrtletí navýšil počet zpráv zaměřených na obsah zahraničních protižidovských opatření, který tentokrát vyšlo celkem 12, což bylo evidentně hlavním důvodem silné převahy protižidovského zpravodajství nad názorovou žurnalistikou. Pouze jedna zpráva v tomto období však informovala o jiných odrazech antisemitismu, než bylo vydávání protižidovských opatření.

Textů názorové žurnalistiky otiskl Venkov celkem 6. Hlavními tématy bylo obvinění Židů z okrádání – jednak konkrétně Francie, později rovnou křesťanů obecně, kromě toho také z podvodů a úmyslného zkreslování informací.

1. 10. – 31. 12. 1940

V posledním čtvrtletí r. 1940 se objem protižidovsky orientovaného zpravodajství nezměnil. V kategorii zpráv o protižidovských opatřeních v Protektorátu vyšlo celkem 8. Lehce poklesl počet zpráv zaměřených na tato opatření vydaná za hranicemi Protektorátu, kterých se na stránkách deníku objevilo 9, avšak lehce se zvýšil počet těch zpráv jiného protižidovského obsahu, ty otiskl deník 4.

Avšak v případě názorové žurnalistiky protižidovského obsahu došlo k prudkému nárůstu. Takových textů v tomto období vyšlo 13. Kromě témat jako bylo obvinění z cizopasnictví, lichvy, vykořisťování ostatních národů, poškozování československého

hospodářství, s čímž přicházela zároveň generalizace jakési kolektivní židovské povahy, se v říjnu a v listopadu znovu objevily texty odkazující na represe proti Židům uplatňované v 18. Století. V listopadu otiskl deník recenze k novému filmu Žid Süß, které jsou soustředěny především na stereotyp Žida, který tento film přináší a který je uveden jako varování. V závěru roku se deník také v rámci názorové žurnalistiky hojně věnuje vítězství družstevnictví nad židovskými kořalečníky a lichváři.

7.4.3. 1941

1. 1. – 31. 3. 1941

V prvním čtvrtletí posledního sledovaného roku je protižidovské zpravodajství zastoupeno ve všech svých kategoriích. Zprávy o protižidovských opatřeních v Protektorátu vyšly celkem 4. Zprávy o těchto opatřeních vydávaných za hranicemi Protektorátu vyšly v tomto období po 11. Prostě sdělovací text jiné protižidovské tematiky, než jsou protižidovské represe legislativního charakteru, byl otištěn jen jediný.

Počet protižidovských textů názorové žurnalistiky oproti poslednímu čtvrtletí předchozího roku narostl jen mírně, těchto textů se na stránkách deníku Venkov objevilo celkem 16. Teprve v tomto čtvrtletí se stalo hlavním tématem protižidovských publicistických textů stává obviňování Žid ze snahy ovládnout svět. Zároveň se i nadále objevovaly texty, v nichž byli Židé líčeni jako parazité poškozující evropské národy a žijící na jejich úkor. Objevuje se také odkaz na spis M. Luthera jako podpora antisemitských tezí o židovské morálce nadřazenosti nad ostatními národy.

Mimo to je ale zvláštností tohoto období roku 1941 stejně jako v Českém slově téma novoročních blahopřání odeslaných židovským obyvatelům Protektorátu, které komentář zavrhuje a požaduje rázné vypořádání s Židy.

1. 4. – 30. 6. 1941

V druhém čtvrtletí roku 1941 došlo k mírnému poklesu jak ve zpravodajství protižidovského charakteru obecně, tak v publicistice. V jednotlivých kategoriích zpravodajství však nedošlo pouze k poklesu, ale kategorie prostě sdělovacích textů protižidovského obsahu neinformujících o vydávání či projednávání protižidovských opatření zaznamenala nárůst – texty této kategorie byly otištěny celkem 3. Co se týče zpráv

naopak zaměřených čistě na protižidovská nařízení, došlo k poklesu v počtu zpráv o protektorátních nařízeních, které nebyly v tomto období zastoupeny vůbec, a také zpráv o protižidovských nařízeních v zahraničí. Těch otiskl deník Venkov 7.

V antisemitské publicistice došlo k poklesu pouze o jeden text, otištěno jich bylo tedy 15. V komentářích se nadále opakuje motiv obvinění Židů ze snah podmanit si svět mocensky i hospodářsky. Objevují se také komentáře schvalující protižidovská opatření a vylučování Židů ze společenského i hospodářského života, které tyto texty obhajují údajným rozleptáváním a poškozováním českého národa.

V červnu k obvyklým protižidovským tématům přibyly texty protibolševické, které spojují Židy s bolševismem, který měl být prostředkem msty židovstva na evropských národech.

Svůj autorský text v tomto období, konkrétně v měsíci červnu, otiskl autor J. A. Trpák.

1. 7. – 30. 9. 1941

Poslední sledované období r. 1941 bylo zastoupeno ve všech kategoriích textů. Venkov v tomto období opět otiskl zprávy informující o protižidovských nařízeních platných v Protektorátu. Celkem byly otištěny 4. Nárůst zaznamenala i kategorie zpráv o nařízeních omezujících Židy v jiných zemích, těch bylo otištěno 13. V počtu protižidovských zpráv jiné tematiky k žádné změně nedošlo, znovu byly takové zprávy otištěny v celém období 3.

Ke strmému nárůstu však došlo v protižidovské názorové žurnalistice, do jejíž kategorie spadá v tomto období celkem 31 textů. V komentářích a několika úvodnicích se znovu objevují témata o hospodářském vykořisťování českého národa Židy, dále také ze štvání USA, které mají ovládat, do války nebo prezentování kolektivní židovské povahy. Hlavním tématem však v posledním čtvrtletí bylo spojování Židů s bolševismem. Židé měli vyvolat říjnovou revoluci a pomocí bolševického režimu připravovat ovládnutí světa.

Na přelomu srpna a září se objevily autorské texty Č. Ježka, v nichž zejména obviňuje Židy z hospodářského poškozování českého národa. V září pak jeden text obhájí antisemitismus pomocí protižidovských citací historicky známých osobností.

Novým tématem se staly reakce na výzvy londýnského rozhlasu k bojkotu tisku a zpomalení práce v československých fabrikách. Na toto téma vyšly komentáře tři. Dva se snaží od naplnění výzev odradit, v prvním případě využívá autor výzev k označení Židů za jejich původce, kteří se tak snaží národ uvrhnout do neštěstí. V druhém autor obhájí tisk prostřednictvím odkazu na Jana Nerudu a jeho žurnalistickou činnost. Třetí je přetištěný komentář z Českého slova, který přináší myšlenku, že Židé vyzývají k bojkotu tisku a zpomalení práce pouze Čechy, neboť na jejich osudu jim nezáleží.

Toto čtvrtletí bylo pro deník výjimečné z hlediska publikace protižidovských textů také z toho ohledu, že se právě v těchto třech měsících mezi protižidovsky orientovanými komentáři objevil autorský text Viktora Hánka. Autorské texty antisemitského obsahu doplnil také úvodník Čenka Ježka. Tyto dvě osobnosti byly jedinými autory původních protižidovských textů.

V září r. 1941 navíc deník Venkov použil obrazového prostředku (fotografie) sloužícího k dehonestaci Židů. Fotografie byla připojena k textu otištěného ve vydání z 13. 9. pod titulkem *Židé byli nenáviděni a opovrhováni po všechny věky*.

Příloha č. 1: R: Židé byli nenáviděni a opovrhováni po všechny věky. *Venkov*, 1941 roč.
36, č. 216, s. 5

8. Analýza protižidovských textů deníku *Večerní České slovo*

Večerní České slovo počalo vycházet kolem r. 1918 a bylo jedním z deníků, které vycházely po celou dobu trvání územně-správního zřízení Protektorátu Čechy a Morava.

Hlavními postavami protektorátního období tohoto listu byli Luděk Stránský, Emanuel Vajtauer a Karel Werner, kteří v této době v uvedeném pořadí stanuli v jeho čele jako šéfredaktoři. Luděk Stránský v jeho čele setrval do r. 1941, kdy jej vystřídal Emanuel Vajtauer, po jeho odchodu do vedení listu *Přítomnost* poté funkci šéfredaktora *Večerního Českého slova* zastával Karel Werner.⁷⁷⁷

Večerní České slovo ve sledovaném období mělo ze všech tří vybraných listů nejmenší rozsah, jeho vydání čítalo pouze 4 strany. Kromě úvodníku na stránce titulní se publicistika objevovala většinou na třetí straně vydání v oddělené části (sloupec na její pravé straně). Druhá strana byla v naprosté většině vyhrazena krátkým zprávám a poslední strana vydání sportovní žurnalistice.

8.1. Analýza protižidovských textů deníku *Večerní České slovo* v r. 1939

8.1.1. První úsek: 15. 3. – 30. 6. 1939

V prvním sledovaném úseku r. 1939 (15. 3. – 30. 6.) byly na stránkách večerníku *Večerní České slovo* zastoupeny všechny kategorie protižidovských textů.

Nejpočetněji byla zastoupena kategorie prostě sdělovacích textů informujících o vydání či projednávání protižidovských opatření v Protektorátu. Prvními takovými jsou zprávy o zákazu činnosti židovským advokátům, a to jak z díky pražské advokátní komory⁷⁷⁸, tak i té brněnské⁷⁷⁹, o čemž také informovalo *České slovo*. Dále vyšla zpráva

---

⁷⁷⁷ KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, KÖPPLOVÁ, Barbara, KONČELÍK, Jakub (eds.): *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2003, s. 22, 23, 222; BEDNAŘÍK, Petr; KÖPPLOVÁ, Barbara; JIRÁK, Jan: *Dějiny českých médií od počátku po současnost*. vyd. 1, Praha: Grada Publishing, 2011, s. 204

⁷⁷⁸ NESG.: Neárijským advokátům zakázána prakse. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 64, s. 5

informující o tom, že „dosavadní exportéři z řad Židů budou škrtnuti ze seznamu exportérů.“⁷⁸⁰ Další zpráva této kategorie uváděla výčet nepovolených zásahů do hospodářství, přičemž se jednalo o omezení práv Židů manipulovat s jejich majetkem, zakazuje dosazení správců i komisařských pověřenců v židovských závodech.⁷⁸¹ „Koupě nebo pronájem (pachi) nebo darování podniků, které jsou zcela nebo částečně v židovském majetku se rovněž zakazuje.“⁷⁸² Židovského majetku se týká i nařízení, o němž informuje zpráva z následujícího vydání. Podle tohoto nařízení nesmí být židovský nemovitý majetek na Moravě zcizen.⁷⁸³ V následujícím vydání vyšla zpráva, která se již netýká majetku Židů, ale přináší informaci o tom, že Židé nesmí býti členy presidia a výborů Ústředí svazu průmyslníků.⁷⁸⁴ Poslední text této kategorie otištěný v měsíci březnu se znovu vrací k tématu židovského majetku a informuje o zákazu jakýchkoli dispozic s nearijským majetkem, který měl být do 15. 4. sepsán.⁷⁸⁵ V dubnu se objevila zpráva zmiňující převod půdy v majetku židovských vlastníků do vlastnictví českých zemědělců.⁷⁸⁶ Další zpráva informuje o tom, kdo je podle zákonné úpravy považován za Žida, a o podmínkách pro převod židovského majetku a předpokládaných podílech Židů v různých profesních oblastech.⁷⁸⁷ Později informoval večerník o vydání nařízení o zastavení výkonu úřadu osob, které „vedle soudců z povolání vykonávají veřejné funkce v soudnictví, jestliže z důvodu veřejného klidu a pořádku nejsou s to úřad ten zastávat. Nařízení se vztahuje na židy a bývalé komunisty.“⁷⁸⁸ Koncem měsíce června vyšla zpráva, která vysvětlovala jednotlivé paragrafy Nařízení říšského protektora o převodu majetku.⁷⁸⁹

Za kategorii zpravodajských textů zaměřených na vydávání protižidovských nařízení v zahraničí vyšel pouze jeden text, a to zpráva o nařízení ministerské rady v Bratislavě proti Židům – to určuje, kdo je Židem a mimo to také omezení profesní, podle kterých smějí mít advokátní komory jen 4 % židovských členů, navíc židovský advokát

---

⁷⁷⁹ NESG.: Advokátní komora v Brně zakázala Židům praksi. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 65, s. 3

⁷⁸⁰ NESG.: Obilní společnost zbavena nearijských živelů. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 34, č. 64, s. 3

⁷⁸¹ NESG.: Nedovolený zásah do hospodářství: nařízení o nepřístupných zásazích do hospodářství. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 64, s. 2

⁷⁸² NESG.: Nedovolený zásah do hospodářství: nařízení o nepřístupných zásazích do hospodářství. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 64, s. 2

⁷⁸³ NESG.: Nařízení šéfa civilní správy: Zákaz zcizení majetku Židů na Moravě. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 66, s. 2

⁷⁸⁴ NESG.: Změny ve vedení průmyslu: Odchod Židů z ústředí svazu průmyslníků. Svaz průmyslníků provedl změnu jména. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 67, s. 3

⁷⁸⁵ NESG.: Soupis majetku Židů. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 69, s. 3

⁷⁸⁶ NESG.: Půda v rukou nearijců. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 86, s. 3

⁷⁸⁷ NESG.: Zásady, nichž se jedná. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 108, s. 2

⁷⁸⁸ NESG.: Židé a bývalí komunisté byli vyloučeni ze soudnictví. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 115, s. 3

⁷⁸⁹ NESG.: Postavení Židů v hospodářství na nové basi. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 139, s. 1

smí zastupovat jen Židy a jedině tehdy, není-li v obvodu okresního soudu jiných advokátů, smí zastupovat i nežidovské klienty.⁷⁹⁰

Zastoupena je také skupina prostě sdělovacích textů neobsahujících informace o protižidovských opatřeních. První taková informuje o zatýkání v souvislosti s atentátem v Trnavě⁷⁹¹, jak již informoval rovněž deník Venkov. Další takový text vychází z textu v Prager Zeitungsdienst a otiskl část z rozhovoru tohoto listu s gen. A. Eliášem.⁷⁹² Jedná se o tentýž text otištěný v květnu v deníku Venkov. Další zpráva se věnuje stejnému tématu, informuje o přípravě několika zákonů a zároveň uvádí, že „podle zpráv některých dnešních ranních listů lze očekávati vydání židovských zákonů ještě v tomto týdnu.“⁷⁹³ Později otiskl večerník zprávu o protižidovských demonstracích na Slovensku, které byly prý vyvolány šeptanou propagandou židovských obyvatel. Poté bylo zatčeno 143 osob, z nichž bylo 102 Židů.⁷⁹⁴ O protižidovských protestech informovala i další zpráva, tentokrát v Japonsku, kde prý vyvolalo nepokoje to, že v Číně židovští emigranti „tvoří židovská království proti japonským zájmům, neboť všichni ti židé jsou obchodníky.“⁷⁹⁵ Zpráva ze dne 24. 6. tlumočila slib výboru Národního souručenství zajistit plnění českých zájmů při převodu židovského majetku.⁷⁹⁶ Poslední zpráva spadající do této kategorie v prvním sledovaném úseku r. 1939 měla za cíl generalizovat Židy jako zločinné živly, a to na základě obvinění z údajného únosce dvou dívek, které měl z domu vylákat židovský uprchlík z Podkarpatské Rusi z židovského útulku v Moravské Ostravě.⁷⁹⁷

Názorové texty nevycházely ve večerníku v tomto období příliš často, publikovány byly celkem tři. První tvrdí, že americká justice chrání Židy-zločince, což dokládá třemi příklady jednotlivých případů od amerických soudů. Jedním z nich byl případ, kdy byl „odsouzen židovský rozhlasový komik Jack Benny k pokutě 10.000 dolarů. Zločin, kterého se Benny dopustil, se obyčejně trestá v Americe několikaletým žalářem.“⁷⁹⁸ V květnu vyšel komentář k řešení židovské otázky, který píše, že řešení je „velmi naléhavé. Jde o záchranu národního majetku velké hodnoty, ať už jsou to podniky, které byly nebo dosud jsou

⁷⁹⁰ NESG.: Slovenské nařízení proti Židům. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 88, s. 1

⁷⁹¹ NESG.: V Trnavě bylo zatčeno 27 osob pro atentát. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 64, s. 3

⁷⁹² NESG.: Projev předsedy vlády: Gen. Eliáš o řešení židovské otázky. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 99, s. 1

⁷⁹³ NESG.: Zákony o Židech do týdne. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 103, s. 3

⁷⁹⁴ NESG.: Výprask za šeptandu. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 105, s. 1

⁷⁹⁵ NESG.: Emigranti prý zřizují v Číně „židovská království. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 115, s. 2

⁷⁹⁶ (tns): O majetek Židů v ryze českých oblastech. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 148, s. 1

⁷⁹⁷ NESG.: Pohřešují se dvě dívky: Židovský uprchlík vylákal dvě dívky. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 142, s. 3

⁷⁹⁸ NESG.: Americká justice brání Židy-gangstery: židovští zločinci, kteří náležejí na elektrické křeslo jsou na svobodě. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 77, s. 2

v narijských rukou, anebo půda, kterou narijci skupovali.“⁷⁹⁹ Zároveň se článek vyjadřuje k poarijštění židovských podniků, na nichž se po „15. 3. objevily nápisy, že podnik je čistě arijský a že patří některému z bývalých zaměstnanců. Nový „majitel obchodu“ ovšem zametá v krámu, zatímco bývalý majitel narijec spolupůsobí „radou a pomocí.“⁸⁰⁰ Dne 22. 6. otisklo *Večerní České slovo* nařízení říšského protektora, které mělo mít „při neobyčejně silném prosáknutí židovstva do celého hospodářství Protektorátu dalekosáhlý význam.“⁸⁰¹

8.1.2. Druhý úsek: 1. 7. – 30. 9. 1939

Ve třetím čtvrtletí r. 1939 již všechny kategorie zastoupeny nebyly. Nejpočetnější byla kategorie zpravodajských textů informujících o protižidovských opatřeních v Protektorátu. První z nich informovala o povinném sdružení Židů v Říši, stejně jako informovaly deníky *České slovo* i *Venkov*. Zpráva ze dne 10. 7. informovala o tom, že „zubním technikům i zubním lékařům bylo na červenec přiděleno 20 gramů zlata na jednu ordinaci. Příděl zlata pro narijské zubní lékaře a techniky byl zastaven.“⁸⁰² Tři dny poté zase informovala jiná zpráva o zákazu vstupu do některých koupališť pro Židy. Vztahoval se na Městské lázně v Plzni a všechna veřejně přístupná koupaliště v obvodě plzeňské policie, a to z důvodu veřejného klidu a pořádku.⁸⁰³

O chystaném řešení židovské otázky na politickém poli informovala zpráva z 14. 7., v níž se uvádí, že „v součinnosti Národního souručenství byly vypracovány nové zákonné osnovy, které se opírají o zásadní ustanovení norimberských zákonů z r. 1935. Jiné řešení židovské otázky považuje se za nemožné.“⁸⁰⁴ Vyhláška, o níž informovala další zpráva z tohoto vydání, stanovila omezení užívání koupališť pro Židy v Plzni, kde jim byl ke koupání vyhrazen pouze třemošenský rybník.⁸⁰⁵ O pět dní později večerník otiskl zprávu o výnosu ministerstva školství o německých školách v Protektorátu, podle kterého nesměli

---

⁷⁹⁹ NESG.: Vláda řeší židovskou otázku: Objasní se taje čistě arijských obchodů. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 105, s. 1

⁸⁰⁰ NESG.: Vláda řeší židovskou otázku: Objasní se taje čistě arijských obchodů. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 105, s. 1

⁸⁰¹ NESG.: Židovský majetek v Protektorátu. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 138, s. 1

⁸⁰² NESG.: Pro narijské zubaře žádný příděl zlata. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 149, s. 3

⁸⁰³ NESG.: Židům bylo zakázáno koupání v lázních. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 152, s. 1

⁸⁰⁴ NESG.: Postavení Židů bude upraveno v blízké době. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 153, s. 1

⁸⁰⁵ NESG.: Vyhrazení koupaliště Židů na rybníce u Plzně. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 153, s. 3

být židovští žáci do těchto škol přijati ani jako řádní, ani jako soukromí studenti.⁸⁰⁶ Dále toto vydání informovalo o tom, na které Židy se vztahuje povinnost přihlásit svůj majetek, zpráva je stejného znění jako zpráva Českého slova z 18. 7. Dále informoval list o oddělených místech v plzeňských holírnách a o prohlášení Společenstva holičů, kadeřníků a vlásenkářů, že mezi sebou nemají židovské členy.⁸⁰⁷

Později vydaná zpráva obsahovala informaci hned o dvou protižidovských nařízeních – v prvním případě šlo o nařízení policejního velitele o povinném značení nearijských obchodů jako Judisches Geschäft-Židovský obchod a v druhém o zákaz vstupu Židům na veřejná koupaliště v Klatovech.⁸⁰⁸ V srpnu je prvním protižidovským opatřením, o němž večerník informoval, výzva Národního souručenství, která uvádí tři opatření. Podle prvního nemá být žádná Češka mladší 45 let zaměstnána u občanů židovského původu, podle druhého mají všechna česká sdružení a spolky ze svých vedoucích pozic vyloučit osoby židovského původu a třetí opatření uvádí, že styk s Židy v životě veřejném i soukromém je pro Čechy kompromitující a brán jako nežádoucí.⁸⁰⁹ Na stejné straně byla ještě otištěna zpráva o provedení protižidovské čistky na pražských plovárnách a v lázních, kde „místním rozhlasem byli všichni Židé vyzváni k okamžitému opuštění plováren.“⁸¹⁰ Na tuto zprávu navazuje i další zpráva vydaná o týden později, která informuje o rozhodnutí správní rady Malých podniků obce pražské o zákazu přístupu nearijců na pražská koupaliště a do lázní. Kompromis oddělených prostor pro ně byl zamítnut z důvodu, že by taková věc nebyla technicky možná.⁸¹¹

Zpráva vydána dne 16. 8. zase informuje o omezování styku arijců a Židů. Podle vyhlášky Policejního ředitelství v Praze jsou vyjmenovány podniky, kam Židé nesmí. Tyto podniky mají majitelé označit nápisy „Židům nepřístupno“. Naopak majitelé veřejných místností nebo restaurací, kteří jsou židovského původu nebo jejichž podniky navštěvují převážně Židé, musí tyto podniky označit jako „Židovský podnik“.⁸¹² Následující den vychází zpráva o omezování styku mezi arijci a Židy v Brně, kde bylo Židům „zakázáno navštěvovat veřejné čítárny a sady, přístup mají pouze do dvou sadů, zvláště

---

⁸⁰⁶ NESG.: Židovští žáci nesmějí být přijati do žádné německé školy. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 157, s. 1

⁸⁰⁷ NESG.: Oddělená místa pro Židy v plzeňských holírnách. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 158, s. 3

⁸⁰⁸ NESG.: Označení židovských obchodů v Plzni. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 1, č. 162, s. 1

⁸⁰⁹ NESG.: Židé vyloučení z občanstva. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 170, s. 1

⁸¹⁰ NESG.: Pražští Židé nesmějí na plovárny. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 170, s. 1

⁸¹¹ NESG.: Židům bude zakázán přístup do pražských lázní a koupališť. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 176, s. 1

⁸¹² NESG.: Styk arijců a Židů na veřejnosti. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 180, s. 3

vyhrazených.“⁸¹³ Navštěvovat kina, koncerty či divadla směli Židé jen po předchozím ohlášení a užívat směli pouze židovskou vlajku. Toto omezování Židů se objevilo i ve Frýdku-Místku v měsíci září, kdy byl v tomto městě Židům zakázán přístup do kin, koupališť a veřejných sadů.⁸¹⁴ Dne 18. 9. večerník otiskl zprávu o návrhu pražské nemocnice na výstavbu samostatné židovské nemocnice, kterou publikovalo Nedělní České slovo 17. 9. Poslední zpráva o protižidovském nařízení v Protektorátu v tomto období informovala o omezených návštěvních hodinách čítáren pro židovské obyvatele. „Do ústřední čítárny smějí Židé jen v pondělí a ve čtvrtek od 11 do 13 hodin.“⁸¹⁵

Zprávy o protižidovských opatřeních vydaných za hranicemi Protektorátu nebyly v tomto sledovaném období otištěny žádné.

Celkem otiskl večerník v tomto období tři zpravodajské texty zaměřené protižidovsky bez informací o protižidovských opatřeních. První takový text přinesl informaci o uzavírání hranic a plánování omezení židovského přistěhovalectví v Chile.⁸¹⁶ Na konci měsíce července otiskl večerník zprávu o návrhu České arijské kulturní jednoty na řešení židovské otázky. Ve svých návrzích zpochybňují tehdejší definici pojmu Žid a navrhují vlastní, podle níž má být Židem každý, kdo se těžce provinil na arijské rase, na svém národě nebo se stýká výhradně s Židy a takový člověk nesmí se pak stát příslušníkem Protektorátu Čechy a Morava.⁸¹⁷ V září vyšla zpráva o protižidovské náladě v Holandsku, kde prý Židé nahromadili velké zásoby potravin, čímž sabotovali jejich řádné rozdělování.⁸¹⁸

Otištěny byly také tři texty názorové žurnalistiky, v tomto případě šlo většinou o texty, které užívaly citově zbarvená slova k informování o konkrétních událostech, První názorový text informuje o zadržení dvojice, která porušila nařízení o zákazu sňatky mezi Židy a Němci, o němž již informoval deník Venkov. V případě Večerního Českého slova, je však ve zprávě užito hodnocení, které vyvolává dojem, že Němka byla židovským snoubencem spíš podvedena, neboť zatímco ona jeho milovala, on chtěl pouze dodržet své

---

⁸¹³ NESG.: Opatření proti Židům v policejním obvodu města Brna. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 181, s. 1

⁸¹⁴ (PZD): Také ve Frýdku zavedena židovská nařízení. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 201, s. 3

⁸¹⁵ NESG.: Kniha jede za čtenářem. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 211, s. 3

⁸¹⁶ NESG.: Chile se uzavírá emigrantům. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 147, s. 1

⁸¹⁷ NESG.: V majetku Židů je za 3 miliardy drahých kovů. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 167, s. 1

⁸¹⁸ (Čtk): Židé v Holandsku zavinili zásobovací kalamitu. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 201, s. 2

slovo.⁸¹⁹ Dne 24. 7. otiskl večerník informaci o chystaném moratoriu na dluhy dlužníků židovských věřitelů, o níž informoval i deník Venkov, v tomto případě bylo však užito hodnotícího výrazu, když text píše, že „po výnosu o vyřazení židovských advokátů z praxe začali slovenští židé ihned bezohledně vymáhat pohledávky u arijských dlužníků.“⁸²⁰ V září zase podobným stylem pojednával text Večerního Českého slova o postupech Židů v Palestině, kde údajně „židovská chátka silně ozbrojená, procházela ulicemi a provolávala výkřiky proti Němcům.“⁸²¹(...) „Na mnoha místech byl zničen německý majetek a bezbranné Němce ozbrojená židovská chátka ztýrala.“⁸²²

8.1.3. Třetí úsek: 1. 10. – 31. 12. 1939

V posledním čtvrtletí roku 1939 také nebyly zastoupeny všechny kategorie zpravodajských textů, za kategorii zpráv o protizidovských represích v Protektorátu tentokrát nevyšla zpráva žádná.

V kategorii zpráv o zahraničních protizidovských zásazích a opatřeních je v tomto období publikována jediná zpráva, jde o zprávu o nařízení říšského ministra financí, které ukládá Židům „zaplatit kontribuci v částce 1 miliardy říšských marek.“⁸²³ Podle nařízení byla od Židů německé státní příslušnosti a bez státní příslušnosti na území Německa vybírána dávka z majetku – původně byla 20 %, avšak kvůli požadavku uhrazení 1 miliardy byla navýšena na 25 %.⁸²⁴

V polovině listopadu se objevily na stránkách večerníku také prostě sdělovací texty nesoustředěné na protizidovské represe. Krátce po sobě otiskl list zprávy o protizidovských náladách ve Velké Británii, o nichž informoval rovněž deník Venkov 14. a 17. 11. K těmto událostem vydává ještě další zprávu dne 22. 11., kde uvádí, že protizidovské demonstrace v Londýně poškodily čajovny Lyon a jiné židovské podniky. „Na četných okenních tabulích byly nalepeny plakáty se slovy »Konec se Židy!«“⁸²⁵

Texty názorové žurnalistiky vyšly v tomto období tři. Tématem prvního z nich jsou dva židovští obchodníci, v jejichž případě je několikrát zdůrazněn původ a kteří měli

⁸¹⁹ NESG.: Za prznění rasy první rozsudek: Židovský lékař cestoval do Moskvy, aby se mohl oženit s arijskou Němkou. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 154, s. 3

⁸²⁰ NESG.: Židé na Slovensku vymáhají dluhy. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 161, s. 1

⁸²¹ (čtk): Židé volají: Chvilé odvety na Němcích přišla. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 199, s. 2

⁸²² (čtk): Židé volají: Chvilé odvety na Němcích přišla. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 199, s. 2

⁸²³ (čtk): Židům se uloží pro kontribuci další částky. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 240, s. 1

⁸²⁴ (čtk): Židům se uloží pro kontribuci další částky. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 240, s. 1

⁸²⁵ (čtk): Protizidovské nepokoje po celém Londýně. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 264, s. 2

přesvědčit několik drobných obchodníků, aby odebrali větší množství zboží a hradili je ve splátkách. Rok nato, tedy na podzim 1938, se však oba odstěhovali za hranice a pohledávky svěřili právním zástupcům údajně „s příkazem, aby je energicky vymáhal.“⁸²⁶ Celý text je psán v duchu toho, že vymáhat své pohledávky je vlastně něco nemorálního a nehorázného, přitom v textu není zmínka o tom, zda dlužníci splátky spláceli. Další zpráva uvádí případ zavražděného Žida, na němž se snaží poukázat na typické židovské metody, čímž de facto vraždu obhajuje. Jednalo se o případ policisty, který prohrál ve volbě předsedy svazu, o němž psal i deník Venkov. Posledním textem této kategorie je otištěný projev ministerského předsedy Slovenska Tuky, který prohlásil, že Židé, kteří se v minulosti sami připojili k hnutí namířeného proti zájmům Slovenska a „měli z toho nesmírný užitek, musí býti jako cizí těleso odstraněni ze slovenského státu a učiniti místo domorodému obyvatelstvu.“⁸²⁷

8.2. Analýza protizidovských textů deníku *Večerní České slovo* v. r. 1940

8.2.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 3. 1940

První informace o protizidovském opatření v Protektorátu vychází v r. 1940 až v únoru. Šlo o nařízení reichsprotektora, zakazující Židům vest jejich vlastní podniky, v některých oborech pak zakázalo provoz židovských podniků úplně. Dále upravovalo poměry zaměstnanců židovských podniků a ukládalo povinnost Židům a jejich manželům, aby přihlásili pozemky v jejich vlastnictví a veškeré akcie a podíly.⁸²⁸ Koncem měsíce zpráva *Večerního Českého slova* seznamuje čtenáře s nařízením, podle kterého „v Českých Budějovicích bylo židům zakázáno vstupovat do vnitřku elektrické pouliční dráhy. Smějí se zdržovat jen na plošinách vozů.“⁸²⁹ Dne 19. 3. přetiskl večerník znění pátého prováděcího výnosu o židovském majetku.

První zpráva o protizidovském nařízení v zahraničí vyšla ve *Večerním Českém slově* 12. 2. a týká se nařízení pro Židy na Slovensku, které vykazovalo Židy z podniků pro

⁸²⁶ NESG.: Dva uprchlí Židé ženou dlužníky na buben. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 228, s. 3

⁸²⁷ (čtk): Rázné prohlášení Tukovy vlády. *Večerní České slovo*, 1939 roč. 21, č. 264, s. 2

⁸²⁸ NESG.: Židovské podniky mají zákaz. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 35, s. 1

⁸²⁹ (PZD): Židé jen na plošinách. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 43, s. 3

ně neurčených a neoznačených a povolávalo je k odklizení a čištění veřejných prostor.⁸³⁰ Další text tohoto druhu vyšel znovu až v březnu a tentokrát se jednalo o zprávu o platnosti prováděcího ustanovení rasových zákonů v Itálii,⁸³¹ o nichž informoval večerník stejně jako *České slovo*.

Protižidovsky orientované zpravodajství jiného tématu než protižidovských opatření zastupuje v prvním kvartále tohoto roku jediná zpráva. Jedná se o zprávu informující o dopadení skupiny stojící za šířením nepřátelských letáků na Slovensku,⁸³² kterou otiskl i deník *České slovo*.

Pětkrát je možné se od ledna do března setkat na stránkách večerníku s názorovou žurnalistikou protižidovského obsahu. V lednu se takové texty objevily dva. První přinesl informaci o zatčení muže židovského původu, který měl utýrat Němce.⁸³³ Tato zpráva byla s užitím citově zabarvených prvků otištěna rovněž na stránkách *Českého slova*. V pořadí druhý byl text, který nepoužívá hanlivých přívlastků pro židovské obyvatele, jako hanlivý přívlastek užívá samotný výraz židovský: „Beneš má miliony, které dostal od svých židovských příznivců anebo které ukradl českému národu.“⁸³⁴ – ačkoli šlo tedy o očernění počínání E. Beneše v exilu, jako shoení původu jeho peněz je kromě krádeže Čechům uvedeno, že jde o peníze židovského původu, což má plnit stejnou funkci, jako dříve zmíněná krádež. Podruhé se počin názorové žurnalistiky objeví ve vydání z 14. 2. pod titulkem *Po návratu Židů nikdo netouží*. Autor se v něm vyhrazuje vůči projevu Jana Masaryka, který prohlásil, že se nechce vrátit do vlasti, pokud se s ním nebudou moci vrátit Židé.⁸³⁵ Autor reagoval tak, že promluvil za celý národ: „Čeští lidé jsou rádi, že jsou zbavováni židovských cizopasníků na svém národním těle.“⁸³⁶, čímž došlo k obvinění židovských obyvatel v bývalém Československu z vykořisťování národa. V březnovém komentáři se mísí protibritský obsah s protižidovským. Text takto obviňuje britské kapitalisty a Židy z vedení války a zároveň ze ziskuchtivosti: „Anglie reprezentuje v této válce nejčernější reakci kapitalisticko-židovskou, které jde o její zisky a o potlačení sociálních vymožeností v Evropě, jež by bylo nutno zavést i v Anglii a Francii, kdyby se

⁸³⁰ NESG.: Židé v Bratislavě nesmějí do arijských hostinců. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 36, s. 2

⁸³¹ NESG.: Dnes italské rasové zákony. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 51, s. 2

⁸³² NESG.: Společnost šířitelů letáků na Slovensku zatčena. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 20, s. 2

⁸³³ ČTK: Polský žid odsouzen pro týrání Němců. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 12, s. 2

⁸³⁴ Čtk: „Slovák“ zásadně odmítá zahraniční agitaci. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 18, s. 2

⁸³⁵ NESG.: Po návratu Židů nikdo u nás netouží. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 37, s. 2

⁸³⁶ NESG.: Po návratu Židů nikdo u nás netouží. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 37, s. 2

v Evropě udržely.“⁸³⁷ Jiný text, který byl otištěn o 4 dny později, vychází z informací listu Berliner Börsenzeitung vyjadřujícího spokojenost s adaptací válečným požadavkům Říše. „Příznivě působí, že židovský živel, který se dříve vynucoval ve vnějším obraze Prahy, jak se zdá, zmizel.“⁸³⁸ V tomto případě nešlo o přímé nebo nepřímé obviňování židovského obyvatelstva z poškozování nebo vykořisťování národa, ale o schvalování omezování a odstraňování těchto obyvatel.

8.2.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 1940

O omezování práv židovského obyvatelstva na území Protektorátu pojednává zpráva z 25. 4. 1940, v níž se mimo vymezení pojmu Žid uvádí, že „Židé nesmějí se zúčastnit vůbec politického života, ani býti členy jiných než židovských spolků a korporací společenského, kulturního a hospodářského života.“⁸³⁹ Další taková zpráva byla publikována až v měsíci květnu, kdy večerník v jedné ze svých zpráv informoval o zákazu Židům vstupovat do veřejných sadů a zahrad v policejním obvodu města Prahy,⁸⁴⁰ což byla totožná zpráva jako ta otištěná v deníku Venkov. Zpravodajský je i text zveřejněný 25. 5. informující o zboření části Všeobecné nemocnice v Praze, kde byli odděleně ošetřováni Židé s chirurgickým a očními chorobami. Tato nemocnice proto přestala židovské pacienty přijímat. „Péči o léčení Židů, onemocnělých těmito chorobami, přijímá náboženská obec židovská.“⁸⁴¹ Také tato zpráva byla otištěna i deníkem Venkov, stejně jako zpráva o úředním nařízení vyvěšení říšských vlajek k příležitosti německého vítězství ve Francii a Norsku otištěná v červnu ve vydání z 15. 6. Zpráva zároveň připomněla, že „Židům je vyvěšování vlajek zakázáno.“⁸⁴²

Protižidovské opatření v zahraničí, o němž Večerní České slovo v druhém čtvrtletí r. 1940 informuje, bylo vydáno v Polsku a podle zprávy podle něj měl dojít v Polsku k odstranění židovských advokátů a k přípravám podobného postupu v profesi notářské.⁸⁴³

Protižidovské texty psány prostě sdělovací formou jiného tematického zaměření zveřejnil večerník dva, první z nich v květnu. Ten se na příkladu zadržného podvodníka snaží pomocí zdůrazňování jeho židovského původu vytvořit stereotyp o povaze Židů. Jeho

⁸³⁷ LAŽNOVSKÝ, Karel: Za co a proti čemu bojuje Anglie? *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 58, s. 2

⁸³⁸ NESG.: V říšském tisku: obraz Prahy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 61, s. 1

⁸³⁹ NESG.: Právní postavení Židů ve veřejném životě. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 96, s. 3

⁸⁴⁰ NESG.: Židům zakázán vstup do veřejných sadů. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 111, s. 2

⁸⁴¹ NESG.: Všeobecná nemocnice nepřijímá Židy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 112, s. 3

⁸⁴² Čtk: Vztyčení vlajek v Protektorátu. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 138, s. 1

⁸⁴³ NESG.: Rozsáhlé očišťování polské advokacie od Židů. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 87, s. 2

jméno není uvedeno, pouze původ a to, že se mu podařilo „vylákat větší obnosy jakožto půjčky pod záminkou, že očekává z Berlína, Brna a jiných měst větší peněžní zásilky.“⁸⁴⁴ Zmíněné obnosy však nevracel.⁸⁴⁵ Stejný záměr má i zpráva publikovaná v červnu v návaznosti na květnový text publicistický, který obvinil jistého Žida jménem Mandel z válečného štvání. Zpráva z června píše, že „v rámci teroristické akce, zavedené Židem Mandelem, byly v různých místech Francie provedeny obrovské noční razie.“⁸⁴⁶

Názorovou žurnalistiku zastupují v tomto období texty dva. První z nich vychází z informací zveřejněných v týdeníku *Spectator*. „Uveřejňuje obsírný článek, v němž prohlašuje za „cíl“ mezinárodního židovstva rozkouskování Německa.“⁸⁴⁷ Opět jde tedy o text obviňující Židy celého světa ze sobeckých záměrů. Druhý kromě užívání citově zabarvených výrazů opět zdůrazňuje židovský původu hlavní aktéra popsané události a obviňuje jej z válečné sabotáže: „Původcem infamního štvání k vraždám statečných německých parašutistů, otištěn v pařížském listu „Petit Journal“ pod pseudonymem Coriolan, je stoprocentní Žid Franz Pich, který pochází z ghetta v České Lípě (Böhmisch Leipa).“⁸⁴⁸

8.2.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1940

Zprávy o protektorátních protižidovských opatřeních začaly v druhé polovině roku 1940 vycházet v prvním měsíci pololetí. Vydání z 25. 7. otisklo dvě takové zprávy, v prvním případě zpráva tlumočila nařízení o ztrátě oprávnění k vykonávání praxe židovských lékařů⁸⁴⁹ a v druhém o vyloučení Židů z parníkové dopravy v Praze⁸⁵⁰, o níž informoval rovněž deník *Venkov*.

V řadě protižidovských zpráv pokračuje večerník i v měsíci srpnu. První nařízení, o kterém večerník v tomto měsíci informoval, bylo zavedení omezené nákupní doby pro Židy a zákazu vstupu do prodejen mimo tuto stanovenou dobu,⁸⁵¹ což v totožné zprávě oznamuje i *Venkov*. O týden později 14. 8. byla otištěna zpráva o zákazu přijímání

⁸⁴⁴ NESG.: Žid podváděl o peníze. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 106, s. 3

⁸⁴⁵ NESG.: Žid podváděl o peníze. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 106, s. 3

⁸⁴⁶ NESG.: Žid Mandel pořádá obrovské razie. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 132, s. 2

⁸⁴⁷ NESG.: Pošetilé plány rozbití Německa. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 80, s. 1

⁸⁴⁸ NESG.: Žid štve proti vojákům. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 120, s. 2

⁸⁴⁹ NESG.: Nejarší lékaři ztratili oprávnění k praxi. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 172, s. 3

⁸⁵⁰ NESG.: Židé vyloučení z dopravy na pražských parnicích. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 172, s. 3

⁸⁵¹ NESG.: Nákupní doba pro Židy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 183, s. 3

židovských žáků do českých škol⁸⁵², zmíněna též oběma dalšími sledovanými lisy. Další srpnová zpráva seznamovala s nařízením o označení všech podniků buď čistě arijskými, nebo čistě židovskými, které bylo vydáno na základě toho, že oddělené prostory pro židovské zákazníky vyvolávaly stížnosti.⁸⁵³ „Znovuzřizování oddělených místností pro židy je nadále nepřijatelné.“⁸⁵⁴ Dne 12. 8. zveřejnil večerník zprávu o vyhláše omezující židovské obyvatele Prahy v dopravě, v níž bylo stanoveno, „že Židé mohou jezdit tramvají pouze v posledním vlečném voze každého tramvajového vlaku. Nemá-li vlak vlečného vozu, nesmějí Židé tramvaje použít.“⁸⁵⁵ Ze zprávy ze 17. 9. je zřejmé, že omezení v hromadné dopravě se netýká jen židovských obyvatel Prahy. „Židům byla zakázána jízda na tramvajích také v Českých Budějovicích.“⁸⁵⁶ Cestovat tramvají mohli pouze tehdy, pokud měla „připojený vlečný vůz a to jen na zadní plošině vlečného vozu.“⁸⁵⁷

Z protižidovských nařízeních ze zahraničí ve třetím čtvrtletí večerník informoval nejdříve o těch vydaných v Rumunsku a Slovensku. Zpráva z 25. 7. informovala o zákazu sňatků mezi křesťany a Židy v Rumunsku.⁸⁵⁸ V následujícím vydání vyšla zpráva o nařízení platném rovněž na území Rumunska - o vyloučení úředníků židovského původu,⁸⁵⁹ tato informace rovněž vyšla v deníku *Venkov*. Zároveň úřady vyzvaly Židy z Besarabii a severní Bukoviny, aby během pěti dní zemi opustili.⁸⁶⁰ I obsah zprávy z 31. 7. se týká protižidovského jednání v Rumunsku: „Podle úřední zprávy propustilo rumunské ministerstvo vnitra všechny židovské úředníky. Propouštění Židů z podřízených správních úřadů je dosud v chodu.“⁸⁶¹ Dále se rumunských represí týkala zpráva ze 14. 9., která oznamovala, že „z vládního nařízení byli zbaveni míst všichni židovští bursovní makléři a agenti. Tři největší bukurešťské synagogy byly uzavřeny. Bukurešťské listy se dožadují, aby Židé byli zbaveni státního občanství.“⁸⁶² Zpráva ale obsahuje i další požadavky rumunské společnosti ohledně omezení práv židovských obyvatel, jako například zákaz bydlení na vesnici nebo zabavení majetku.⁸⁶³ Dne 27. 8. informuje *Večerní České slovo* o

⁸⁵² NESG.: Židovští žáci nesmějí do českých škol. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 189, s. 3

⁸⁵³ NESG.: Arijské vedení podniků, nebo čistě židovské. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 192, s. 3

⁸⁵⁴ NESG.: Arijské vedení podniků, nebo čistě židovské. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 192, s. 3

⁸⁵⁵ NESG.: Omezení dopravy Židů na pražské tramvaji. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 214, s. 3

⁸⁵⁶ NESG.: Židé v Českých Budějovicích smějí jen na plošinu. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 218, s. 3

⁸⁵⁷ NESG.: Židé v Českých Budějovicích smějí jen na plošinu. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 218, s. 3

⁸⁵⁸ NESG.: Sňatky mezi Židy a Rumuny byly úředně zakázány. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 171, s. 2

⁸⁵⁹ Čtk: Rumunsko propouští židovské úředníky. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 173, s. 2

⁸⁶⁰ Čtk: Rumunsko propouští židovské úředníky. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 173, s. 2

⁸⁶¹ NESG.: V Rumunsku propouštění ze služeb Židy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 177, s. 1

⁸⁶² NESG.: O Židech v Rumunsku. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 216, s. 2

⁸⁶³ NESG.: O Židech v Rumunsku. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 216, s. 2

plánovaném omezování práv židovského obyvatelstva na Slovensku, o němž promluvil ministr Š. Mach: „Ministr vnitra Mach zdůraznil, že vláda bude pečovat, aby židovstvo bylo nejdříve soustředěno v uzavřeném území a tam přidrženo k práci.“⁸⁶⁴ O okleštění vlastnických práv Židů na Slovensku informuje zpráva z 5. 9. Jednalo se o zákon umožňující získat zpět majetek případně Židům v rámci exekučních řízení.⁸⁶⁵ V září publikoval večerník zprávu informující o schválení dalšího slovenského zákona – zákona o lázeňství⁸⁶⁶, který byl popsán též v Českém slově.

Zpravodajský text jiné protižidovské tematiky v období od července do září 1940 vyšel na stránkách večerníku pouze jediný. Jednalo se o další případ zdůrazňování židovského původu s cílem vytvořit stereotyp zločinnosti Židů. Zpráva informovala o odhalených podvodech při hospodářské revisi města Bardějova. Ačkoli podvod nebyl odhalen jediný, je v případě firmy Korn zdůrazněn její židovský původ.⁸⁶⁷

Skupinu textů názorové žurnalistiky zastupují v tomto časovém úseku texty dva. Názorové povahy je text publikovaný 22. 7., jehož tématem je Francie, zejména tedy důvody její porážky, k níž došlo proto, že zde chyběla zdravá politika.⁸⁶⁸ Protižidovské myšlenky jsou však vyjádřeny až v popisu této země: „Na místo toho dnešní Francie – otrávena židovstvem a zkorumpována zásadami, které životní normou světa učinily prospěch jednotlivců – ztratila svou demokraticky rasovou substanci a představuje dnes národ o přibližně 40 milionech lidí, a to lidí všech odstínů pleti od semitů k míšencům.“⁸⁶⁹ Kromě zmíněné otravy židovstvem je navíc tato otrava označena za jednu z příčin skonu Francie. V druhém případě jde o překlad projevu tehdejšího říšského protektora K. von Neuratha, který zdůrazňuje výchovný úkol novinářů, který prý nebyl jen v zájmu Říše, avšak také v zájmu národa.⁸⁷⁰ „Toto konstatování je utvrzováno dějinnými událostmi uplynulých dvanácti měsíců, které dokázaly, že národy, jež podlehly klamným nadějím a slibům a popřály sluchu našeptávání Židů a emigrantů, musely se dočkat někdy až

⁸⁶⁴ NESG.: Slovensko soustřeďuje Židy v jediné ghetto, *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 200, s. 2

⁸⁶⁵ NESG.: Židé na Slovensku nuceni vracet pozemky. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 208, s. 2

⁸⁶⁶ NESG.: K lázeňské otázce na Slovensku. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 225, s. 1

⁸⁶⁷ NESG.: Slovenské zprávy z Bratislavy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 216, s. 1

⁸⁶⁸ NESG.: Právě prameny pádu dnešní Francie. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22 č. 169, s. 2

⁸⁶⁹ NESG.: Právě prameny pádu dnešní Francie. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22 č. 169, s. 2

⁸⁷⁰ NESG.: Čechy a Morava, ostrov pokojné práce. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 206, s. 2

strašného poučení ze skutečnosti.“⁸⁷¹ I zde jsou Židé, jakožto našeptavači označeni jako jedna z příčin osudu poražených zemí.

8.2.4. Čtvrté čtvrtletí: 1. 10. – 31. 12. 1940

Na rozdíl od protižidovských nařízení v zahraničí, těch vydaných na území Protektorátu se mnoho zpráv ve Večerním Českém slově netýká. V rámci prvního měsíce posledního čtvrtletí r. 1940 byly otištěny jen dvě, první přinášela informaci o výzvě vedoucího Výboru Národního souručenství k ukončení styků s Židy, o níž psal též deník Venkov, druhá pak o nařízení o obytných místnostech v pronájmu Židů⁸⁷², o němž informoval večerník stejně jako deník České slovo. Informace o dalších nařízeních se objevují zase až v měsíci prosinci. Zpráva z 10. 12. seznamuje s obsahem vyhlášky Policejního ředitelství v Praze, která zakazovala Židům pohyb po Praze 2 a v bursovnicích sadech.⁸⁷³ Tuto zprávu publikovalo i České slovo. V tom samém vydání byla ještě otištěna informace o nařízení omezujícím židovské obyvatele v manipulaci s jejich majetkem, a to konkrétně stanovením maximální měsíční výše prostředků, které smí jednotlivec vybrat z účtu.⁸⁷⁴ Ve vydání z 11. 12. vyšla v deníku zpráva o zániku koncesí zubních techniků židovského původu, přičemž v této profesi zůstala zachována 2 % k poskytování služeb židovským klientům.⁸⁷⁵

Skupina textů informujících o protižidovských represích v zahraničí je o poznání početnější. První zpráva o zahraničním omezování práv židovských obyvatel byla publikována 1. 10. a týkala se Rumunska. Oznamovala, že rumunští lékaři židovského původu byli vyloučeni z místní lékařské komory a směli dále ošetřovat pouze pacienty stejného původu.⁸⁷⁶ Rumunska se týkaly i zprávy z vydání z 3. a 4. 10., z nichž první se týkala dekretu zakazujícího pronajímání lékáren a drogerií Židům,⁸⁷⁷ o čemž přineslo stejnou zprávu i České slovo, druhá pak referuje o rozhodnutí rumunské ministerské rady vypovědět všechny Židy, kteří za posledních 5 let přišli do země ilegálně.⁸⁷⁸ Ve vydávání

⁸⁷¹ NESG.: Čechy a Morava, ostrov pokojné práce. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 206, s. 2

⁸⁷² NESG.: Nařízení o pronajímání židovských bytů. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 256, s. 3

⁸⁷³ NESG.: Židům zakázán obvod. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 290, s. 3

⁸⁷⁴ NESG.: Výběry ze židovských kladů sníženy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 290, s. 3

⁸⁷⁵ NESG.: Zanikající koncese Židů, zubních techniků. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 291, s. 5

⁸⁷⁶ NESG.: Rumuni se zbavují Židů. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 230, s. 2

⁸⁷⁷ NESG.: Židé nesmějí vést lékárny. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 234, s. 3

⁸⁷⁸ NESG.: Rumunsko vypovídá Židy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 235, s. 2

omezujících opatření vůči Židům bylo aktivní též Slovensko, které podle zprávy z 12. 10. zakázalo sňatky mezi Židy a arijci. V případě již uzavřených sňatků tohoto druhu měly úřady pravomoc je rozloučit prostým prohlášením.⁸⁷⁹ O pět dní později se protižidovským počínáním na Slovensku zabývá zpráva o povinnosti podnikatele zažádat pro zaměstnance-Žida o pracovní povolení „Toto povolení bude udíleno jen v odůvodněných případech a na krátkou dobu.“⁸⁸⁰ V listopadu pak vyšla informace o zákazu smíšených sňatků na Slovensku ještě jednou, zpráva tentokrát mluví o přípravě zákona,⁸⁸¹ který byl blíže specifikován rovněž v deníku *Venkov*. O dalším protižidovském nařízení platném na území Slovenska informoval deník dne 23. 11. Podle tohoto nařízení byli po Bratislavě „také v Prešově všichni Židé vystěhováni z hlavních ulic. Na východním Slovensku, byla také učiněna opatření, aby byla uspišena arizace drobných živnostenských podniků.“⁸⁸²

Skupina tohoto typu textů však zahrnuje i zprávu o francouzském nařízení, tzv. židovském statutu, platném také v Alžíru a francouzských koloniích, protektorátech, mandátních územích. „Statut vylučuje Židy ze všech státních a veřejných úřadů. Dále Židům napříště povoluje výkon tak zvaných svobodných povolání jen podmíněně a početně v určitém poměru.“⁸⁸³ Další zemí, která rovněž v posledním čtvrtletí roku 1940 konala kroky proti Židům, bylo Portugalsko, jehož vláda vydala rozhodnutí k zastavení vpouštění židovských uprchlíků na území země.⁸⁸⁴ Dále šlo i o Japonsko, kde podle listu Kokumin Šimbun bylo požadováno zavedení opatření proti Židům, kteří prý dělají v USA a Velké Británii špiony. „Nyní mají být vyzváni, aby opustili Japonsko.“⁸⁸⁵ Rumunsko podle zprávy *Večerního českého slova* ke konci roku vyloučilo Židy z vojenské služby. Vyloučení s sebou však neslo povinnost odvádět poplatky. „Poplatek budou platit i Židé, kteří jsou k vojenské službě neschopní. Nemajetné Židy může stát místo poplatku povolání k práci. K ní mohou být přibráni i platící Židé.“⁸⁸⁶ Dne 10. 12. informuje zpráva o převzetí dunajských válečných lodí židovských majitelů podsekretariátem pro námořnictví v Maďarsku do svého vlastnictví.⁸⁸⁷

⁸⁷⁹ NESG.: Zákaz sňatků mezi Židy a arijci na Slovensku. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 240, s. 1

⁸⁸⁰ NESG.: Slovenští zaměstnavatelé nezaměstnávají Židy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 244, s. 2

⁸⁸¹ NESG.: Slovenské zákony chrání národ. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 272, s. 1

⁸⁸² NESG.: Také Prešov vystěhoval Židy z hlavních ulic. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 276, s. 2

⁸⁸³ NESG.: Nutnost totálního řešení v židovské otázce. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 246, s. 1

⁸⁸⁴ NESG.: Portugalsko proti Židům. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 249, s. 2

⁸⁸⁵ NESG.: Židé mají být vyzváni, aby opustili Japonsko. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 264, s. 3

⁸⁸⁶ NESG.: Židé v Rumunsku a služba na vojně. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 287, s. 1

⁸⁸⁷ NESG.: Židé v Rumunsku nesmějí vlastnit žádné lodi. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 290, s. 2

Ve sledovaném období se ve Večerním Českém slově objevily i zpravodajské texty protižidovského rázu, jejichž účelem nebylo oznámení protižidovských vyhlášek. První takový text večerník otiskl dne 2. 10., jednalo se o zprávu ze shromáždění krajských pověřenců Výboru Národního souručenství. Zmocněnec pro organizační věci zde mimo jiné vyzval krajské vedoucí, aby urychleně provedli kontrolu, za účelem zjištění, jestli se do Národního souručenství nedostali podvodně Židé.⁸⁸⁸ , nepřímě šlo o obvinění Židů z mocenských úkladů, nebylo totiž možné, aby se Židé stali členy Národního Souručenství. Další zpráva je oproti tomu toho typu, který se snaží o stereotypizaci Židů obecně na příkladu jednoho trestance, konkrétně šlo o Roberta I. Zwickera, který byl odsouzen k smrti kvůli zločinu proti nařízení o válečném hospodářství. „Vydával se padělanými listinami za arijce, aby mohl pokračovat ve své živnosti.“⁸⁸⁹ Provozováním této živnosti prý uloupil veřejnému hospodářství několik set centů potravin, čímž „zlomyslně ohrožoval zásobování německého národa.“⁸⁹⁰ Na této zprávě je uvedena jako zásadní informace to, že se Zwicker vydával za arijce, pokud by nebyl Žid, zřejmě by veřejné hospodářství neokrádal. Na podobném principu stojí i druhý příspěvek téhož vydání, který přináší zprávu o odsouzení pěti padělatelů britských bankovek,⁸⁹¹ což je záležitost, která byla již popsána ve dvou dalších sledovaných denících. Prostě sdělovacím stylem je prezentováno i oddělení Židů od zbytku obyvatelstva v Kolíně na přelomu 16. a 17. století, kterou otiskl večerník v prosinci s odkazem na České slovo v prosinci. Tehdy prý „konšelé městští bděli přísně, aby se s nimi nestýkalo.“⁸⁹²

Za názorovou žurnalistiku vychází jako první článek, který popisuje Židy jako škodlivé členy společnosti, proti nimž se lidé vždy snažili bojovat, ale také vznik družstev zdůvodňuje potřebou vymanit se z židovského područí: „Zdravé jádro českého lidu se bránilo židovskému vlivu vždycky. Vesnice např. se vymaňovaly z vlivu židovských lichvářů, kořalečnicků a handlěřů pomocí družstevnictví i osvětou.“⁸⁹³ Rovněž ve Večerním Českém slově se objeví text obhajující antisemitismus pomocí odkazu na významnou osobnost českých dějin, v tomto případě na Jana Nerudu, konkrétně na jeho

---

⁸⁸⁸ NESG.: Revize tajemníků Národního souručenství. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 231, s. 3

⁸⁸⁹ NESG.: Žid se vydával za arijce a ohrožoval zásobování. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 239, s. 2

⁸⁹⁰ NESG.: Žid se vydával za arijce a ohrožoval zásobování. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 239, s. 2

⁸⁹¹ NESG.: Rozsudek nad tlupou Židů penězokazů. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 239, s. 2

⁸⁹² NESG.: Zazdění židovská ulice. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 292, s. 3

⁸⁹³ NESG.: Vyloučení židovského živilu. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 248, s. 3

článek z r. 1869, v němž se spisovatel odvolává především na cizotu tohoto národa.⁸⁹⁴ Text však Nerudu následně doplňuje vlastním tvrzením o Židech: „Nejde již jen o cizotu, ale o záměrně s židovským úšklebkem do národního těla vočkovanou rakovinu, vyžadující okamžitého radikálního zákroku.“⁸⁹⁵ V listopadu vychází komentář k zavádění přísných represí proti Židům na Slovensku, které jsou zde obhajovány slovy, že „neuplyne den, aby deset nebo více Židů nemuselo býti odsouzeno pro zdražování, podloudnictví a jiné nepoctivosti, a to k vysokým pokutám a trestům na svobodě.“⁸⁹⁶

Dne 24. 11. se jeden z textů věnuje filmovému zpracování Žida Süsse, o jehož příběh opírá své protižidovské soudy. Snímek je označen za varování pro současnost před Židem, který „rozhlodal zdravý kmen a pozvolna jedem vnášeným do krve národa, podlomil jeho životní sílu tak, že se sám zmocnil moci.“⁸⁹⁷ V prosinci vychází text názorové žurnalistiky ve vydání z 2. 12. Do této kategorie spadá zejména kvůli jazykovým prostředkům, které text o projevu ministra Macha užívá. Z úryvku: „V závěru ohlásil ministr Mach obzvláště radikální a rychlé řešení židovské otázky na východním Slovensku, neboť tato část státního území byla odedávna nejhůře postižena židovským morem.“⁸⁹⁸ Posledním textem názorové žurnalistiky s protižidovským obsahem otiskl večerník 11.12. Článek vyzývá k přijetí říšské ideologie se zvláštním apelem na českou inteligenci, která byla podle tohoto textu otrávena duševním jedem Židů a zednářů.⁸⁹⁹

8.3. Analýza protižidovských textů deníku *Večerní České slovo* 1941

8.3.1. První čtvrtletí: 1. 1. – 31. 3. 1941

V samém počátku r. 1941 otisklo *Večerní České slovo* celkem 5 zpráv informujících o nových protižidovských opatřeních na území Protektorátu. První zpráva o takovém nařízení vyšla ve vydání z 27. 1. a přináší výklad třetího prováděcího výnosu říšského protektora, který stanovuje, že „od 31. března 1941 se zakazuje Židům vésti hospodářský podnik, zvláště velkoobchod a maloobchod.“⁹⁰⁰ Další taková zpráva se na stránkách večerníku objevila ve vydání ze 4. 2. a jedná se o zprávu informující o vyhláše

⁸⁹⁴ NESG.: Básník Neruda o Židech. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 254, s. 3

⁸⁹⁵ NESG.: Básník Neruda o Židech. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 254, s. 3

⁸⁹⁶ NESG.: Slovensko nestrpí židovské rejdy. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 273, s. 1

⁸⁹⁷ NESG.: Odhalený „Věčný Žid“. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 276, s. 3

⁸⁹⁸ NESG.: Slovensko se zbaví Židů. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 22, č. 288, s. 2

⁸⁹⁹ Čtk: Češi a říšská myšlenka. *Večerní České slovo*, 1940 roč. 23, č. 291, s. 5

⁹⁰⁰ NESG.: Odžidovštění podnikání v Protektorátě. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 22, s. 3

pražského policejního ředitelství, která omezuje nákupní dobu pro Židy „v tom smyslu, že napříště smějí Židé nakupovat v arijských obchodech, družstvo, apod. pouze odpoledne od 15 do 17 hodiny.“⁹⁰¹ Stejný typ textu *Večerní České slovo* otisklo i 10.2. Informoval o dvou protižidovských vyhláškách, z nichž jedna zakazovala „výkon rybářství“⁹⁰², o čemž informovalo i nedělní vydání *Českého slova*, zatímco podle druhé byly Židé a židovské podniky povinni odevzdat celistvosti,⁹⁰³ což byla tatáž vyhláška, o níž psaly *České slovo* i deník *Venkov*. Zpráva otištěná následujícího dne zase seznamuje s nařízením, že ministerstvo sociální a zdravotní správy nařídilo označit ordinace židovských lékařů,⁹⁰⁴ viz zpráva otištěná v deníku *Venkov*. Posledním protižidovským opatřením, o němž přináší v tomto čtvrtletí večerník informaci, je nařízení policejního ředitelství, podle něhož smí Židé navštěvovat peněžní ústavy pouze od 8 do 9 hodin dopoledne.⁹⁰⁵

Ještě více otisklo *Večerní České slovo* zpravodajských textů o protižidovských opatřeních zaváděných nebo chystaných v zahraničí. Celkem se jich na stránkách večerníku v prvním čtvrtletí r. 1941 objevilo 7. Jako první otiskl nařízení vydané ve Vichy, které ukládalo povinnost o všem osobám žijícím v sídle francouzské vlády, opatřit si u policie povolení“⁹⁰⁶ za účelem odstranění zdejších židovských obyvatel.⁹⁰⁷ Další zpráva o protižidovských opatřeních za hranicemi vyšla ve vydání z 15. 1., jedná se o opatření z Prešova, kde byl Židům zakázán „pobyt v hostincích, biografech a lázních. Nákupy jim dovoleny jsou jenom do 9. hodiny dopolední. Ministerstvo vnitra bylo požádáno, aby Židé mohli být označováni žlutou páskou na paži.“⁹⁰⁸ Dne 25. 1. otisklo *Večerní České slovo* již čistě zpravodajský text odrážející projevy antisemitismu v Bulharsku, kde byla vydána několikrát omezovací opatření pro Židy, podle nichž „Židům se odmítá právo sloužit ve vojsku. Účast na obchodním životě se omezuje procentuálně. Židům se dále zakazuje uzavírat sňatky s osobami nežidovského původu a zaměstnávat je.“⁹⁰⁹ Další vychází až v březnu, kdy ve vydání z 12. 3. večerník otiskl text spravující o zavedení pracovní služby pro Židy na Slovensku mezi 16 a 50 lety, za účelem podchycení pracovních sil po

⁹⁰¹ NESG.: Omezení nákupní doby Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 29, s. 3

⁹⁰² NESG.: Židům zakázán rybolov. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 34, s. 3

⁹⁰³ NESG.: Židům zakázán rybolov. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 34, s. 3

⁹⁰⁴ NESG.: Zřetelné označení Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 42, s. 3

⁹⁰⁵ NESG.: Vyhláška o návštěvách Židů v peněžních ústavech. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 73, s. 3

⁹⁰⁶ NESG.: K odstranění Židů z města Vichy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 10, s. 1

⁹⁰⁷ NESG.: K odstranění Židů z města Vichy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 10, s. 1

⁹⁰⁸ NESG.: Žluté pásky na paži znamenají pro Židy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 12, s. 1

⁹⁰⁹ NESG.: Židé v Bulharsku zbavení volebního práva. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 21, s. 2

zlikvidování židovských podniků.⁹¹⁰ O týden později vyšla další zpráva o slovenském protižidovském nařízení, tentokrát vydané bratislavským policejním ředitelem. Podle tohoto nařízení bylo Židům zakázáno se „zdržovati v sadech, lázních a na promenádách slovenského hlavního města.“⁹¹¹ Dne 21. 3. otiskl večerník další zprávu, avšak pouze o chystaných protižidovských nařízeních ve Francii, podle nichž měly být Židé omezeni v účasti v hospodářských podnicích a právnických povoláních.⁹¹² O tři dny později se ve Večerním Českém slově objevila zpráva o chystaném protižidovském nařízení, které se týkalo Židů v Bulharsku, kde „poslanec bulharské vládní strany Kostov podal v Národním sobraní návrh zákona o zabavení telefonů sofijských Židů.“⁹¹³

Zároveň se v období od ledna do března objevilo na stránkách několik zpravodajských textů antisemitského vyznění bez informace o zákonných opářeních proti Židům. V prvním případě šlo o zprávu, jejímž cílem bylo generalizovat Židy jako zločince. Zpráva totiž informovala o dopadení skupiny prodejců padělaných obrazů, která prý padělky kupovala od jistého pana Wolfa⁹¹⁴, o němž se však v textu píše pouze jako o „Židu Wolfovi.“⁹¹⁵ V druhém případě jde o podobný záměr, zpráva otištěna dne 12. 2. informovala totiž o výsledcích hospodářského šetření v Rumunsku, při němž „bylo zjištěno, že židovský velkomlýň Herdan v rumunské Braile poškodil stát téměř o 3 miliony na daních a poplatcích.“⁹¹⁶ Dne 3. 3. publikoval večerník další zprávu s cílem vytvoření stereotypu Židů-škůdců, která pojednávala o dopadení lupičské skupiny, u níž je zdůrazněno především to, že její členové byli Židé. Tito Židé, dopadeni v Srbsku, prý za zlaté a stříbrné prvky ukradené v synagoze pořídili zbraně.⁹¹⁷

V prvním čtvrtletí ve večerníku ještě nebyly texty názorové žurnalistiky v takové převaze jako v závěru roku. První z nich otiskl večerník 10. 1. a věnuje se v něm tématice novoročních gratulací zaslaných židovským občanům Protektorátu, která hodnotí jako porušení zákazu styku s Židy a požaduje vyvození důsledků, neboť „lidé kompromitováni

⁹¹⁰ NESG.: Pracovní služba pro Židy na Slovensku. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 60, s. 2

⁹¹¹ NESG.: Odžidovštění Slovenska. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 66, s. 2

⁹¹² NESG.: Události ze dne. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 68, s. 1

⁹¹³ NESG.: Židé v Sofii bez telefonu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 70, s. 2

⁹¹⁴ NESG.: Žid byl dodavatelem padělaných obrazů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 22, s. 3

⁹¹⁵ NESG.: Žid byl dodavatelem padělaných obrazů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 22, s. 3

⁹¹⁶ NESG.: Židé ošidili stát o miliony. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 36, s. 2

⁹¹⁷ Čtk: Židé vydrancovali synagogu a nakoupili zbraně. *Večerní České slovo*. 1941 roč. 23, č. 52, s. 2

stykem se Židy, překážejí cestě českého národa do nové Evropy.“⁹¹⁸ Dne 15. 1. vyšel ve večerníku komentář k novoročním gratulacím věnovaných Židům, jejich zaslání nazývá autor politikou dvojí tváře, která prý vzbudila opatrnost z německé strany „Neboť jedno musíme vědět všichni: Němci vedou čestný zápas o osvobození Evropy z plutokratického a židovského jha.“⁹¹⁹ Dne 22. 1. večerník otiskl text, který informuje o zřízení zvláštního katastru obsahujícího soupis všech Židů v Maďarsku. Mezi texty charakteru prostě sdělovacího ji však zahrnout nelze, neboť kromě zpravodajské informace o zřízení katastru přináší také komentář k židovské povaze - podle textu jsou prý Židé „mezinárodním společenstvím a nikdy se nebudou asimilovat.“⁹²⁰

Ve vydání ze dne 18. 2. byl otištěn text s odkazem na článek v Českém slově, a to o chování Židů v Příbrami, v němž je popsána situace v místním listu, kde „byl suspendován redaktor místního týdeníku, protože psal proti Židům, a dosazen bývalý redaktor, za jehož vedení list sloužil zájmům příbramských Židů v čele s židovským milionářem Singerem.“⁹²¹ Tato situace je dále okomentována slovy, že „Židé a jejich spřeženci neztratili, jak je vidět, dosud nic ze své drzé troufalosti.“⁹²²

V měsíci březnu byl prvním textem názorové žurnalistiky přepis úvodníku K. Lažnovského z vydání Českého slova z 1. 3., přičemž večerník otiskl tento text až o dva dny později. Lažnovský v něm podsouvá Židům honbu za ziskem, který v USA plyne zejména ze zbrojního průmyslu. Židé jsou prý v tomto motivování touhou po pomstě za odstraňování jejich moci v Evropě.⁹²³

8.3.2. Druhé čtvrtletí: 1. 4. – 30. 6. 1941

Skupinu textů, informujících o protižidovských opatřeních na území Protektorátu, zastupuje v druhém čtvrtletí jediná zpráva, otištěná ve vydání ze dne 5. 6., která informuje o povolání Židů k úpravě cesty na vrch Strážník a o usnesení městské rady ve Vysokém Mýtě, které zakazovalo Židům přístup do parku a lesů okolo města.⁹²⁴

⁹¹⁸ NESG.: Novoroční gratulanti u Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 8, s. 3

⁹¹⁹ NESG.: O čestnost a přímot v řeči a skutcích. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 12, s. 3

⁹²⁰ NESG.: Soupis Židů v Maďarsku. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 18, s. 2

⁹²¹ NESG.: Trapné případy v Příbrami. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 41, s. 3

⁹²² NESG.: Trapné případy v Příbrami. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 41, s. 2

⁹²³ LAŽNOVSKÝ, Karel: Je čas, aby už všichni prohlédli. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 52, s. 1

⁹²⁴ NESG.: Obec učí Židy pracovat. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 130, s. 3

O něco početnější je skupina otištěných zpráv seznamujících čtenáře večerníku s protizidovskými opatřeními v zahraničí. První taková zpráva byla otištěna ve vydání z 18. 4., ta informovala o záměru rumunizovat židovský majetek ve městech poté, co tento proces již proběhl na venkově.⁹²⁵ Dne 17. 5. otiskl večerník s odkazem na list *National Zeitung* zprávu o nařízení vlády ve Vichy, „aby bylo v Paříži zatčeno 5.000 zahraničních Židů a aby byli převezeni do koncentračních táborů,“⁹²⁶ a dne 26. 6. informoval večerník formou zprávy o rozšíření francouzského zákona o vyloučení Židů z daných pracovních odvětví na francouzská mandátní území na rozkaz libanonského výsostného komisaře.⁹²⁷

Zpravodajské texty protizidovského obsahu nezaměřené na protizidovská opatření byly během tohoto čtvrtletí otištěny čtyři. První taková zpráva vyšla dne 7. 5., co je na zprávě zvláštní, je užití titulku *Židovka zdražovala byty*, ačkoli v samotné zprávě je poté jmenováno více osob, avšak pouze v případě Matyldy Buchbaumové je uvedeno nejen celé jméno, ale také původ, zatímco ostatní zadržení jsou popsáni pouze jako tři řezníci.⁹²⁸ Tady se tedy znovu setkáváme s generalizací a snahou o vytvoření stereotypu zločinnosti Židů. Dne 26. 5. otiskl večerník zprávu o zatčení lékaře za andělíčkářství, i zde byl však zdůrazněn jeho židovský původ, a to jak v samotné zprávě, tak i v titulku.⁹²⁹ Ve vydání z 31. 5. se nachází zpráva o zatčeném Židu za lichvu⁹³⁰, přičemž zdůraznění původu zcela nad rámec zpravodajské informace bylo i zde užito v titulku i zprávě.

V druhém čtvrtletí už byla převaha antisemitských textů názorové žurnalistiky nad zpravodajstvím zřejmá. Prvním textem protizidovské publicistiky je článek E. Vajtauera, který v něm popisuje škodlivost šeptandy a ty, kteří se obávají nového sociálního pořádku Říše, nazývá protisociálními živly.⁹³¹ Právě tyto osoby spolu poté označí za původce šeptandy, neboť „pokud nepochází od Židů, pochází právě od těchto protisociálních živlů.“⁹³² O tři dny později, tedy 7. 4. vyšla zpráva o statických údajích z Rumunska týkajících se zatčených za nepřátelskou propagandu. Mezi těmi bylo podle listu *Sfarma piatra*, z něhož text vychází, 16 Rumunů a 127 Židů.⁹³³ Zpráva však konstatuje i stanovisko

⁹²⁵ NESG.: Také rumunská města se očistí od Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 91, s. 2

⁹²⁶ NESG.: Židé ve Francii musí na práce. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 115, s. 1

⁹²⁷ NESG.: Vyloučení Židů i v Sýrii a Libanonu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 148, s. 2

⁹²⁸ NESG.: Židovka zdražovala byty. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 106, s. 3

⁹²⁹ NESG.: Židovský lékař bohatl z andělíčkářství. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 122, s. 3

⁹³⁰ NESG.: Žid zatčen za lichvu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 127, s. 3

⁹³¹ VAJTAUER, Emanuel: Pramen šeptandy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 78, s. 1

⁹³² VAJTAUER, Emanuel: Pramen šeptandy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 78, s. 1

⁹³³ NESG.: Zatčení židovských štváči. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 82, s. 4

zmíněného listu, který „vyslovuje uspokojení nad tím, že rumunský stát poznal nebezpečnost Židů.“⁹³⁴

Dva dny poté otisklo *Večerní České slovo* komentář k centralizovanému zařazení Židů do práce. Komentář, tvrdící, že „když nyní byli Židé vyloučeni z našeho hospodářského života, nezbyvá mnohým z nich, než aby se chopili toho, co jim nikdy nevonělo – tělesné práce,“⁹³⁵ se snaží poukazovat na domnělou lenost Židů a jejich žití z práce druhých. Dne 19. 4. otiskl večerník na titulní straně úvodník E. Vajtauera. Spíš než o úvodník se jedná o oslavný text na Adolfa Hitlera u příležitosti jeho 52. narozenin. Vajtauer jej označuje za sjednotitele Evropy, již už k dokonalosti chybí jen „se zbavit ducha kramářského, který do Evropy vnesli Židé a Angličané a naplnit se znovu oním duchem pospolitosti a hrdinství, který už jednou vyzvedl Evropu na přední místo ve světě.“⁹³⁶ O dva dny později jeden z textů večerníku komentuje situaci ohledně Židů na Balkáně, v rámci čehož znovu obviňuje Židy ze shromažďování majetku a dodává, že „Nyní se jich Balkán konečně zbavuje.“⁹³⁷

Dne 22. 4. se na stránkách *Večerního Českého slova* objevil text, který znovu podsouvá Židům neochotu k fyzické práci a především se snaží vyzdvihnout jejich snahu o pokračování ve výdělečných činnostech poté, co byli vyloučeni z hospodářského života, jako něco nepřijatelného: „Židé si našli jiné způsoby výdělku, při kterých není třeba se ukazovat na veřejnosti a při kterých hlavně není třeba fyzicky pracovat.“⁹³⁸ Židé prý za pomoci těch, kteří s nimi stále udržují styky, podnikají pomocí telefonu.⁹³⁹ Dne 30. 4. otiskl v rámci svého textu E. Vajtauer údajný dopis dělníka, v němž je opět Žid označován za hanebného vykořisťovatele: „Výdělek, který dávali Židé za zhotovování sítěk hedvábných byl takový, že i zručná pletařka vydělala 8 až 10 K týdně. Hanebnost do nebe volající! A přitom chlebdárce byl Žid, okol a vlastenec.“⁹⁴⁰

V květnu se první protižidovsky zaměřený text objeví ve vydání z 2. 5. na titulní straně. Jeho autorem je E. Vajtauer, který podle protiemigrantského článku z časopisu *Life* odvozuje, že občané USA si naříkají na příliv židovský uprchlíků. Z časopisu *Life* cituje

⁹³⁴ NESG.: Zatčení židovských štváči. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 82, s. 4

⁹³⁵ NESG.: Zařazení Židů do řádné prospěšné práce. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 84, s. 3

⁹³⁶ VAJTAUER, Emanuel: Sjednotitel Němců – Sjednotitel Evropy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 92, s. 1

⁹³⁷ md: Útěk Židů z Balkánu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 93, s. 2

⁹³⁸ NESG.: Židovské obchody po telefonu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 94, s. 3

⁹³⁹ NESG.: Židovské obchody po telefonu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 94, s. 3

⁹⁴⁰ VAJTAUER, Emanuel: Dělnické odpovědi. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 101, s. 1

následující řádky: „Páni emigranti, píše „Life“, musí uznat, že nejsou ničím lepším než Američané, naopak že jsou v Americe pouze hosty.“⁹⁴¹ Z této citace sice nevyplývá, že je namířen čistě proti Židům, což si však Vajtauer sám obhájí prohlášením, že „ačkoli je zde používání slova Žid v kritickém smyslu spojeno s okamžitým bojkotem v obchodě a s pomluvami, přec jen se odvážil velmi rozšířený newyorský časopis »Life« vystoupit proti Židům – používá při tom jen výrazu emigrant.“⁹⁴² Následujícího dne vychází ve večerníku text, který informuje o zatčení jistého p. Tormanna za dolarové machinace. V textu se však o něm nepíše jinak než jako o Židovi Tormannovi, „který žil jako lord, ačkoliv do Tokia přišel bez prostředků. Zabýval se dolarovými machinacemi.“⁹⁴³

V úvodníku z 6. 5. zase Vajtauer obviňuje židovské informátory z pokračování války v tom smyslu, že přiměli Brity myslet si, že válku mohou snadno vyhrát.⁹⁴⁴ Židovští informátoři totiž prý dobře věděli, „že s nimi se Německo nikdy nesmíří.“⁹⁴⁵ Popis židovské povahy a smýšlení je v textu z vydání večerníku 8. 5. proveden na základě hodnocení šachové hry podle rasy. Povyšování arijců nad Židy je zde formulováno pomocí popisu stylu herní strategie, která se v případě Židů „vyznačuje se dvěma hlavními rysy: snaha dosáhnout materiální výhody, byť sebemenší, a odstranit risiko – má tedy ráz obranný.“⁹⁴⁶ , zatímco hra arisjká leží na útocích, karbonacích a obětech.⁹⁴⁷ I vydání z 9. 5. obsahuje protižidovský komentář, tentokrát jsou v něm Židé nařčeni ze selhání české inteligence, která „složila ruce v klín a tupě dřepí“⁹⁴⁸ Důvodem je podle autora textu to, že naše inteligence byla více spjata se Židy než s národem.“⁹⁴⁹ Po týdenní odmlce 16. 5. otisklo *Večerní České slovo* další protižidovský text. Byl to úvodník E. Vajtauera, v němž jsou Židé znovu obviňováni, tentokrát z poškozování českých učitelů, kteří se hnali především za všemožnými mandáty a stávali se důležitými členy honorací, ať už místních či partajních. – „a v obou honoracích bylo mnoho Židů“⁹⁵⁰, vlivem čehož pak takový učitel „žil jen planými hesly stranickými a zploštl.“⁹⁵¹ Ve vydání z 19. 5. jsou v jednom z textů Židé obviněni z šíření falešných poplašných zpráv. „Nějaký hebrejský nebo bílý Žid si

⁹⁴¹ VAJTAUER, Emanuel: Amerika začíná být syta Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 102, s. 1

⁹⁴² VAJTAUER, Emanuel: Amerika začíná být syta Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 102, s. 1

⁹⁴³ NESG.: Události ve zkratce. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 103, s. 2

⁹⁴⁴ VAJTAUER, Emanuel: Obrozený národ. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 105, s. 1

⁹⁴⁵ VAJTAUER, Emanuel: Obrozený národ. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 105, s. 1

⁹⁴⁶ NESG.: Židé a šachy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 107, s. 1

⁹⁴⁷ NESG.: Židé a šachy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 107, s. 1

⁹⁴⁸ VAJTAUER, Emanuel: Proč selhává inteligence. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 108, s. 1

⁹⁴⁹ VAJTAUER, Emanuel: Proč selhává inteligence. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 108, s. 1

⁹⁵⁰ VAJTAUER, Emanuel: Co se žádá od učitelů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 114, s. 1

⁹⁵¹ VAJTAUER, Emanuel: Co se žádá od učitelů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 114, s. 1

vymyslí a dal do oběhu šeptandu, že punčochy budou pouze na povolení a sýry a marmelády jen na lístky.“⁹⁵² Podle tohoto komentáře tedy není možné, aby tyto zprávy pocházely od někoho jiného, než Židů nebo lidí s nimi spolupracujících. I následující den otiskl večerník protižidovský publicistický text. Jeho hlavním záměrem bylo poškodit dr. Beneše, z jehož jednání měli ale opět profitovat Židé, kteří „dostali od českých podniků peníze za věci, kterých by byli později tak jako tak pozbyli.“⁹⁵³ Důležité je však i to, kterak se autor textu o Židech vyjadřuje: „Židovské krysy tedy již opouštěli potápějící se loď, zatímco kapitán pronášel velké řeči k uklidnění národa.“⁹⁵⁴

Ve vydání večerníku z dne 29. 5. byly otištěny protižidovské komentáře dva, z nichž první viní prezidenta Roosevelta z rozpoutání války, která pro USA v případě vítězství Osy bude znamenat katastrofu.⁹⁵⁵ Protože „kdyby měl Roosevelt na mysli jen obranu Ameriky, pak si mohl celou tu nepřičetně štvavou řeč ušetřit. Ale 21 procent amerických Židů jej štve do války_a Roosevelt prostě zkouší, do jaké míry je už americký lid zralý pro sebevraždu.“⁹⁵⁶ Na další straně vydání byl publikován text, který toto téma doplňuje, tedy jmenuje jako důkaz ovládnutí prezidenta USA Židy jednu konkrétní osobu: „Členem nejvyššího soudního amerického dvora je Žid Franfurier, který přišel do USA z vídeňského ghetta. Radí Rooseveltovi, jak obcházet zákon o neutralitě a vynalezl trik se zákonem o pomoci Anglii.“⁹⁵⁷ Posledního květnového dne se na stránkách Večerního Českého slova objevil protižidovský text vycházející z rozhovoru s vedoucím Výboru Národního souručenství J. Fousekem, otištěném prvotně v Arijském boji. Fousek mimo jiné uvedl, že „pokud jde o židovskou otázku, považuji za nutné vysvětlit našemu lidu, že Židé rozleptávali náš národní organismus a že nemůžeme svůj osud spojit s jejich osudem.“⁹⁵⁸

Dne 3. 6. vychází úvodník J. Bartoše s protižidovským obsahem, který obhajuje zavádění protižidovských opatření obviněním Židů z vykořisťování českého národa: „Vždyť právě český národ měl obzvláště mnoho příčin, aby se vzepřel proti nestoudné roztahovačnosti Židovstva, která nejen český národ vysávala, ale rozleptávalo tak celý jeho kulturní život.“⁹⁵⁹ Dále přesvědčuje, že česká společnost tato opatření přijala s ulehčením a

---

⁹⁵² NESG.: Směšná židovská šeptanda. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 116, s. 3

⁹⁵³ (PZD): E. Beneš umožnil Židům vyvézt miliony K. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 117, s. 3

⁹⁵⁴ (PZD): E. Beneš umožnil Židům vyvézt miliony K. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 117, s. 3

⁹⁵⁵ VAJTAUER, Emanuel: Roosevelt štve. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 125, s. 1

⁹⁵⁶ VAJTAUER, Emanuel: Roosevelt štve. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 125, s. 1

⁹⁵⁷ NESG.: Židé obklopují Roosevelta. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 125, s. 2

⁹⁵⁸ NESG.: Jak Židé okrádali český lid. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 127, s. 3

⁹⁵⁹ BARTOŠ, Jindřich: Žid a náš národ. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 128, s. 1

pomocí jeho argumentu „vysávání“ Čechů zavrhuje názory Židy obhajující: „Z proradných Židů, kteří nikdy neměli nic společného s českým národem a kteří od nepaměti českého člověka jen vysávali a tupili, dělali se najednou národní mučedníci.“⁹⁶⁰

Ve vydání ze dne 7. 6. se objevil na stránkách večerníku text, který převyprávěl příběh Josefa K. Tyla o vydírání Židem, který po něm požadoval vyplatit směnku, a když Tyl tak neučinil, uvěznil tento Žid učitelku Rajskou, aniž by přijal záruky od Tylových vlivných známých.⁹⁶¹ O tento příběh jsou opřena protižidovská prohlášení v Národní politice, kterou parafrázuje autor slovy, že do dnešních dnů je zde mnoho těch, „kteří jakmile drápkem u Žida uvízli, Žid uchvátil v kořist výsledek celoživotní práce,“⁹⁶² a dále vyjadřuje myšlenku na zřízení zvláštních soudů zabývajících se všemi „židovskými zločiny a pletichami a vracel tak českým lidem všechno, oč je Židé okradli a připravili.“⁹⁶³ O dva dny později publikuje *Večerní České slovo* úvodník Jindřicha Bartoše, v němž autor upozorňuje na nutnost se zbavit židovského vlivu, aby mohl být národ v budoucnu úspěšný. V rámci toho popisuje, kterak se Židé chovají a že hlavní problém je, že „jen těžko odlišujeme přátelství od záměrné úlisnosti, v níž jsou Židé od nepaměti mistry. Musíme se teprve naučit chápat, že Žid je při své nízké morálce zásadně jiný než arijec, neboť Žid má svou nemorálnost už v povaze.“⁹⁶⁴ K tomuto popisu židovské povahy dále dodává, že „pro osobní čest neměli a dosud nemají Židé vůbec smyslu.“⁹⁶⁵ Další Bartošův úvodník byl otištěn rovněž ve vydání z 16. 6. Píše se v něm, že původci antisemitismu jsou sami Židé, kteří dali vzniknout odporu proti nim „tím okamžikem, kdy Židé začali příživnický žít a bohatnout z práce jiných národů“, vlivem čehož má antisemitismus dlouhou historii a prochází dějinami všech kulturních národů.⁹⁶⁶ Nakonec prohlašuje, že bylo štěstí, že byli židovští obyvatelé omezeni na svých právech a tím vyloučeni z veřejného života.⁹⁶⁷ Dva dny na to večerník otiskl text požadující sankce pro ty, kdo udržují styky s Židy a ty, kdo jim schovávají zboží.⁹⁶⁸ V návaznosti na to požaduje také viditelné označení Židů, přičemž se opírá o stanovisko V. Krychtálka v listu *Pražský večer*,

⁹⁶⁰ BARTOŠ, Jindřich: Žid a náš národ. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 128, s. 1

⁹⁶¹ NESG.: J. K. Tyl byl vydírán Židem. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 132, s. 3

⁹⁶² NESG.: J. K. Tyl byl vydírán Židem. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 132, s. 3

⁹⁶³ NESG.: J. K. Tyl byl vydírán Židem. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 132, s. 3

⁹⁶⁴ BARTOŠ, Jindřich: Židovská temata. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 133, s. 1

⁹⁶⁵ BARTOŠ, Jindřich: Židovská temata. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 133, s. 1

⁹⁶⁶ BARTOŠ, Jindřich: Odvěký nepřítel. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 139, s. 1

⁹⁶⁷ BARTOŠ, Jindřich: Odvěký nepřítel. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 139, s. 1

⁹⁶⁸ NESG.: Bude rázně zakročeno proti Židům? *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 141, s. 3

který tvrdí, že právě z důvodu neexistující povinnosti označení Židů plyne to, že nerozumná menšina českého národa se domnívá, že není třeba se Židům vyhýbat.⁹⁶⁹

Večerní České slovo z 20. 6. přináší informaci o přijetí stížnosti na přetrvávající styky s Židy Národním souručenstvím⁹⁷⁰ a také komentuje to, „s jakým pocitem uspokojení přijala veřejnost zákaz vstupu Židů do veřejných místností, parků a koupališť a vymezení doby pro židovské nákupy.“⁹⁷¹ O čtyři dny později vyšel úvodník E. Vajtauera. V první řadě byl namířen proti SSSR, avšak mezi pojmy bolševik a Žid bylo Vajtauerem vloženo rovnítko, když uvedl, že E. Beneš slepě důvěřoval ruským bolševikům, „zapomněl ovšem, že ruští bolševici jsou židovská cháska, která se směje do vousů jeho naivitě.“⁹⁷² Ve vydání z 28. 6. se objevil na titulní straně večerníku další úvodník Jindřicha Bartoše. Jeho cílem je přesvědčit o spojenectví mezi Židy ruskými a britskými v úsilí o dobytí moci, při snaze o niž nedbá prý již Židovstvo ideologie: „Tam, kde jde o jeho mocenské zájmy, dovede Žid s lehkým srdcem zradit i vlastní revoluční teorii a dovede hnát ovládaný národ na bojiště pro svou ziskuchtivost a panovačnost.“⁹⁷³

8.3.3. Třetí čtvrtletí: 1. 7. – 30. 9. 1941

Ve třetím čtvrtletí se na stránkách Večerního Českého slova objevilo 8 zpráv upozorňujících na zavedená nebo chystaná protižidovská opatření v Protektorátu. První taková zpráva byla otištěna dne 18. 7. a seznamuje s vyhláškou Policejního ředitelství v Praze, jíž „se zakazuje Židům přístup do všech veřejně přístupných lesů v obvodu Velké Prahy, a to bez ohledu na to, kdo je majitelem lesa.“⁹⁷⁴ Po dvou zprávách oznamujících vydání nových protižidovských nařízení na území Protektorátu publikoval večerník ve vydání z 30. 7. První informuje o vydání vyhlášky policejního ředitelství v Praze, podle níž „se zakazuje s okamžitou platností prodlévati Židům na obou březích vltavských úseků mezi Železničním mostem na Smíchově a mostem Hlávkovým.“⁹⁷⁵ Druhá zpráva seznamuje s obsahem vyhlášky okresního úřadu v Klatovech, která „Židům v Klatovech zakazuje zejména zbytečné prodlévání na náměstích a v hlavních ulicích, návštěva

⁹⁶⁹ NESG.: Bude rázně zakročeno proti Židům? *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 141, s. 3

⁹⁷⁰ NESG.: Zakročí NS proti židomilům. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 143, s. 3

⁹⁷¹ NESG.: Zakročí NS proti židomilům. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 143, s. 3

⁹⁷² VAJTAUER, Emanuel: Naše zkušenost se Sověty. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 146, s. 1

⁹⁷³ BARTOŠ, Jindřich: Boj dvou světů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 150, s. 1

⁹⁷⁴ NESG.: Židům bylo zakázán vstup do lesů ve Velké Praze. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 168, s. 3

⁹⁷⁵ NESG.: Židům byl zakázán obyt na vltavských nábřežích. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 178, s. 3

výročních a týdenních trhů, přímý nákup zboží a potravin u producenta a používání jízdních kol a nájemních aut.⁹⁷⁶ Nepřípustný je podle vyhlášky také nákup kuřiva.⁹⁷⁷ Také vydání ze dne 12. 9. přineslo hned dvě zprávy seznamující s obsahy nových protižidovských protektorátních opatření, v prvním případě šlo o nařízení zemského prezidenta v Praze o zákazu židovské hudby.⁹⁷⁸ Na stejné straně je pak uveřejněna zpráva o policejní vyhlášce nařizující povinné označení židovských obyvatel.⁹⁷⁹ Poslední zprávou tohoto druhu bylo zveřejnění pravidel pro nošení pěticípé hvězdy. Jednalo se o strohý prepis pravidel z příslušného nařízení.

Zprávy o židovských opatřeních ze zahraničí se v tomto čtvrtletí týkají výhradně Slovenska. Prvně se zpráva o protižidovském nařízení objevila ve *Večerním Českém slově* dne 3. 9., její obsah se týkal nařízení Ústředního hospodářského úřadu v Bratislavě, podle kterého byli Židé povinni se vystěhovat z domů a bytů dle roku jejich výstavby⁹⁸⁰, o čemž informoval již deník *Venkov*. Zpráva o dalším chystaném protižidovském opatření na Slovensku vyšla ve vydání z 6. 9. Tentokrát se mělo nařízení týkat vystěhování Židů do objektů barákových táborů a skladišť.⁹⁸¹ Zpráva z vydání z 10. 9. zase informuje o schválení nařízení o právním postavení Židů a o mimořádných dávkách z majetku⁹⁸², což je též zpráva, již otisk i deník *Venkov*.

Večerník otiskl také dva prostě sdělovací texty, které neseznamovaly čtenáře s obsahy protižidovských nařízení, leč měly protižidovský obsah. V prvním případě se jedná o zprávu z 8. 9., jež přinesla informaci o protižidovské manifestaci v Tokiu a uvádí, že „v resoluci bylo konstatováno, že japonský národ nejostřeji odmítá židovské aspirace na ovládnutí světa, protože jsou v příkrém rozporu s japonským myšlením.“⁹⁸³ Druhou takovým textem je zpráva o Židu, který objížděl se svým vozem New Jersey a sbíral šatstvo od obyvatel jako dary pro Anglii, které si pak nakonec sám rozebral a zbytek zanesl do sběrně.⁹⁸⁴ V tomto případě jde o snahu o vytvoření stereotypu o zločinných Židech. Židovský původ hlavního aktéra není zdůrazněn pouze v textu samotném, ale také v titulku zprávy.

⁹⁷⁶ NESG.: Proti židovským čachrům. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 178, s. 3

⁹⁷⁷ NESG.: Proti židovským čachrům. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 178, s. 3

⁹⁷⁸ NESG.: Vymýcení židovství v hudbě. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 216, s. 3

⁹⁷⁹ NESG.: Povinné označení Židů šesticípou hvězdou. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, 216, s. 3

⁹⁸⁰ NESG.: Bratislava se zbavuje Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 208, s. 2

⁹⁸¹ NESG.: Slovensko vystěhuje Židy do barákových táborů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 211, s. 2

⁹⁸² NESG.: Mimořádné dávky z majetku Židů na Slovensku. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 214, s. 2

⁹⁸³ NESG.: Protižidovská manifestace japonského národa. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 212, s. 2

⁹⁸⁴ NESG.: Žid vybíral pro Anglii. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 218, s. 2

Třetí pololetí je co do názorové žurnalistiky nejbohatším pololetím r. 1941. Ihned v začátku července jsou to zejména publicistické texty zaměřené na kritiku bolševismu a SSSR. Takový vychází hned 1. 7., jde o popis situace v pobaltských státech pod sovětskou nadvládou, která se dostala k moci, když „staré vlády baltických států byly vyhnány a židovstvo nastoupilo na jejich místo. Zároveň s pověstnými politickými komisaři sovětské armády prováděli Židé svou hrůzovládu, která byla namířena zejména proti Němcům.“⁹⁸⁵ – ze situace v Pobaltí byli tedy obviněni Židé. V závěru je také uvedeno, že zejména inteligence zde byla bestiálně likvidována, což Židé plánovali činit i ve zbytku Evropy.⁹⁸⁶ Velmi podobného charakteru je i úvodník E. Vajtauera ve vydání z 2. 7., v němž Vajtauer tvrdí, že z bolševiků, kteří se při říjnové revoluci vydávali za spasitele, se „vyklubala pevně skloubená židovská skupina, která ujařmila ruský lid, učinila z něho otroky svých plánů na světovládu, vybila jeho inteligenci a vzala mu i hlavní základ národa, půdu.“⁹⁸⁷ I zde jde de facto o ospravedlnění vpádu do SSSR, avšak za důvod boje na východní frontě jsou opět označeni Židé a jejich touha po ovládnutí světa.

V obdobném stylu pokračuje i Vladimír Dejmek 3. 7., kdy ve večerníku vešel jeho text prezentující názory mládeže, která bolševismus záhy odhalila jako zástěrku pro ovládnutí světa Židy.⁹⁸⁸ Znovu je tedy Židům podsouváno plánování ovládnutí světa a „rozšíření vlivu mezinárodního židovského kapitálu nad celým lidstvem.“⁹⁸⁹ Dne 5. 7. otiskl deník komentář, který se pohoršuje nad židovskou troufalostí, uvádí případ Bedřicha Popovského, který nadále vede arijský podnik a také případy z venkova, kdy Židovky provozují cyklistiku, Židé přihlížejí sportovním utkáním mládeže a navštěvují parky i koupaliště.⁹⁹⁰ Na základě těchto případů je požadováno omezení práv židovských obyvatel. O tři dny později se k tématu protirusko-židovskému vrací E. Vajtauer ve svém úvodníku. Zde se popisuje, jak těžký život by nastal v českých zemích, pokud by došlo k uskutečnění plánů Moskvy: „Živnosti a obchody by byly postátněny a do postátněných továren by přišli židovští komisaři. A pro dělníka koupit si boty bylo by brzy nejtěžším životním problémem.“⁹⁹¹ Po desetidenní odmlce Večerní České slovo opět otiskne protižidovsky orientovaný úvodník, jehož autorem je Vladimír Brejnik. Jedná se o komentář

⁹⁸⁵ NESG.: Rudí zavedli v Pobaltí jen hrůzovládu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 152, s. 2

⁹⁸⁶ NESG.: Rudí zavedli v Pobaltí jen hrůzovládu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 152, s. 2

⁹⁸⁷ VAUJAUER, Emanuel: Náš boj proti bolševismu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 153, s. 1

⁹⁸⁸ DEJMEK, Vladimír: Pro západní kulturu a proti bolševismu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 154, s. 3

⁹⁸⁹ DEJMEK, Vladimír: Pro západní kulturu a proti bolševismu. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 154, s. 3

⁹⁹⁰ NESG.: Stížnosti na troufalost Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 155, s. 3

⁹⁹¹ VAJTAUER, Emanuel: Utrpení jednoho národa. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 158, s. 1

k populačnímu růstu, jemuž autor přičítá pocit hospodářského a sociálního bezpečí, které v původním režimu scházely a „početní stavy měly zachraňovat děti, vyrostlé v nejprimitivnějších poměrech zdravotních, v bídě a zaostalosti z krajů, kde hlavním vládcem byl Žid kořalečník, zatímco v nejvyspělejších územích se jedni rodičovské povinnosti vyhýbali z pohodlnosti a druzí ze strachu před budoucností.“⁹⁹²

Na titulní straně vydání večerníku z 19. 7. Byl otištěn další názorový text, který se s opovržením vyjadřuje o židovských vojácích, jejichž 9. brigáda měla prý v době bojů zahájit taktický ústup, zač pak měli být židovští členové této skupiny oceněni. Dále autor, jehož jméno není uvedeno, jmenuje konkrétní osoby židovského původu, které obviňuje ze zneužívání moci, násilných zločinů a krádeží.⁹⁹³

Autorem úvodníku ve vydání z 21. 7. byl Jindřich Bartoš. Tvrdí, že jsou to právě Židé, kdo žene ruský lid do marného boje proti Německu, které bolševičtí Židé počali nenávidět tehdy, kdy nacionální socialismu „postavil v Evropě hráz proti bolševické záplavě.“⁹⁹⁴ Kromě viny na válce je zde Židům podsouvána i výhružka – bolševické Židovstvo prý přísahalo „krvavou pomstu za to, že německý národ se jako první národ na světě vymanil z područí Židů a vzal řízení svých věcí do vlastních rukou a tím ukázal ostatním národům cestu k novému životu.“⁹⁹⁵ Kromě Bartošova úvodníku obsahuje toto vydání protižidovskou komentovanou zprávu, v níž se nejprve uvádí, že jízdní kola smí být pořízena jen na základě úředního povolení, a to pouze tím, kdo prokáže potřebu jeho vlastnictví.⁹⁹⁶ Kromě toho ale s odkazem na Arijský boj uvádí, že Židé mají tato kola „z nepřihlášených zásob a z krádeží. Židé používají kol k shánění potravin po venkově, přičemž přelácejí, co se dá, a rozšiřují šeptandu.“⁹⁹⁷

Ve vydání z 23. 7. vyšel úvodník Vladimíra Dejmka s představením knihy E. Moravce, zaměřené především na dokonalou připravenost Německa k boji a geniální organizaci mobilizace. Mimo to ale tato kniha obsahuje i protižidovskou část, již text zmiňuje, když uvádí, že autor „vítá odstranění mezinárodního kapitálu u rozhodování o státních záležitostech, neboť tím bylo vyřadeno Židovstvo, které udržovalo na vedoucích

---

⁹⁹² BREJNÍK, Vladimír: Sňatky a kolébky. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 168, s. 1

⁹⁹³ NESG.: Židovské zločiny ve Španělsku. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 169, s. 1

⁹⁹⁴ BARTOŠ, J: Zklamání naděje. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 170, s. 1

⁹⁹⁵ BARTOŠ, J: Zklamání naděje. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 170, s. 1

⁹⁹⁶ NESG.: Židovská cyklistika. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 170, s. 3

⁹⁹⁷ NESG.: Židovská cyklistika. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 170, s. 3

místech lidi sice schopné, ale naprosto poslušné židovských rozkazů.“⁹⁹⁸ Dne 24. 7. večerník otiskl další text názorové žurnalistiky, který uvádí, že nošení plaveckých úborů na veřejnosti a tedy pohoršování slušných lidí se dopouští především Židovky⁹⁹⁹, generalizuje a vyvozuje „jeden z rysů židovské rasy, že je jim cizí cudnost a že s drzou vyzývavostí dávají pohoršení.“¹⁰⁰⁰

Čtyři dny nato otisklo *Večerní České slovo* komentář Jiřího Kličky, který se nejprve zmiňuje o zverstvech páchaných na rolnících v SSSR, kterých se dopouští především GPU.¹⁰⁰¹ Dále ale připojuje prohlášení, že v SSSR je situace taková, „jako za sverdlovského (Jekaterinburg) masakru, kde za jednoho Žida, velitele GPU Kogana, bylo v lesním táboře zastřeleno několik tisíc bývalých carských důstojníků.“¹⁰⁰²

Téma změni úvodník z 6. 8., jedná se o úvodník J. Bartoše, kde se opět můžeme setkat se spojováním bolševismu s Židy a jejich snahou o ovládnutí světa: „Bolševismus nebyl a není nějakým národním imperialismem, ale vždy byl imperialismem židovské rasy ve světovém měřítku, jehož cílem mělo být třízení židovské světovlády, při čemž heslo proletářské světové revoluce bylo jen prostředkem k politickému konečnému cíli.“¹⁰⁰³ O dva dny později vychází na stránkách večerníku zpráva o snížení nezaměstnanosti, v níž je uvedena přímá souvislost mezi nezaměstnaností a Židy, kteří prohlašovali, že to oni dávají lidem práci, ale nebyla to pravda. Naopak prý „to jasně ukazuje skutečnost, že před čtyřmi roky, když moc Židů byla u nás na vrcholu, bylo naše hospodářství zatíženo téměř milionem nezaměstnaných. A dnes, kde byli Židé z národního hospodářství vyloučeni, nemáme ani jednoho nezaměstnaného.“¹⁰⁰⁴ Následujícího dne vychází oznámení o protižidovském nařízení vydaném v Klatovech, podle něhož Židé nesměli jezdit na kolech, nakupovat potraviny u producenta, koupat se v okruhu 5 km od města, dále také Židům ukládá navštěvovat holiče jen v úterý a pátek mezi 13. a 14. hodinou a holičům povinnost proměnit pro židovské zákazníky prádlo i náčiní. Podobná nařízení prý dále zavádí i

---

⁹⁹⁸ DEJMEK, Vladimír: Vítězí budoucnost nad minulostí. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 172, s. 1

⁹⁹⁹ NESG.: Napodobí židovské mravy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 173, s. 3

¹⁰⁰⁰ NESG.: Napodobí židovské mravy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 173, s. 3

¹⁰⁰¹ KLIČKA, Josef: Židovu smrt odpykaly životem tisíce carských důstojníků. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 176, s. 1

¹⁰⁰² KLIČKA, Josef: Židovu smrt odpykaly životem tisíce carských důstojníků. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 176, s. 1

¹⁰⁰³ BARTOŠ, Jindřich: Osud byl na ostří nože. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 184, s. 1

¹⁰⁰⁴ NESG.: Židé a skoro milion nezaměstnaných. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 186, s. 3

Turnov.¹⁰⁰⁵ V závěru této zprávy je připojeno hodnocení: „Rázný postup proti Židům provádějí docela správně v Klatovech.“¹⁰⁰⁶

Rasisticky orientovaný komentář otiskl večerník dne 12.8. Komentář přinesl informaci, že po poradě Hlinkovy gardy vzneslo Slovensko požadavek na zavedení norimberských zákonů, což je podpořeno slovy, že „nelze již mluvit jen o zavržení hodných činech židovských jednotlivců, ale že Židé jsou rasa od základu zkažená a špatná. Svědčí o tom též válečně štváčská činnost Židů ve všech státech.“¹⁰⁰⁷ Dne 15. 8. otiskl večerník text, který označuje Newyorský deník za důkaz ovládnutí české emigrace v USA Židy, kteří, spolu s defraudanty a desertéry, obstarávají prostřednictvím tohoto deníku propagandu dr. Benešovi¹⁰⁰⁸ a zároveň má deník „sloužit k štvání v řadách českých kolonistů.“¹⁰⁰⁹ Vydání z následujícího dne obsahuje dva protižidovské texty názorové žurnalistiky. Prvním je úvodník J. Bartoše, opět zasvěcený spojením bolševismu s Židy na jedné straně a Židů s nelidskostí. Tyto teze, které článek zahrnuje, vychází z knihy E. Vajtauera *Dva projevy*, s odkazem na niž Bartoš píše, že „tak jako v Americe je celý hospodářský život závislý na Židech, tak i v Rusku je vše nakonec závislé na židovských komisařích a jejich židovském úřednictvu. Člověk pro ně neznamena nic, kšeft všechno.“¹⁰¹⁰ Druhý text, otištěný na druhé straně vydání viní Židy z masového vraždění a vraždy Maxima Gorkého, a to sice tím, že klade rovnítko mezi ně a GPU, přičemž tvrdí, že „GPU, ďábelské semeno Žida Heršla Jagody, vraždícího po tisících, desetitisících, nezastavilo se ani před sebe významnějšími jmény. Obětí této instituce profesionálních vrahů byl i básník Maxim Gorkij.“¹⁰¹¹ Dále je však v textu samotném uvedeno, že obětí měl být Maxim Pečkov.

Po dvou antisemitských názorových textech přineslo Večerní České slovo i dne 18.8. V prvním případě jde opět o úvodník Jindřicha Bartoše. V textu je rovněž obsažena teze, že Židé byli v SSSR „demaskováni jako zhoubu arijských národů, jako rakovina, která hledá na těle národů, kteří dosud nenalezli vnitřní sílu k vymanění se z područí Židovstva.“¹⁰¹² Problém s Židy v Protektorátu podle Bartoše v šíření šeptandy a

¹⁰⁰⁵ NESG.: Opatření proti Židům v našich městech. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 187, s. 3

¹⁰⁰⁶ NESG.: Opatření proti Židům v našich městech. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 187, s. 3

¹⁰⁰⁷ NESG.: Slovensko pro norimberské zákony. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 189, s. 2

¹⁰⁰⁸ NESG.: Židé diktují českým emigrantům. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 192, s. 2

¹⁰⁰⁹ NESG.: Židé diktují českým emigrantům. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 192, s. 2

¹⁰¹⁰ BARTOŠ, Jindřich: Wolkerova generace. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 193, s. 1

¹⁰¹¹ NESG.: Žid vrahem básník Gorkého. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 193, s. 1

¹⁰¹² BARTOŠ, Jindřich: Chraňte český národ. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 194, s. 1

překračování úředních nařízení¹⁰¹³, na základě čehož požaduje viditelné označení Židů, protože pokud „bude Žid zevně k rozeznání, nebude moci pokračovat v obcházení úředních nařízení a svým jedem škodit českému lidu, který nechce mít s Židovstvem nic společného.“¹⁰¹⁴ Druhý antisemitský text tohoto vydání je obsahu rasistického, zahrnujícího jak rasistické sdělení, že „židovské úsilí o znečištění arijské krve rasou židovskou je záměrné“¹⁰¹⁵, tak i pasáž podsouvající Židům mocenské záměry formou tvrzení, že ono znečištění je „jeden z bojových prostředků židovské menšiny proti arijské většině, který směřuje k jejímu ovládnutí Židy,“¹⁰¹⁶ na základě čehož je v textu vznesen požadavek na viditelné označení Židů. Řadu protižidovské publicistiky doplňuje po delší pauze komentář věnovaný projevu W. Churchilla k Rooseveltovi „o převzetí vedení osudu pracujících na všech kontinentech.“¹⁰¹⁷ Tento akt je později popsán tak, že si Židé a plutokraté „osobují právo vést osud pracujícího lidu“¹⁰¹⁸, průběh i účel tohoto vedení je v textu popsán jako „větší dřina pro dělnictvo a tvrdý teror na dělnické ženy, a to vše v zájmu zisku židovského kapitálu.“¹⁰¹⁹ Ve vydání z 30. 8. publikoval svůj úvodník znovu Bartoš. V článku případné vítězství Velké Británie popisuje jako vítězství Židovstva¹⁰²⁰, proto jako jediný správný společný cíl Evropy, k němuž pod vedením Německa spěje, je „posolit bolševismus a navždycky se zbavit anglického poručnickování a židovského vykořisťování, aby osvobozené evropské národy mohly vzít osud svých věcí do vlastních rukou.“¹⁰²¹

Další Bartošův text vychází ve vydání z 2. 9., autor v něm obviňuje Židy hned z několika věcí, z nichž první je záškodnictví proti ekonomice, kdy prý Židé „skupují kde co a dirigují zločinný černý obchod,“ a druhá je šíření šeptané propagandy. Na základě těchto obvinění poté požaduje zavedení povinného označování Židů: „Veřejné označení Židů, ať již zlatým kolečkem nebo žlutou páskou na pravém rukávě, bylo by všem arijcům výstrahou, aby se měli na pozoru a zvýšili svou ostražitost vůči židovskému klevetnictví a štvání, které je tím horší, čím více to jde s bolševiky a s Anglií s kopce.“¹⁰²² Dne 9. 9.

¹⁰¹³ BARTOŠ, Jindřich: Chraňte český národ. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 194, s. 1

¹⁰¹⁴ BARTOŠ, Jindřich: Chraňte český národ. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 194, s. 1

¹⁰¹⁵ NESG.: Na obranu české krve a rasy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 194, s. 3

¹⁰¹⁶ NESG.: Na obranu české krve a rasy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 194, s. 3

¹⁰¹⁷ NESG.: Plutokrati povedou dělnictvo. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 203, s. 2

¹⁰¹⁸ NESG.: Plutokrati povedou dělnictvo. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 203, s. 2

¹⁰¹⁹ NESG.: Plutokrati povedou dělnictvo. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 203, s. 2

¹⁰²⁰ BARTOŠ, Jindřich: Dva válečné cíle. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 205, s. 1

¹⁰²¹ BARTOŠ, Jindřich: Dva válečné cíle. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 205, s. 1

¹⁰²² BARTOŠ, Jindřich: Označte veřejně Židy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 207, s. 1

večerník otiskl po dvou textech názorové žurnalistiky. První, je úvodník J. Bartoše, v němž s odkazem na tři různé knihy obviňuje Židy z usilování o politickou i hospodářskou moc a z vykořisťování. První knihou, kterou užívá jako důkaz svých obvinění, je *Revise židovského nacionalismu* dr. Ignace Zollschana, ten prý „doporučoval Židům, aby k zvýšení svého vlivu se obratně přimkli k českému národu, ale aby stůj co stůj se bránili proti opravdovému splynutí a zachovali se jako etnické společenstvo židovské krve.“¹⁰²³ Další dvě knihy *K židovské otázce* a *Z dob dávných a blízkých* jsou dílem Josefa Šusty. V obou knihách varuje před židovskou hrou na skrývačku a jejich představami o vyvolenosti nad ostatními národy.¹⁰²⁴ Toto varování, jak píše Bartoš, však vyznělo do prázdna. Druhým protižidovským textem je článek vycházející z původního článku z listu *Večer* od V. Krychtálka zaměřeného proti černému obchodování, z něhož profitují zejména Židé¹⁰²⁵. „Zboží, které skupují, bylo odňato řádnému zásobování na úkor pracujících lidí, vajíčka po 7 K, kterými se cpou židovské děti, byla odňata českým dětem.“¹⁰²⁶

Vydání ze dne 12. 9. rovněž otisklo na titulní straně úvodník J. Bartoše. Popisuje v něm protižidovská opatření vycházející z norimberských zákonů, podle nichž byl vymezen pojem Žid a míšenec 1. a 2. stupně a podle kterého „jakýkoliv společenský styk je Židům zakázán. Rovněž dopisy, posílané Židům, musí být opatřeny židovskou hvězdou a kromě toho plnou adresou odesilatele. Židé jsou rovněž povinni opatřit svou korespondenci židovskou hvězdou. Bezpečnostní orgány mají právo takovéto dopisy otevřít a po případě zničit.“¹⁰²⁷ Dále ale dává Slovensko za příklad slovy, že „Slovensko vyřešilo tedy židovskou otázku rázně s důkladností, která by nám mohla sloužit za vzor.“¹⁰²⁸ Dne 13. 9: byl otištěn článek, jehož cílem bylo generalizovat jeden případ židovské vdovy po majiteli likérky v Brně Vilému Löwovi obecně na všechny Židy. Tvrdí se v něm, že její případ svědčí „o tom, jak to chodilo v židovských kořalečních podnicích.“¹⁰²⁹

O dva dny později je na titulní straně *Večerního Českého slova* otištěn další úvodník J. Bartoše. Článek viní Židy ze zatažení Spojených států do války, neboť americký kapitál je především v rukou Židovstva, které vidí v pozdvihnutí evropských národů

¹⁰²³ BARTOŠ, Jindřich: Hra na skrývačku. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 213, s. 1

¹⁰²⁴ BARTOŠ, Jindřich: Hra na skrývačku. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 213, s. 1

¹⁰²⁵ NESG.: Jak čelit zdražování a prodeji na černo? *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 213, s. 2

¹⁰²⁶ NESG.: Jak čelit zdražování a prodeji na černo? *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 213, s. 2

¹⁰²⁷ BARTOŠ, Jindřich: Příklad ze Slovenska. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 216, s. 1

¹⁰²⁸ BARTOŠ, Jindřich: Příklad ze Slovenska. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 216, s. 1

¹⁰²⁹ NESG.: Židovská kořalečnice. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 217, s. 3

nebezpečí pro kapitalistický řád¹⁰³⁰ „A poněvadž si je vědom, že jejich porážce nemůže již zabránit pouhými dodávkami válečného materiálu, chce vehnat do války americký národ.“¹⁰³¹ Ve vydání večerníku ze dne 17. 9. se objevil protižidovsky orientovaný komentář k výzvám londýnského rozhlasu ke zpomalení práce a bojkotu tisku v Protektorátu. Autor nejen že prohlašuje, že původci výzev jsou Židé a viní je tak z úkladů proti českému národu, pro nějž by řízení se těmito výzvami mohlo mít nedozírné následky¹⁰³², ale zároveň požaduje, aby za ně byli potrestáni místní Židé: „Ale za zločinné výzvy měla přijít odvetná opatření proti Židům v Protektorátě. Ať Židé účinky svého štvání pocítí na vlastním těle.“¹⁰³³ Dalšího dne večerník otiskl text užívající persuasivních prostředků k podpoře protižidovských nařízení a požadování jejich dodržování. V textu se píše, že pod různými záminkami se mnohé zboží dopoledne neprodává kvůli Židům, kteří v těchto hodinách nemají povoleno nakupovat. Zboží se prý začne prodávat až odpoledne, kdy „je obchod plný Židovek a arijské ženy, chtějí-li zboží dostat, jsou nuceny čekat v této nežádoucí a nepříjemné společnosti.“¹⁰³⁴

Dne 19. 9. vyšel ve večerníku text zaměřený proti výzvám z londýnského vysílání. Konkrétně výzva k bojkotu tisku je zde označena za židovskou a zločineckou a na základě toho také vyvozuje, že i celá česká emigrace je pod vedením Židů.¹⁰³⁵ Jedné z výzev, v tomto případě té k bojkotu protektorátního tisku, se věnuje i druhý protižidovský text tohoto vydání, který vyšel téhož dne také v Českém slově. Ten se snaží nejen tuto výzvu podsunout Židům, ale zároveň se snaží vzbudit dojem, že výzva byla ohlášena za účelem poškození národa, pro který by její dodržování znamenalo fatální následky.¹⁰³⁶ Také další den, tedy 20. 9., otisklo *Večerní České slovo* protižidovský text, jehož autorem byl Jindřich Bartoš a který souhlasně komentoval návrh na označování Židů s tím, že „Český lid má totiž životní zájem na dokonalém izolování Židovstva, které odjakživa bylo protičeské a vždy používalo českého člověka jen k tomu, že se obohacovalo z jeho práce.“¹⁰³⁷ Zde se tedy opět setkáváme s podporou antisemitismu pomocí obvinění Židů z poškozování jiných, v tomto případě českých pracujících. Kromě toho ale také požaduje označování a

¹⁰³⁰ BARTOŠ, Jindřich: Roosevelt chce válku. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 218, s. 1

¹⁰³¹ BARTOŠ, Jindřich: Roosevelt chce válku. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 218, s. 1

¹⁰³² NESG.: Židovské výzvy z Londýna. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 220, s. 3

¹⁰³³ NESG.: Židovské výzvy z Londýna. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 220, s. 3

¹⁰³⁴ NESG.: Nepatřičné židovské nákupy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 12, č. 221, s. 3

¹⁰³⁵ NESG.: Češi odmítají Židy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 222, s.1

¹⁰³⁶ NESG.: Tisk je věcí celého národa. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 222, s. 3

¹⁰³⁷ BARTOŠ, Jindřich: Nové intriky Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 223, s. 1

schvaluje zastrašování tzv. „židomilů“, tedy těch, kteří i nadále udržují styky s Židy nebo odmítají proti nim mířená nařízení.¹⁰³⁸

Ve vydání večerníku ze dne 22. 9. odkazuje text s titulkem *Židé vládli dělnickými penězi* na komentář V. Krychtálka z listu Večer, kde se Krychtálek vyjadřuje k prohlášení dr. Ripky, že Židé zaslouží za páchané příkoří odškodnění. Svým komentářem opět obviňuje Židy z poškozování pracujících, kteří by podle něj takové odškodnění museli zaplatit: „Čeští obchodníci a továrníci, řemeslníci a podnikatelé, vám chce pan Ripka s panem Benešem hodit znovu na krk židovský chabrus, o němž dobře víte, jak vás svou špinavou konkurencí ničil a vysával.“¹⁰³⁹ I následující den na stránkách večerníku vyšel text publicistického charakteru, který znovu vinil Židy z poškozování nemohoucích ve svůj prospěch. V textu jsou totiž uvedena jména těch Židů, kteří za Československé republiky pracovali ve Všeobecném pensijním ústavu a Ústřední sociální pojišťovně. V textu se píše, že „bezohledně rozhodovali tito Židé o osudu zestárlých nemocných a invalidních dělníků a zaměstnanců, jejich vdov a sirotků. Sami ovšem žili jako skuteční velmoži.“¹⁰⁴⁰ Ve vydání z 24. 9. byl otištěn text, který podsouvá Židům mocenské záměry, když píše, že pod záminkou nutnosti mít v čele vlády zástupce dělnictva dostali z vlády Kramáře a dostali do ní Žida Meissnera jako ministra spravedlnosti.¹⁰⁴¹ Následně je opět užito obecné charakteristiky Židů: „V septandě a podzemní politice se Židé vždycky vyznali.“¹⁰⁴² Dne 26. 9. se na stránkách večerníku objevil rasistický protižidovský text. Jeho hlavní záměr byl varovat před zneužíváním možnosti nenosit hvězdu, kterou podle nařízení někteří Židé měli. Ty výjimky, kterých se to týká, jsou následně autorem vysvětleny tak, že „Židé se ženili s arijskými, aby omladili svou rasu arijskou krví, a děti nechávali pokřtít z vypočítavosti a aby klamali českou veřejnost předstíráním, že se asimilují.“¹⁰⁴³ Poslední zářijový den r. 1941 otiskl večerník protižidovsky orientovaný text, jehož prvořadým účelem měla být obhajoba zahájení popravování v rámci stanného práva. Smrt popravených lidí je však záhy uvalena na Židy, kteří ovládají ty, „kteří sedí v pohodlném závětví a z příkazu svých židovských chleboďárců se snaží dohnati český národ k národní

¹⁰³⁸ BARTOŠ, Jindřich: Nové intriky Židů. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 223, s. 1

¹⁰³⁹ NESG.: Židé vládli dělnickými penězi. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 224, s. 3

¹⁰⁴⁰ NESG.: Nad dělnickými penězi rozhodovali Židé. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 225, s. 3

¹⁰⁴¹ NESG.: Nátlak Židů odstranil dr. Kramáře z vlády. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 226, s. 3

¹⁰⁴² NESG.: Nátlak Židů odstranil dr. Kramáře z vlády. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 226, s. 3

¹⁰⁴³ NESG.: Dobrý pozor na Židy bez žluté hvězdy. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 228, s. 3

sebevraždě pro židovské zájmy.“¹⁰⁴⁴ Dle textu jsou tedy Židé vinni smrtí odsouzených a zároveň ze záměrů český národ zničit ve svůj prospěch.

8.4 Protižidovské texty v deníku *Večerní České slovo* ve sledovaném období

8.4.1 1939

15. 3. – 30. 6. 1939

V prvním sledovaném úseku r. 1939 značně převažují prostě sdělovací texty protižidovského obsahu nad texty názorové žurnalistiky mířené proti Židům.

V rámci zpravodajství převažují zprávy o protižidovských nařízeních protektorátních, kterých vyšlo 6. Po čtyřech otiskl deník zprávy o protižidovských nařízeních vydaných za hranicemi a pouze 3 byly zprávy protižidovského obsahu neodkazující na protižidovská opatření.

Již v samém počátku existence Protektorátu Čechy a Morava začal večerník publikovat protižidovskou názorovou žurnalistiku. V tomto úseku r. 1939 takových textů vyšlo na jeho stránkách celkem 9. Hlavními tématy těchto textů bylo obviňování Židů z okrádání, poškozování a vykořisťování národa, zároveň je jim však podsouváno ovládní britské politiky prostřednictvím tisku a špionážní činnost.

1. 7. – 30. 9. 1939

Ve třetím čtvrtletí r. 1939 se dostane protižidovské zpravodajství do větší převahy než v období předchozím, zejména kvůli poklesu v počtu názorových textů. Zatímco počet zpráv o protižidovských represích na území Protektorátu zůstane bez početních změn, zpráv o protižidovských opatřeních zahraničních klesne na dva. I přesto je celkový počet prostě sdělovacích textů protižidovské povahy rovný počtu v prvním sledovaném úseku, neboť protižidovské texty odrážející jiné projevy antisemitismu než legislativní byly ve třetím čtvrtletí otištěny v celkovém počtu 5.

---

¹⁰⁴⁴ BARTOŠ, Jindřich: Jde o osud národa. *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 231, s. 1

Názorová žurnalistika v tomto období poklesla na počet 5 textů. Právě v tomto období se začíná objevovat téma obvinění Židů z válečných záměrů, zároveň ale také odkaz na historické omezování Židů, který má sloužit jako obhajoba aktuálních postupů proti Židům.

1. 10. – 31. 12. 1939

Poslední čtvrtletí roku 1939 bylo početně nejslabší, zpravodajské texty protižidovského charakteru se udržely v převaze nad texty názorové antisemitské žurnalistiky, avšak celkem prostě sdělovací texty množstevně poklesly, zato publicistické texty vyšly 4. Zprávy spravující čtenáře o protižidovských nařízeních v Protektorátu nebyly otištěny vůbec, o zahraničních protižidovských represích vyšla zpráva jediná. Prostě sdělovacích textů přinášejících jiné formy antisemitismu, než byla opatření ve veřejné správě, bylo otištěno 5, stejně jako v předešlém období.

V názorové žurnalistice se opakuje zejména motiv prezentování Židů jako původců války, na níž mají zájem z důvodu pomsty. Nově se však objevuje prvek formulace typického chování Židů.

8.4.2. 1940

1. 1. – 31. 3. 1940

První čtvrtletí r. 1940 nebylo svou skladbou protižidovských materiálů příliš odlišné od předchozích částí r. 1939. V převaze zůstalo protižidovsky orientované zpravodajství, přičemž o protižidovských nařízeních vydaných v Protektorátu informuje celkem 6 zpráv, o těch zahraničních pak celkem 3. Prostě sdělovací texty jiného protižidovského zaměření otištěny nebyly.

V názorové žurnalistice k výrazným pohybům nedocházelo, celkem bylo publicistických textů s protižidovským obsahem otištěno 7. Jejich tematika je zaměřena stále stejným směrem, tedy na obviňování Židů ze zájmů na válce, dále z vykořisťování a také lichvy. Autorský text názorové žurnalistiky v tomto období otiskl ve Večerním Českém slově Karel Lažnovský.

1. 4. – 30. 6. 1940

V druhém čtvrtletí se zpravodajství dostalo do výraznější převahy nad názorovou žurnalistikou. Textů zaměřených na protektorátní protižidovská opatření otiskl v tomto období deník celkem 8, protižidovská zahraniční opatření byla zastoupena pouze jednou zprávou. Oproti prvnímu čtvrtletí však tentokrát deník přinesl i dvě zprávy jiného protižidovského obsahu než byla opatření proti Židům.

Hladina názorové žurnalistiky však klesla výrazně, v druhém čtvrtletí otiskl deník jen jediný názorový text protižidovského obsahu. Jeho tématem je opět označení Židů jako strůjců války.

1. 7. – 30. 9. 1940

Třetí sledovaný úsek r. 1940 se na stránkách deníku vyznačuje rovněž výraznou převahou zpravodajských textů nad těmi názorovými. Zpráv informujících o protektorátních nařízeních omezujících židovské obyvatele publikoval list 8. Výrazně se oproti předchozímu čtvrtletí navýšil počet zpráv zaměřených na obsah zahraničních protižidovských opatření, který tentokrát vyšlo celkem 12, což bylo evidentně hlavním důvodem silné převahy protižidovského zpravodajství nad názorovou žurnalistikou. Pouze jedna zpráva v tomto období však informovala o jiných odrazech antisemitismu, než bylo vydávání protižidovských opatření.

Textů názorové žurnalistiky otiskl Venkov celkem 6. Hlavními tématy bylo obvinění Židů z okrádání – jednak konkrétně Francie, později rovnou křesťanů obecně, kromě toho také z podvodů a úmyslného zkreslování informací.

1. 10. – 31. 12. 1940

V posledním čtvrtletí r. 1940 se objem protižidovsky orientovaného zpravodajství nezměnil. Zpráv o protižidovských opatřeních v Protektorátu vyšlo celkem 8. Lehce poklesl počet zpráv zaměřených na tato opatření vydaná za hranicemi Protektorátu, kterých se na stránkách deníku objevilo 9, avšak lehce se zvýšil počet těch zpráv jiného protižidovského obsahu, ty otiskl deník 4.

Avšak v případě názorové žurnalistiky protižidovského obsahu došlo k prudkému nárůstu. Takových textů v tomto období vyšlo 13. Kromě témat jako bylo obvinění z cizopasnictví, lichvy, vykořisťování ostatních národů, poškozování československého hospodářství, s čímž přicházela zároveň generalizace jakési kolektivní židovské povahy, se v říjnu a v listopadu znovu objevily texty odkazující na represe proti Židům uplatňované v 18. století. V listopadu otiskl deník také recenze k novému filmu Žid Süss, které jsou soustředěny především na stereotyp Žida, který tento film přináší a který je uveden jako varování. V závěru roku se deník také v rámci názorové žurnalistiky hojně věnuje vítězství družstevnictví nad židovskými kořalečníky a lichváři.

8.4.3. 1941

1. 1. – 31. 3. 1941

V prvním čtvrtletí posledního sledovaného roku je protižidovské zpravodajství zastoupena ve všech svých kategoriích. Zprávy o protižidovských opatřeních v Protektorátu vyšly celkem 4. Zprávy o těchto opatřeních vydávaných za hranicemi Protektorátu vyšly v tomto období po 11. Prostě sdělovací text jiné protižidovské tematiky, než jsou protižidovské represe legislativního charakteru, byl otištěn jen jediný.

Počet protižidovských textů názorové žurnalistiky oproti poslednímu čtvrtletí předchozího roku narostl jen mírně, těchto textů se na stránkách deníku Venkov objevilo celkem 16. Teprve v tomto čtvrtletí se stalo hlavním tématem protižidovských publicistických textů obviňování Židů ze snahy ovládnout svět. Zároveň se i nadále objevovaly texty, v nichž byli Židé líčeni jako parazité poškozující evropské národy a žijící na jejich úkor. Objevuje se také odkaz na spis M. Luthera jako podpora antisemitských tezí o židovské morálce nadřazenosti nad ostatními národy.

Mimo to je ale zvláštností tohoto období roku 1941 stejně jako v Českém slově téma novoročních blahopřání odeslaných židovským obyvatelům Protektorátu, které komentář zavrhuje a požaduje rázné vypořádání s Židy.

1. 4. – 30. 6. 1941

V druhém čtvrtletí roku 1941 došlo k mírnému poklesu jak ve zpravodajství protižidovského charakteru obecně, tak v publicistice. V jednotlivých kategoriích

zpravodajství však nedošlo pouze k poklesu, ale kategorie prostě sdělovacích textů protižidovského obsahu neinformujících o vydávání či projednávání protižidovských opatření zaznamenala nárůst – texty této kategorie byly otištěny celkem 3. Co se týče zpráv naopak zaměřených čistě na protižidovská nařízení, došlo k poklesu jak zpráv o protektorátních nařízeních, které nebyly v tomto období zastoupeny vůbec, tak i zpráv o protižidovských nařízeních v zahraničí. Těch večerník otiskl 7.

V antisemitské publicistice došlo k poklesu pouze o jeden text, otištěno jich bylo tedy 15. V komentářích se nadále opakuje motiv obvinění Židů ze snah podmanit si svět mocensky i hospodářsky. Objevují se také komentáře schvalující protižidovská opatření a vylučování Židů ze společenského i hospodářského života, které tyto texty obhajují údajným rozleptáváním a poškozováním českého národa.

V červnu k obvyklým protižidovským tématům přibýly texty protibolševické, které spojují Židy s bolševismem, který měl být prostředkem msty židovstva na evropských národech.

1. 7. – 30. 9. 1941

Poslední sledované období r. 1941 bylo zastoupeno ve všech kategoriích textů. Venkov v tomto období opět otiskl zprávy informující o protižidovských nařízeních platných v Protektorátu. Celkem byly otištěny 4. Nárůst zaznamenala i kategorie zpráv o nařízeních omezujících Židy v jiných zemích, těch bylo otištěno 13. V počtu protižidovských zpráv jiné tematiky k žádné změně nedošlo, znovu byly takové zprávy otištěny v celém období 3.

Ke strmému nárůstu však došlo v protižidovské názorové žurnalistice, do jejíž kategorie spadá v tomto období celkem 32 textů. V komentářích a několika úvodnicích se znovu objevují témata o hospodářském vykořisťování českého národa Židy, dále také ze štvání USA, které mají ovládat, do války nebo prezentování kolektivní židovské povahy. Hlavním tématem však v posledním čtvrtletí bylo spojování Židů s bolševismem. Židé měli vyvolat říjnovou revoluci a pomocí bolševického režimu připravovat ovládnutí světa.

Na přelomu srpna a září se objevily autorské texty Č. Ježka, v nichž zejména obviňuje Židy z hospodářského poškozování českého národa. V září pak jeden text obhazuje antisemitismus pomocí protižidovských citací historicky známých osobností.

Novým tématem se staly reakce na výzvy londýnského rozhlasu k bojkotu tisku a zpomalení práce v československých fabrikách. Na toto téma vyšly komentáře tři. Dva se snaží od naplnění výzev odradit, v prvním případě využívá autor výzev k označení Židů za jejich původce, kteří se tak snaží národ uvrhnout do neštěstí. V druhém autor obhazuje tisk prostřednictvím odkazu na Jana Nerudu a jeho žurnalistickou činnost. Třetí je přetištěný komentář z Českého slova, který přináší myšlenku, že Židé vyzývají k bojkotu tisku a zpomalení práce pouze Čechy, neboť na jejich osudu jim nezáleží.

Toto čtvrtletí bylo pro Večerní České slovo výjimečné z hlediska publikace protižidovských textů také z toho ohledu, že se právě v těchto třech měsících mezi protižidovsky orientovanými komentáři objevil autorský text Viktora Háňka. Autorské texty antisemitského obsahu doplnil také úvodník Čeňka Ježka. Tyto dvě osobnosti byly jedinými autory původních protižidovských textů tohoto čtvrtletí.

V měsíci červenci r. 1941 byl ve vydání Večerního Českého slova užit obrazový protižidovský materiál. Tento vizuální materiál obsahující protižidovské zvolání nebyl připojen k žádnému textu a stál zcela samostatně.

Příloha č. 2: *Večerní České slovo*, 1941 roč. 23, č. 169, s. 3

ZÁVĚR

Pro všechny deníky je v období od 15. 3. do 31. 12. 1939 charakteristická převaha těch textů, které jsou psány prostě sdělovacím stylem, v převážné většině jsou jejich tématem obsahy protižidovských nařízení - těch, platných na území Protektorátu Čechy a Morava, tak i těch, které byly vydány za jeho hranicemi. V menší míře vycházely také texty jiného protižidovského obsahu, obvykle popisující odrazy prosazování antisemitismu ve společnosti nebo také zprávy o trestních procesech s pachateli, u nichž byl důsledně zdůrazněn židovský původ, což mělo sloužit jako podpora antisemitských teorií o zločinnosti a škodlivosti Židů.

Ne však v případě všech deníků je převaha těchto textů nad protižidovsky orientovanými texty obsahujícími analýzu, hodnocení, názory a citově zabarvené výrazy v tomto období tak markantní. Zatímco v listech Večerní České slovo a České slovo jsou poměry mezi těmito dvěma kategoriemi poměrně vysoké a rozdíly v počtu se zmenšují až v posledním čtvrtletí r. 1939, deník Venkov již v r. 1939 publikoval v porovnání s dvěma dalšími sledovanými listy již začátkem sledovaného období vyšší počty názorové žurnalistiky zaměřené protižidovsky, kterých ubývá rovněž až ke konci roku, kdy se poměr mezi publikovanými antisemitskými texty informativními zpravodajského charakteru a těmi názorovými zmenšuje.

V r. 1940 počty protižidovsky orientovaných textů stoupaly. Protižidovské texty informativní a zpravodajského charakteru i protižidovské komentáře až do poloviny roku vychází v poměrně nízkých počtech - do 11 textů v případě zpravodajství a do počtu 6 textů v případě názorové žurnalistiky za 1. čtvrtletí. To se však změnilo v druhé polovině r. 1940, kdy narostl nejprve počet textů zpravodajských, a v posledním čtvrtletí roku došlo ke strmému nárůstu počtu protižidovských textů názorové žurnalistiky. To však platilo pouze v případě deníků Venkova, kde v posledním čtvrtletí vyšel textů této povahy dvojnásobek ve srovnání s 3. čtvrtletím, a Českého slova, kde se těchto textů v porovnání s předchozím čtvrtletím objevil bezmála čtyřnásobek. Večerní České slovo je jediným ze sledovaných periodik, na jehož stránkách v období od 1. 10. do 31. 12. 1940 dominovaly protižidovské texty zpravodajského charakteru.

V roce 1941 již nedocházelo k většímu nárůstu zpravodajských protižidovských textů, oproti tomu stále stoupal počet názorových textů protižidovského obsahu. V případě

deníků České slovo a Venkov se počet těchto textů v prvním čtvrtletí ve srovnání se čtvrtletím předchozím zvýšil. V případě Večerního Českého slova však i v prvním čtvrtletí r. 1941 převažují nad názorovými protižidovskými texty ty antisemitské texty, které byly informativní a psány prostě sdělovacím stylem. Avšak i v tomto periodiku se tendence prudkého nárůstu přesvědčovacích, hodnotících textů protižidovsky orientovaných projevila – v druhém čtvrtletí r. 1941, kdy večerník publikoval více než pětinasobný počet těchto názorových textů než ve čtvrtletí prvním. V následujícím čtvrtletí počet názorových protižidovských textů dále stoupl již ve všech třech sledovaných listech. S upevňováním moci nacistického Německa se rovněž stupňoval počet antisemitských materiálů názorové žurnalistiky ve sledovaném protektorátním tisku, který měl obhajovat protižidovské represe, přesvědčovat o škodlivosti Židů a odrazovat o jakékoli pomoci ze strany domácího obyvatelstva.

Témata protižidovských textů názorové žurnalistiky obsahovala po celou sledovanou dobu podobné vzorce, podle kterých byly texty psány. Ve většině případů se jednalo o obviňování ze záměrů Židů ovládnout svět mocensky i hospodářsky, z vykořisťování ostatních národů – konkrétně to měla být především lichva a jiné nečestné nabývání majetku. V druhé polovině r. 1940 se objevil nový styl obhajování antisemitismu, a to historickými odkazy na protižidovská opatření knížat či králů, později i papeže z minulých století. S postupem času byli Židé obviňováni z rozpoutání války a z jejího pokračování, což bylo spojeno s podsouváním Židům manipulaci s představiteli Spojenců, jako byli prezident Roosevelt, Stalin nebo Churchill. Útok Wehrmachtu na Sovětský svaz se na stránkách deníků odrazil v podobě antisemitských komentářů, v nichž byli Židé označeni za původce ideologie bolševismu a za viníky veškerých hrůz, které se v SSSR kdy staly.

Nejaktivnějšími autory protižidovských textů názorové žurnalistiky, které byly signovány, byli zejména autoři: Karel Lažnovský, který publikoval především v Českém slově, avšak jeho texty či odkaz na ně se objevovaly i ve večerníku Večerní České slovo. Ve večerníku byl však nejaktivnějším autorem takových textů Emanuel Vajtauer. Deník Venkov otiskl nejméně signovaných názorových textů antisemitského charakteru. Pod většinu těchto textů se autoři nepodepisovali celým jménem. Jedněmi z těch, kteří své jméno uvedli, patřili Viktor Hánek nebo Čeněk Ježek.

Kromě komentářů a úvodníků Karla Lažnovského se na stánkách Českého slova objevilo mnoho textů namířených proti Židům od autorů Karla Bourka a také Jindřicha Bartoše.

Summary

In the period 15th March – 31st December 1939 the most often type of anti-Semitic articles in the three chosen newspapers were news about anti-Semitic rules established in Protectorate Bohemia and Moravia, behind its borders and of course news of different anti-Semitic content – it usually reflected spreading of anti-Semitic ideas in the society.

But the difference of amount between anti-Semitic news and journalism of an opinion is not the same in all of the chosen newspapers. Dailies Večerní České slovo and České slovo published mostly anti-Semitic news and very low amount of anti-Semitic journalism of an opinion and the difference at amount of those articles reduced in the end of the year, daily Venkov published even at the beginning of the year quite lots of articles of journalism of an opinion with anti-Semitic content. The amount was balanced in the end of the year as the amount of anti-Semitic news raised.

In the year 1940 the amount of all the types of antisemitic articles in the chosen newspapers raised in the second part of the year. First half of a year, chosen newspapers published at most 11 news reflecting spreading of anti-Semitism (in law, society...) and at most 6 anti-Semitic articles of journalism of an opinion. It changed in newspapers České slovo and Venkov in the second part of year, when the suma of the articles of and opinion of anti-Semitic content sharply increased. In the case of daily Večerní České slovo, on its pages dominated the news reflecting anti-Semitism till the end of the year and it remained the same till the second quarter of the next year unlikely in the another two newspapers where the amount of the anti-Semitic articles of an opinion kept raising. But in the second quarter Večerní České slovo joined this trend and published more than quintuple of anti-Semitic articles of opinion than in the previous quarter. The suma of such anti-Semitic articles kept increasing till the end of the examined period in all of chosen daily newspapers. Such articles were to keep citizens of Protectorate Bohemia and Moravia from helping, supporting and feeling with Jews.

The anti-Semitic articles of an opinion included usually the same patterns. The most often used topics were: accusing Jews of trying to take over the whole world in

political and economic way; in the second part of the year 1940 a new way of defending anti-Semitic ideas appeared in mentioned newspapers – writing about rules set in last centuries by bishops, kings, which limited rights of Jewish citizens.

Later, Jews were being accused of causing the world war and of a bad influence on Stalin, Roosevelt or Churchill.

When Wehrmacht attacked Soviet Union, the three chosen newspapers started publishing articles which accused Jews of bad situation in Soviet Union and of coming up with the ideology of Bolshevism.

There were a few authors who used to sign their articles of anti-Semitic content. One of them was Karel Lažnovský, who published the highest amount of such articles. Mostly, he used to write for the daily České slovo. In case of Večerní České slovo the most often published author was Emanuel Vajtauer. The newspaper Venkov published the lowest amount of signed anti-Semitic articles. The only authors who signed such articles were Viktor Hánek and Čeněk Ježek. Except of Karel Lažnovský, on pages of České slovo there appeared anti-Semitic articles of Karel Bourek and Jidřich Bartoš as well.

Použitá literatura:

Periodika:

- České slovo roč. 31 – 33
- Venkov, roč. 34 – 36
- Večerní České slovo, roč. 21 – 23

Knihy:

- BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. vyd. 1., Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.
- BERÁNKOVÁ, Milena, Alena KŘIVÁNKOVÁ a Fraňo RUTTKAY. *Dějiny československé žurnalistiky*. vyd. 1. Praha: Novinář, 1984.
- BERGER, Arthur Asa: *Media analyses techniques*. 5. vydání. Londýn: SAGE, 2014, s. 100-131. ISBN 9781452261355.
- ČAPKOVÁ, Kateřina a Michal FRANKL. *Nejisté útočiště: Československo a uprchlíci před nacismem 1933-1938*. vyd. 1. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-840-9.
- DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-286-7.
- KÁRNÝ, Miroslav. *"Konečné řešení": genocida českých židů v německé protektorátní politice*. vyd. 1. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-200-0389-4.
- KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.
- KRYŠPÍNOVÁ, Jitka, Barbara KÖPPLOVÁ a Jakub KONČELÍK (eds.). *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara: stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941*. V Praze: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0591-0.
- LIŠKA, Vladimír. *Protektorát: éra hákového kříže*. vyd. 1 Olomouc: Fontána, 2010. ISBN 978-80-7336-584-4.
- OTTOLENGHI, Emanuele. *Autodafé: Evropa, Židé a antisemitismus*. vyd. 1. Praha: Academia, 2012. 338 s., ISBN 978-80-200-2020-8
- SEDLÁKOVÁ Renáta: *Analýza dokumentů in Výzkum médií*. vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 287 – 395. ISBN 9788024735689
- VESELÝ, Jiří a kol.: *Azyl v Československu 1933 – 1938*. vyd. 1., Praha: Naše vojsko, 1983

Články:

- SCHOLZ Milan: Comparative historical approach and transnational historical issues: *Zásady komparativně historického přístupu in Sociální studia*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 1/2009. s. 69–87. ISSN 1214-813X

Seznam příloh

Příloha č. 1: Židé byli nenáviděni a opovrhováni po všechny věky. Venkov, 1941 roč. 36, č. 216, s. 5 (fotografie)

Příloha č. 2: Večerní České slovo, 1941 roč. 23, č. 169, s. 3 (fotografie)

Příloha č. 3: Venkov. 1941, roč. 36, č. 216, s. 1

Příloha č. 4: Večerní České slovo. 1941, roč. 23, č. 169, s. 1

Příloha č. 5: České slovo. 1941, roč. 33, II. vyd., č. 168, s. 1

JENKOV

LIST ČEBKÉHO ZEMĚLSKÉHO LIDU

70 haléřů

PRÁHA, SOBOTA 18. ZÁŘÍ 1941.
ROČNÍK XXXVI. • ČÍSLO 216.

Ústřední redakce a administrace
na Florentině č. 18.
Vydání v úterý každého týdne.
Roční předplatné 200 Kč.
Krátké předplatění 20 Kč.

Amérika vyřazuje Anglii z světového trhu

— Je to již poslední charakteristika, kterou se Washington, jako prvotní ze všech velkých světových mocností, rozhodl vyřadit z světového trhu. V Anglii se již nikdo nemůže spoléhat na americký kapitál, který by ji udržel na světovém trhu. Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit. Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit. Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit.

Těžké rány anglické plavbě

Německé ponorky potopily 134 000 BRT. Německá loďstva zničila 21 400 tunů. Německé stíhačky hlubě rozšířily říši britské rybní říční floty.

Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit. Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit.

Parody o německé situaci

Horthy ve vězení v hlavním stanu

Horthy ve vězení v hlavním stanu. Německé stíhačky hlubě rozšířily říši britské rybní říční floty. Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit.

President Roosevelt chce krvavě zveličít přerod Evropy

President Roosevelt chce krvavě zveličít přerod Evropy. Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit.

Paňka VIKTORIA

Věnování na vědomí soustředění. Paňka VIKTORIA, narozená 18. září 1911, Praha.

Fyzická síla

Fyzická síla. Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit.

Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit.

Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit.

Všechny americké investice v Anglii byly již před několika měsíci přerušeny. Američtí podnikatelé již neposlouhají v Anglii a aniž by se jim podařilo vrátit se do země, nemohou tam své zájmy chránit.

